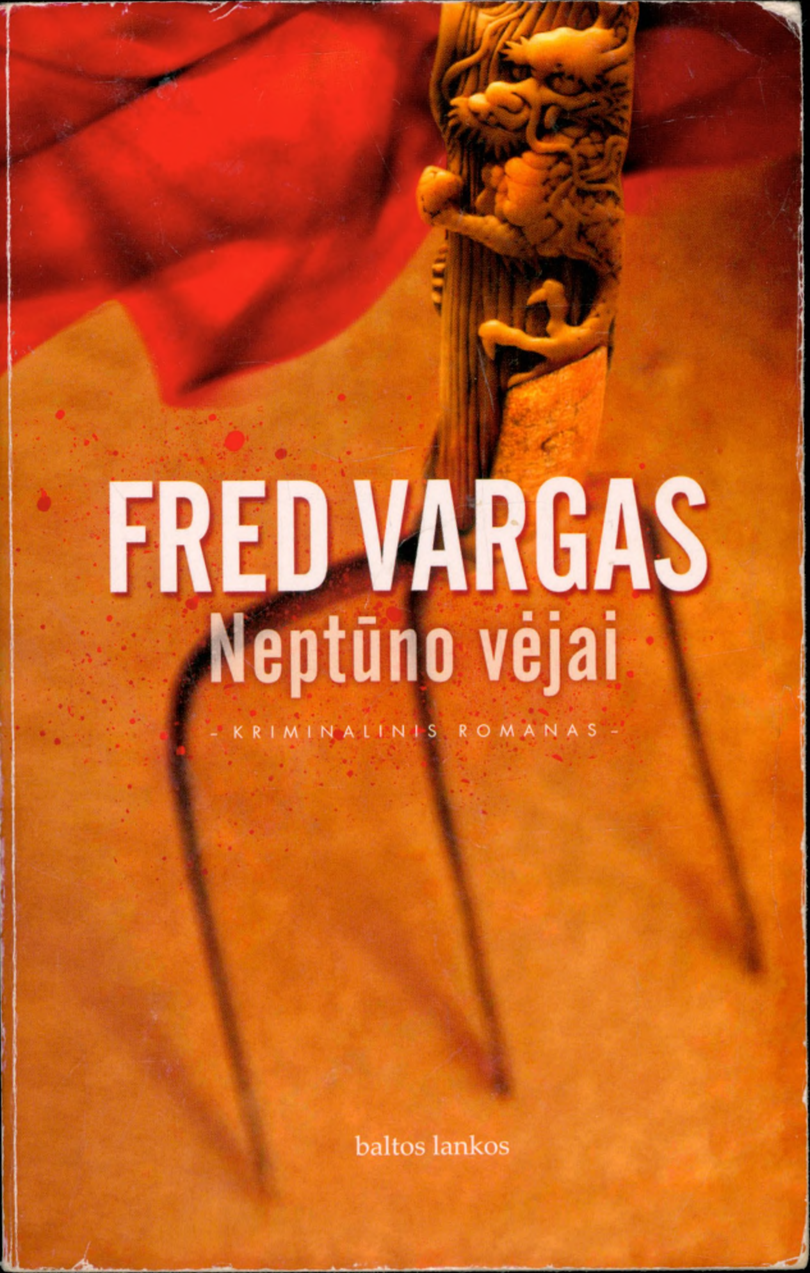

FRED VARGAS

Neptūno vėjai

- KRIMINALINIS ROMANAS -

baltos lankos

FRED VARGAS

neptūno vėjai

Iš prancūzų kalbos vertė
Jonė Ramunytė

baltos lankos

UDK 840-3
Va288

Dailininkas
Romas Stakėnas

Maketuotoja
Sigrida Juozapaitytė

Versta iš: Fred Vargas, *Sous les vents de Neptune*,
Éditions Viviane Hamy, 2004

© Fred Vargas, Éditions Viviane Hamy, 2004
© Jonė Ramunytė, vertimas į lietuvių kalbą, 2009
© Baltų lankų leidyba, 2010

Printed in Lithuania
ISSN 2029-2597
ISBN 978-9955-23-328-2

Mano dvynei seseriai Jo Vargas

I

ATSIRĖMĘS Į JUODĄ RŪSIO SIENĄ Žanas Batistas Adamsbergas atidžiai žiūrėjo į didžiulį katilą, kuris užvakar nustojo veikęs. Šeštadienį, spalio ketvirtąją, kai temperatūra lauke, paveikta vėjo, atūžusio tiesiai iš Arktikos, smuktelėjo iki vieno laipsnio! Komisaras nieko neišmanė apie šildymo katilus ir dabar apžiūrinėjo nuščiuvusius vamzdžius ir gaubtą vildamasis, kad geranoriškas jo žvilgsnis prikels iš numirusių to įtaiso energiją ar materializuos meistrą, kuris turi pasirodyti, bet taip ir nepasirodo.

Ne, jis nebuvo šaltmirys, ir padėtis neatrodė jam per daug nemaloni. Priešingai, mintis, kad kartais šiaurės vėjas be jokių tarpinių sustojimų ir apylankų atūžia tiesiai nuo plūduriuojančių ledynų iki Paryžiaus tryliktosios apygardos gatvių, žadino galybės pojūtį – akimoju pasiekti tuos nutolusius ledynus, žengti jais, išsirausti duburį ruonių medžioklei. Po juodu švarku jis buvo pasivilkęs liemenę, ir, jei jo valia – ramiai sau lauktų meistro, podraug dairydamasis kyštelint ruonio snukučio.

Bet galingas prietaisas, užsikasęs pusrūsyje, visateisiškai dalyvavo narpliojant Kriminalinio skyriaus bylas, šildydamas trisdešimt keturis radiatorius ir dvidešimt aštuonių policininkų kūnus. Kūnus, dabar

pastirusius nuo šalčio, įsigaužusius į striukes, trypčiojančius aplink kavos automatą ir pirštinėtose rankose gniaužiančius baltas stiklinaites. Arba atvirai pasprukusius į aplinkinius barus. Dėl to bylos sustingo mirties taške. Neatidėliotinos bylos, kruvini nusikaltimai, kurie didžiajam katilui buvo nė motais. Jis, tas karališkasis tironas, laukė, kad išsijudinęs meistras pultų jam po kojomis. Taigi Adamsbergas, rodydamas gerą valią, trumpam nusileido bergždžiai išreikšti jam pagarbą, o svarbiausia, rasti čia truputėlį prieblandos ir tylos ir pabėgti nuo saviškių aimanų.

Tie verkšlenimai – nors patalpose pavyko išlaikyti dešimties laipsnių temperatūrą – blogas ženklas prieš stažuotę Kvebeke, kur ruduo žadėjo būti atšiaurus (vakar Otavoje – keturi laipsniai šalčio, vietomis jau pasnigo). Dvi savaitės, paaukotos genetiniams atspaudams: seilėms, kraujui, prakaitui, šlapimui ir įvairioms kitoms išskyroms, nuo šiol įkalintiems elektroninėje sistemoje, surūšiuotiems ir apdorotiems – visiems žmogaus skysčiams, virtusiems galingu kriminalistikos ginklu. Savaitė prieš kelionę Adamsbergo mintys jau skriejo Kanados girių link – kaip jam sakė, beribių, išvarpytų milijonų ežerų. Jo pavaduotojas Danglaras irzliai priminė, kad reikės spoksoti toli gražu ne į ežero plynes, o į ekranus. Danglaras bambėjo ir niurzgė jau ištisus metus. Adamsbergas žinojo kodėl ir kantriai laukė, kol tas bambėjimas išsikvėps.

Kiekvieną dieną melsdamasis, kad kokia nors „deganti“ byla sulaikytų vietoje visą skyrių, Danglaras

apie ežerus nesvajojo. Jau visas mėnuo jis gromuliavo savo būsimąją žūtį, lėktuvui sprogus virš Atlanto. Tačiau nuo to laiko, kai vis nesirodo meistras, kuris turėjo pasirodyti, jo nuotaika pradėjo giedrėti. Jis pasikliovė netikėtu katilo gedimu vildamasis, jog toji žvarba padarys galą absurdiškoms fantazijoms, kurias sukurstė ledinės Kanados dykros.

Adamsbergas uždėjo ranką ant prietaiso gaubto ir nusišypsojo. Ar Danglaras įstengtų sugadinti katilą, iš anksto numatęs griaunamąjį viso to poveikį? Užkirsti kelią meistrui atvykti? Taip, įstengtų. Lankstus jo protas prasiskverbdavo į sudėtingiausią žmogiškųjų minčių mechanizmą, tačiau su sąlyga, kad šis remtųsi mąstymu ir logika – kaip tik ši takoskyra tarp proto ir intuicijos jau daug metų iš pagrindų skyrė Adamsbergą ir jo pavaduotoją.

Komisaras užkopė įvijais laiptais ir perėjo didžiąją pirmo aukšto salę, kurioje lėtai judėjo vyrai – apsunkę siluetai, suapvalėję nuo šalikų ir papildomų megztinių. Niekas nežinojo, kodėl ši patalpa vadinama Sinodo sale, gal todėl, mąstė Adamsbergas, kad joje vyksta bendri sambūriai – visuotiniai pasitarimai ar slaptos sueigos. Gretima patalpa, ne tokia erdvi, savo ruožtu buvo vadinama Kapitulos sale, čia posėdžiaudavo mažesnė draugija. Kas tai sugalvojo, Adamsbergas nenumanė. Tikriausiai Danglaras, kurio išsilavinimas kartais atrodydavo stačiai beribis ir kone kenkėjiškas. Kapitoną ištikdavo ūmūs žinių proveržiai, tiek pat dažni, kiek ir nevaldomi – kažkas panašaus į arklį, kuris prunkštauja, trankiai virpėdamas. Pakakdavo

menkiausio akstino – retesnio žodžio, sunkiai apibrėžiamos sąvokos – kad jame atsibustų visažinis ir ne visada savalaikis eruditas, kurį užčiaupt tegalėdavai rankos mostu.

Purtydamas galvą veidams, kurie gręžėsi į jį, kai ėjo pro šalį, Adamsbergas leido suprasti, kad katilas rodyti gyvybės požymių nesiteikia. Jis įžengė į Danglaro kabinetą. Šis niauriu veidu baigė skubius raportus tuo pragaištingu atveju, jei jam tektų išvykti į Labradorą, kurio jis taip ir neįstengs pasiekti dėl sprogimo virš Atlanto, dėl gaisro kairiajame variklyje, įsiurbusiame pulką varnėnų, įstrigsiančių turbinose. Ši perspektyva visai teisėtai leido jam atsikimšti butelį baltojo vyno nesulaukus šeštos valandos vakaro. Adamsbergas prisėdo ant stalo kampo.

– Kaip Ernonkūro byla, Danglarai?

– Užraukiame. Senasis baronas parašė prisipažinimą. Aiškų, išsamų prisipažinimą.

– Pernelyg aiškų, – tarstelėjo Adamsbergas, atstumdamas raportą ir siekdamas laikraščio, kuris, tvarkingai sulankstytas, gulėjo ant stalo. – Turime šeimyninius pietus, kurie virsta skerdynėmis, turime neryžtingą, sakinio nesurezgantį senį. Ir staiga, be jokio perėjimo ar pustonių, jis iškloja aiškų prisipažinimą. Ne, Danglarai, mes to nepasirašysime.

Adamsbergas trankiai pervertė laikraščio lapus.

– Vadinasi?.. – paklausė Danglaras.

– Vadinasi, pradedame iš pradžių. Baronas vedžioja mus už nosies. Jis kažką dangsto – labai gali būti, savo dukterį.

– Ir dukra leistų tėvui nukreipti į save kulkas?

Adamsbergas pervertė kitą lapą. Danglaras nemėgo, kad komisaras skaitytų jo laikraštį. Grąžindavo jį suglamžytą, pasklidais lapais, ir paskui niekaip nebegalėdavai tvarkingai jo sulankstyti.

– Ne pirmiena, – atsiliepė Adamsbergas. – Aristokratų tradicijos, o svarbiausia – atlaidus nuosprendis paliegusiam seniui. Kartoju: čia nėra jokių pustonių, ir tai neįtikėtina. Posūkis pernelyg staigus, o gyvenimas nėra taip aiškiai suskaidytas. Taigi čia vienur ar kitur slypi kažkokia apgaulė.

Išvargęs Danglaras staiga pajuto norą stverti raportą ir trenkti jį velniop. Ir išplėšti tą laikraštį, kurį Adamsbergas atsainiai niokoja savo rankose. Pagrįstai ar ne, jis bus priverstas eiti patikrinti suknistų barono prisipažinimų vien tik dėl vangios komisaro nuojautos. Nuojautos, kuri Danglaro akyse prilygo bekojų moliuskų rūšiai – be pėdų, be kojų, be viršaus ir apačios – perregimas kūnas, plūduriuojantis vandenyje, varantis į neviltį ir net keliantis pasidygėjimą tiksliam ir griežtam kapitono protui. Jis priverstas eiti tikrinti, nes tos bekojės nuojautos pernelyg dažnai pasirodo teisingos nežinia kokios uoslės, besirungiančios su pačia tobuliausia logika, malone. Uoslės, kuri nuo sėkmės prie sėkmės atlydėjo Adamsbergą čia, ant šito stalo, į šį postą – neapsukraus ir svajingo Tryliktosios apygardos Kriminalinio skyriaus viršininko postą. Uoslės, kurią pats Adamsbergas neigė ir kurią vadino tiesiog žmonėmis, gyvenimu.

– Negalėjote pasakyti anksčiau? – paklausė Danglaras. – Kol dar neišspausdinau raporto?

– Sumąsčiau tai tik šiąnakt, – atsakė Adamsbergas, staigiu judesiu suskleisdamas laikraštį. – Galvodamas apie Rembrantą.

Jis skubiai lankstė laikraštį, sutrikdytas aštraus skausmo, ką tik pervėrusio jį, lyg katė išleistais nagais būtų įsikirtusi jam į nugarą. Sukrėtimas, dusulys, prakaito išmuštas pakaušis, kad ir kaip šalta buvo kabinete. Tuojau praeis, tikriausiai jau praeina.

– Tokiu atveju, – vėl prabilo Danglaras, imdamas raportą, – mums reikės likti čia ir tuo užsiimti. O kaip kitaip?

– Kol būsime išvykę, bylą perims Mordanas, jis puikiausiai susidoros. Kaip mūsų Kvebeko reikalai?

– Prefektas laukia atsakymo rytoj antrą valandą, – atsakė Danglaras, iš susijaudinimo suraukęs kaktą.

– Labai gerai. Dešimt trisdešimt Kapitulos salėje sušaukite aštuonių stažuotės narių susirinkimą. Danglarai, – vėl prabilo jis patylėjęs, – jums nebūtina vykti su mumis.

– Ak, ne? Prefektas pats sudarė dalyvių sąrašą. Ir tame sąraše aš pats pirmas.

Tą akimirką Danglaras visai nebuvo panašus į vieną geriausių skyriaus darbuotojų. Baimė ir šaltis pakirto įprastą jo orumą. Kad kompensuotų neryškius bruožus ir nusvirusius pečius ir suteiktų bent kiek žavesio savo ištįsusiam, suglebusiam kūnui, nedailus, jo paties žodžiais tariant, gamtos neapdovanotas Danglaras pasikliovė elegancija. Tačiau šiandien sukritęs veidas, stuomuo, įspraustas į kailiu pamuštą striukę ir užmaukšlinta ant galvos dryžuota kepuraitė

niekais pavertė visas jo stiliaus pastangas. Juolab kad kepuraitė – matyt, vieno iš penkių Danglaro vaikų – buvo su bumburu, tąjį Danglaras kiek beįstengdamas iš pačių pašaknų nurėžė, bet raudona uodegėlė liko juokingai stirksoti.

– Visada galima pasiteisinti gripu dėl sugedusio katilo, – pasiūlė Adamsbergas.

Danglaras papūkšnojo pirštinėtas rankas.

– Po nepilnų dviejų mėnesių mane turi pakelti į majorus, – murmtelėjo, – negaliu rizikuoti šiuo paaukštinimu. Man ant sprando penketas vaikų.

– Parodykite Kvebeko žemėlapį. Parodykite, kur vykstame.

– Aš jums jau sakiau, – atsiliepė Danglaras, išskleisdamas žemėlapį. – Čia, – bakstelėjo pirštu už poros mylių nuo Otavos. – Į velnio užkampį, pavadinimu Halas-Gatino, kuriame KKŽ įsteigė vieną iš Nacionalinio genetinių duomenų banko skyrių.

– KKŽ?

– Aš jums jau sakiau, – pakartojo Danglaras. – Kanados karališkoji žandarmerija. Policija auliniais batais ir raudona uniforma, kaip gerais senais laikais, kai Šventojo Lauryno upės pakrantėse irokėzai dar diktavo savo įstatymą.

– Raudona uniforma? Jie vis dar taip rengiasi?

– Tik prieš turistus. Jei taip nekantraujate išvykti, manding, būtų ne pro šalį žinoti, kur keliaujate.

Adamsbergas plačiai nusišypsojo; Danglaras nuleido galvą. Jis nemėgo plačios Adamsbergo šypsenos, kai nuspręsdavo pabambėti. Nes, kaip buvo šnekama Paskalų salėje, tai yra kertėje, kur spraudėsi maisto ir

gėrimų automatai, Adamsbergo šypsena pralauždavo bet kokį pasipriešinimą, ištirpdydavo arktinius ledus. Ir Danglaras reaguodavo į ją kaip kokia mergiotė, o jį, persiritusį per penkias dešimtis, tai baisiausiai siutindavo.

– Vis dėlto aš žinau, kad toji KKŽ įsikūrusi prie Utauė upės, kuri įteka į jūrą, – tarstelėjo Adamsbergas. – Ir ten gyvena pulkai laukinių žąsų.

Danglaras gurkštelėjo baltojo ir sausokai šyptelėjo.

– Berniklių, – patikslino. – O Utauė įteka ne į jūrą, bet į Šventojo Lauryno upę. Taigi tai ne upė, o upelė. Dvylika kartų platesnė už Seną, bet upelė.

– Gerai, jei taip norite, tebus upelė. Per daug apie tai žinote, kad trauktumėtės, Danglarai. Jūs – aplinkybių auka ir keliausite. Nuraminkite mane ir pasakykite, kad ne jūs nakčia paskerdėte katilą ir pakeliui nudaigojote meistrą, kuris turi pasirodyti, bet nepasirodo.

Danglaras pakėlė įžeistą veidą.

– Kokiu tikslu?

– Kad užgniaužtumėte energiją, įšaldytumėte nedrąsų nuotykio polėkį.

– Sabotažas? Juk netikite tuo, ką sakote?

– Smulkus, nereikšmingas sabotažas. Geriau sukiužęs katilas, negu susprogęs boingas. Juk tai ir yra tikrasis jūsų nenoro motyvas? Tiesa, kapitone?

Netikėtai Danglaras dunkstelėjo kumščiu į stalą; vynas ištiško ant raportų. Adamsbergas krūptelėjo. Danglaras galėjo bambėti, niurzgėti ar patylom pūstis, reikalui esant, reikšti savo nepasitenkinimą

visais nuosaikiais būdais, bet visų pirma jis buvo kultūringas, malonus ir neapsakomai geras, santūrus žmogus.

– Mano „tikrasis motyvas"? – šaltai atrėmė Danglaras, neatgniauždamas kumščio ant stalo. – Kas jums darbo mano „tikrasis motyvas"? Ne aš vadovauju šiam skyriui ir ne aš grūdu mus į lėktuvą, kad keliautume durniaus volioti po sniegynus. Kokio šūdo!

Adamsbergas palingavo galva. Per daugelį metų tai buvo pirmas kartas, kad Danglaras jam tiesiai į akis išrėžtų: „Kokio šūdo". Ką gi. Jo tai nepaveikė – to priežastis buvo neprilygstamas atsainumas ir būdo minkštumas, kuriuos kai kurie įvardijo nejautrumu ir abejingumu, nervų padilga mėginantiems įveikti tą sklandymą padebesiais.

– Primenu jums, Danglarai, tai išskirtinis pasiūlymas bendradarbiauti ir viena tobuliausių, kokių gali būti, sistemų. Šioje srityje kanadiečiai mus pranoksta visa galva. Tad atsisakydami pasirodytume tikri bukaprōčiai.

– Niekai! Tik nesakykite, kad gainioti mus po ledus jus skatina profesionali etika.

– Tikrai taip.

Danglaras vienu mauku ištuštino stiklinę ir atstatęs smakrą įsisteibelijo Adamsbergui į veidą.

– Kas dar, Danglarai? – švelniai paklausė Adamsbergas.

– Jūsų motyvas, – burbtelėjo šis. – Tikrasis *jūsų* motyvas. Jei išdėstytumėte jį, užuot kaltinęs mane sabotažu? Jei papasakotumėte apie *jūsų* sabotažą?

Na štai, pagalvojo Adamsbergas. Štai ir priėjome.

Danglaras pašoko, atitraukė stalčių, išėmė balto vyno butelį ir kliūstelėjo sau sklidiną stiklinę. Paskui apėjo ratu kambarį. Adamsbergas sunėrė rankas, laukdamas audros. Šioje pykčio ir vyno stadijoje beprasmiška griebtis argumentų. Pavėlavęs metus pyktis galop pratrūko.

– Nagi, Danglarai, jei taip norit, pirmyn.

– Kamilė. Kamilė Monrealyje, ir jūs tai žinote. Ir dėl to, o ne dėl ko nors kito grūdate mus į tą suknistą velnio boingą.

– Štai ir priėjome.

– O kaipgi.

– Tai ne jūsų reikalas, kapitone.

– Ne? – riktelėjo Danglaras. – Prieš metus Kamilė pradingo, pasitraukė iš jūsų gyvenimo per malonę vienos tų velniškų diversijų, kurių paslaptį jūs išmanote. Ir kam magėjo vėl ją pamatyti? Kam? Jums? Ar man?

– Man.

– O kas ją atsekė? Surado, aptiko? Kas gavo jums jos Lisabonos adresą? Jūs? Ar aš?

Adamsbergas pakilo ir priėjęs uždarė kabineto duris. Danglaras visada garbino Kamilę, padėjo jai ir tausojo ją kaip kokį meno kūrinį. Nieko nepadarysi. Ir tas globėjiškas įkarštis labai nekaip derinosi su audringu Adamsbergo gyvenimu.

– Jūs, – ramiai atsakė jis.

– Be abejo. Taigi tai mano reikalas.

– Tyliau, Danglarai. Aš girdžiu, nėra reikalo rėkti.

Šįsyk savotiška Adamsbergo balso intonacija, regis, padarė savo. Komisaro balso moduliacijos kaip aktyvus reagentas apgaubdavo priešininką, pristab-

dydamas ar apmaldydamas, pamalonindamas ar nuskausmindamas. Leitenantas Vuaznė, turintis chemiko išsilavinimą, dažnai narstydavo šią mįslę Paskalų salėje, tačiau niekam nepavyko išsiaiškinti, koks slopinamasis reagentas iš tiesų glūdi Adamsbergo balse. Čiobreliai? Bičių pienelis? Vaškas? Kažkoks mišinys? Danglaras kiek atvėso.

– O kas išdūmė pas ją į Lisaboną ir per nepilnas tris dienas viską sugadino?

– Aš.

– Jūs. Bergždžias reikalas – nei daugiau, nei mažiau.

– Bet ne jūsų.

Adamsbergas atsistojo ir išskėtęs pirštus paleido stiklinaitę kristi tiesiai į šiukšliadėžę, į patį centrą. Tarytum šautų, tarytum taikytųsi. Ir ramiu žingsniu neatsigręždamas išėjo iš kambario.

Danglaras sučiaupė lūpas. Jis suprato, kad peržengė ribą, pernelyg užsimojo į draudžiamą teritoriją. Bet apsunkęs nuo ištisų nepritarimo mėnesių ir išdirgintas viso to Kvebeko reikalo nebegalėjo trauktis. Jis patrynė skruostus šiurkščios vilnos pirštinėmis, dvejodamas, sverdamas tuos slogios tylos, melo, galbūt išdavystės mėnesius. Ar tai buvo gerai, ar blogai? Žvilgsnis iš už praskėstų pirštų kliudė ant stalo išskleistą Kvebeko žemėlapį. Kurių galų gadinti sau kraują? Po savaitės jis bus miręs, Adamsbergas taip pat. Varnėnai, įtraukti į turbiną, gaisras kairiajame variklyje, sprogimas virš Atlanto. Jis nusitvėrė butelį ir gurkštelėjo tiesiai iš kaklelio. Paskui pakėlė telefono ragelį ir surinko meistro numerį.

II

PRIE KAVOS AUTOMATO Adamsbergas susitiko Violetą Retankur. Atsistojo atokiau laukdamas, kol tvirčiausia jo leitenantė išsunks iš aparato spenių savo stiklinaitę – komisaro mintyse gėrimų automatas priminė karvę maitintoją, įsirioglinusią į Kriminalinio tyrimo skyriaus patalpas ir globojančią juos kaip nebyli motina – už tai jis ją ir mylėjo. Bet Retankur išgaravo, vos jį išvydusi. Iš tiesų, pagalvojo Adamsbergas, statydamas stiklinaitę po automato tešmeniu, ši diena skirta ne man.

Diena ne diena, o leitenantė Retankur – ypatingas atvejis. Adamsbergas neturėjo ko prikišti šiai įspūdingai trisdešimt penkerių metų moteriai – metras septyniasdešimt devyni ūgio ir šimtas dešimt kilogramų svorio, protinga ir galinga, sugebanti, jos žodžiais tariant, transformuoti savo energiją į ką tik nori. Ir tikrai, ta veiksmų ir priemonių įvairovė, kurią Retankur pademonstravo per vienus metus, drauge su iš tiesų pritrenkiama smūgio jėga padarė leitenantę vienu jų įstaigos ramsčių, universalia skyriaus karo mašina, veiksminga visose srityse, mąstančia, pasižyminčia taktika, puikia administratore, kovotoja, taiklia šaule. Tačiau Violeta Retankur jo nemėgo. Nejautė priešiškumo – tiesiog jo vengė.

Adamsbergas pasiėmė stiklinaitę kavos, atsidėkodamas paplekšnojo automatą ir sugrįžo į savo kabinetą, jau vos beprisimindamas Danglaro protrūkį. Neketino gaišti laiko, sklaidydamas kapitono būgštavimus – ar tai būtų boingas, ar Kamilė. Tiesiog

geriau šis nebūtų jam pranešęs, jog Kamilė Monrealyje – tas faktas buvo jam nežinomas ir nežymiai sutrikdė jo išvyką į Kvebeką. Verčiau Danglaras nebūtų atgaivinęs vaizdų, kuriuos jis ginė iš akių į salsvą užmaršties dumblynę, nugramzdindamas ten kampuotus žandikaulius, ištirpdydamas vaikiškas lūpas, pilku dumblu apnešdamas baltą tos Šiaurės dukters odą. Verčiau nebūtų atgaivinęs meilės, kurią jis patyliukais griovė dėlei tų peizažų, kuriuos teikė jam kitos moterys. Nežabojamas šviežių vaisių vagišiaus, grobstytojo potraukis, kuris, žinia, žeidė Kamilę. Jis dažnai matydavo, kaip po kurio nors jo žygių ji rankomis užsispaudžia ausis, tarsi melodingasis jos meilužis ką tik būtų brūkštelėjęs nagu per juodą lentą disonansu jos švelniai partitūrai. Kamilė buvo muzikė – ir tai viską paaiškino.

Jis įsitaisė skersai krėslo ir papūkšnojo kavą, pakėlęs akis į lentą, prie kurios buvo prismeigti raportai, pirmaeiliai reikalai ir viduryje – Kvebeko stažuotės tikslų sąrašas. Trys lapai, tvarkingai, šonas prie šono pritvirtinti trimis raudonais smeigtukais. Pirštų atspaudai, prakaitas, šlapimas ir kompiuteriai, klevo lapai, girios, ežerai, elniai karibu. Rytoj jis pasirašys stažuotės įsakymą, o po savaitės išskris. Jis nusišypsojo ir gurkštelėjo kavos, ramus, netgi laimingas.

Ir staiga pajuto, kaip tas pats šaltas prakaitas išmuša pakaušį, kaip jį suriečia tas pats blogulys, ta naguota katė drykteli jam ant pečių. Nuo sukrėtimo jis susirietė dvilinkas, atsargiai pastatė stiklinaitę ant stalo. Antras priepuolis per vieną valandą, nepažįstamas

jaudulys, tarsi koks netikėtas prašalaičio apsilankymas, sužadinęs ūmų nerimą, pavojaus signalą. Jis prisivertė atsistoti, pavaikštinėti. Jei ne šis sukrėtimas, ne šis prakaitas, jo kūnas funkcionuoja normaliai. Jis rankomis persibraukė veidą, atpalaiduodamas odą, masažuodamas pakaušį. Blogulys – it kokia gynybinė reakcija. Negandos gelmė, grėsmės nuojauta – ir kūnas stojasi piestu. Ir dabar, kai jam vėl lengva judėti, liko nepaaiškinamas liūdesio pojūtis, tarsi blausios nuosėdos, kurias palieka atslūgusi banga.

Jis baigė gerti kavą ir ranka pasirėmė smakrą. Jam daugybę kartų buvo tekę nesuprasti savęs, tačiau pirmą sykį jis slydo sau pačiam iš rankų. Pirmąsyk jis susverdėjo – vos keletą sekundžių, lyg kas vogčiomis būtų įsmukęs greta jo esybės ir perėmęs valdymą. Ir jis neabejojo: laive prašalaitis. Išmintingas žmogus būtų jam išdėstęs, koks absurdiškas tas teiginys, ir paaiškinęs tai gripo kvaituliu. Bet Adamsbergas atpažino visai ką kita: į jį trumpam įsiveržė grėsmingas nepažįstamasis, nelinkintis jam nieko gera.

Atidaręs spintą, jis išsiėmė porą senų sportbačių. Šį kartą pasivaikščiojimo ar svajų nepakaks. Reikės bėgti ne vieną valandą, jei ką, tiesiai prie Senos, paskui jos pakrante. Ir bėgant atsikratyti persekiotojo, palikti jį upės vandenyse arba – kodėl ne? – kam nors kitam.

III

APSIVALĘS IR NUSIPRAUSĘS po dušu, išsikvėpęs Adamsbergas nutarė pavakarieniauti „Juoduosiuose Dublino vandenyse“, apytamsiame bare, kurio tranki aplinka ir gaižūs kvapai dažnai priviliodavo Adamsbergą pasivaikščiojimų metu. Šioje užeigoje burdavosi vien airiai. Jis nesuprato nė vieno jų žodžio, tad tai būdavo nepakartojama proga visiškoje vienatvėje iki soties pasimėgauti žmonija ir jos šnekalais. Jis vėl atrado savo staliuką, lipnų nuo alaus, orą, prisodrintą gineso tvaiko, ir padavėją Enidę, šiai užsakė kiaulienos su bulvėmis. Enidė patiekdavo maistą ilga senovine alavo šakute. Adamsbergui patiko ta šakutė, patiko laiko nutamsintas medinis jos kotas ir trys netaisyklingi dantys. Jis žiūrėjo, kaip Enidė deda mėsą – ir staiga netikėtai kaip koks smurtininkas išniro prašalaitis. Šį sykį Adamsbergui pasirodė, kad antpuolį jis pajuto akimirką prieš puolimą. Mėšlungiškai sugniaužęs ant stalo kumščius pabandė duoti atkirtį. Įsitempęs, šaukdamasis kitų minčių, įsivaizduodamas raudonus klevų lapus. Veltui – negalia užgriuvo jį tarsi viesulas, niokojantis javų lauką, greitas, nesulaikomas ir nuožmus. Paliekantis paskui save grobį ir nuūžiantis tęsti savo darbo kitur.

Kai Adamsbergas įstengė vėl atgniaužti kumščius, nusitvėrė šakutės ir peilio, tačiau prisiliesti valgio neįstengė. Sielvartingas viesulo atgarsis užgniaužė jam apetitą. Jis atsiprašė Enidės, išėjo ir patraukė gatvėmis, neryžtingai, kur akys veda. Šmėstelėjusi galvoje mintis priminė jo antros eilės senelį, kuris

sunegalavęs vienas sau susiriesdavo Pirėnų uolos įduboje, kol praeidavo negalia. Tada senolis atsitiesdavo ir grįždavo į gyvenimą – karštis atslūgęs, įsiurbtas uolos. Adamsbergas nusišypsojo. Šiame dideliame mieste jis niekur neras irštvos, kurioje galėtų susiriesti kaip lokys, jokios įdubos, kuri sugertų jo karštį, surytų jo prašalaitį nekeptą nevirtą. Prašalaitį, dabar galbūt jau persiritusį ant jo stalo kaimyno airio sprando.

Jo draugas psichiatras Ferezas turbūt būtų pasistengęs užčiuopti to antplūdžio mechanizmą. Atskleisti slaptą naštą, neišpažintą kančią, netikėtai kaip koks kalinys puolančią žvanginti savo grandinių geležtėmis. Nuo to triukšmo jį išpila prakaitas, tampo mėšlungis, nuo jo linksta nugara. Štai ką būtų pasakęs Ferezas su tuo kruopščiu pasigardžiavimu, kurį, kaip žinojo Adamsbergas, jausdavo ypatingais atvejais. Būtų pasiteiravęs, apie ką jis kalbėjęs, kai pirmoji naguota katė užgriuvo jam ant sprando. Gal apie Kamilę? O gal apie Kvebeką?

Jis stabtelėjo ant šaligatvio, rausdamasis atmintyje, stengdamasis prisiminti, ką galėjo sakyti Danglarui, kai jo kaklas pirmąsyk išrasojo prakaitu. Taip, kažką apie Rembrantą, apie tai, kad Ernonkūro byloje stinga pustonių. Tai įvyko tą akimirką. Tad tikrai prieš bet kokią šneką apie Kamilę ar Kanadą. Svarbiausia, jam būtų reikėję išaiškinti Ferezui, kad joks rūpestis niekada nebuvo užslėgęs jo pečių it pagiežinga katė. Kad tai naujas, niekad nepatirtas reiškinys. Kad tie šuorai užgriūva jį įvairiais atvejais, įvairiose vietose ir tarp jų nėra nė menkiausios sąsajos. Kas bendra

tarp šauniosios Enidės ir jo pavaduotojo Danglaro, tarp „Juodųjų vandenų“ staliuko ir reklaminio skydo? Tarp baro minios ir kabineto vienatvės? Nieko. Net toks gudragalvis kaip Ferezas čia atsikąstų dantis. Ir nepripažintų, jog laive esama prašalaičio. Adamsbergas persibraukė plaukus, pasitrynė rankas ir šlaunis, išjudino kūną. Paskui traukė toliau, mėgindamas pasitelkti savo įprastą stiprybę – ramią eigastį, atvangų dėmesį, sutelktą į praeivius, mintis, plūduriuojančias tarsi rąstagaliai vandenyje.

Ketvirtasis šuoras užgriuvo jį maždaug po valandos, kai jis žingsniavo Sen Polio bulvaru, per kelis žingsnius nuo namų. Nuo puolimo jis susirietė dvilinkas, atsirėmė į žibintą, sustingo nuo ūmaus grėsmės šuoro. Užsimerkė, palūkėjo. Nepraėjus nė minutei lėtai pakėlė veidą, atpalaidavo pečius, pajudino kišenėse pirštus, apimtas to nerimo, kurį paskui save ketvirtą kartą paliko viesulas. Širdgėlos, išspaudusios iš akių ašaras, neįvardijamo sielvarto.

O įvardyti jį reikėjo. Reikėjo įvardyti tą išbandymą, tą nerimą. Nes ši taip įprastai – kasdieniniu įžengimu į Kriminalinio tyrimo būstinę – prasidėjusi diena pakeitė jį, sutrikdė, permainė, ir vargiai rytoj jis vėl įstengs imtis įprastų reikalų. Paprasčiausias žmogus ryte, paklaikęs, pakirstomis kojomis vakare, kai prieš jį išniro ugnikalnis pražiotais žioruojančiais neišaiškinamos paslapties nasrais.

Jis atsitraukė nuo žibinto ir apsidairė aplinkui – taip būtų elgęsis nusikaltimo vietoje, o nusikaltimo

auka būtų buvęs jis pats – ieškodamas kokio ženklo, galinčio atskleisti vardą žudiko, kuris smogė jam į nugarą. Atsitraukė per kokį metrą, atsistojo tiksliai ten, kur stovėjo antpuolio metu. Žvilgsnis slystelėjo per tuščią šaligatvį, tamsią krautuvėlės vitriną dešinėje, skelbimų skydą kairėje. Ir nieko daugiau. Tik apšviestas skydas, išryškėjęs tamsoje. Taigi, štai paskutinis daiktas, kuris krito jam į akis prieš tą šuorą. Adamsbergas jį apžiūrėjo. Klasikinio stiliaus paveikslo reprodukcija ir skelbimas: *Pompastiškieji XIX a. dailininkai. Laikina ekspozicija. Didieji Rūmai. Spalio 18–gruodžio 17 d.*

Paveikslas vaizdavo raumeningą šviesiaodįberną juoda barzda, patogiai įsitaisiusį vandenyno paviršiuje, pūpsantį didelėje kriauklėje, apsuptą najadžių. Kurį laiką Adamsbergas sutelkė dėmesį į šią drobę nesuvokdamas, kaip ji galėjusi sužadinti tą šuorą – ne daugiau, negu pokalbis su Danglaru, krėslas kabinete ar prirūkyta „Dubliniečių“ salė. Ir vis dėlto žmogus štai taip, vienu pirštų spragtelėjimu, neperšoka iš normalios būsenos į chaosą. Reikia tarpinės pakopos, perėjimo. Čia, kaip ir kitur, kaip Ernonkūro byloje, jam stigo pustonių, tiltelio tarp šviesos ir tamsos krantų. Jis bejėgiškai atsiduso ir prikando lūpas, stebeilydamasis į tamsą, kurioje klajojo taksi. Kilstelėjo ranką, įsiropštė į automobilį ir nurodė vairuotojui Adrieno Danglaro adresą.

IV

JIS GAVO SKAMBINTI TRIS KARTUS, kol užsimiegojęs Danglaras atėjo jam atidaryti. Išvydęs Adamsbergą kapitonas įsitempė: komisaro bruožai buvo pasmailėję, nosis labiau kumptelėjusi, o aukšti skruostikauliai – labiau išsišovę. Taigi komisaras neatlyžo taip greitai, kaip paprastai. Danglaras peržengė ribą ir tai žinojo. Nuo to laiko buvo pasirengęs susidūrimui, galbūt papeikimui. Ar kokiai baudžiamajai priemonei? Ar kam nors blogiau? Neįstengdamas pažaboti savo pesimizmo, jis per visą vakarienę gromuliavo tuos augančius būgštavimus, stengdamasis neišsiduoti prieš vaikus – ne daugiau, nei dėl kairiojo variklio negandos. Geriausias gynybinis veiksmas – papasakoti jiems dar vieną juokingą istoriją apie leitenantę Retankur – tai juos iš tiesų pralinksmindavo, ypač, kad toji galiūnė, regis, išnirusi iš Mikelandželo teptuko (kad ir koks genijus būdamas, kurdamas lanksčią moteriško kūno dvejonę šis nebuvo pernelyg miklus), nešiojo trapios laukų gėlelės vardą – Violeta*. Tą dieną Violeta patylomis šnekučiavo su depresijos pakirsta Elen Fruasi. Violeta dėstė jai vieną savo frazių, delnu pliaukšėdama per kopijavimo mašiną – ir ši ūmiai pradėjo veikti, nors jau penketą dienų buvo išėjusi iš rikiuotės.

Vienas iš Danglaro dvynių pasiteiravo, kas būtų nutikę, jeigu Retankur būtų pliaukštelėjusi ne per kopijavimo mašiną, o Elen Fruasi per galvą? Ar

* *Violette* – žibuoklė. (Pranc.) Čia ir toliau – vert. past.

taip būtų įmanoma grąžinti į vėžes susikrimtusios leitenantės mintis? Ar Violeta gali paveikti žmones ir daiktus, mygdama juos iš viršaus? Paskui vaikai iš eilės spusčiojo sugedusį televizorių, tikrindami savo galias – kiekvienam jų Danglaras leido spustelėti tik po vieną kartą – tačiau vaizdas ekrane neatsirado, o mažėlis nusimušė pirštą. Vos sugulus vaikams jį vėl užgulė niūrios nuojautos.

Stovėdamas prieš viršininką Danglaras pasigremžė stuomenį iliuzinės savigynos gestu.

– Paskubėkite, Danglarai, – iškvėpė Adamsbergas. – Man jūsų reikia. Taksi laukia apačioje.

Išblaivytas tos staiga sugrįžusios ramybės, kapitonas skubiai užsitempė švarką ir kelnes. Adamsbergas nejaučia jam jokio apmaudo už jo protrūkį, jis jau pamirštas, ištirpęs jo atlaidumo ar įprasto atsainumo švytėjime. Jeigu komisaras vidury nakties atvažiavo jo pasiimti, vadinasi, skyrių užgriuvo kažkokia žmogžudystė.

– Kur? – paklausė jis, eidamas prie Adamsbergo.

– Sen Polio bulvare.

Vyrai leidosi laiptais; Danglaras bandė užsirišti kaklaraištį, o drauge – storą šaliką.

– O auka?

– Paskubėkit, drauguži, laikas nelaukia.

Taksi išleido juos ties skelbimų skydu. Adamsbergas užmokėjo, o Danglaras tuo metu nustebęs žvalgėsi po tuščią gatvę. Jokių švyturėlių, jokios techninės brigados – tuščias šaligatvis ir sumigę namai. Adams-

bergas čiupo jį už rankos ir skubiai nusitempė prie skydo. Ten, nepaleisdamas pavaduotojo, mostelėjo į paveikslą.

– Kas čia, Danglarai?

– Kas tokio? – atsiliepė suglumęs Danglaras.

– Velniai rautų, tas paveikslas. Klausiu jūsų, kas čia. Ką jis vaizduoja?

– O auka? – dairydamasis paklausė Danglaras. – Kur auka?

– Čia, – Adamsbergas bakstelėjo sau į krūtinę. – Atsakykite. Kas tai?

Danglaras papurtė galvą, išmuštas iš vėžių, sukrėstas. Paskui neįtikimas tos situacijos absurdiškumas staiga pasirodė jam toks juokingas, kad tyras džiaugsmas šluote nušlavė blogą nuotaiką. Jis pasijuto sklidinas dėkingumo Adamsbergui, kuris ne tik neįsižeidė dėl jo užgaulės, bet šįvakar visai netyčiom dovanojo jam itin neįprastą valandėlę. Ir tik vienas Adamsbergas sugeba taip iškreipti įprastą gyvenimo kasdienybę ir papuošti ją tokiais triukais, tais trumpais savotiško grožio protrūkiais. Tad kas jam darbo, kad išplėšia Danglarą iš miegų ir po vidurnakčio per spiginantį šaltį atsitempia čia, priešais Neptūną?

– Kas tas vyrukas? – kartojo Adamsbergas, nepaleisdamas jo rankos.

– Neptūnas, kylantis iš bangų, – šypsodamasis atsakė Danglaras.

– Tikrai?

– Neptūnas arba Poseidonas, kaip jums labiau patinka.

– Ar tai jūrų, ar pragaro dievas?

– Jie broliai, – paaiškino Danglaras, mėgaudamasis proga vidury nakties paskaityti paskaitėlę apie mitologiją. – Trys broliai: Hadas, Dzeusas ir Poseidonas. Poseidonas valdo jūras, jų mėlį, audras, taip pat jų gelmes ir pavojus.

Dabar Adamsbergas paleido jį ir sunėręs rankas už nugaros klausėsi.

– Čia, – toliau dėstė Danglaras, braukdamas pirštu per plakatą, – jis apsuptas savo svitos ir demonų. Štai Neptūno malonės, o štai – baudžiamoji galia, kurią simbolizuoja jo tridantis ir pragaištinga gyvatė, įtraukianti auką į gelmes. Atvaizdavimo būdas akademinis, potėpis netvirtas ir sentimentalus. Dailininko neatpažįstu. Kažkoks nežinomasis, tapantis miesčionių salonams ir galbūt...

– Neptūnas, – mąsliai pertarė jį Adamsbergas. – Gerai, Danglarai, labai dėkui. Dabar grįžkite namo ir eikite gulti. Ir atleiskite, kad prižadinau.

Danglarui net nespėjus paprašyti paaiškinimo, Adamsbergas sustabdė taksi ir įgrūdo savo pavaduotoją į vidų. Pro langą Danglaras pamatė, kaip komisaras tolsta lėtu žingsniu – lieknas, juodas, gunktelėjęs siluetas, lengvai siūruojantis tamsoje. Jis nusišypsojo, automatiškai brūkštelėjo ranka per galvą ir užčiuopė nupjauto bumburo uodegėlę. Ūmaus nerimo pagautas, tris kartus prisilietė bumburo daigo, kad tai atneštų laimę.

V

GRĮŽĘS NAMO ADAMSBERGAS peržvelgė savo pakriką biblioteką, ieškodamas kokios nors knygos, galinčios suteikti žinių apie Neptūną-Poseidoną. Aptiko seną istorijos vadovėlį, ir šešiasdešimt septintajame puslapyje prieš jį visa savo didybe iškilo jūrų dievas, nusitvėręs dieviškąjį ginklą. Kurį laiką Adamsbergas jį apžiūrinėjo, perskaitė trumpą aprašą prie bareljefo, paskui vis dar su knyga rankoje nenusirengęs krito ant lovos, palaužtas nuovargio ir liūdesio.

Apie ketvirtą valandą nakties jį pažadino ant stogų besipešančių katinų kniaukimas. Jis atmerkė akis tamsoje, įsižiūrėjo į boluojantį priešais lovą lango kvadratą. Pakabintas ant durų rankenos švarkas atrodė kaip stambus sustingęs siluetas įsibrovėlio, išdygusio jo kambaryje ir stebinčio, kaip jis miega. Prašalaičio, įsmukusio į jo olą ir neatstojančio. Adamsbergas skubiai sumirksėjo. Neptūnas ir jo tridantis.

Šįsyk suvirpo rankos, pašėlusiai ėmė daužytis širdis. Nieko bendra su keturiais viesulo šuorais, kuriuos ištvėrė – tiesiog nuostaba ir siaubas.

Jis ilgai gėrė virtuvėje iš čiaupo, apsišlakstė veidą ir plaukus šaltu vandeniu. Paskui varstė spinteles, ieškodamas kokio nors alkoholio – stipraus, aitraus, aštraus gėrimo, nesvarbu kokio. Iš tiesų kažkur kažkas tokio turėjo būti, bent likučiai, vieną vakarą nesubaigti Danglaro. Paskui rado nežinomą molinį butelaitį ir skubiai jį atkimšo. Prikišo nosį prie kaklelio, apžiūrėjo etiketę. Džinas, 44°. Sunkus butelis virpėjo rankoje. Jis prisipylė stiklinę, vienu mauku ją ištuštino. Dusyk

iš eilės. Adamsbergas pajuto, kaip jo kūnas gūra į gabalus, ir klestelėjo į seną krėslą, palikdamas įjungtą tik mažą lempelę.

Dabar, kai alkoholis sukaustė raumenis, jis galėjo mąstyti, pradėti, bandyti. Pamėginti įsižiūrėti į tą siaubūną, kurį Neptūno vardas galop išviliojo iš jo irštvų. Slapūną keleivį, baisingąjį įsibrovėlį. Neįveikiamą, išpuikusį žudiką, kurį jis vadino Tridančiu. Nepagaunamą žudiką, prieš tris dešimtis metų išmušusį jo gyvenimui pagrindą iš po kojų. Keturiolika metų jis vaikėsi jį, persekiojo, kiekvienąsyk vildamasis pričiupti, tačiau grobis tolydžio išslysdavo iš rankų. Jis bėgo, klupo, vėl bėgo.

Ir klupo. Prarado viltį, o svarbiausia, neteko brolio. Tridantis visada pasprukdavo. Titanas, nelabasis, tikras pragaro Poseidonas. Iškėlęs savo trišakį ginklą ir žudantis vienu smūgiu į pilvą. Sėjantis paskui save suvarpytas aukas su trimis raudonomis kiaurymėmis, išsidėsčiusiomis viena linija.

Adamsbergas atsitiesė krėsle. Trys raudoni smeigtukai, išrikiuoti ant kabineto sienos, trys kruvinos kiaurymės. Ilga tridantė šakutė, kuria manipuliavo Enidė – Tridančio smaigų atspindys. Ir Neptūnas, iškėlęs savo skeptrą. Tai tie vaizdai šitaip jį įskaudino, sukeldami viesulus, liūdesį, purvo srautais išliedami vėl grįžusį jo nerimą.

Jis turėjo susiprasti, mąstė dabar. Susieti staigius ir skausmingus priepuolius su tuo ilgu keliu, kurį buvo sukoręs su Tridančiu. Nes niekas nebuvo sužadinęs jam daugiau skausmo ir siaubo, sielvarto ir įniršio,

kaip tas žmogus. Jau prieš šešiolika metų jam reikėjo užkimšti, užmūryti tą žiojėjančią spragą, kurią žudikas buvo palikęs jo gyvenime, ir pamiršti. Netikėtai ji atsivėrė jam po kojomis, šiandien, be jokios priežasties.

Adamsbergas pakilo ir ėmė žingsniuoti po kambarį, sunėręs ant krūtinės rankas. Viena vertus, jautėsi išvaduotas ir kone atsipalaidavęs po to, kai aptiko ciklono epicentrą. Viesulas nebegrįš. Bet ūmus Tridančio apsireiškimas jį trikdė. Šį pirmadienį, spalio šeštąją, jis vėl niro kaip kokia šmėkla, netikėtai perėjusi skersai sieną. Bauginantis prabudimas, nepaaiškinamas sugrįžimas. Jis pastatė atgal džino butelį, kruopščiai išskalavo stiklinę. Nebent suprastų kodėl, sužinotų, dėl kokios priežasties senis prisikėlė. Tarp ramaus jo atvykimo į skyrių ir išnirusio Tridančio vėl trūksta ryšio.

Jis atsisėdo ant grindų, nugara atsirėmęs į radiatorių, apkabinęs kelius, mąstydamas apie savo antros eilės senelį, šitaip besispraudžiantį uolos įduboje. Jam reikėjo susikaupti, įsižiūrėti į vieną tašką, nugramzdinti žvilgsnį į pačias gelmes, neatpalaiduoti gniaužtų. Grįžti prie pirmojo Tridančio pasirodymo, prie pradinio negandų šuoro. Taigi, kai jis kalbėjo apie Rembrantą, kai aiškino Danglarui, kur prašauta Ernonkūro byloje. Mintyse peržvelgė tą sceną. Ir nors žodžiams prisiminti reikėjo įtemptų pastangų, bet vaizdai įsispaudė atmintyje lengvai, kaip akmenėliai purioje žemėje. Jis vėl mato save, štai jis sėdi ant Danglaro stalo kampo, mato subjurusį pavaduotojo

veidą po kepuraite nurėžtu bumburu, stiklinę baltojo, šviesą, krintančią iš kairės. Jis kalba apie pustonius. Kokia poza? Sunėręs rankas? Pasidėjęs jas ant kelių? Ant stalo? Kišenėse? Ką jis darė rankomis?

Laikė laikraštį, paėmęs jį nuo stalo, išskleidęs, ir per pokalbį išsiblaškęs jį sklaidė. Išsiblaškęs? Ar kaip tik priešingai – žiūrinėdamas taip įdėmiai, kad atmintis išsiliejo milžiniška jūros banga?

Adamsbergas žvilgtelėjo į laikrodį: penkios dvidešimt ryto. Skubiai pakilo, apsitampė susiglamžiusį švarką ir išėjo į gatvę. Po septynių minučių išjungė lauko durų signalizaciją ir įžengė į skyriaus būstinę. Vestibiulis ledinis, meistras, kuris turėjo prisistatyti septintą vakaro, nepasirodė.

Pasisveikino su budėtoju ir tyliai įsmuko į pavaduotojo kabinetą, vengdamas išsiduoti naktinei brigadai, kad jis čia. Uždegė tik stalinę lempą ir paieškojo laikraščio. Danglaras buvo ne iš tų, kurie palieka laikraštį mėtytis ant stalo; Adamsbergas aptiko jį, tvarkingai padėtą spintos lentynoje. Negaišdamas laiko ir neprisėsdamas pervertė lapus, ieškodamas kokio neptūniško ženklo. Viskas pasirodė kur kas blogiau. Septintame puslapyje, po antrašte „Šiltigeime trimis peilio smūgiais nužudyta mergina", neryškioje nuotraukoje galėjai įžiūrėti kūną ant neštuvų. Tačiau ir šioje pasklidoje nuotraukoje aiškiai buvo matyti žydras merginos nertinukas, o pilvo aukštyje – trys viena eile išsirikiavusios raudonos kiaurymės.

Adamsbergas apėjo stalą ir atsisėdo į Danglaro krėslą. Tarp jo pirštų – paskutinis pustonio fragmen-

tas, trys probėgšmais nužvelgtos žaizdos. Toji kruvina žymė, tiek kartų regėta praeityje, skelbianti praėjus žudiką, šešiolika metų be gyvybės žymių glūdinti jo atmintyje, žymė, kurią vienu gaistu pažadino ši nuotrauka, sukeldama siaubingą nerimą ir skelbdama Tridančio sugrįžimą.

Dabar jam buvo ramu. Jis išėmė dienraščio lapą, sulankstė ir įsibruko į vidinę kišenę. Visi elementai savo vietoje, šuorų daugiau nebebus. Nebebus ir Tridančio, prikelto iš kapo paprastos vaizdų pynės. Po šio trumpo nesusipratimo jis grįš atgal į savo užmaršties olą.

VI

AŠTUONIŲ KVEBEKO STAŽUOTĖS NARIŲ susirinkimas įvyko esant +8° niaurioje, šalčio nualintoje aplinkoje. Viskas, ko gera, būtų žlugę, jei ne leitenantė Violeta Retankur. Be pirštinių, be kepuraitės, ji nerodė nė menkiausių sugižimo požymių. Kitaip nei kolegos, kurie košė žodžius pro sukąstus žandikaulius, ji kalbėjo raiškiai, balsas skambėjo garsiai ir energingai, kurstomas jos susidomėjimo Kvebeko stažuote. Jai iš šalių sėdėjo Vuaznė, įbedęs nosį į šaliką, ir jaunasis Estaleras, tiesiog garbstantis tą įvairiapusišką leitenantę kaip visagalę deivę, įkūnią Junoną, sukryžmintą su Diana medžiotoja ir dvylikarankiu Šyva. Retankur drąsino, įrodinėjo, darė išvadas. Šiandien ji aiškiai nukreipė visą savo energiją įtikinėjimo

linkme; Adamsbergas šypsojosi ir jai netrukdė. Kad ir kokia sumiša buvo jo naktis, jautėsi atsipalaidavęs ir atgavęs įprastą savo būseną. Džinas jo veide nepaliko jokių pėdsakų.

Danglaras stebėjo kėdėje besisūpuojantį komisarą, vėl kaip visada nerūpestingą ir, regis, jau pamiršusį vakarykštę pagiežą, net jų naktinį pokalbį su Jūrų dievu. Retankur tebekalbėjo, atremdama priešininkų argumentus, ir Danglaras jautė, kaip žemė sparčiai slysta jam iš po kojų, o nepermaldaujama jėga stumia prie boingo su varnėnų užkimštais varikliais.

Retankur jį nugalėjo. Septyniais balsais prieš vieną buvo nubalsuotas išvykimas į Gatino KKŽ dešimt po dvylikos. Adamsbergas užbaigė pasitarimą ir išėjo pranešti sprendimo prefektui. Koridoriuje jis sulaikė Danglarą.

– Nesigraužkite, – tarė. – Aš laikysiu siūlą. Puikiai tai darau.

– Kokį siūlą?

– Siūlą, kuris laiko lėktuvą, – paaiškino Adamsbergas, suspausdamas nykštį ir smilių.

Patvirtindamas savo pažadą, jis linktelėjo galva ir nutolo. Danglarui kilo įtarimas, ar tik komisaras iš jo nepasišaipė. Bet šis atrodė rimtas, lyg tikrai tartų laikąs siūlus, neleidžiančius lėktuvui nukristi. Danglaras brūkštelėjo ranka per bumburą, nuo šios nakties tapusį jo paguodos gaire. Ir – keista! – mintis apie siūlą ir jį laikantį Adamsbergą šiek tiek apramino.

Gatvės kampe stiepėsi didelė aludė, kurioje buvo jauku ir kur prastai maitino, o priešais ją – kavinukė,

kurioje buvo nejauku ir kur gardžiai maitino. Šis ganėtinai svarbus gyvybinis klausimas beveik kasdien iškildavo skyriaus darbuotojams: jie svyruodavo tarp pilvapenystės niūrioje, prastai apšildomoje užeigėlėje ir senosios aludės įstaigų – joje buvo išlikę trisdešimtųjų metų minkštasuoliai, tačiau pasamdytas niekam tikęs vyriausiasis virėjas. Šiandien bet kokius kitus motyvus nušlavė apšildymo klausimas, ir dvi dešimtys policijos agentų nuvirveno į alaus restoraną. Jis vadinosi „Filosofų aludė", ir šis pavadinimas iš tiesų buvo nei į tvorą, nei į mietą, nes perdien čia pereidavo koks šešiasdešimt policininkų, ne per daug linkusių manipuliuoti sąvokomis. Adamsbergas nužvelgė saviškių srauto kryptį ir pasuko į prastai šildomą „Krūmo" užkandinę. Jau visa para buvo ne ką krimtęs, juk airišką duotį nusinešė vėtros šuoras.

Baigdamas dienos patiekalą išsitraukė iš kišenės susiglamžiusį laikraštį ir išskleidė jį ant staltiesės, masinamas tos Šiltigeimo žmogžudystės, įsukusios jį į viesulo šuorą. Auka, dvidešimt dvejų metų Elizabetė Vind, buvo nužudyta veikiausiai apie vidurnaktį, kai dviračiu grįžo iš Šiltigeimo į savo kaimelį, esantį už trijų kilometrų – šitą kelią ji įveikdavo kiekvieną šeštadienio vakarą. Jos kūną rado brūzgynuose už dešimties metrų nuo plento. Pirmosios išvados nustatė kaukolės sumušimą ir tris durtines žaizdas pilve, tapusias mirties priežastimi. Mergina nebuvo nei išprievartauta, nei išrengta. Netrukus sulaikytas įtariamasis, Bernaras Vetijė, trisdešimt aštuonerių metų viengungis be gyvenamosios vietos, aptiktas

penki šimtai metrų nuo nusikaltimo vietos, mirtinai girtas, įmigęs kelio pakraštyje. Žandarai tvirtina turį prieš Vetijė svarų įrodymą, o pats žmogelis sakosi iš žmogžudystės nakties nieko neprisimenąs.

Adamsbergas perskaitė straipsnį du kartus. Lėtai palingavo galva, įsistebeilijęs į tą žydrą nertinuką su trimis žiojėjančiomis skylėmis. Iš tiesų neįtikėtina. Kam, jei ne jam, tai žinoti. Jis perbraukė ranka laikraščio popierių, padvejojo, paskui išsitraukė mobilųjį.

– Danglarai?

Pavaduotojas atsiliepė iš „Filosofų" pilna burna.

– Ar galėtumėte rasti man Šiltigeimo Žemutiniame Reine žandarmerijos viršininką?

Danglaras kaip savo penkis pirštus žinojo visų Prancūzijos miestų komisarų pavardes, tačiau žandarmerijų srityje buvo ne taip pasikaustęs.

– Čia taip pat skubu, kaip atpažinti Neptūną?

– Ne visai, bet tarkime, kad taip.

– Paskambinsiu jums po ketvirčio valandos.

– Ir susyk nepamirškite pajudinti meistro.

Kai pavaduotojas jam paskambino, Adamsbergas baigė gerti dvigubą kavą – kur kas prastesnę, negu jų skyriaus karvės maitintojos.

– Majoras Treji Trabelmanas. Turite kuo užsirašyti?

Adamsbergas užsirašė numerį ant popierinės staltiesės. Palaukė, kol senasis sieninis „Krūmo" laikrodis išmuš dvi valandas, ir paskambino į Šiltigeimo žandarmeriją. Majoras Trabelmanas pasirodė jam ganėtinai santūrus. Apie Adamsbergą buvo girdėjęs ir gera, ir bloga, tad dvejojo, kokios taktikos laikytis.

– Neketinu atimti iš jūsų bylos, majore Trabelmanai, – iš pat pradžių patikino Adamsbergas.

– Visi taip sako, ir žinia, kuo baigiasi. Žandarai atlieka juodą darbą, o vos tik pakvimpa kažkuo įdomiu, farai jį iš jų nugvelbia.

– Viskas, ko man reikia – tiesiog patvirtinimo.

– Nežinau, ką jūs ten prasimanėte, komisare, bet žinokite: savo žmogyną mes nutvėrėme ir tvirtai jį laikome.

– Bernarą Vetijė?

– Taip, ir tai tikras reikalas. Ginklą radome per penkis metrus nuo aukos, tiesiog numestą žolėje. Tiksliai atitinkantį žaizdas. Stačiai su Vetijė pirštų atspaudais ant koto.

– Bet Vetijė neigia faktus? – paklausė jis.

– Kai mano vyrai jį pričiupo, jis dar buvo girtas kaip dūmas. Vos laikėsi ant kojų. Jo neigimai neverti nė sudilusio skatiko: jis nieko neprisimena, nebent tai, kad nusipylė kaip šiaučius.

– Jis buvo teistas? Būta kitų užpuolimų?

– Ne. Visada būna pirmas kartas.

– Straipsnyje kalbama apie tris durtines žaizdas. Peilis?

– Yla.

Adamsbergas patylėjo.

– Gan neįprasta, – pratarė.

– Ne taip jau labai. Tie benamiai tamposi su savim krūvas šlamšto. Yla atidarinėja konservų dėžutes, išlaužia spynas. Nesukite galvos, komisare, patikėkite – saviškį mes pričiupome.

– Paskutinis dalykas, majore, – skubiai tarstelėjo Adamsbergas jausdamas, kad Trabelmano kantrybė baigia išsekti. – Ta yla nauja?

Laido gale stojo tyla.

– Iš kur žinote? – įtariai paklausė Trabelmanas.

– Nauja, taip?

– Iš tikrųjų. Ką tai keičia?

Adamsbergas parėmė ranka kaktą, įdėmiai žvelgdamas į nuotrauką laikraštyje.

– Būkite geras, Trabelmanai. Atsiųskite man kūno nuotraukas, žaizdas stambiu planu.

– Kodėl turėčiau?

– Nes aš jūsų maloniai prašau.

– Ir tiek?

– Aš neatimsiu iš jūsų bylos, – pakartojo Adamsbergas. – Pažadu.

– Kas jums neduoda ramybės?

– Vienas vaikystės prisiminimas.

– Tada gerai, – ūmiai sutiko Trabelmanas netikėtai pagarbiai ir atlėgęs, tarytum vaikystės prisiminimas būtų jam šventas reikalas ir neginčijamas „Sezamai, atsiverk!"

VII

NEPAGAUNAMASIS MEISTRAS galų gale prisistatė, atkeliavo ir keturios nuotraukos iš majoro Trabelmano. Vienoje jų aiškiai buvo matyti jaunosios aukos žaizdos – vaizdas iš viršaus stambiu planu.

Dabar Adamsbergas buvo įvaldęs elektroninį paštą, bet be Danglaro pagalbos nemokėjo tų atvaizdų padidinti.

– Kas čia? – burbtelėjo kapitonas, sėsdamasis į Adamsbergo vietą prie kompiuterio.

– Neptūnas, – su kreiva šypsena atsiliepė Adamsbergas, – tas, kuris palieka savo firminį ženklą bangų mėlynėje.

– Bet kas gi čia? – pakartojo Danglaras.

– Jūs vis klausinėjate, o paskui mano atsakymai jūsų netenkina.

– Noriu žinoti, su kuo turiu reikalą, – paaiškino Danglaras.

– Trys Šiltigeimo žaizdos, kurias paliko tridantis.

– Neptūno tridantis? *Idée-fixe*?

– Tai žmogžudystė. Mergina nužudyta trimis dūriais yla.

– Ją mums siunčia Trabelmanas? Jį nušalino nuo bylos?

– Anaiptol.

– Tai ką?

– Tai ir nežinau. Kol nepamatysiu padidinto vaizdo, nieko nežinau.

Danglaras apniukęs ėmėsi darbo. Jis neapkentė to „nežinau", vienos iš dažniausių Adamsbergo frazių, daugybę kartų nukreipdavusių jį kažkokiais neaiškiais keliais – kartkartėm į tikrus pelkynus. Danglarui tai buvo minties liūno įžanga, ir jis dažnai būgštaudavo, kad vieną dieną Adamsbergas prasmegs jame kūnu ir siela.

– Skaičiau, jie primygo tą tipą, – pareiškė Danglaras.

– Taip. Su žmogžudystės įrankiu ir pirštų atspaudais.

– Tai kas jums čia neduoda ramybės?

– Vienas vaikystės prisiminimas.

Šis atsakymas nenuramino Danglaro taip, kaip Trabelmano. Atvirkščiai, kapitonas tik dar labiau sunerimo. Kiek įmanoma padidino atvaizdą ir įjungė spausdintuvą. Adamsbergas įdėmiai stebėjo lapą, kuris trūkčiodamas lindo iš aparato. Nutvėrė jį už kampučio, džiovindamas skubiai pamojavo ore, paskui uždegė lempą, kad galėtų geriau apžiūrėti. Suglumęs Danglaras pamatė, kaip komisaras pasičiupo ilgą liniuotę, pamatavo viena kryptimi, kita, nubrėžė liniją, pažymėjo kruvinų kiaurymių centrą, nubrėžė lygiagrečią liniją, pamatavo vėl. Galiausiai numetė liniuotę ir ėmė žingsniuoti po kambarį su nukarusia rankoje nuotrauka. Kai atsisuko, Danglaras išvydo jo veide kažkokią skausmingą nuostabą. Danglarui apskritai daugybę kartų buvo tekę regėti tą tokią žmogui įprastą išraišką, tačiau flegmatiškame Adamsbergo veide įžiūrėjo ją pirmą kartą.

Komisaras paėmė iš spintos naują aplanką, įdėjo į jį plonytį dokumentą ir tvarkingai užrašė pavadinimą: „Tridantis Nr. 9“, paskui suraitė klaustuką. Jam reikės nuvažiuoti į Strasbūrą, apžiūrėti kūną. O tai pristabdys skubius pasirengimus Kvebeko stažuotei. Jis nusprendė patikėti juos Retankur – juk šiame projekte ji griežia pirmu smuiku.

– Palydėkite mane į namus, Danglarai. Kol nepamatysite, nesuprasite.

Danglaras užsuko į savo kabinetą pasiimti didelio juodos odos portfelio, su kuriuo buvo panašus į anglų koledžo dėstytoją ar retsykiais į dvasininką pasaulietiniais drabužiais, ir nusekė paskui Adamsbergą per Sinodo salę. Adamsbergas stabtelėjo prie Retankur.

– Norėčiau į dienos pabaigą su jumis susitikti, – tarė. – Turiu šį tą jums patikėti.

– Jokių problemų, – atsiliepė Retankur, vos kilstelėjusi akis nuo popierių. – Būsiu iki vidurnakčio.

– Puiku. Iki vakaro.

Adamsbergas jau buvo išėjęs iš kambario, bet čia išgirdo vulgarų brigadininko Favro žvengimą, paskui sniaukrojantį jo balsą.

– Jam reikia šį tą jai patikėti, – šaipėsi Favras. – Didysis vakaras, Retankur, žibuoklės žiedelis bus nuraškytas. Šefas kilęs iš Pirėnų, karstantis po aukštumas nėra jam lygių. Tikras neįveikiamų viršukalnių specialistas.

– Minutėlę, Danglarai, – pratarė Adamsbergas, sulaikydamas savo pavaduotoją.

Danglaro lydimas jis grįžo į salę ir pasuko tiesiai prie Favro stalo. Netikėtai stojo tyla; Adamsbergas čiupo metalinį stalą už krašto ir smarkiai stumtelėjo. Stalas trankiai apvirto drauge su popierių, raportų, skaidrių lavina – viskas sumišai pažiro po grindis. Favras buvo užkluptas netikėtai, su kavos stiklinaite rankoje; jis suakmenėjo. Adamsbergas siektelėjo

kėdės krašto ir apvertė – kėdę, brigadininką, kavą, toji ištiško Favrui ant marškinių.

– Atsiimkite savo žodžius, Favrai, atsiprašykite ir pasakykite, kad gailitės. Aš laukiu.

O velnias, toptelėjo Danglarui; jis pirštais persibraukė akis. Nužvelgė įsitempusį Adamsbergo kūną. Šias porą dienų komisaras demonstruoja naujus jausmus vieną po kito, ko nebūta per ištisus jų bendradarbiavimo metus.

– Aš laukiu, – pakartojo Adamsbergas.

Favras kilstelėjo ant alkūnių, kad išsaugotų orumo likučius prieš kolegas, kurie baugščiai artinosi prie mūšio epicentro. Vien Retankur, storžieviškų Favro pokštų auka, nė nekrustelėjo. Bet dokumentų nebedėliojo.

– Ką atsiimti? – stūgtelėjo Favras. – Teisybę? Ką aš pasakiau? Kad jūs viršukalnių specialistas – argi tai ne tiesa?

– Aš laukiu, Favrai, – pakartojo Adamsbergas.

– Špygos po nosim, – atrėžė Favras ir ėmė keltis nuo žemės.

Adamsbergas išplėšė Danglarui iš rankų juodąjį portfelį, ištraukė iš jo pilną butelį, trinktelėjo jį į metalinę stalo koją. Šukės ir vynas pasipylė po visą kambarį. Su nudaužtu buteliu rankoje jis žingtelėjo prie Favro. Danglaras norėjo atitraukti komisarą atgal, bet čia Favras vienu gaistu išplėšė iš dėklo revolverį ir nusitaikė į Adamsbergą. Nustėrę policininkai sustingo, įsmeigę akis į brigadininką, kuris išdrįso taikytis į vyriausiąjį komisarą. Stebeilijosi jie ir į komisarą, kurį per metus gal dusyk matė įsiutusį, ir atvėsdavo

jis taip pat staigiai, kaip ir įsiplieksdavo. Visi mintyse karštligiškai ieškojo, kaip čia užgniaužus tą priešpriešą, visi vylėsi, kad Adamsbergas atgaus įprastą savo atsainumą, numes butelį ant žemės ir gūžtelėjęs pečiais pasišalins.

– Mesk savo kvailą ginklą, – ištarė Adamsbergas.

Favras niekinamai nusviedė revolverį į šalį; Adamsbergas nuleido butelį. Nemaloniai pajuto perlenkęs lazdą; netikėtai jam toptelėjo, kad ši situacija komiška, nors nelabai suvokė, kieno šiuo atveju viršus – Favro ar jo. Jis atgniaužė pirštus. Brigadininkas atsitiesė ir tūžmastingai paleido į jį butelio dugną aštriom styrinčiom briaunom, kaip skustuvu perrėždamas Adamsbergui kairiąją ranką.

Favrą nutempė į šalį ir laikė, primygę ant kėdės. Paskui veidai nukrypo į komisarą, laukdami nuosprendžio dėl šios situacijos, įgavusios naują pakraipą. Adamsbergas mostu sulaikė Estalerą, nusitvėrusį telefono ragelį.

– Žaizda negili, Estalerai, – jau vėl ramiai ištarė, spausdamas ranką prie krūtinės. – Pakvieskite mūsų mediką, jis puikiausiai susidoros.

Jis mostelėjo Mordanui ir padavė jam nudaužtą butelį.

– Įdėkite į plastikinį maišelį, Mordanai. Daiktinis įrodymas prieš mane. Mėginimas įbauginti vieną savo pavaldinių. Paimkite jo revolverį ir butelio dugną; agresija be ketinimo...

Adamsbergas perbraukė ranka plaukus, ieškodamas žodžio.

– Ne, su! – užbliuvo Favras.

– Užsičiaupk! – riktelėjo ant jo Noelis. – Nepersistenk, jau ir taip gana prisidirbai.

Adamsbergas nustebęs pažvelgė į jį. Paprastai Noelis nešvankius kolegos pokštus palydėdavo pritariama šypsena. Bet ką tik tarp Noelio nuolaidžiavimo ir Favro storžieviškumo atsivėrė properša.

– Be ketinimo rimtai sužaloti, – toliau dėstė Adamsbergas, duodamas Žiustenui ženklą užrašinėti. – Konflikto priežastis – brigadininko Žozefo Favro užgaulės leitenantei Violetai Retankur ir šmeižtas.

Kilstelėjęs galvą Adamsbergas suskaičiavo, kiek kabinete policininkų.

– Dvylika liudytojų, – užbaigė.

Vuaznė privertė jį atsisėsti, apnuogino kairiąją ranką ir plušėjo, teikdamas pirmąją pagalbą.

– Įvykio eiga, – išvargusiu balsu vėl prabilo Adamsbergas: – baudžiamoji aukštesnio rango asmens sankcija, smurtiniai veiksmai ir bauginimas be žalos brigadininko Favro asmeniui ir grėsmės fizinei jo sveikatai.

Kol Vuaznė spaudė tamponu jo ranką, stabdydamas kraujavimą, Adamsbergas sukando dantis.

– Brigadininkas: tarnybinio ginklo ir aštraus daikto panaudojimas, nežymi žaizda, padaryta stiklo šuke. Visa kita jums žinoma, baikite raportą be manęs ir išsiųskite vidaus tyrimų policijai. Nepamirškite nufotografuoti patalpos.

Žiustenas pakilęs priėjo prie komisaro.

– Ką darome su vyno buteliu? – pakuždėjo. – Ar sakyti, kad išėmėte jį iš Danglaro portfelio?

– Sakome, kad paėmiau jį nuo šito stalo.

– Kaip paaiškinti baltąjį vyną įstaigoje trečią trisdešimt dienos?

– Šventėme išvykimą į Kvebeką, – pasiūlė Adamsbergas.

– A, gerai, – su palengvėjimu atsiliepė Žiustenas. – Puiki mintis.

– O Favras? Ką darome su juo? – pasiteiravo Noelis.

– Nušalinti nuo pareigų ir atimti ginklą. Teisėjui spręsti, ar tai buvo agresija, ar teisėta savigyna. Pažiūrėsim, kai grįšiu.

Pasiremdamas Vuaznė rankos Adamsbergas pakilo.

– Atsargiai, – įspėjo šis, – jūs smarkiai nukraujavote.

– Nesirūpinkite, Vuaznė, užsuksiu pas mūsų mediką.

Ir prilaikomas Danglaro išėjo, palikęs saviškius priblokštus; jie nepajėgė susitelkti ir – kol kas – įvertinti.

VIII

ADAMSBERGAS GRĮŽO NAMO sutvarstyta ranka, prifarširuotas antibiotikų ir nuskausminamųjų, kuriuos jį privertė nuryti teismo medicinos ekspertas Romenas. Žaizdą teko susiūti šešiomis siūlėmis.

Nutirpusia nuo vietinės nejautros kairiąja ranka jis nevikriai atidarė spintą savo miegamajame. Paprašė Danglarą padėti išimti kartoninę dėžę su archyvine

medžiaga, įspraustą pačiame spintos dugne drauge su sena avalyne. Danglaras padėjo dėžę ant žemo stalelio, ir vyrai įsitaisė abiejose jo pusėse.

– Iškraustykite ją, Danglarai. Atleiskite, aš nieko nepajėgiu.

– Dėl Dievo, kodėl jūs sudaužėte tą butelį?

– Užtariate tą tipą?

– Favras – tikras šiknius. Bet su tuo buteliu jį sukurstėte. Jis iš tokių. O jūs paprastai ne.

– Vadinasi, su tokiais tipais mano įpročiai keičiasi.

– Kodėl tiesiog nenusodinote jo, kaip anąkart?

Adamsbergas bejėgiškai numojo ranka.

– Įtampa? – atsargiai spėjo Danglaras. – Neptūnas?

– Galbūt.

Per tą laiką Danglaras iškraustė iš dėžės aštuonis aplankus ir išdėliojo juos ant stalo – ant visų užrašas: „Tridantis Nr. 1“, „Tridantis Nr. 2“ ir taip toliau iki aštunto numerio.

– Dar reikės pakalbėti apie tą butelį jūsų portfelyje. Tai jau peržengia ribas.

– O tai jau ne jūsų reikalas, – komisaro žodžiais atsiliepė Danglaras.

Adamsbergas nesiginčijo.

– Beje, aš daviau įžadą, – pridūrė Danglaras.

Liesdamas savo kepuraitės bumburą – tačiau jis nematė reikalo to patikslinti.

– Jei gyvas grįšiu iš Kvebeko, vienu kartu gersiu tik po taurę.

– Grįšite, juk aš laikysiu siūlą. Taigi galite pradėti jau dabar.

Danglaras vangiai linktelėjo. Per pašėlusią paskutinių valandų įtampą buvo pamiršęs, kad Adamsbergas laikys lėktuvą. Bet dabar Danglaras labiau negu komisaru pasikliovė savo bumburu. Probėgšmais pasvarstė, ar nukirptas bumburas toks pat veiksmingas, kaip sveikas – kažkas panašaus, kaip klausimas apie eunucho pajėgumą.

– Papasakosiu jums vieną istoriją, Danglarai. Klausykite įdėmiai, ji ilga, truko keturiolika metų. Viskas prasidėjo, kai man buvo dešimt, įsisiūbavo, kai buvo aštuoniolika, o paskui nusitęsė iki trisdešimt dvejų. Nepamirškite, Danglarai, kad savo pasakojimais aš užmigdau žmones.

– Šiandien tai negresia, – stodamasis atsiliepė Danglaras. – Ar neturėtumėte kokio lašelio? Tie įvykiai išmušė mane iš vėžių.

– Viršutinėje virtuvės spintelėje už alyvuogių aliejaus yra džino.

Danglaras patenkintas grįžo su stikline ir sunkiu moliniu buteliu. Įsipylė ir nuėjęs pastatė butelį atgal.

– Pradedu, – pareiškė. – Vienu kartu tik viena taurė.

– Vis dėlto čia 44°.

– Svarbu ketinimas, gestas.

– Tada, žinoma, kitas reikalas.

– Aišku. Kur jūs kišatės?

– Į svetimus reikalus, kaip ir jūs. Net ir pasibaigusios nelaimės palieka pėdsakų.

– Tikrai taip, – pritarė Danglaras.

Adamsbergas leido pavaduotojui nuryti kelis gurkšnelius.

– Mano Pirėnų kaimelyje, – pradėjo, – gyveno senis, kurį mes, vaikėzai, vadinome Senjoru. Suaugusieji vadino jį titulu ir pavarde: teisėjas Fiulžansas. Jis gyveno vienas *Dvare*, dideliame atokiame name, apsuptame medžių ir apjuostame sienų. Su niekuo nebendravo, su niekuo nesikalbėjo, nekentė vaikų, ir mes siaubingai jo bijojome. Susibėgę vakarais tykodavome jo šešėlio, kai jis vesdavo į girią savo šunis, du didžiulius aviganius. Kaip jis atrodė, Danglarai, dešimties dvylikos metų vaikiščio akimis? Senas, labai aukštas, žilais aukštyn sušukuotais plaukais, tokiomis išpuoselėtomis rankomis, kokių kaime nepamatysi, drabužiai prašmatnesni, nei kokius kas kada nors dėvėjo. Tarsi tas vyrukas kiekvieną vakarą grįžtų iš operos, sakydavo klebonas, o juk klebonui privalu būti atlaidžiam. Teisėjas Fiulžansas ryšėdavo prašmatnų kaklaraištį, vilkėdavo šviesius marškinius, tamsų kostiumą – ir nelygu metų laikas – trumpą arba ilgą pilkos ar juodos gelumbės peleriną.

– Juokdarys? Komediantas?

– Ne, Danglarai, žmogus, šaltas kaip jūrų ungurys. Kai jis pasirodydavo kaime, seniai, įsitaisę ant suolų, sveikindavo jį pagarbiu kuždesiu, kuris sklisdavo nuo vieno aikštės galo iki kito, o visi pokalbiai nuščiūdavo. Tai buvo daugiau negu pagarba – pasigėrėjimas ir beveik nusižeminimas. Teisėjas Fiulžansas palikdavo sau įkandin krūvą vergų, į juos nė nežvilgtelėdavo, taip, kaip laivas toldamas palieka putų vagą. Tarytum dar tebeskelbtų nuosprendžius, sėdėdamas ant

akmeninio suolo, o Pirėnų vargetos šliaužiotų jam po kojomis. Bet svarbiausia, mes bijojome. Visi. Dideli, maži, seniai. Ir niekas nebūtų galėjęs pasakyti, kodėl. Motina mums draudė artintis prie dvaro, o mes, žinoma, vakarais varžydavomės, kas išdrįs prieiti arčiau. Bemaž kiekvieną savaitę prasimanydavome ką nors nauja, bandydami savo šaltakraujiškumą ir galbūt kiaušius. O užvis blogiausia buvo tai, kad nepaisant amžiaus teisėjas Fiulžansas buvo nepaprastai gražus. Senės kuždėjosi – vildamosi, kad Dangus jų neišgirs – jog jis velniškai gražus.

– Dvylikamečio vaizduotė?

Sveikąja ranka Adamsbergas pasirausė po aplankus ir išėmė dvi nespalvotas nuotraukas. Palinkęs į priekį, švystelėjo jas Danglarui ant kelių.

– Pažvelkite, drauguži, ir pasakykite, ar tai dvylikamečio fantazijos.

Danglaras apžiūrėjo teisėjo fotografijas – vieną trim ketvirčiais, kitą beveik profiliu. Tylutėliai švilptelėjo.

– Dailus? Įspūdingas? – pasiteiravo Adamsbergas.

– Labai, – pripažino Danglaras, dėdamas nuotraukas atgal.

– Ir vis dėlto be moters. Vienišas vilkas. Toks jis buvo. Bet tokie jau tie vaikai – metų metais nesiliovėme jo užkabinėję. Didysis šeštadienio vakaro iššūkis. Kas laupydavo akmenis iš sienos, kas terliodavo vartus, kas svaidydavo jam į sodą šiukšles – konservų dėžutes, nudvėsusias rupūžes, varnas perskrostais pilvais. Tokie tų mažų miestelių vaikėzai, Danglarai, toks

buvau ir aš. Kai kurie iš mūsiškių įsprausdavo rupūžei į žabtus uždegtą cigaretę, ir ši du trissyk užsitraukusi sprogdavo. Viduriai ištikšdavo į šalis kaip fejerverkas. O aš žiūrėdavau. Aš jus migdau?

– Ne, – atsakė Danglaras, tris kartus siurbtelėdamas džino, kurį sąžiningai taupė, nutaisęs liūdną miną, kaip koks elgeta.

Adamsbergas dėl to nesijaudino – buvo prisipildęs sklidiną stiklinę.

– Ne, – pakartojo Danglaras, – pasakokite toliau.

– Mes nieko nežinojome apie jo praeitį, šeimą. Žinojome tik tai, kas aidėjo kaip gongas: jis – buvęs teisėjas. Toks galingas, kad jo įtaka dar neišblėsusi. Žano, vienas didžiausių mūsų gaujos smarkuolių...

– Atsiprašau, – pertarė jį susirūpinęs Danglaras. – Rupūžė iš tikro sprogdavo ar tai tik įvaizdis?

– Iš tikro. Išpampdavo kaip koks žalsvas melionas ir staiga pokšt. Kur aš sustojau, Danglarai?

– Prie Žano.

– Padūkėlis Žano, kuriuo mes be saiko žavėjomės, kartą perlipo aukštą dvaro sieną. Pasislėpęs tarp medžių į Senjoro namų langus paleido akmenį. Žano stojo prieš teismą Tarbe. Ir per teismo posėdį galėjai matyti, kad jam dar buvo likę aviganių dantų žymių – tie vos jo nesuplėšė į gabalus. Jį nuteisė šešiems mėnesiams pataisos darbų. Už akmenį – vienuolikos metų berniūkštį. Tuo pasirūpino teisėjas Fiulžansas. Jo rankos taip toli siekė, jog galėjo atgalia plaštaka nušluoti visą kraštą ir pakreipti teisingumą pagal savo norą.

– Bet kaip atsitinka, kad rupūžė rūko?

– Sakykit, Danglarai, jūs manęs klausote? Aš jums pasakoju įsikūnijusio velnio istoriją, o jūs įsikandote tą nelaimingą rupūžę!

– Žinoma, klausau, bet kaip vis dėlto atsitinka, kad rupūžė rūko?

– Taip jau būdavo. Vos įbruki jai į žabtus cigaretę, rupūžė ima papsėti. Ne taip, kaip koks vyrukas, ramiai rymantis sau bare, ne, kaip rupūžė, kuri papsi kaip kokia kvaiša, nesustodama. Paf paf paf. Ir staiga – pokšt.

Dešine ranka Adamsbergas nubrėžė ore platų lanką, vaizduodamas ištryškusius vidurius. Danglaras nulydėjo elipsę akimis ir linktelėjo, lyg patvirtindamas begalinės svarbos faktą. Paskui trumpai atsiprašė.

– Pasakokite toliau, – tarė, gurkštelėjęs džino. – Teisėjo Fiulžanso galybė. Fiulžansas – jo pavardė?

– Taip. Onorė Gijomas Fiulžansas.

– Keista pavardė – Fiulžansas. Iš lotyniško *fulgur* – griaustinis, žaibas. Manau, jam tai tiko kaip nulieta.

– Regis, taip ir sakydavo klebonas. Mano šeimoje šventeivų nebuvo, bet aš amžinai lindėdavau pas kleboną. Visų pirma, ten būdavo avių sūrio ir medaus, o tai labai skanu, kai valgai ne vienas. Be to, dar daugybė oda trauktų knygų. Daugiausia, žinoma, religinių, iliustruotų dideliais raudonais su auksu paveikslėliais. Dievinau tuos paveikslėlius. Perpiešinėdavau juos ištisomis dešimtimis. Daugiau kaime nebuvo ką perpaišinėti.

– Iliuminuotų.

– Atsiprašau?

– Išpieštos religinėm miniatiūrom – iliuminuotos.

– Štai kaip. Visada sakydavau *iliustruotos.*

– Iliuminuotos.

– Gerai, jei taip norite.

– Jūsų kaime visi buvo seni?

– Kai esi vaikas, taip ir atrodo.

– Bet kodėl rupūžė traukia tą įspraustą cigaretę? Paf paf paf – kol sprogsta?

– Nagi, neįsivaizduoju, Danglarai! – riktelėjo Adamsbergas, iškeldamas rankas į dangų.

Tas instinktyvus mostas pervėrė jį skausmu. Jis skubiai nuleido kairę ranką ir prispaudė tvarstį delnu.

– Metas gerti nuskausminamuosius, – pasakė Danglaras, žvilgtelėjęs į laikrodį. – Einu, atnešiu.

Šluostydamasis nuo kaktos prakaitą, Adamsbergas linktelėjo. Tas sumautas kretinas Favras. Danglaras su stikline dingo virtuvėje – bilsnojo spintelių durimis, atsuko čiaupą – grįžo su vandeniu ir dviem tabletėmis, padavė Adamsbergui. Adamsbergas jas nurijo, probėgšmais atkreipdamas dėmesį, kad džino lygis stiklinėje stebuklingai pakilo.

– Kur mes sustojome? – paklausė.

– Prie senojo klebono iliuminacijų.

– Taip. Buvo ir kitų knygų, daug poezijos, iliustruotų tomų. Kopijuodavau, piešdavau, skaitinėdavau. Nesilioviau dar ir aštuoniolikos sulaukęs. Vieną vakarą skaičiau ir paišinėjau jo namuose ant didelio medinio stalo, trenkiančio apkartusiais riebalais, ir tada kažkas nutiko. Štai kodėl iki šiol pažodžiui prisimenu tą eilėraščio atkarpą, it kulka įstrigusią mano galvoje – ji niekad taip ir neišėjo lauk. Padėjau knygą,

paskui apie dešimtą vakaro patraukiau pasibastyti po kalnus. Pakilau iki Konš de Sozeko.

– Mat kaip, – pertarė jį Danglaras.

– Atleiskite. Tai aukštuma, iškilusi virš kaimo. Atsisėdau ant iškyšulio, patyliukais kartodamas eilutes, kurias buvau perskaitęs ir kurias, kaip paprastai, tariausi jau rytoj pat pamiršiąs.

– Padeklamuokite.

– *Koks dievas, amžinosios vasaros pjovėjas, atsainiai nusviedė atsivėdėjęs tą aukso pjautuvą žvaigždžių lauke?*

– Tai Hugo.

– Tikrai? O kas čia taip svarsto?

– Moteris nuoga krūtine, Ruta.

– Ruta? Visada maniau, kad tai aš svarstau.

– Ne, Ruta. Prisiminkite, Hugo jūsų nepažinojo. Tai ilgo eilėraščio „Miegantis Bozas“ pabaiga. Bet pasakykite man vieną dalyką: ar su varlėmis tas pat? Noriu pasakyti – jos rūko – paf paf paf – ir sprogsta? Ar tik rupūžės?

Adamsbergas metė į jį pavargusį žvilgsnį.

– Atsiprašau, – pasakė Danglaras, siurbtelėdamas džino.

– Aš deklamavau, ir man tai patiko. Ką tik buvau atidirbęs pirmus metus kaip pradedantis tyrėjas Tarbo policijoje. Grįžau į kaimą dviem savaitėms atostogų. Buvo rugpjūtis, naktimis oras atšaldavo; patraukiau namo. Tyliai prausiausi – devyniese gyvenome dviejuose su puse kambario – ir čia kaip paklaikęs įsiveržia Rafaelis kruvinomis rankomis.

– Rafaelis?

– Mano jaunesnysis brolis. Jam buvo šešiolika.

Danglaras apstulbęs pastatė stiklinę.

– Jūsų *brolis*? Maniau, turite tik penketą seserų.

– Aš turėjau brolį, Danglarai. Beveik dvynį, kaip du vienos rankos pirštai. Jau beveik trisdešimt metų, kai jo netekau.

Priblokštas Danglaras pagarbiai tylėjo.

– Vėlai vakare jis susitikinėdavo su viena mergaite prie vandens bokšto. Tai buvo ne šiaip sau koks romaniukas, o tikra meilė iš pirmo žvilgsnio. Liza, ta mergina, ketino už jo ištekėti, kai jie taps pilnamečiais. Tai mano motinai kėlė siaubą, o Lizos šeimai įniršį – jie negalėjo leisti, kad jų jaunėlė susidėtų su tokiu juodnugariu kaip Rafaelis. Suprantate, ji buvo mero duktė.

Adamsbergas kurį laiką tylėjo, kaupdamas jėgas tolesniam pasakojimui.

– Rafaelis stvėrė man už rankos ir pasakė: „Ji negyva, Žanai Batistai, ji negyva, ją nužudė." Delnu užspaudžiau jam burną, nuploviau rankas ir išsitempiau jį į lauką. Jis verkė. Ėmiau jį klausinėti, klausinėti. Kas nutiko, Rafaeli? Po paraliais, papasakok. „Nežinau, – atsakė jis. – Buvau ten, klūpojau prie vandens bokšto, visas kruvinas, su yla, o ji, Žanai Batistai – ji buvo negyva, su trimis skylėmis pilve." Maldavau jį nerėkti, neverkti, nenorėjau, kad išgirstų šeima. Paklausiau, iš kur ta yla, ar ji jo. „Nežinau, ji buvo mano rankoje."

„Bet prieš tai, Rafaeli, ką tu veikei prieš tai?"

„Neprisimenu, Žanai Batistai, prisiekiu. Buvau smarkiai išgėręs su draugais."

„Kodėl?“

„Nes ji buvo nėščia. Buvau persigandęs. Nenorėjau jai nieko bloga.“

„Bet prieš tai, Rafaeli? Tarp draugų ir vandens bokšto?“

„Ėjau per mišką susitikti su ja, kaip paprastai. Dėl to, kad man buvo baisu, o gal dėl to, kad buvau prisilupęs, bėgau, atsitrenkiau į kelrodį ir pargriuvau.“

„Į kokį kelrodį?“

„Tą į Emeriaką, kuris pakrypo po audros. Paskui buvo vandens bokštas. Trys raudonos skylės, Žanai Batistai, o aš... aš laikiau ylą.“

„O tarp tų dviejų įvykių nieko neprisimeni?“

„Nieko, Žanai Batistai, nieko. Gal aš pakvaišau nuo to smūgio į galvą ar galbūt aš nevisprotis, o gal pabaisa. Negaliu prisiminti, kada... kada aš jai smogiau.“

Paklausiau, kur ta yla. Jis numetęs ją ten viršuje, prie Lizos. Pažvelgiau į dangų ir tariau: mums pasisekė, tuoj ims lyti. Paskui liepiau Rafaeliui gerai nusipraustі, lįsti į lovą ir, kad ir kas pasirodytų, tvirtinti, jog nuo penkiolikos po dešimt vakaro mes lošėme kortomis kiemelyje. Lošėme ekartė nuo penkiolikos po dešimt, supranti, Rafaeli? Jis laimėjo penkis sykius, o aš keturis.

– Melagingas alibis, – konstatavo Danglaras.

– Visai teisingai, ir jūs vienas tai žinote. Nudūmiau į viršų – Liza iš tikrųjų buvo ten, kaip ir pasakojo Rafaelis, nužudyta trimis smūgiais į pilvą. Pakėliau kruviną ylą su pirštų atspaudais ant koto. Prispaudžiau prie marškinių, kad turėčiau jos

atspaudą ir ilgį, paskui pasibrukau po striuke. Lynojo, lietus nuplovė pėdsakus aplink kūną. Įmečiau ylą į Torko sietuvą.

– Į ką?

– Į Torką, upokšnį, tekantį per mišką, jame buvo gilių duobių, sietuvų. Paskandinau ylą šešių metrų gylyje, ant viršaus užverčiau kokį dvidešimt akmenų. Jokio pavojaus, kad be laiko iškiltų į paviršių.

– Melagingas alibis ir nuslėpti įkalčiai.

– Tikrai taip. Ir niekad to nesigailėjau. Visiškai, nė menkiausio sąžinės graužimo. Mylėjau brolį labiau už save. Manote, būčiau leidęs jam nuskęsti?

– Tai vien jūsų reikalas.

– Mano reikalas buvo ir teisėjas Fiulžansas. Nes kai aš sėdėjau ant Konš de Sozeko, virš girios ir slėnio, mačiau jį praeinant. Jį. Prisiminiau tai naktį, laikydamas brolį už rankos, kad padėčiau jam užmigti.

– Iš viršaus buvo taip gerai matyti?

– Gerai mačiau akmenuoto tako atkarpą. Aiškiai galima buvo įžiūrėti siluetus.

– Šunys? Jūs pažinote jį iš šunų?

– Ne, iš jo vasarinės pelerinos. Jo stuomuo išryškėjo kaip trikampis. Visi kaimo vyrai – kresni ar laibi – buvo kaip kirviu tašyti, ir visi žemesni už jį. Tai buvo teisėjas, Danglarai, ir jis traukė taku, vedančiu prie vandens bokšto.

– Rafaelio taip pat nebuvo namie. Ir jo sugėrovų. Ir jūsų.

– Nusispjaut. Kitą dieną perlipau dvaro sieną ir išnaršiau trobesius. Kluone tarp įvairių kastuvų stovėjo šakės. Tridantės, Danglarai.

Adamsbergas kilstelėjo sveikąją ranką ir ištiesė tris pirštus.

– Trys dantys, trys žaizdos viena linija. Pažvelkite į Lizos kūno nuotrauką, – pridūrė, imdamas ją iš aplanko. – Pažvelkite į tas nepriekaištinga tiese išsidėsčiusias žaizdas. Kaip mano brolis, įkaušęs ir persigandęs, būtų įstengęs tris sykius suvaryti ylą be jokių nukrypimų?

Danglaras įdėmiai apžiūrėjo nuotrauką. Iš tikrųjų, žaizdos rikiavosi tobula tiese. Dabar jis suprato, ką Adamsbergas matavo Šiltigeimo nuotraukoje.

– Jūs tebuvote jaunas tyrėjas, naujokėlis. Iš kur gavote šią nuotrauką?

– Nudžioviau, – ramiai atsakė Adamsbergas. – Tos šakės, Danglarai, buvo senos, nuzulinta raižyta rankena, aprūdijusiu skersiniu. Bet jų dantys tviskėjo nublizginti, jokių žemių pėdsakų, jokio purvo. Nušveistos, neliestos, tyros kaip aušra. Ką jūs į tai?

– Sunkinančios aplinkybės, tačiau kaltinimui mažoka.

– Viskas aišku kaip dieną. Kai pamačiau tą įrankį, tiesa tvoskė man į akis.

– Kaip rupūžė.

– Maždaug. Marios bjauryscių, nedorybių, tikrieji vietinio Senjoro viduriai. O jis pats stovėjo ten, kluono tarpduryje, laikydamas už pavadėlių savo pragariškus šunis, kurie buvo apkandžioję Žano. Jis mane stebėjo. Ir kai teisėjas Fiulžansas tave stebi, Danglarai, net kai tau aštuoniolika, pasijunti nekaip. Jis paklausė, kokį velnią aš pas jį veikiu? – tuo šalto įniršio kupinu, tokiu jam būdingu balsu. Atsakiau norėjęs iškirsti jam piktą

pokštą, atsukti jo varstoto veržles. Per daugelį metų buvau tiek jam pridirbęs, kad jis patikėjo ir valdingai mostelėjo į duris sakydamas: „Pirmyn, jaunuoli. Skaičiuoju iki keturių.“ Kaip pakvaišęs nudūmiau sienos link. Žinojau: sulig „keturi“ jis paleis šunis. Vienas iš aviganių įsikirto man į kelnių kišką, bet man pasisekė ištrūkti ir persiristi per sieną.

Adamsbergas kilstelėjo kelnių klešnę ir pridėjo pirštą prie kojos, prie ilgo rando.

– Jis vis dar čia – teisėjo Fiulžanso dantų pėdsakas.

– Šuns dantų pėdsakas, – pataisė Danglaras.

– Tai tas pat.

Adamsbergas nugėrė džino iš Danglaro stiklinės.

– Teisme nebuvo atsižvelgta į tai, kad mačiau Fiulžansą, einantį per mišką. Šališkas liudytojas. Bet svarbiausia, jie nežiūrėjo į šakes kaip į daiktinį įrodymą. Ir vis dėlto, Danglarai, tarpai tarp žaizdų buvo lygiai tokie patys, kaip tarp šakių dantų. Šis sutapimas jiems pagadino nemažai kraujo. Įbauginti teisėjo, kuris svaidė grasinimus, jie atliko pakartotinę ekspertizę. Ir naujieji tyrimai apmalšino jų nerimą. Dūrių gylis nesutapo. Puse centimetro per gilūs. Kretinai, Danglarai. Tarytum suvaręs šakes teisėjas nebūtų galėjęs kaip niekur nieko į kiekvieną žaizdą įsmeigti ylą, o paskui įsprausti ją broliui į ranką. Netgi ne kretinai, o bailiai. Teismo pirmininkas taip pat tikras Fiulžanso liokajus. Paprasčiau buvo prigriebti šešiolikmetį vaikėzą.

– Dūrių gylis atitiko ylos ilgį?

– Toks pat. Bet aš negalėjau pateikti tos teorijos, nes žmogžudystės įrankis nepaaiškinamai dingo.

– Tikrai nepaaiškinamai.

– Viskas bylojo prieš Rafaelį: Liza buvo jo draugė, jis susitikinėdavo su ja vakarais prie vandens bokšto, ji laukėsi kūdikio. Pasak teisėjo, jis pabūgo ir ją nužudė. Bet štai, Danglarai – kad jį nuteistų, jiems trūko svarbiausio: tai yra dingusio nusikaltimo įrankio ir įrodymo, kad jis tuo metu buvo nusikaltimo vietoje. O juk Rafaelio ten nebuvo: jis lošė su manimi kortomis. Prisimenate, kiemelyje? Aš prisiekiau.

– Ir jūsų – policininko – žodis buvo dvigubos vertės.

– Taip, ir aš tuo pasinaudojau. Na taip, melavau iki galo. Dabar, jeigu norite išgriebti ylą iš sietuvos, jūsų valia.

Primerkęs akis Adamsbergas pažvelgė į pavaduotoją ir nusišypsojo – pirmą kartą nuo savo pasakojimo pradžios.

– Bergždžios pastangos, – pridūrė. – Jau seniai išžvejojau tą ylą ir išmečiau į šiukšlių dėžę Nime. Nes vanduo nepatikimas – ir jo dievas taip pat.

– Tai jis buvo išteisintas? Jūsų brolis?

– Taip. Tačiau paskalos netilo, augo, darėsi grėsmingos. Daugiau niekas su juo nesikalbėjo, visi jo vengė. O jį persekiojo ta duobė atmintyje, jis nežinojo, ar tai *padarė* jis, Danglarai – taip ar ne? Suprantate? Nežinojo, ar jis žudikas. Tad nebedrįso prie nieko artintis. Aš suraižiau šešias senas pagalvėles, kad įrodyčiau jam, jog smogdamas tris kartus niekaip negausi *tiesės*. Dūriau du šimtus keturis kartus, kad jį įtikinčiau – veltui. Jis buvo sužlugdytas, slapstėsi nuo žmonių. Aš dirbau Tarbe ir negalėjau visą

laiką laikyti jo už rankos. Taip aš praradau brolį, Danglarai.

Danglaras ištiesė jam stiklinę; Adamsbergas nugėrė du gurkšnius.

– Vėliau man galvoje buvo tik viena: užspęsti teisėją. Jis paliko mūsų kraštus, taip pat prispirtas paskalų. Užspęsti, kad jį nuteistų, apginti brolio garbę. Nes aš ir tik aš vienas žinojau, kad Fiulžansas kaltas. Kaltas dėl žmogžudystės, kaltas dėl Rafaelio žūties. Nesiliaudamas persekiojau jį keturiolika metų – po visą kraštą, per archyvus, per spaudą.

Adamsbergas uždėjo ranką ant aplankų.

– Aštuonios žmogžudystės, aštuoni nužudymai su trim žaizdom vienoje linijoje. Nuo 1949 iki 1983 metų. Aštuonios ištirtos bylos, aštuoni kaltininkai, sugaudyti kaip musės, kone su ginklu rankoje: septyni vargšai cypėje ir mano prarastasis brolis. Fiulžansas išsisukdavo – visuomet. Velnias visada išsisuka. Peržiūrėkite namuose tas bylas, Danglarai, įdėmiai jas perskaitykite. Einu į skyrių susitikti su Retankur. Užsuksiu pas jus vėlai vakare. Gerai?

IX

GRĮŽDAMAS NAMO DANGLARAS gromuliavo tai, ką sužinojo. Brolis, nusikaltimas ir savižudybė. Beveik dvynys, apkaltintas žmogžudyste, išguitas iš žmonių tarpo ir miręs. Tragedija tokia slogi, kad Adamsbergas

niekada jos neminėjo. Ir kaip tokiomis aplinkybėmis pasikliauti tuo kaltinimu, sukurptu vien iš teisėjo silueto kelyje ir šakių kluone? Adamsbergu dėtas, jis taip pat būtų beviltiškai ieškojęs kaltojo, kad išteisintų brolį. Ir instinktyviai apkaltinęs viso kaimo priešą.

Mylėjau brolį labiau už save. Jam atrodė, kad nuo pat žmogžudystės nakties Adamsbergas kažkaip atkakliai stengiasi laikytis vienas prieš visus, spausdamas Rafaelio ranką savojoje. Trisdešimt metų atokiau nuo kitų žmonių, į kurių pasaulį negali įžengti, nepaleidęs tos rankos, nepalikęs brolio jo kaltei ir mirčiai. Taigi tik pomirtinis Rafaelio nekaltumo įrodymas ir jo sugrąžinimas į pasaulį pajėgtų atgniaužti Adamsbergo pirštus. Arba, pagalvojo Danglaras, spausdamas portfelį, brolio kaltės pripažinimas. Jeigu Rafaelis nužudė, jam reikėtų vieną dieną tai pripažinti. Adamsbergas negali praleisti viso gyvenimo, suteikdamas klaidai kraupaus senolio pavidalą. Jei dosjė turiniui lemta pakreipti jį ta linkme, jis bus priverstas pristabdyti komisarą ir per jėgą atverti jam akis, kad ir kaip tai būtų žiauru ir skausminga.

Po vakarienės, kai vaikai išsiskirstė po kambarius, jis susirūpinęs įsitaisė prie stalo su trim buteliais alaus ir aštuoniais aplankais. Visi sugulė gerokai per vėlai. Jam šovė į galvą nelemta mintis per vakarienę papasakoti jiems apie rupūžę, kuri rūko paf paf paf ir sprogsta, ir jį apipylė klausimais. Kodėl rupūžė sprogsta? Kodėl rupūžė rūko? Sulig kokio dydžio melionu išpampsta? Ar viduriai ištykšta aukštai aukštai? Ar tas pat nutiktų ir gyvatei? Galų gale Danglaras

griežtai uždraudė jiems bet kokius eksperimentus, uždraudė brukti cigaretę bet kokiai gyvatei, rupūžei ar salamandrai, taip pat driežui, lydekai ar bet kokiam nelemtam gyviui į žabtus.

Bet pagaliau, jau po vienuolikos, penkios kuprinukės buvo užsegtos, indai suplauti, šviesa užgesinta.

Danglaras vertė aplankus chronologine tvarka, įsimindamas aukų vardus, vietas, valandas, nusikaltėlių tapatybę. Aštuonios žmogžudystės, visos, atkreipė dėmesį, padarytos nelyginiais metais. Bet galų gale neporiniai metai visuomet reiškia tik vieną galimybę iš dviejų, tai netgi nėra sutapimas. Vien tik atkaklus komisaro įsitikinimas susiejo tarpusavyje tuos paskirus žūties atvejus, ir kol kas niekas neįrodė, kad nusikaltimus padarė vienas žmogus. Aštuonios žmogžudystės įvairiuose regionuose: Atlanto Luaroje, Turenėje, Dordonėje, Pirėnuose. Vis dėlto galima įsivaizduoti, kad teisėjas dažnai kraustydavosi saugumo sumetimais, kad išvengtų įtarimų grėsmės. Tačiau aukos taip pat buvo labai skirtingos – amžiumi, lytimi ir išvaizda: jaunuoliai ir seniai, suaugusieji, vyrai ir moterys, stori ir ploni, tamsiaplaukiai ir šviesiaplaukiai. O tai nelabai dera su apibrėžta serijinio žudiko manija. Ginklai taip pat buvo skirtingi: ylos, virtuviniai, lenktiniai, medžiokliniai peiliai, smailūs atsuktuvai.

Nusiminęs Danglaras palingavo galvą. Jis vylėsi įstengsiąs suprasti Adamsbergą, bet drauge sudėti tie skirtumai buvo tam rimta kliūtis.

Vis dėlto žaizdos turėjo kažką bendra: kiekvieną kartą trys gilios kiaurymės krūtinėje, po šonkauliais ar pilve, prieš tai smūgis per galvą, apsvaiginant auką. Tačiau kokia tikimybė aptikti tris žaizdas pilve visose žmogžudystėse, per pusę amžiaus įvykdytose Prancūzijoje? Didelė. Pilvas – platus, lengvai pažeidžiamas taikinys. O trys smūgiai – argi tai įrodymas? Trys smūgiai, kad būtum tikras, jog auka iš tiesų negyva. Statistiškai šitas skaičius neretas. Tai joks ženklas, joks ypatumas. Tiesiog trys smūgiai, tam tikru požiūriu kažkas ganėtinai įprasta.

Danglaras atkimšo antrą butelį ir susikaupęs palinko ties žaizdomis. Jis turi atlikti savo darbą iš pagrindų, pasistengti įsitikinti vienu ar kitu atžvilgiu. Tie trys smūgiai neginčijamai išsidėstę viena tiese ar beveik. Ir iš tikro – smogiant tris kartus galimybė išrikiuoti žaizdas viena tiese labai menka. Tai neišvengiamai perša mintį apie tridantes šakes. Taip pat kiaurymių gylis – jis įmanomas, kai nusikaltimo įrankis turi kotą, o peilis retai kada visus tris sykius susmigs iki galo. Tačiau šią viltį griovė viena protokolų smulkmena: nusikaltimų įrankiai skyrėsi pločiu ir ilgiu. Be to, atskirais atvejais skyrėsi atstumas tarp žaizdų ir jų išsidėstymas. Ne per daug, kartais trečdaliu ar ketvirtadaliu centimetro, viena iš žaizdų būdavo lengvai nukrypusi į šoną ar į priekį. Ir tie skirtumai neigė vieno ginklo panaudojimo galimybę. Trys smūgiai, labai panašūs, bet ne tiek, kad galėtum tvirtinti: jie padaryti vienu įrankiu ir viena ranka.

Be to, visos tos bylos buvo baigtos, kaltininkai sulaikyti, kartais jie net prisipažindavo. Tačiau išskyrus dar vieną paauglį, tokį pat lengvai paveikiamą ir įbaugintą, kaip Rafaelis, tai buvo vargetos, valkataujantys girtuokliai ar bastūnai, kurių alkoholio kiekis kraujyje suimant gerokai viršydavo normą. Nieko sudėtingo išplėšti prisipažinimą iš tų pakrikusių žmogelių, tokių greitų išsižadėti savęs.

Danglaras nustūmė storą baltą katiną, įsitaisiusį jam ant kojų. Jis buvo šiltas ir sunkus. Jis nepakeitė katino vardo, kai prieš metus išvykdama į Lisaboną Kamilė paliko jį jam. Tuomet tai buvo baltas žydraakis kamuoliukas, taigi jį pavadino Bumbuliu. Jis po truputį išaugo, taip ir neišmokęs draskyti nei krėslų, nei sienų. Žiūrėdamas į jį Danglaras visada galvodavo apie Kamilę, kuri nelabai mokėjo save apginti. Nutvėręs katiną už pilvo, kilstelėjo jį, paėmė jo letenėlę ir nagu pakuteno pado pagalvėlę. Bet katino nagai neišlindo. Bumbulis buvo ypatingas atvejis. Jis nuleido jį ant stalo, pagaliau vėl patupdė sau ant kelių. Jei tau ten gerai, tupėk sau.

Nė vienas iš suimtųjų, pasižymėjo Danglaras, neprisiminė žmogžudystės – stebėtinai pasikartojantis amnezijos atvejis. Per visą savo policininko gyvenimą jis buvo susidūręs su dviem atminties praradimo po žmogžudystės atvejais – kai atsisakoma išvysti visą tą siaubą ir kai neigiamas įvykdytas veiksmas. Bet tų aštuonių sutapimų negalėjai paaiškinti šiuo psichologinės amnezijos tipu. Užtat alkoholiu – taip. Kai jis būdamas jaunesnis smarkiai gėrė, kartais atsibusdavo

su spraga atmintyje, stigdavo kokio nors fragmento, jį kitą dieną jam atkurdavo vakarykščiai sugėrovai. Jis pradėjo save tramdyti, kai sužinojo sulaukęs audringų aplodismentų Avinjone, kur nuogas ant stalo deklamavo Vergilijų. Lotyniškai. Tuo metu jis jau turėjo pilvuką, taigi krūpčiojo prisimindamas ir galvodamas, koks tai buvęs reginys. Pasak draugų – labai smagus, pasak draugių – labai žavingas. Taip, jis žino, kas per paukštis alkoholinė amnezija, tuštuma, bet kada ji tave užgrius, niekad negali numatyti. Kartais net mirtinai nusigėręs žmogus prisimena viską, o kartais ne.

Adamsbergas dusyk lengvai bilstelėjo į duris. Pasibrukęs po pažastimi Bumbulį Danglaras nuėjo atidaryti. Komisaras dirstelėjo į katiną.

– Kaip ji? – paklausė.

– Pakenčiamai, – atsakė Danglaras.

Tema išsemta, žinia perduota. Abu vyrai parimo ant stalo, ir Danglaras vėl patupdė gyvulėlį sau ant kelių, paskui išdėstė abejones, kurias jam kėlė ta tikra ar tariama žmogžudysčių serija. Adamsbergas klausėsi, spausdamas prie savęs kairiąją ranką, dešine pasirėmęs skruostą.

– Žinau, – pertraukė. – Manote, neturėjau į valias laiko išnagrinėti ir palyginti visų tų žaizdų matmenis? Žinau juos mintinai. Žinau jų skirtumus, gylį, formą, atstumą tarp jų. Bet įsikalkite į galvą – teisėjas Fiulžansas niekuo, tikrai niekuo nepanašus į paprastą žmogų. Jis nebūtų toks kvailas, kad visada naudotų tą patį ginklą. Ne, Danglarai, tas žmogus galingas. Tačiau žudo savo tridančiu. Tai jo simbolis, jo valdovo skeptras.

– Pasirinkite, – spyriojosi Danglaras. – Vienas ginklas ar keli? Žaizdos skiriasi.

– Vis viena. Stebėtina tai, kad skirtumai tarp atstumų *menki*, Danglarai, *labai menki*. Atstumas tarp kiaurymių į šalis arba pirmyn atgal nukrypsta, bet nedaug. Pažiūrėkit dar kartą, Danglarai. Kad ir kaip jie skirtųsi, bendras trijų žaizdų linijos ilgis niekada neviršija 16,9 centimetro. Taip buvo Lizos Otan žmogžudystės atveju – man regis, tai įrodymas, kad teisėjas nužudė šakėmis: 16,9 cm, 4,7 cm tarp pirmos ir antros kiaurymės ir 5 cm tarp antros ir trečios. Pažvelkite į kitas aukas. Nr. 4, Žiuljenas Subizas, nudurtas peiliu: 5,4 cm ir 4,8 cm atstumas, bendras linijos ilgis 10,8 cm. Nr. 8, Žana Lesar, yla: 4,5 cm ir 4,8 cm, bendras ilgis 16,2 cm. Ilgiausios linijos gautos yla ar atsuktuvu, trumpiausios – peiliais, nes jų ašmenys ploni. Tačiau linija niekada neviršija 16,9 cm. Kaip jūs tai paaiškinsite, Danglarai? Kad aštuoni atskiri žudikai, kiekvienas smogdamas tris kartus, niekada neviršija 16,9 cm ilgio linijos? Nuo kada egzistuoja matematinė riba, kai duri į pilvą?

Danglaras tylėdamas suraukė antakius.

– Kiti nukrypimai į priekį, atgal dar niekingesni, – toliau kalbėjo Adamsbergas. – Ne daugiau kaip 4 mm, kai panaudotas peilis, dar mažiau, kai yla. Maksimalus smūgio linijos plotis 0,9 cm. Ne daugiau, niekada ne daugiau. Tokio skersmens buvo kiaurymės Lizos kūne. Kuo paaiškinsite tokį apibrėžtą dydį? Kažkokia taisykle? Žmogžudžių kodeksu? Nusigėrusių, juolab – drebančiomis rankomis? Visi jie prarado atmintį? Visi sutrikę? Bet nė vieno,

kuris būtų išdrįsęs palikti daugiau kaip 16,9 cm ilgio ir 0,9 cm pločio žaizdų liniją? Kokiu stebuklu, Danglarai?

Danglaras mąstė greitai ir pripažino, kad komisaro argumentai pagrįsti. Tačiau nesuvokė, kaip tokias skirtingas žaizdas galima padaryti vienu ginklu.

– Žinote, kaip atrodo žemdirbio šakės? – paskubom piešdamas pasiteiravo Adamsbergas. – Štai kotas, štai pritvirtintas skersinis, o čia trys dantys. Kotas ir skersinis išlieka, dantys keičiami. Suprantate, Danglarai? *Dantys keičiami*. Bet, žinoma, nekintančio skersinio pločio ribose: tarkime, 16,9 cm ilgio ir 0,9 cm pločio mūsų įrankio atveju.

– Norite pasakyti, kad tas žmogus kiekvieną sykį nuima tris smaigus ir tam kartui privirina prie skersinio kitus?

– Teisingai, kapitone. Jis negali pakeisti įrankio. Jis prie jo neurotiškai prisirišęs; ta ištikimybė – jo iškrypimo įrodymas. Įrankis turi išlikti, tai būtina sąlyga. Kotas ir skersinis yra šio įrankio esmė, dvasia. Bet saugumo sumetimais teisėjas kiekvieną kartą keičia smaigus, pritvirtindamas ten peilio ašmenis, ylas, lenktinius peilius.

– Privirinti – ne toks paprastas reikalas.

– Ne, Danglarai, tai visai nesunku. Ir net jei privirinta nelabai tvirtai, nepamirškite, įrankis panaudojamas tik vieną kartą. Smūgiui, o ne nuolatiniam darbui.

– Taigi, pasak jūsų, žudikas privalo kiekvienai žmogžudystei parūpinti keturis vienodus peilius ar

ylas: tris kaip smaigus pritvirtinti prie šakių ir vieną įsprausti atpirkimo ožiui į ranką.

– Tikrai taip, ir čia nieko sudėtingo. Štai kodėl kiekvieną kartą nusikaltimo įrankis paprastas, o svarbiausia – *naujas*. Naujutėlaitis įrankis valkatos rankoje – jums tai atrodo logiška?

Danglaras neskubėdamas persibraukė ranka smakrą.

– Jaunosios Lizos atveju jis elgėsi kitaip, – tarė. – Nudobė ją šakėmis, paskui į kiekvieną žaizdą suvarė ylą.

– Ir ketvirtuoju atveju, kai buvo apkaltintas kitas paauglys, taip pat kaime. Tikriausiai teisėjas nusprendė, kad tyrimas, iš kur toks jaunikis turi naują įrankį, atves į akligatvį ir klastotė bus atskleista. Tad verčiau pasirinko seną ylą, ilgesnę, nei jo šakių dantys, ir taip sumėtė pėdas.

– Sutampa, – pripažino Danglaras.

– Sutampa taip pat tvirtai, kaip dėlionės detalės. Tas pats žmogus, tas pats įrankis. Nes aš patikrinau, Danglarai. Kai teisėjas išsikraustė, išnaršiau jo sodybą nuo viršaus iki apačios. Įrankiai liko kluone, tačiau šakės – ne. Jis išsigabeno savo brangųjį instrumentą.

– Jeigu tie ryšiai tokie akivaizdūs, kodėl tiesa nebuvo atskleista anksčiau? Per keturiolika jūsų medžioklės metų?

– Keturios priežastys, Danglarai. Visų pirma, atleiskite, – nes visi samprotavo taip, kaip jūs, ir laikėsi to įsikibę: skirtingi ginklai ir žaizdos, vadinasi, žudikas ne vienas. Be to, geografinis tyrėjų atskirumas,

ryšių tarp atskirų regionų stoka, jūs žinot tą bėdą. Galų gale, kiekvieną kartą ant lėkštutės būdavo patiekiamas tobulas kaltininkas. Nepamirškite, kokią galią turi teisėjas – jis, taip sakant, neliečiamas.

– Taip, bet jūs, parengęs šį kaltinimą – kodėl jo nepateikėte?

Adamsbergas liūdnai šyptelėjo.

– Tai buvo visiškai neįmanoma. Kiekvienas teisėjas bemat sužinodavo, kad aš įsipainiojęs į tą bylą asmeniškai, ir laikydavo mano kaltinimą subjektyviu ir maniakišku. Visi buvo įsitikinę, jog aš padaryčiau bet ką, kad išteisinčiau Rafaelį. O jūs ne, Danglarai? Ir mano hipotezė subyrėdavo prieš teisėjo galybę. Man niekuomet nebuvo leista kaip reikiant pasistūmėti į priekį. „Pripažinkite kartą ir visiems laikams, Adamsbergai – tą mergaitę nužudė jūsų brolis. To įrodymas – jo nebėra." Paskui grasinimas teismu dėl šmeižto.

– Akligatvis, – apibendrino Danglaras.

– Jūs taip manote, kapitone? Ar suprantate, kad prieš griebdamasis Lizos teisėjas jau penkis kartus buvo nužudęs, o paskui dar dukart? Aštuonios žmogžudystės per trisdešimt ketverius metus. Tai daugiau negu serijinis žudikas, tai šaltakraujiška, kruopšti viso gyvenimo veikla, atseikėta, užprogramuota, kartojama vėl ir vėl. Aš atkapsčiau penkis pirmuosius nusikaltimus, rausdamasis po archyvus, bet galėjau kokį nors praleisti pro akis. Dėl dviejų kitų – sekiau teisėjo pėdomis, klausiausi žinių. Fiulžansas žinojo, kad aš nesudėjau ginklų, ir dėl manęs turėdavo nuolat sprukti. Bet išslysdavo man tarp pirštų. Ir matote, Danglarai,

tas reikalas nesibaigė. Fiulžansas lenda iš kapo: jis ką tik devintą kartą nužudė Šiltigeime. Tai jo braižas, žinau. Trys smūgiai viena linija. Turiu nuvažiuoti į vietą, patikrinti matmenis, bet neabejoju, Danglarai, linija tarp kiaurymių neviršys 16,9 cm ilgio. Yla buvo nauja. Sulaikytasis – benamis, alkoholikas, jis nieko neprisimena. Viskas sutampa.

– Vis dėlto, – susiraukė Danglaras, – drauge su Šiltigeimu mes turime žmogžudysčių virtinę, išsidėsčiusią per penkiasdešimt ketverius metus. Neregėtas atvejis nusikaltimų kronikoje.

– Tridantis taip pat neregėtas atvejis. Neregėtas siaubūnas. Nežinau, kaip jus įtikinti. Nepažinojote jo.

– Ir vis dėlto, – pakartojo Danglaras. – Jis liaujasi 1983 metais ir po dviejų dešimtmečių pradeda vėl. Kažkokia beprasmybė.

– Kas jums sakė, kad jis per tą laiką nežudė?

– Nagi jūs. Visą laiką sekėte naujienas. Tačiau dvidešimt metų nieko nenutiko.

– Paprasčiausiai todėl, kad 1987-aisiais mečiau paieškas. Sakiau jums, kad vaikiausi jį keturiolika metų, ne trisdešimt.

Danglaras nustebęs kilstelėjo galvą.

– Bet kodėl? Nuovargis? Spaudimas?

Adamsbergas pakilo ir kurį laiką žingsniavo po kambarį, palenkęs galvą prie parištos rankos. Paskui grįžo prie stalo, pasirėmė į jį dešiniąja ranka ir palinko prie savo pavaduotojo.

– Nes 1987 metais jis mirė.

– Atsiprašau, kaip jūs pasakėte?

– Mirė. Teisėjas Fiulžansas mirė prieš šešiolika metų, mirė natūralia mirtimi Rišeljė, savo paskutiniame būste, 1987 metų lapkričio 19 dieną. Širdies priepuolis, patvirtintas gydytojo.

– Dieve mano, jūs tuo įsitikinęs?

– Žinoma. Sužinojau bematant ir dalyvavau jo laidotuvėse. Apie tai rašė visa spauda. Mačiau, kaip jo karstą nuleido į duobę, mačiau, kaip žemė pridengė tą pabaisą. Ir tą juodą dieną praradau viltį kada nors išteisinti brolį. Teisėjas paspruko nuo manęs visiems laikams.

Stojo ilga tyla. Danglaras nežinojo, kaip ją nutraukti. Priblokštas automatiškai delnu lygino aplankus.

– Na, Danglarai, kalbėkite. Išsiliekit. Drąsiau.

– Šiltigeimas, – sušnibždėjo Danglaras.

– Taip, taip, Šiltigeimas. Teisėjas sugrįžta iš pragaro, ir aš vėl atgaunu savo šansą. Suprantate? *Savo šansą*. Ir šįkart jo nepraleisiu.

– Jei gerai jus suprantu, – dvejodamas tarstelėjo Danglaras, – jis galbūt turi sekėją, sūnų, imitatorių.

– Nieko panašaus. Ir jokios žmonos, vaiko. Teisėjas – vienišas plėšrūnas. Šiltigeimas – jo darbas, ne kokio imitatoriaus.

Iš susijaudinimo kapitonas negalėjo pratarti nė žodžio. Padvejojęs nusprendė būti geranoriškas.

– Ta paskutinė žmogžudystė jus sukrėtė. Siaubingas sutapimas.

– Ne, Danglarai, ne.

– Komisare, – lėtai pratarė Danglaras, – teisėjas jau šešiolika metų miręs. Iš jo likę kaulai ir plėnys.

– Ir kas iš to? Kas, po velnių, man darbo? Man rūpi mergina iš Šiltigeimo.

– Velniai rautų, – suirzo Danglaras, – kuo jūs tikite? Prisikėlimu?

– Aš tikiu faktais. Tai jis, ir mano šansas vėl grįžta. Beje, būta ženklų.

– Kokių dar „ženklų“?

– Ženklų, pavojaus signalų. Baro padavėja, afiša, smeigtukai.

Danglaras persigandęs pašoko.

– Po paraliais, „ženklai“? Jūs virstate mistiku? Ką jūs vaikotės, komisare? Pamėną? Vaiduoklį? Gyvąjį numirėlį? Ir kur jis įsikūręs? Jūsų galvoje?

– Aš vaikausi Tridantį. Kuris dar labai neseniai buvo įsikūręs netoli Šiltigeimo.

– Jisai miręs! Miręs! – riktelėjo Danglaras.

Stebimas susijaudinusio Danglaro, Adamsbergas viena ranka ėmė brukti aplankus į krepšį – po vieną, kruopščiai.

– Ką mirtis gali prieš velnią, Danglarai?

Paskui pasiėmė striukę ir mostelėjęs sveikąja ranka išėjo.

Susikrimtęs Danglaras klestelėjo ant kėdės, kilstelėjo butelį prie lūpų. Žuvęs. Adamsbergas žuvęs, jį įtraukė beprotybės spiralė. Smeigtukai, baro padavėja, afiša ir gyvasis numirėlis. Įtrauktas kur kas giliau, negu jis bijojo. Pražuvęs, dingęs, nuneštas pikto vėjo.

Trumpai numigęs jis pavėlavo į skyrių. Ant stalo jo laukė raštelis. Adamsbergas rytiniu traukiniu

išvažiavo į Strasbūrą. Grįš rytoj. Danglaras pagalvojo apie majorą Trabelmaną melsdamas, kad šis būtų atlaidus.

X

STRASBŪRO STOTIES PERONE nuošaliai lūkuriavo majoras Trabelmanas – nedidukas, tvirtai suręstas stačiokas. Nekreipdamas dėmesio į karišką kirpimą, Adamsbergas sutelkė dėmesį į majoro veido apskritimą, kuriame buvo kažkas ryžtingo ir smagaus. Menka tikimybė, kad jis bus suprastas su tais neįtikimais dosjė, kuriuos atsivežė. Trumpai be jokios priežasties nusijuokęs, Trabelmanas paspaudė jam ranką; kalbėjo jis raiškiai ir trankiai.

– Kovinė žaizda? – pasidomėjo, rodydamas į paraištą ranką.

– Gan sudėtingas suėmimas, – patvirtino Adamsbergas.

– Kiek viso?

– Suėmimų?

– Randų.

– Keturi.

– O aš turiu septynis. Dar negimė toks faras, kuris perspjautų mane randų srityje, – vėl juokdamasis pareiškė Trabelmanas. – Atsivežėte savo vaikystės prisiminimą, komisare?

Adamsbergas šypsodamasis parodė į krepšį.

– Jis ten. Bet nesu tikras, kad jums patiks.

– Išklausyti nieko nekainuoja, – atidarydamas automobilio dureles, atsiliepė majoras. – Visada dievinau pasakas.

– Netgi žiaurias?

– O jūs žinote kitokių? – atitarė Trabelmanas, pajudėdamas iš vietos. – Raudonkepuraitės rijikas, Snieguolės vaikžudė, Nykštuko žmogėdra.

Jis pristabdė prieš raudoną šviesą ir vėl sukikeno.

– Žmogžudystės, visur žmogžudystės, – dėstė toliau. – O Mėlynbarzdis – tas tai tikras serijinis žudikas. „Mėlynbarzdyje" man patiko ta nelemta kraujo dėmė ant raktelio, kurios niekaip nenuvalysi. Trini, šveiti, o ji vėl čia, kaip kaltės įrodymas. Dažnai ją prisimenu, kai man paspruka koks nusikaltėlis. Mąstau: bėk nebėgęs, vyruti, bet dėmė visada išryškės, ir aš tave nutversiu. Štai kaip! Jums taip neatrodo?

– Istorija, kurią aš atvežiau, šiek tiek primena Mėlynbarzdžio istoriją. Trys kraujo dėmės, jas nuvalo, o jos visad išryškėja vėl. Bet tik tam, kas nori jas matyti, kaip pasakose.

– Turiu užsukti į Raichštetą pasiimti brigadininko, gausime padaryti lankstą. Jei pradėtumėte savo istoriją dabar? Buvo kartą žmogelis?..

– Gyveno jis vienas dvare su dviem šunimis, – pratęsė Adamsbergas.

– Gera pradžia, komisare, man labai patinka, – pagyrė Trabelmanas ir ketvirtą kartą nusikvatojo.

Sustabdęs mašiną nedidelėje Raichšteto stovėjimo aikštelėje, majoras surimtėjo.

– Jūsų istorija skamba įtikinamai. Aš nesiginčiju. Bet jei jaunąją Vind nužudė jūsų žmogynas – sakau, *jeigu* – vadinasi, jis jau pusę amžiaus laksto po laukus su savo transformuojamomis šakėmis. Suprantate? Kokio amžiaus tas jūsų Mėlynbarzdis pradėjo siautėti? Pradinuko?

Stilius kitas, negu Danglaro, tačiau prieštaravimai tie patys.

– Ne, ne visai.

– Nagi, komisare: kada jis gimė?

– Nežinau, – išsisuko Adamsbergas, – apie jo šeimą nieko nežinau.

– Vis dėlto ne jaunikis, a? Mažiausiai septyniasdešimt aštuoniasdešimt metelių, teisybė?

– Taip.

– Ne man jums aiškinti, kiek reikia jėgos įveikti suaugusį žmogų ir pribaigti jį smūgiu yla.

– Šakės sustiprina smūgio jėgą.

– Bet paskui žudikas nutempia savo auką ir jos dviratį į laukus už dešimt metrų nuo kelio, per nuotekų griovį užsiropščia atšlaite. Žinote, ką reiškia tempti negyvą kūną, teisybė? Elizabetė Vind svėrė šešiasdešimt du kilogramus.

– Kai paskutinį kartą mačiau tą žmogų, jis buvo nebejaunas, bet dar labai stiprus. Tikrai, Trabelmanai. Daugiau kaip metro aštuoniasdešimt penkių ir atrodė tvirtas, žvalus.

– „Atrodė“, komisare, – tarstelėjo Trabelmanas, praverdamas užpakalines dureles savo brigadininkui ir trumpai kariškai su juo pasisveikindamas. – Ir prieš kiek laiko tai buvo?

– Prieš dvidešimt metų.

– Juokus krečiat, Adamsbergai, tiesiog juokus krečiat. Galiu jus vadinti Adamsbergu?

– Prašom.

– Važiuosime tiesiai į Šiltigeimą, aplenkdami Strasbūrą. Tiek jau to ta katedra. Manau, jums į ją nusispjaut.

– Šiandien – taip.

– O man visada. Tiesiog senienos man nieko nesako. Žinote, mačiau ją šimtus kartų, bet vis tiek nepatinka.

– O kas jums patinka, Trabelmanai?

– Žmona, vaikai, darbas.

Kaip paprasta.

– Ir pasakos. Dievinu pasakas.

Jau nebe taip paprasta, pasitaisė Adamsbergas.

– Bet pasakos – senienos, – tarstelėjo.

– Taip, kur kas senesnės už jūsų žmogyną. Tačiau pasakokite toliau.

– Ar pirma galėtume užsukti į lavoninę?

– Manau, norite pamatuoti? Neprieštarauju.

Adamsbergas baigė savo pasakojimą, kai jie ėjo pro Teismo medicinos instituto duris.

– Ką? – riktelėjo Trabelmanas, stabtelėdamas vidury vestibiulio. – Teisėjas Fiulžansas? Išprotėjote, komisare?

– Na ir kas? – ramiai atrėmė Adamsbergas. – Kas jums čia nepatinka?

– Bet po šimts perkūnų, ar jūs žinote, kas toks teisėjas Fiulžansas? Čia jau nebe pasaka! Lyg man

pareikštumėte, kad ugnimi spjaudo Nuostabusis princas, ne Slibinas.

– Taip, gražus kaip princas, tačiau tai netrukdo jam spjaudyti ugnimi.

– Ar suvokiate, Adamsbergai? Apie Fiulžanso bylas parašyta knyga. Ne kiekvienas krašto teisėjas nusipelnė knygos, tiesa? Jis įžymybė, teisuolis.

– Teisuolis? Jis nemylėjo nei moterų, nei vaikų. Ne taip, kaip jūs, Trabelmanai.

– Aš nelyginu. Tai persona, kurią visi gerbė.

– Bijojo, Trabelmanai. Jo ranka buvo greita kirsti ir sunki.

– Tokios ir reikia, kad triumfuotų teisingumas.

– Ir ilga. Iš Nanto jis galėjo sudrebinti teismą Karkasone.

– Nes turėjo autoritetą ir garsėjo teisingom pažiūrom. Juokus krečiat, Adamsbergai, tiesiog juokus krečiat.

Prie jų pribėgo vyriškis baltu chalatu.

– Pagarba, ponai.

– Sveiki, Menarai, – trumpai tarstelėjo Trabelmanas.

– Atsiprašau, majore, nepažinau.

– Susipažinkite su kolega iš Paryžiaus, komisaru Adamsbergu.

– Esu apie jus girdėjęs, – pasakė Menaras, spausdamas komisarui ranką.

– Jis linksmuolis, – paaiškino Trabelmanas. – Nuveskite mus prie Elizabetės Vind, Menarai.

Menaras rūpestingai atlankstė paklodę, atidengdamas jaunąją negyvėlę. Kurį laiką Adamsbergas

nejudėdamas žvelgė į ją, paskui atsargiai pakreipė jos galvą, kad apžiūrėtų kraujosruvas ant pakaušio. Tada sutelkė dėmesį į kiaurymes pilve.

– Kiek prisimenu, – pasakė Trabelmanas, – bendras ilgis siekia maždaug dvidešimt vieną ar dvidešimt du centimetrus.

Adamsbergas dvejodamas palingavo galvą ir išsiėmė iš krepšio centimetrą.

– Padėkite man, Trabelmanai. Turiu tik vieną ranką.

Majoras išvyniojo centimetrą ant kūno. Adamsbergas kruopščiai prispaudė jo galą prie išorinio pirmosios žaizdos krašto ir ištempė iki trečios žaizdos ribos.

– 16,7 cm, Trabelmanai. Sakiau jums – niekada daugiau.

– Paprasčiausias atsitiktinumas.

Nieko neatsakydamas Adamsbergas pridėjo medinę liniuotę ir išmatavo žaizdų linijos plotį.

– 0,8 cm, – pranešė, vyniodamas centimetrą.

Kiek sutrikęs Trabelmanas kryptelėjo galva.

– Manau, skyriuje galėsite nurodyti žaizdų gylį, – tarė Adamsbergas.

– Taip, ir ylą, ir žmogų, kuris ją laikė. Ir jo pirštų atspaudus.

– Vis dėlto sutiksite peržvelgti mano dosjė?

– Aš toks pat profesionalas, kaip jūs, komisare. Nenumoju ranka į jokį pėdsaką.

Trabelmanas trumpai nusikvatojo, nors Adamsbergas neįžvelgė čia nieko juokinga.

Šiltigeimo skyriuje Adamsbergas padėjo savo dosjė krūvelę ant majoro stalo; brigadininkas atnešė jam ylą plastikiniame maišelyje. Įrankis buvo pats paprasčiausias, spindintis naujumu, jei ne tas apdžiūvęs kraujas.

– Jeigu jus suprantu, – tarė Trabelmanas, įsitaisęs už stalo, – sakau, *jeigu* – mes turėtume ieškoti, kas pirko ne vieną, o keturias ylas.

– Taip, ir tik veltui sugaištumėte laiką. Tas žmogus, – Adamsbergas nebedrįso sakyti „Fiulžansas", – nė už ką nepirktų keturių ylų vienu kartu, patraukdamas į save dėmesį, kaip koks paskutinis vėpla. Dėl to jis pasirenka labai įprastus modelius. Įsigyja juos ne vienoje parduotuvėje, skirtingu laiku.

– Ir aš taip daryčiau.

Šiame kabinete majoras tapo griežtesnis, jo linksmumas priblėso. Sėdima padėtis, pagalvojo Adamsbergas, o galbūt oficiali aplinka neleidžia jam atsipalaiduoti.

– Viena yla gali būti pirkta rugsėjį Strasbūre, – pasakė jis, – kita liepą Rubė ir taip toliau. Tokiomis apylankomis nieko neatseksi.

– Aha, – užbaigė Trabelmanas. – Norite pamatyti mūsų vyrutį? Dar valandą kitą jį paspirginsim, ir jis prisipažins. Žinote, kai jį nutvėrėme, buvo išdažęs ne mažiau kaip pusantro butelio viskio.

– Dėl to ir amnezija.

– Pakerėtas tų amnezijų, a? Na, o aš ne, komisare. Nes remiantis amnezija ir laikinu psichiniu pakrikimu tas tipas tikrai susigriebs dešimt penkiolika metelių mažiau. Savotiška, ar ne? Ir visi žino tą triuką.

Taigi jų amnezija aš tikiu ne daugiau, kaip jūsų Nuostabiuoju princu, pavirtusiu į slibiną. Bet nueikite pas jį, Adamsbergai, pats įsitikinsite.

Bernaras Vetijė, penkiasdešimties metų vyriškis, išstypęs ir liesas, paburkusiu veidu, pusiaugulom tysojo ant gulto; jis abejingai dėbtelėjo įėjusio Adamsbergo pusėn. Tas ar anas, kas jam darbo. Adamsbergas pasiteiravo, ar galįs su juo pasikalbėti; vyriškis linktelėjo.

– Vis tiek neturiu ko papasakoti, – pratarė bejėgiškai. – Galva tuštutėlė, nieko neprisimenu.

– Suprantu. Bet prieš tai, prieš tai, kai atsidūrėte tame kelyje?

– Ot, net nežinau, kaip tenai atsidūriau. Nemėgstu vaikščioti. Trys kilometrai – vis dėlto kelio gabalas.

– Taip, bet prieš tai, – neatlyžo Adamsbergas. – Iki to kelio.

– Iki tol viską kaip reikiant prisimenu. Ė, vyruti, juk neužmiršau viso savo gyvenimo, ką? Pamiršau tik tą sumautą kelią ir toliau.

– Suprantu, – pakartojo Adamsbergas. – Bet ką jūs veikėte iki to?

– Na, žinai, aš pyliau.

– Kur?

– Iš pradžių buvau knaipėje.

– Kokioje knaipėje?

– „Kamštelyje“, šalia daržovininko. Tad nėra ko sakyti, kad neturiu atminties, va.

– O paskui?

– Na, jie, kaip paprastai, išgrūdo mane lauk, nes nebeturėjau skambančiųjų. Jau buvau toks šiltutėlis,

kad nebenorėjau prašinėti išmaldos. Tad pasiieškojau kertės nakvynei. Juk dabar kaip reikalas šąla. Mano nuolatinę vietelę buvo užėmę vaikinai su trim šunimis. Patraukiau tolyn ir atsidūriau skvere, kažkokiame geltoname plastikiniame kube vaikams. Viduje kiek šilčiau. Jis kaip būdelė, su durikėmis. O ant žemės lyg kokios samanos. Bet žinai, va, tos samanos netikros, tam, kad vaikai neužsigautų.

– Kokiame skvere?

– Na, ten, kur teniso stalai, netoli knaipės. Nemėgstu vaikščioti.

– O paskui? Buvai ten vienas?

– Ir dar vienas vyrutis, jis susirado tą pačią būdelę. Ot nesiseka, pagalvojau. Bet greit persigalvojau, nes tas vyrutis kišenėje turėjo porą litrų. Ot sekasi, pagalvojau, svarbiausia, bemat tiesiai jam išklojau: nori į būdelę, dalykis. Jis sutiko. Dosnus bičas.

– Prisimeni tą bičą? Kaip jis atrodė?

– Na, nepasakysi, kad neturiu atminties, bet buvau jau gerokai įkalęs, va, reikia suprasti. Ir buvo tamsu, nors į akį durk. O be to, dovanotam arkliui į dantis nežiūri. Man rūpėjo ne vyriukas, o jo buteliukas.

– Bet juk šį tą prisimeni. Pamėgink papasakoti viską. Kaip jis kalbėjo, koks buvo, kaip gėrė. Aukštas, storas, žemas, jaunas, senas?

Vetijė pasikasė galvą, lyg norėdamas išjudinti smegenis, ir kilstelėjo ant lovos, įbedęs į Adamsbergą paraudusias akis.

– Ei, jie man čia nieko neduoda.

Adamsbergas numatė tą atvejį ir buvo įsibrukęs į kišenę gertuvę konjako. Žvilgsniu parodė Vetijė į sargybinį kameroje.

– Aha, – suprato Vetijė.

– Tuoj, – vien lūpomis ištarė Adamsbergas.

Vetijė kaip mat sumetė, linktelėjo.

– Neabejoju, tavo atmintis puiki, – toliau dėstė Adamsbergas. – Papasakok man apie tą vyrutį.

– Senas, – tarė Vetijė, – bet kaip ir jaunas, negaliu tau pasakyti. Guvus, va kaip. Bet senas.

– Drabužiai? Prisimeni?

– Buvo apdriskęs, kaip visi tie, kurie bastosi naktimis su dviem litrais kišenėje, va kaip. Ir ieško būdelės, kur permiegoti. Senas švarkas ir šalikas, dvi kepurės, užsmauktos ant akių, storos pirštinės, žodžiu, visas tas šlamštas, kad nenušaltum kiaušių.

– Akiniai? Be barzdos?

– Akinių nebuvo, akis dengė kepurė. Ir jokios barzdos, bet šviežiai nusiskutęs irgi nebuvo, va kaip. Ir nedvokė.

– Tai yra?

– Nesidaliju kerte su tais, kurie dvokia, tai jau taip, kiekvienam savo. Einu į pirtį dusyk per savaitę, nemėgstu dvokti. Ir nesisioju vaikų būdelėje. Ei, klausyk, jei žmogus pila, tai dar nereiškia, kad negerbia vaikų. Vaikai geri. Šnekasi su valkatomis, kaip su bet kuo kitu. „Turi tėtį? Turi mamą?“ Vaikai geri. Kol suaugėliai neprigrūda jiems visokio mėšlo į galvą, viską supranta. Tad aš nesisioju jų būdelėje. Jie gerbia mane, aš gerbiu juos.

Adamsbergas atsisuko į sargybinį.

– Brigadininke, – paprašė, – gal atneštumėte man stiklinę vandens ir dvi aspirino tabletes? Žaizda, – paaiškino, rodydamas ranką.

Brigadininkas linktelėjo galva ir išėjo. Vetijė skubiai ištiesė ranką, įsibruko konjako gertuvę. Nepraėjo nė minutės, ir brigadininkas grįžo su popierine stiklinaite rankoje. Adamsbergui teko praryti tabletes.

– Klausyk, o šita va man primena, – Vetijė parodė į stiklinaitę. – Tas dosnus vyrutis turėjo tokį daikčiuką, kas tai matęs, kai geri draugėje? Tokią stiklinaitę, kaip tavo. Ir gėrė iš atskiro butelio. Ne iš kaklelio, supranti? Su manieromis.

– Tikrai?

– Tikrai. Ir aš pagalvojau: va tas tai iš aukštai krito. Žinai, yra tokių, kurie krinta iš aukštai. Paliks juos merga, jie įsmilksta į butelį ir visu greičiu žemyn, kaip rogėmis. Arba užsirauks jų kontora, ir pirmyn, jie pradeda gerti. O aš sakau: nė velnio. Nėra ko ristis žemyn dėl to, kad merga ar kontora parodė tau nosį. Sakau: velniai rautų, reikia kabintis. Man, supranti, drąsos nestigo. Nenukritau iš aukštai – jau buvau pažemėse. Tad ten ir likau. Rauki skirtumą?

– Aišku, – pasakė Adamsbergas.

– Žinok, aš neteisiu, ką čia. Bet vis dėlto skirtumas yra. Ir teisybė, kai Žozi mane paliko, man tai neišėjo į gera, sutinku. Bet, žinai, aš jau ir prieš tai pyliau. Dėl to ji ir parodė kulnus. Ką čia ją smerksi, aš neteisiu. Tik tuos storašiknius, kurie gaili skatiko. Čia tai taip, kartais pridergiu jiems prie durų, nesiginu. Bet vaikų būdelėje – niekad.

– Tu įsitikinęs, kad jis buvo iš aukščiau?

– Aha, vyruti. Ir nusiritęs ne taip seniai. Nes tarp mūsiškių ilgai nosies neriesi su savo stiklinaite. Tarkime, kabiniesi tos savo stiklinės tris keturis mėnesius, o paskui baigta, mauki iš kaklelio kaip visi pijokai. Kaip aš. Tik negeriu su tais, kurie dvokia, bet čia kitas reikalas, nosies klausimas, aš neteisiu.

– Tai sakai, jis atsidūrė gatvėje ne daugiau kaip prieš keturis mėnesius?

– Ei, aš tau ne radaras. Bet vis dėlto, sakyčiau, buvo šviežutėlis. Matyt, paliko merga, ir jis atsidūrė gatvėje, ką dabar gali žinoti?

– Jūs kalbėjotės?

– Na, ne per daugiausia, va taip. Nutarėme, kad vynelis neprastas. Ir kad tokiu oru net šuns laukan neišvarytum. Apie šį bei tą, kaip paprastai.

Vetijė prispaudė ranką prie savo storo megztinio, prie marškinių kišenėlės, į kurią buvo įsibrukęs gertuvę.

– Jis ilgai išbuvo?

– Žinai, laiko aš neskaičiuoju.

– Noriu pasakyti: išėjo? Ar užmigo būdelėje?

– Neprisimenu. Matyt, nusmigau. Ar ėjau prasivaikščioti, nežinau.

– O paskui?

Vetijė skėstelėjo rankomis; jo rankos nusviro ant kelių.

– Paskui kelias. Rytas, žandarai.

– Ar tu sapnavai? Koks nors vaizdas? Pojūtis?

Vyriškis sutrikęs suraukė antakius, spausdamas ranką prie megztinio, ilgi nagai gremžė nutrintą vil-

ną. Adamsbergas vėl atsisuko į brigadininką, kuris trypčiojo, mankštindamas kojas.

– Brigadininke, gal atneštumėte mano krepšį? Man reikėtų šį tą užsirašyti.

Vetijė nusipurtė stingulį, mitriai kaip driežas išsitraukė gertuvę, atkimšo ir susivertė kelis gurkšnius. Kai brigadininkas grįžo, viskas buvo savo vietoje, po megztiniu. Adamsbergas pasigėrėjo jo vikrumu ir mitrumu. Darbas kuria padargą. Vetijė buvo išmanus žmogus.

– Vienas dalykėlis, – pratarė šis ūmiai raustelėjusiais skruostais. – Sapnavau, jog susiradau patogią, šiltą vietelę, kur gali gerai išsimiegoti. Ir pykau, kad negaliu kaip reikiant ja pasinaudoti.

– Kodėl?

– Nes mane pykino.

– Tau taip dažnai pasitaiko? Dažnai pykina?

– Niekada.

– O kad tau šilta, sapnuoji?

– Klausyk, jei naktimis sapnuočiau, kad man šilta, būtų tikras rojus, vyruti.

– Ar turi ylą?

– Ne. Nebent tas tipas iš aukštai man ją davė. Noriu pasakyti, tas tipas iš aukštai, kuris atsidūrė žemai. Arba aš ją nudžioviau. Ką aš žinau? Viskas, ką žinau – kad tuo daikčiuku nudūriau aną vargšę mergaitę. Gal ji buvo nuvirtusi ant kelio, gal palaikiau ją didele meška, ką gali žinoti?

– Tu tuo tiki?

– Juk yra atspaudai. Ir aš buvau visai čia pat.

– O kam būtum tempęs tą didelę mešką ir jos dviratį į laukus?

– Supaisyk, kas pijoko galvoje, supaisyk, kad nori. Svarbiausia, aš gailiuosi, nemėgstu nieko skriausti. Neliečiu gyvulių, kodėl turėčiau žudyti žmones? Netgi mešką? Nemanau, kad bijočiau meškų. Atrodo, Kanadoje jų per akis. Rausiasi po šiukšles, kaip ir aš. Norėčiau pažiūrėti, pasiraust su jomis po šiukšles.

– Vetijė, jeigu nori viską sužinoti apie meškas...

Adamsbergas prikišo lūpas jam prie ausies.

– Nieko nesakyk, nieko neprisipažink, – pakuždėjo. – Tylėk, sakyk tik tiesą. Amnezija. Prižadėk.

– Ei! – įsikišo brigadininkas. – Atleiskite, komisare, bet su sulaikytaisiais kuždėtis draudžiama.

– Labai atsiprašau, brigadininke. Aš jam pasakojau vieną smagią istoriją apie mešką. Ne tiek daug vaikinas turi pramogų.

– Net jei taip, komisare, negaliu to leisti.

Adamsbergas tylėdamas sužiuro į Vetijė. Ženklu parodė: „Supratai?“ Vetijė linktelėjo. „Prižadi?“ – nebyliai ištarė Adamsbergas. Vėl linkt – akys paraudusios, bet žvilgsnis giedras. Tas vyrutis davė jam gertuvę, jis savas. Adamsbergas pakilo; prieš išeidamas iš kameros uždėjo sveikąją ranką jam ant peties, spustelėjo, ir tai reiškė: „Palieku tave ir tavim pasikliauju.“

Grįžtant į kabinetą brigadininkas skubiai pasiteiravo Adamsbergo: ar negalėtų ir jis išgirsti meškos istorijos? Adamsbergą išgelbėjo pasirodęs majoras.

– Koks įspūdis? – pasiteiravo Trabelmanas.

– Šnekus.

– A, žiūrėk. Šiaip ar taip, tik ne su manim. Tas tipas suglebęs kaip lepšis.

– Pernelyg suglebęs. Nepalaikykite už bloga, majore, tačiau staigiai nutraukti alkoholio vartojimą tokiam užkietėjusiam alkoholikui kaip Vetijė pavojinga.

– Puikiausiai žinau, komisare. Prie kiekvieno valgio jis gauna po stiklinę.

– Ką gi, padvigubinkite dozę. Patikėkit, majore, tai būtina.

– Gerai, – nė kiek neįsižeidęs sutiko Trabelmanas. – Ir kas naujo iš visų tų šnekų? – paklausė, sėsdamasis prie stalo.

– Tas tipas protingas ir jautrus.

– Sutinku. Bet kada pripampsti kaip kempinė, tai ne kažin ko beverta. Vaikinai, kurie kulia savo žmonas, dažnai iki vakaro būna tikri avinėliai.

– Bet Vetijė nebuvo teistas. Jokių muštynių, tiesa? Tai patvirtino Strasbūro policija.

– Teisybė. Su tuo vyruku jie bėdos neturėjo. Kol tas nenulėkė nuo bėgių. Jūs juo patikėjote?

– Aš jį išklausiau.

Adamsbergas bešališkai atpasakojo pokalbį su Vetijė, praleisdamas tik epizodą su gertuve.

– Visai įtikima, – užbaigė, – kad Vetijė buvo įverstas į automobilį, ant užpakalinės sėdynės. Jam buvo šilta, patogu, bet pykino.

– Ir jūs sukūrėte automobilį, kelionę, vairuotoją vien iš to „šilumos pojūčio“? Ir viskas?

– Taip.

– Juokus krečiat, Adamsbergai. Jūs panašus į tuos vyrukus, kurie iš tuščios skrybėlės ištraukia triušį.

– Ir vis dėlto ištraukia.

– Gal galvojate apie tą kitą valkatą?

– Valkatą, kuris geria iš atskiro butelio ir stiklinės. Valkatą iš aukščiau. Seną.

– Bet vis dėlto valkatą.

– Galbūt, bet dar neaišku.

– Sakykite, komisare, ar per visą jūsų karjerą kam nors yra pavykę priversti jus pakeisti nuomonę?

Kurį laiką Adamsbergas sąžiningai nagrinėjo šį klausimą.

– Ne, – prisipažino galop kiek apgailestaudamas.

– To aš ir bijojau. Ir leiskite jums pasakyti: jūsų *ego* didumo sulig šiuo stalu.

Adamsbergas prisimerkė ir nutylėjo.

– Sakau tai ne tam, kad įžeisčiau, komisare. Bet į šį tyrimą jūs prisistatote su krūva asmeninių idėjų, kuriomis niekas niekada netikėjo. Paskui pakreipiate faktus taip, kad jie jums tiktų. Nesakau, kad jūsų tyrime nėra nieko įdomaus. Bet jūs nenagrinėjate, jūs net neišklausote kitos pusės! O aš turiu mirtinai nusigėrusį vaikiną per tris žingsnius nuo aukos su ginklu prie šono ir pirštų atspaudais ant ginklo. Suprantate?

– Suprantu jūsų požiūrį.

– Bet jums nusispjaut, jūs laikotės savo. Kiti paprasčiausiai gali nešdintis velniop su savo darbu, savo mintimis, įspūdžiais. Pasakykite man tik viena: nesučiuptų žudikų pilnos gatvės. Neištirtų bylų, kurių mes – jūs ir aš – taip ir neišaiškinome, pilnos palėpės. O čia net ne jūsų byla. Taigi? Kodėl šita?

– Kai perskaitysite 1973 metų dosjė Nr. 6, sužinosite, kad apkaltintas paauglys buvo mano brolis. Tai sugriovė jam gyvenimą, o aš praradau brolį.

– Tai toks jūsų „vaikystės prisiminimas"? Negalėjote pasakyti anksčiau?

– Jūs nebūtumėte išklausęs. Pernelyg šališka, pernelyg asmeniška.

– Teisybė. Farui nėra nieko blogiau, kaip šeima, įklimpusi į mėšlą.

Jis ištraukė aplanką Nr. 6 ir atsidusęs padėjo ant krūvelės viršaus.

– Klausykite, Adamsbergai, – kalbėjo toliau, – atsižvelgdamas į jūsų reputaciją aš perskaitysiu jūsų dosjė. Taip mūsų mainai bus visaverčiai, bešališki. Jūs būsite susipažinęs su mano požiūriu, aš su jūsų. Tvarka? Susitiksime rytoj ryte. Už poros šimtų metrų nuo skyriaus į dešinę yra geras viešbutukas.

Prieš eidamas į viešbutį Adamsbergas ilgai klaidžiojo laukais. Ant Trabelmano nepyko, šis parodė norą bendradarbiauti. Bet majoras suprato jį ne geriau, nei kiti. Visur, visada jis susidurdavo su nepatikliais žvilgsniais, visur vienas linkdavo po teisėjo našta ant pečių.

Nes Trabelmanas neklydo dėl vieno. Jis, Adamsbergas, nesitrauks. Atstumas tarp žaizdų vėl neviršija šakių skersinio ilgio. Valkatą Vetijė pasirinko, pasekė ir litru vyno nugirdė tas tipas užsmaukta ant akių kepure, pasistengęs neprisiliesti savo bendro seilių. Paskui Vetijė buvo įverstas į mašiną ir paliktas jau atlikto nusikaltimo vietoje. Seniui beliko įsprausti jam

į rankas ylą ir paskui numesti ją greta jo. Tada užvesti variklį ir ramiai sau nutolti, palikus naują atpirkimo ožį Trabelmano įkarščiui.

XI

DEVINTĄ VALANDĄ ATĖJĘS į skyrių Adamsbergas pasisveikino su budinčiu brigadininku, tuo, kuris norėjo išgirsti meškos istoriją. Tas ženklu jam parodė, kad reikalai blogi. Trabelmanas iš tiesų buvo praradęs visą savo vakarykštį palankumą ir laukė jo, stovėdamas kabinete, sukryžiavęs rankas, tiesia nugara.

– Jūs iš manęs tyčiojatės, Adamsbergai? – pasiteiravo pykčio kupinu balsu. – Ar tokia farų manija – laikyti žandarus kvaišeliais?

Adamsbergas stovėjo prieš majorą. Geriausia tokiu atveju leist išsilieti. Jis atspėjo, ir to pakako. Bet Adamsbergas neįsivaizdavo, kad Trabelmanas taip mitriai apsisuks. Deramai jo neįvertino.

– Teisėjas Fiulžansas jau šešiolika metų miręs! – riktelėjo Trabelmanas. – Palikęs šį pasaulį, gavęs galą, negyvas! Tai jau nebe pasaka, Adamsbergai, o siaubo romanas! Ir nesakykite, kad to nežinojote! Jūsų užrašai nutrūksta 1987 metais!

– Aišku, kad žinojau. Buvau jo laidotuvėse.

– Ir sugaišinote man visą dieną su savo beprotiška istorija? Aiškindamas, kad tas senis Šiltigeime nužudė mažąją Vind? Nė minutės nepagalvodamas, kad

šaunusis žandaras Trabelmanas galėtų pasiklausinėti apie teisėją?

– Iš tiesų apie tai nepagalvojau, atsiprašau. Bet jei jūs pasistengėte tai padaryti, vadinasi, Fiulžanso atvejis jus sudomino tiek, kad panorote sužinoti daugiau.

– Ką jūs žaidžiate, Adamsbergai? Vaikotės šmėklą? Nenoriu tikėti – arba jūsų vieta nebe tarp farų, o beprotnamyje. Kokio velnio jūs čia atvažiavote? Jeigu atvirai?

– Išmatuoti žaizdų, apklausti Vetijė ir nurodyti jums šitą pėdsaką.

– Gal manote, kad tai koks nors varžovas? Imitatorius? Sūnus?

Adamsbergui pasirodė, kad tarpsnis po tarpsnio atgyja užvakarykštis jo pokalbis su Danglaru.

– Jokio sekėjo, jokio sūnaus. Fiulžansas veikia vienas.

– Ar suvokiate, kad šalčiausiai man prisipažįstate netekęs proto?

– Suvokiu, kad jums taip atrodo, majore. Ar leisite man prieš išvažiuojant atsisveikinti su Vetijė?

– Ne! – riktelėjo Trabelmanas.

– Jei jūs nusiteikęs įduoti teisėjams nekaltą žmogų, jūsų reikalas.

Adamsbergas apėjo Trabelmaną, susirinko savo dosjė ir nerangiai sugrūdo juos į krepšį – viena ranka taip greit neapsisuksi. Majoras jam nepadėjo, lygiai taip, kaip nepadėjo Danglaras. Atsisveikindamas jis ištiesė Trabelmanui ranką, bet tas nė nekrustelėjo.

– Ką gi, vieną gražią dieną mes dar susitiksime, Trabelmanai, su teisėjo galva, pamauta ant jo šakių.

– Aš suklydau, Adamsbergai.

Komisaras nustebęs pakėlė akis.

– Jūsų *ego* didumo ne sulig šiuo stalu, o sulig Strasbūro katedra.

– Kuri jums nepatinka.

– Visai teisingai.

Adamsbergas pasuko prie durų. Kabinetą, koridorių, vestibiulį apgaubė tyla, nuslopindama balsus, bruzdesį, žingsnius. Išėjęs pro duris jis pamatė, kad atsilikęs per kelis žingsnius jį seka jaunasis brigadininkas.

– O meškos istorija, komisare?

Jis pamerkė jam ir pėsčiomis – automobiliu jo niekas nepavežė – patraukė į Strasbūro stotį. Bet, kitaip nei Vetijė, keletas kilometrų pėstute komisarui atrodė ne „kelio gabalas“, o tiesiog pasivaikščiojimas, vos ganėtinas, kad išmestum iš galvos naują priešą, kuriuo teisėjas Fiulžansas ką tik papuošė jo kolekciją.

XII

TRAUKINYS Į PARYŽIŲ BUVO tik po geros valandos, ir Adamsbergas, lyg mesdamas iššūkį Trabelmanui, nusprendė aplankyti Strasbūro katedrą. Apėjo ją visą, nes, pasak majoro, tokia jau jo dalia, kad jo *ego* prilygsta tiems neaprėpiamiems praėjusio amžiaus matams. Paskui perėjo navą, deambulatorijus, stro-

piai perskaitė visus aprašus. *Ryškiausias ir drąsiausias gotikinio stiliaus pavyzdys.* Tad ko gi dar reikia Trabelmanui? Jis užvertė galvą į bokšto viršūnę, *šedevrą, besistiebiantį į 142 m aukštį.* O jis pats vos siekė ūgį, privalomą, kad priimtų tarnauti policijoje.

Kai traukinyje ėjo per vagoną-barą, išrikiuoti buteliai nukreipė jo mintis į Vetijė. Dabar Trabelmanas veikiausiai stumia jį prisipažinti, lyg apkvaitusį gyvulį į skerdyklą. Kad tik Vetijė nepamirštų jo prašymų, kad tik atsilaikytų. Tiesiog keista, kaip jis, Adamsbergas, niršta ant tos nepažįstamos Žozi, kad ši palikusi Vetijė – juk jis pats taip pat staigiai paliko Kamilę.

Komisariate jį nustebino kamparo kvapas; jis stabtelėjo Sinodo salėje, kur atsisagsčiusio marškinius, kakta įsirėmusio į sukryžiuotas rankas Noelio sprandą masažavo leitenantė Retankur. Jos rankos slydo nuo pečių iki pakaušio – ratu, išilgai, regis, apgaubdamos Noelį kūdikiška palaima. Susigriebęs, kad komisaras čia, jis krūptelėjo ir skubiai užsisagstė marškinius. Vien Retankur, atrodo, nėmaž nesutriko ir, trumpai pasisveikinusi su Adamsbergu, ramiai užsuko tepalo tūbelę.

– Minutėlę, – tarstelėjo. – Noeli, dvi tris dienas jokių staigių kaklo judesių. O jei reikės nešti ką sunkaus, neškite kairiąja, ne dešiniąja ranka.

Paskui Retankur priėjo prie Adamsbergo, o Noelis dingo iš kambario.

– Kai taip šalta, – paaiškino kaip niekur nieko, – žmonėms sutraukia raumenis ir suka kaklą.

– Mokate tai gydyti?

– Ir neblogai. Parengiau dosjė Kvebeko stažuotei, blankai išsiųsti, vizos gautos. Lėktuvo bilietus atsiųs poryt.

– Ačiū, Retankur. Danglaras čia?

– Jis jūsų laukia. Vakar vakare Ernonkūro duktė prisipažino. Advokatas ketina remtis laikinu proto aptemimu, beje, regis, tai tiesa.

Jam įėjus Danglaras pakilo ir kažkaip sumišęs ištiesė ranką.

– Jūs bent paduodate man ranką, – nusišypsojo Adamsbergas. – Trabelmanas nė nemano to daryti. Pasirašykime Ernonkūro protokolą. Sveikinu baigus tyrimą.

Kol komisaras pasirašinėjo, Danglaras stebėjo jį, stengdamasis suprasti, ar šis šaiposi – juk suimti baroną atsisakė ir šį kelią nurodė pats Adamsbergas. Bet ne, Adamsbergo veide nė šešėlio pašaipos, ir jo sveikinimas atrodė nuoširdus.

– Šiltigeime buvo nekaip? – paklausė Danglaras.

– Viena vertus, labai gerai. Nauja yla, 16,7 cm ilgio ir 0,8 cm pločio žaizdų linija. Sakiau jums, Danglarai – skersmuo tas pats. Nusikaltėlis – benamis triušelis, romus ir prasigėręs: tobulas grobis vanagui. Prieš visą tą tragediją jį apdorojo iš po žemių išdygęs kažkoks senis. Tariamas nelaimės bendras, kuris savo vyną gėrė delikačiai, iš stiklinaitės, neliesdamas mūsų prasigėrusio triušelio butelio.

– O kita vertus?

– Kur kas blogiau. Trabelmanas stojo piestu. Jis sako, kad man rūpi vien tik mano požiūris ir kad aš

nematau kitų. Teisėjas Fiulžansas jam – figūra. Beje, aš taip pat, tik kita prasme.

– Kokia?

Prieš atsakydamas Adamsbergas nusišypsojo.

– Strasbūro katedros. Jis sako, kad mano *ego* didumo sulig katedra.

Danglaras švilptelėjo.

– Vienas iš viduramžių meno perlų, – pradėjo, – su šimto keturiasdešimties metrų bokštu, pastatyta 1439 metais, Johano Hiulco šedevras.

Adamsbergas mostu nutraukė šią paskaitėlę.

– Vis dėlto neprastai, – baigė Danglaras. – Gotika kaip *ego* – egotika. Jūsų Trabelmanas – šmaikštuolis.

– Taip, priešokiais. Bet tada jis anaiptol nešmaikštavo ir išgrūdo mane lauk it kokį valkatą. Jo pateisinimui reikia pasakyti, kad jis sužinojo, jog teisėjas jau šešiolika metų miręs. Tai jam ne per daug patiko. Yra žmonių, kuriuos tokios žinios išmuša iš vėžių.

Adamsbergas kilstelėjo ranką, sulaikydamas Danglaro repliką.

– Jums padėjo? – pasiteiravo. – Retankur masažas?

Danglaras pajuto, kad jį vėl pagauna irzlumas.

– Taip, – patvirtino Adamsbergas. – Jūsų kaklas paraudęs, ir jūs dvelkiate kamparu.

– Man suko kaklą. Kiek žinau, tai ne nusikaltimas.

– Priešingai. Nėra nieko bloga gydytis, aš žaviuosi Retankur sugebėjimais. Jei neprieštaraujate ir kadangi viskas pasirašyta, eisiu pasivaikščioti. Aš pavargęs.

Danglaras neatkreipė dėmesio į prieštaravimą, tokį būdingą Adamsbergui, ir nedėjo pastangų, kad paskutinis žodis būtų jo. Jeigu Adamsbergui taip reikia to paskutinio žodžio, tegu sau jį turisi ir nešasi. Tik ne žodinė dvikova išspręs jų konfliktus.

Kapitulos salėje Adamsbergas pamojo Noeliui.

– Kaip Favras?

– Jį apklausė apygardos komisaras; kol bus pateiktos tyrimo išvados, jis nušalintas nuo pareigų. Jūsų apklausa rytoj vienuoliktą valandą Brezijono kabinete.

– Mačiau raštelį.

– Jei nebūtumėte sudaužęs to butelio, nieko nebūtų nutikę. Juk jis negalėjo žinoti, ketinate panaudoti prieš jį tą šukę ar ne.

– Ir aš, Noeli.

– Kaip kaip?

– Ir aš, Noeli, – ramiai pakartojo Adamsbergas. – Kol kas nežinau. Nemanau, kad būčiau jį puolęs, bet nesu įsitikinęs. Tas kretinas mane įsiutino.

– Velniai rautų, komisare, nešnekėkite tokių dalykų Brezijonui, arba jums šakės, Favras aiškinsis teisėta savigyna, o jums tai gali atsirūgti. Diskreditacija, jūs nepatikimas, suprantate?

– Taip, Noeli, – atsiliepė Adamsbergas, nustebintas leitenanto rūpestingumo, kurio iki šiol niekad nebūtų įtaręs. – Paskutiniu laiku aš mažumą įsikarščiuoju. Turiu ant sprando vaiduoklį, ir jį sunku tampyti.

Pripratęs prie nesuprantamų komisaro užuominų, Noelis nuleido jas negirdom.

– Nė žodžio Brezijonui, – pakartojo susirūpinęs. – Jokių sąžinės priekaištų, jokios savianalizės. Pasakykite, jog sudaužėte tą butelį, kad pagąsdintumėte Favrą. Kad, be abejo, ketinote numesti jį ant žemės. Taip mano visi, ir visi tai paliudys.

Leitenantas įdėmiai pažvelgė Adamsbergui į akis, ieškodamas pritarimo.

– Gerai, Noeli.

Spausdamas jam ranką Adamsbergas nustebęs pajuto, kad trumpam jie pasikeitė vaidmenimis.

XIII

ADAMSBERGAS ILGAI ŽINGSNIAVO žvarbiomis gatvėmis, susisiautęs striukės skvernus, vis dar su kelioniniu krepšiu ant peties. Perėjo Seną, paskui be jokio tikslo patraukė šiaurės kryptimi – mintys jaukėsi jo galvoje. Mielai būtų sugrįžęs atgal į tą ramią akimirką, kai prieš trejetą dienų uždėjo ranką ant atvėsusio šildymo katilo gaubto. Bet nuo to laiko, atrodo, viskas aplink sproginėjo taip, kaip ta cigaretę papsinti rupūžė. Ir ne viena – daugybė rupūžių darniai papsi cigaretes ir viena po kitos sproginėja. Į visas puses ištiškę viduriai raudonu lietumi pažėrė pasklidus jų atvaizdus. Prisikėlęs iš numirusiųjų teisėjas, gyvasis numirėlis, trys Šiltigeimo žaizdos, geriausio jo pavaduotojo priešiškumas, brolio veidas, šimto keturiasdešimt dviejų metrų aukščio Strasbūro katedros bokštas, princas, virtęs į slibiną, butelis, kuriuo jis

švytravo prieš Favrą. Ir pykčio priepuoliai – prieš Danglarą, prieš Favrą, prieš Trabelmaną ir – slapčiomis – prieš Kamilę, kuri jį paliko. Ne. Tai jis paliko Kamilę. Jis viską apverčia aukštyn kojom, kaip su princu ir slibinu. Įniršis prieš visus. Taigi prieš save, ramiai būtų tarstelėjęs Ferezas. Eik velniop, Ferezai.

Jis stabtelėjo, susigriebęs, kad skendėdamas minčių chaose svarsto, kas būtų, jei įspraustum slibiną į Strasbūro katedros portalą, ar šis trauktų orą ir – paf paf paf – sprogtų? Atsirėmė į žibintą, įsitikino, kad ant šaligatvio jo netyko joks Neptūno atvaizdas, ir persibraukė ranka veidą. Buvo išvargęs, žaizda tvinkčiojo. Neužgerdamas prarijo dvi tabletes ir pakėlęs akis pamatė, kad kojos atnešė jį iki Klinjankūro.

Tad maršrutas aiškus. Pasukęs dešinėn jis patraukė prie seno Klementinos Kurbė namelio, įsispraudusio gatvelės gale netoli „blusų turgaus". Senutės nebuvo matęs jau ištisi metai, nuo pat didžiosios „4" bylos. Ir nemanė, kad kada nors vėl ją pamatys.

Pasibeldė į medines duris netikėtai laimingas, vildamasis, kad močiutė bus vietoje, bruzdės po kambarį ar po palėpę. Ir jį atpažins.

Duris jam atidarė stora moteris, įsispraudusi į gėlėtą suknią, pasirišusi išblukusią melsvą virtuvės prijuostę.

– Atleiskite, negaliu paspausti jums rankos, komisare, – tarė Klementina, atkišdama jam dilbį, – triūsiu po virtuvę.

Adamsbergas pakratė ištiestą senutės dilbį. Ši nusibraukė į prijuostę miltuotas rankas ir grįžo prie

viryklės. Nurimęs jis nusekė paskui ją. Klementinos niekas nestebino.

– Nagi, pasidėkite krepšį, – tarė Klementina. – Ir patogiai įsitaisykite.

Atsisėdęs ant virtuvinės kėdės Adamsbergas stebėjo, kaip ji triūsia. Ant medinio stalo – iškočiota tešla, Klementina stikline spaudo iš jos skrituliukus.

– Rytdienai, – paaiškino. – Paplotėliai eina į pabaigą. Paimkite iš dėželės, šis tas dar likę, o paskui įpilkite mums dvi taureles portveino, jums bus į gera.

– Kodėl, Klementina?

– Na, nes turite rūpesčių. Žinote, kad apvesdinau savo mažylį?

– Su Lizbete? – pasiteiravo Adamsbergas, imdamas portveiną ir paplotėlius.

– Žinoma. O jūs?

– O aš pasielgiau atvirkščiai.

– Na jau, ji jus kamavo? Tokį gražų vyrą, kaip jūs?

– Priešingai.

– Tuomet jūs.

– Aš.

– Negerai, – pareiškė senoji moteris ir išlenkė trečdalį taurelės. – Tokią mielą mergytę.

– Iš kur žinote, Klementina?

– Klausykit, juk nemažai laiko praleidau jūsų komisariate. Taigi, dievaži -kažkuo užsiimi, žaidi, šnekučiuoji...

Klementina pašovė paplotėlius į seną dujinę viryklę, uždarė girgždančias orkaitės dureles ir neramia akimi nužvelgė juos pro aprūkusį stiklą.

– Taip jau yra, – šnekėjo toliau, – tie, kurie vaikosi sijonų, turi daug rūpesčių, kada kaip reikiant įklimpsta, ar ne teisybė? Ir prikaišioja savo sužadėtinei.

– Ką turite galvoj, Klementina?

– Na, kadangi ta meilė kliudo jiems vaikytis sijonus. Taigi reikia nubaust sužadėtinę.

– Ir kaip jie ją nubaudžia?

– Po šimts, parodydami jai, kad apgaudinėja ją kairėn dešinėn. Tada mergytė į dūdas, o jam tai ne prie širdies. Niekam nepatinka virkdyti žmones. Ir jis ją palieka.

– O paskui? – paklausė Adamsbergas, taip įdėmiai klausydamasis pasakojimo, lyg senutė būtų dėsčiusi jam kažkokią pritrenkiamą epopėją.

– Na, štai jis ir prisidirbo, prarado mergytę. Nes vaikytis – viena, o mylėti – kas kita. Du skirtingi dalykai.

– Kodėl du?

– Nes vaikymasis vyrui laimės neatneš. O myli – negali ištvirkauti. Taigi tas mergišius taikosi iš vienos pusės, taikosi iš kitos, bet niekad nebūna patenkintas. Iš pradžių kenčia mergytė, paskui jis.

Klementina atidarė orkaitės dureles, žvilgtelėjo, vėl uždarė.

– Tikra tiesa, Klementina, – pasakė Adamsbergas.

– Nereikia būt dideliam mokslinčiui, kad tai suprastum, – atsiliepė ji, skuduru braukdama stalą. – Tuoj paruošiu pjausnius.

– O kodėl mergišius vaikosi sijonų, Klementina?

Senutė dideliais kumščiais įsirėmė į stalą.

– Na, nes taip paprasčiau. Kai myli, reikia atiduoti save, užtat kai vaikaisi sijonų, ne. Pjausniai su pupelėmis tiks? Pati jas lukštenau.

– Aš čia vakarieniauju?

– Na, juk metas. Jus reikia pamaitinti, jau visai pasturgalio nebeliko.

– Nenorėčiau suvalgyti jūsų pjausnio.

– Turiu du.

– Žinojote, kad ateisiu?

– Klausykite, aš ne aiškiaregė. Esu priglaudusi vieną bičiulę. Bet šįvakar ji vėlai grįš. Tad krimtausi dėl to pjausnio. Būčiau suvalgiusi jį rytoj, bet nemėgstu dusyk iš eilės valgyti kiaulieną. Nežinau kodėl, bet man taip atrodo. Įmesiu dar malkų, ar pažiūrėsite orkaitę?

Svetainę, nedidelę, prigrūstą aptrintų gėlėtų krėslų, apšildė tik židinys. Kitur name – dvi malkomis kūrenamos krosnys. Kambaryje ne daugiau kaip +15°. Kol Klementina kurstė ugnį, Adamsbergas padengė stalą.

– Ne virtuvėje, – pareiškė Klementina, atimdama iš jo lėkštes. – Jeigu jau turiu svečių, jaukiai įsitaisysime svetainėje. Baikite savo portveiną, būsite žvalesnis.

Adamsbergas pakluso ir iš tiesų labai patogiai įsitaisė prie stalo mažojoje svetainėje, atsukęs nugarą į židinio liepsną. Klementina prikrovė jam lėkštę ir neklaususi pripylė sklidiną taurę vyno. Įsispraudė už apykaklės gėlėtą servetėlę, kitą padavė Adamsbergui, tas pasekė jos pavyzdžiu.

– Supjaustysiu jums mėsą, – pasakė ji. – Jūs su savo ranka nevaliosite. Tai irgi teikia jums peno apmąstymams?

– Ne, Klementina, šiuo metu aš daug nemąstau.

– Kai nemąstai, prisidarai bėdos. Visada reikia judinti smegenis, mielasai Adamsbergai. Ar bent nepykstate, kad kartais vadinu jus pavarde?

– Ne, ką jūs.

– Gana paikioti, – sėsdama į vietą, pasakė Klementina. – Tai kas gi jums nutiko? Nekalbant apie sužadėtinę?

– Šiuo metu aš visus užsipuolu.

– Dėl to ir ranka?

– Pavyzdžiui.

– Žinote, aš ne visada prieš muštynes, jos apmalšina nervus. Bet jei neturite tokio įpročio, reikia judinti smegenis. Arba tai apmaudas dėl mažytės, arba kas kita, o gal viskas kartu. Juk neketinate palikti man pjausnio, ką? Reikia išvalgyti lėkštę. Nevalgai, šit ir nelieka pasturgalio. Tuoj atnešiu ryžių pudingo.

Klementina pastatė prieš Adamsbergą deserto dubenėlį.

– Pasilikčiau jus dviem savaitėms, tai atpenėčiau, – pareiškė. – Kas dar jus slegia?

– Gyvas numirėlis.

– Na jau, na jau, šitą galima sutvarkyti. Ne taip sudėtinga, kaip meilė. Ką gi jis padarė?

– Aštuonis kartus nužudė ir ką tik dar sykį. Šakėmis.

– O kaip seniai jis miręs?

– Šešiolika metų.

– Ir kur dabar nužudė?

– Netoli Strasbūro, praėjusio šeštadienio vakarą. Merginą.

– Ta mergina nepadarė jam nieko bloga?

– Ji jo net nepažinojo. Tai siaubūnas, Klementina, gražus ir nuožmus siaubūnas.

– Na, mielai tikiu. Kas čia per mada žudyti devynis žmones, kurie tau nieko nepadarė.

– Bet kiti nenori tuo tikėti. Niekas.

– Tie kiti – dažnai bukagalviai. Ir nebandyk jiems ką nors įkalt į makaulę, jei jie nenori. Jei mėginate tai padaryti, tik tuščiai tąsot sau nervus.

– Jūsų tiesa, Klementina.

– Na, gerai, dabar pamirškime kitus, – pertarė jį Klementina, prisidegdama storą cigaretę. – Išdėstykite man savo reikalą. Gal pristumtumėte krėslus prie židinio? Nesitikėjome, kad taip prignybs šaltis, a? Atrodo, jis artinasi nuo Šiaurės ašigalio.

Adamsbergas sugaišo daugiau kaip valandą, kad ramiai išdėstytų Klementinai faktus, nors neįsivaizdavo, kodėl tai daro. Juos pertraukė tik pasirodžiusi senoji Klementinos bičiulė, panašaus amžiaus, aštuoniasdešimt kelerių metų. Tačiau, kitaip nei Klementina, ji buvo čiuplutė, smulkutė ir bugšti, o visą jos veidą vagojo raukšlelės.

– Žozete, susipažink su komisaru, apie kurį anądien tau pasakojau. Nebijok, jis neblogas vaikinas.

Adamsbergas atkreipė dėmesį į šviesiai dažytus plaukus, padorų moterišką kostiumėlį ir perlų auskarėlius – neišdildomus seniai pamiršto buržua

gyvenimo pėdsakus. Bet avėjo ji dideliais sportbačiais. Žozetė droviai pasisveikino ir nutrepeno prie stalo, apstatyto Klementinos mažylio kompiuteriais.

– Ko ji turėtų bijoti? – paklausė Adamsbergas.

– Juk jūs faras, o tai jau šis tas, – atsiduso Klementina.

– Atsiprašau, kaip? – perklausė Adamsbergas.

– Užsiimkime savo reikalais, ne Žozetės. Gerai padarėte, kad pasakėte, jog lošėte su broliu kortomis. Paprastos mintys dažnai pačios geriausios. Sakykite, ar kartais per visą tą laiką nepalikote tos ylos sietuvoje? Nes ji iškils į paviršių.

Adamsbergas pasakojo toliau, kartkartėmis pakurstydamas ugnį ir laimindamas tą dievaižin kokį vėjo gūsį, atginusį jį pas Klementiną.

– Tas žandaras – kvailys, – nusprendė Klementina, sviesdama nuorūką į liepsną. – Kas nežino, kad Nuostabusis princas gali pavirsti į slibiną. Iš tiesų turi būti visiškas bukagalvis, kad to nesuvoktum.

Adamsbergas pusiaugulom įsitaisė ant senos sofos, pasidėjęs sužeistą ranką ant pilvo.

– Dešimt minučių atsipūsiu, Klementina, ir eisiu.

– Suprantu, jus tai graužia, nes su savo gyvuoju numirėliu įsivėlėte į neaiškią istoriją. Bet laikykitės, mielasai Adamsbergai. Dar neaišku, ar tai tikras reikalas, bet neaišku, ir kad netikras.

Kol Klementina nusisukusi žarstė ugnį, Adamsbergas kietai užmigo. Senutė nuėmė vieną krėslą dengiantį pledą ir apklojo komisarą.

Eidama gulti susitiko Žozetę.

– Jis miega ant sofos, – paaiškino mostelėdama. – Tas vaikinas pasakoja keistus dalykus, Žozete. Bet mane jaudina tai, kad jis nebeturi pasturgalio, pastebėjai?

– Nežinau, Klemi, anksčiau jo nepažinojau.

– Na, sakau tau. Reikėtų jį atpenėti.

Komisaras su Klementina virtuvėje gėrė kavą.

– Atleiskite, Klementina, ir nepastebėjau, kaip užmigau.

– Anokia čia bėda. Jei užmigote, vadinasi, taip reikėjo. Turite suvalgyti dar vieną sviestainį. Ir jeigu jums reikia eiti pas šefą, gausite persirengti. Tuojau išlyginsiu jums švarką ir kelnes, negalite eiti ten toks susiglamžęs.

Adamsbergas persibraukė ranka smakrą.

– Paimkite vonioje mažylio skustuvą, – pasakė ji, nešdamasi jo drabužius.

XIV

DEŠIMTĄ VALANDĄ RYTO Adamsbergas paliko Klementiną – pilnu pilvu, švariai nusiskutęs, išlygintais drabužiais ir – ypatinga Klementinos malone! – laikinai atlėgusia širdimi. Aštuoniasdešimt šešerių metų senutė mokėjo duoti neskaičiuodama. O jis? Jis ką nors parveš jai iš Kvebeko. Jie ten tikriausiai turi šiltutėlių drabužių, kokių Paryžiuje niekas nėra matęs. Gerą storą meškenos lopinių

švarką arba elnio odos batus. Kažką negirdėta neregėta, visai kaip ji.

Prieš prisistatydamas pas apygardos komisarą, jis prisiminė neramias leitenanto Noelio instrukcijas, kurioms Klementina pritarė: „Meluoti sau – vienas dalykas, o meluoti farams kartais būtina. Neverta nusvilti dėl garbės. Garbė – tiktai tavo, ne farų reikalas."

Apygardos komisaras Brezijonas didžiai vertino Adamsbergo darbo rezultatus, kurie gerokai pranoko kitų jo komisarų pasiekimus. Tačiau nejautė simpatijos nei jam pačiam, nei jo gyvenimo būdui. Vis dėlto prisiminė jo išgyvenimus tiriant neseną „4" bylą – reikalas buvo įgavęs tokį mastą, kad ministerija vos jo nenušalino. Kaip tikras teisėtvarkos atstovas, Brezijonas suvokė, kiek jis turi būti dėkingas Adamsbergui. Tačiau tos muštynės su brigadininku trikdė, o svarbiausia, jį stebino, kad sukėlė jas nerūpestingasis jo komisaras. Jis išklausė Favro parodymus, ir jam labai nepatiko bukas brigadininko storžieviškumas. Jis apklausė šešis liudytojus; visi atkakliai gynė Adamsbergą. Tačiau tas nudaužtas butelis buvo itin rimta aplinkybė. Vidaus policijoje Adamsbergas turėjo ne tik draugų, taigi Brezijono balsas bus lemiamas.

Komisaras glaustai išdėstė faktus: jis sudaužęs butelį, kad pastatytų Favrą į vietą – tiesiog auklėjamoji priemonė, kad jį pažabotų. „Pažabotų" – šitas žodis atėjo Adamsbergui į galvą pakeliui, ir jis nutarė, kad bus labai tinkamas jo melui. Brezijonas išklausė jo susirūpinęs, ir Adamsbergas pajuto, kad jis nusiteikęs

ištraukti jį iš tos kebeknės. Tačiau buvo aišku, jog reikalas dar nebaigtas.

– Rimtai įspėju jus, komisare, – prieš išsiskiriant tarė jam Brezijonas. – Išvados bus tik po mėnesio ar dviejų. Per tą laiką jokių išsišokimų, jokių nukrypimų, jokių vaidų. Būkite už žolę žemesnis, suprantate?

Adamsbergas linktelėjo.

– Ir sveikinu dėl Ernonkūro bylos, – pridūrė Brezijonas. – Ta žaizda nesukliudys stažuotei Kvebeke?

– Ne. Gydytojas nurodė, kaip su ja elgtis.

– Kada išvykstate?

– Po keturių dienų.

– Neblogai. Jus bent jau spės pamiršti.

Palydėtas šių dviprasmiškų atsisveikinimo žodžių, Adamsbergas susimąstęs paliko Orfevrų krantinę. „Būkite už žolę žemesnis, suprantate?" Trabelmanas būtų nusikvatojęs. Šimto keturiasdešimt dviejų metrų Strasbūro katedros bokštas. „Juokus krečiat, Adamsbergai, tiesiog juokus krečiat."

Antrą valandą septyni Kvebeko stažuotės dalyviai susirinko išklausyti techninio ir elgesio instruktažo. Adamsbergas jiems išdalijo lapelius su Kanados karališkosios žandarmerijos laipsniais ir simboliais, kurių pats dar nebuvo įsiminęs.

– Neprašauti – štai esminis principas, – pradėjo Adamsbergas. – Nuodugniai peržiūrėkite simbolius. Jūs turėsite reikalų su kapralais, seržantais, inspektoriais, superintendantais. Nesupainiokite laipsnių.

Mus priims vyresnysis superintendantas Orelis Lalibertė – vienas žodis*.

Kažkas nusijuokė.

– Štai to ir reikia vengti: juokelių. Jų pavardės ir vardai nepanašūs į mūsų. KKŽ susitiksite Laduserų, Lafransų ir net Luisezų**. Jokių juokelių. Susipažinsite su Žinetėmis ir Filiberais, jaunesniais už jus. Kartoju: jokių juokelių – taip pat dėl jų akcento, posakių ar šnekėsenos. Kai kvebekietis greitai kalba, jį ne taip lengva suprasti.

– Pavyzdžiui? – paklausė tikslumo mėgėjas Žiustenas.

Adamsbergas klausiamai sužiuro į Danglarą.

– Pavyzdžiui, – atsiliepė Danglaras. – „Ką, visą naktį mėksosim, ar kokio?"

– Ką tai reiškia? – pasiteiravo Vuaznė.

– „Nesėdėsim pasaloje visą naktį."

– Štai taip, – tarė Adamsbergas. – Stenkitės suprasti ir neskubėkite šaipytis, arba visa stažuotė nueis šuniui ant uodegos.

– Kvebekiečiai, – vangiai pertarė jį Danglaras, – laiko Prancūziją savo protėvyne, bet prancūzų nemėgsta ir jais nepasitiki. Laiko juos pasipūtėliais, išdidėliais ir pašaipomis – ir visai pagrįstai, nes Kvebekas prancūzams atrodo Dievo užmirštas užkampis, pilnas juodnugarių ir medkirčių.

* *La liberté* – laisvė. (Pranc.)

** *La douceur* – švelnumas (pranc.); *La France* – Prancūzija (pranc.); *Louis Seize* – Liudvikas XVI.

– Pasikliauju jumis, – toliau kalbėjo Adamsbergas, – nesielkite kaip turistai, ir dar paryžiečiai, kurie trankiai kalba ir viską peikia.

– Kur mus įkurdins? – pasidomėjo Noelis.

– Hale, už šešių kilometrų nuo KKŽ būstinės. Kiekvienam atskiras kambarys su vaizdu į upę ir žąsis berniklės. Mums bus paskirti tarnybiniai automobiliai. Nes ten niekas nevaikšto pėsčiom, o važiuoja.

Instruktažas truko dar apie valandą, paskui žmonės išsiskirstė, patenkinti kuždėdamiesi tarpusavyje, išskyrus Danglarą, kuris pasmerktojo žingsniu kiūtino per salę, papilkęs iš nerimo. Jei pakeliui per neišaiškinamą stebuklą varnėnai ir neužkimš kairiojo variklio, tai grįžtant dešinįjį užkimš žąsys berniklės. O viena berniklė verta dešimties varnėnų. Visi mastai ten, Kanadoje, didesni.

XV

DIDŽIĄJĄ ŠEŠTADIENIO DALĮ Adamsbergas skambinėjo po nekilnojamojo turto agentūras; buvo sudaręs ilgiausią jų sąrašą visai Strasbūro apylinkei, neįtraukdamas paties miesto. Darbas buvo nuobodus: tais pačiais žodžiais jis kartojo vis tą patį klausimą: ar pagyvenęs vienišas žmogus tiksliai neapibrėžtu laiku nebus nuomavęsis ar įsigijęs nekilnojamojo turto, tiksliau – erdvios atokios sodybos? Ar minėtas pirkėjas neseniai nebus nutraukęs nuomos sutarties ar neperdavęs būsto parduoti?

Kol vyko persekiojimas, kuris nutrūko prieš šešiolika metų, Adamsbergo veiksmai buvo gerokai įbauginę Tridantį, tad vos padaręs žmogžudystę jis suskubdavo pakeisti vietovę, taip išslysdamas jam tarp pirštų. Adamsbergas svarstė, ar net ir numiręs teisėjas neprarado šio savisaugos reflekso. Įvairūs jo būstai, kuriuos Adamsbergas atsekė – visada prašmatnios sodybos, teisėjo nuosavybė. Teisėjas susikrovė nemažą turtą, ir visada būstai buvo nuosavi, ne nuomojami; Fiulžansas buvo linkęs apsieiti be savininko žvilgsnio.

Jis nesunkiai nuspėjo, kaip tas žmogus galėjo sukaupti šitokį kapitalą. Nuostabios Fiulžanso savybės – gebėjimas nuodugniai analizuoti, tiesiog bauginantis sumanumas ir neregėta juridinė atmintis drauge su įsimintinu ir pavergiančiu jo grožiu pelnė jam neblėstantį populiarumą. Jis įgijo „visažinio" reputaciją – tarsi koks Šventasis Liudvikas, po ąžuolu sprendžiantis, kas gerai, o kas blogai. Tiek tarp auditorijos, tiek tarp savo kolegų, nualintų darbo ar dirginamų nepaprastos jo įtakos. Dorasis teisėjas niekad neperžengdavo teisėtvarkos ribų ir nepažeisdavo profesinės etikos. Tačiau teisme pakakdavo subtilios užuominos, kur link krypsta jo įsitikinimai, kad ši žinia pasklistų ir prisiekusieji visi kaip vienas palaikytų jo nuomonę. Adamsbergas neabejojo, kad ne viena kaltinamojo šeima ir netgi kolegos dosniai patepdavo teisėją, kad viskas pakryptų veikiau į vieną, nei į kitą pusę.

Jau daugiau kaip keturios valandos jis atkakliai skambinėjo į agentūras, nesulaukdamas teigiamo

atsakymo, kol pagaliau keturiasdešimt antrąjį kartą atsiliepęs jaunuolis patvirtino iš tiesų pardavęs parko apsuptą sodybą tarp Agno ir Briumato.

– Kiek kilometrų nuo Strasbūro?

– Dvidešimt trys tiesiąja į šiaurę.

Pirkėjas, Maksimas Leklerkas, įsigijęs sodybą – *Der Schloss, Pilį* – beveik prieš ketverius metus, bet vakar rytą pranešęs norįs ją parduoti sveikatos sumetimais. Iš karto po to jis išsikraustęs, ir agentūra ką tik perėmusi raktus.

– Atidavė juos pats? Jūs jį matėte?

– Perdavė per savo tarnaitę. Agentūroje niekas niekada nebuvo jo matęs. Perkant tarpininkavo įgaliotinis – paštu persiuntė jo asmens dokumentus, parašus. Tuo metu ponas Leklerkas niekur negalėjo važinėti po operacijos.

– Šit kaip, – tepasakė Adamsbergas.

– Viskas teisėta, komisare. Juk dokumentus patvirtino policija.

– Gal turėtumėte tos tarnaitės pavardę ir adresą?

– Ponia Kuteljė iš Briumato. Galiu gauti jums jos koordinates.

Deniza Kuteljė plyšojo į ragelį, stengdamasi perrėkti besikivirčijančių vaikų būrio riksmus.

– Ponia Kuteljė, ar galėtumėte aprašyti man savo darbdavį? – nejučiom taip pat riktelėjo Adamsbergas.

– Tai kad nesu jo mačiusi, komisare! – išrėkė moteris. – Dirbdavau tris valandas pirmadienį ryte ir tris ketvirtadienį, tuo pačiu laiku kaip sodininkas. Palikdavau paruoštą valgį ir produktus kitoms dienoms.

Jis mane įspėjo, kad namuose jo nebus – buvo labai užsiėmęs. Kažkaip susijęs su komerciniu teismu.

O kaip kitaip, pagalvojo Adamsbergas. Nematoma šmėkla.

– Ar namuose buvo knygų?

– Daugybė, komisare. Kokių, negalėčiau pasakyti.

– O laikraščių?

– Jis juos prenumeruodavo. Vieną dienraštį ir „Elzaso naujienas".

– Korespondencija?

– Ja rūpintis man nepriklausė, o jo sekreteras visada būdavo užrakintas. Kai dirbi teisme, tai suprantamas dalykas. Jo išvykimas buvo tikra staigmena. Jis paliko man labai malonų laiškelį, padėkojo ir palinkėjo visokeriopos sėkmės drauge su nurodymais ir labai dosniu atlygiu.

– Su kokiais nurodymais?

– Na, ateiti šeštadienį ir iš pagrindų apkuopti namus, neatsižvelgiant į darbo valandas, nes sodyba bus parduodama. Paskui turėjau atiduoti raktus agentūrai. Dar valanda nepraėjo, kai iš ten.

– Tas laiškelis parašytas ranka?

– Oi, ne. Ponas Leklerkas visada palikdavo mašinėle spausdintus laiškus. Manau, profesinis įprotis.

Adamsbergas jau ketino padėti ragelį, bet čia moteris prabilo vėl.

– O aprašyti jį nėra lengva. Mačiau jį tik kartą, suprantate, ir trumpai. Ir dar prieš ketvertą metų.

– Kai kraustėsi? Jūs jį matėte?

– Žinoma. Kaipgi gali dirbti pas nepažįstamus žmones?

– Ponia Kuteljė, – skubiai pratarė Adamsbergas, – pasistenkite apibūdinti kuo tiksliau.

– Jis padarė kažką bloga?

– Ką jūs.

– Tikrai nustebčiau. Toks valyvas, kruopštus žmogus. Labai gaila dėl tos sveikatos. Kiek prisimenu, sakyčiau, jam buvo kokios šešios dešimtys, ne daugiau. O išvaizda... ji buvo normali.

– Vis dėlto pasistenkite. Ūgis, svoris, šukuosena.

– Minutėlę, komisare.

Deniza Kuteljė sutramdė vaikus ir grįžo prie telefono.

– Sakyčiau, gan neaukštas, veikiau apkūnus, raudonveidis. Plaukai, sakyčiau, pilkšvi, praplikusi kakta. Rudas aksominis kostiumas, kaklaraištis – visada įsimenu drabužius.

– Palaukite, aš užsirašinėju.

– Pala pala! – moteris vėl rėkė. – Juk atmintis gali apgauti, ar ne? Sakau jums „žemas“, bet gal ir supainiojau. Kiek prisimenu, kostiumai jo spintoje buvo didesni, negu jo ūgio. Sakyčiau, kokiam metrui aštuoniasdešimt, o juk man jis pasirodė ne daugiau kaip metras septyniasdešimt. Dručkiai atrodo žemesni. Plaukai, sakiau, pilkšvi, o vonioje ar ant baltinių visada aptikdavau tik žilų. Bet per ketverius metus jis galėjo pražilti, tokiame amžiuje tai ilgai netrunka. Štai todėl ir sakau: atmintis ir tikrovė – dalykai skirtingi.

– Ponia Kuteljė, ar tas namas turi kokių priestatų, ar yra kitų namelių?

– Yra sena arklidė, kluonas ir dar sargo namelis. Bet jie buvo apleisti, man nereikėjo jais rūpintis.

Arklidėje jis statydavo savo automobilį. O kluone sodininkas laikė įrankius.

– Gal pasakytumėte, kokia to automobilio markė, spalva?

– Niekada jo nemačiau, komisare – juk kai ateidavau, ponas visada būdavo išvažiavęs. Ir jau sakiau – priestatų raktų aš neturėjau.

– O name, – pasiteiravo Adamsbergas, mąstydamas apie brangiąsias šakes, – jūs galėdavote patekti į visus kambarius?

– Tik palėpė visada būdavo užrakinta. Ponas Leklerkas sakydavo, kad neverta gaišti laiko tam dulkių lizdui.

Mėlynbarzdžio užuolanda, pasakytų majoras Trabelmanas. Užgintas kambarys, siaubo irštva.

Adamsbergas pažvelgė į laikrodį. Tiksliau, į laikrodžius. Į tą, kurį ryžosi nusipirkti prieš porą metų, ir į tą, kurį Lisabonoje jam padovanojo Kamilė – vyrišką laikrodį, buvo jį laimėjusi kažkokiame gatvės konkurse. Ir kurį jis nusprendė nešioti kaip jų susitaikymo laidą kaip tik jų išsiskyrimo išvakarėse. Kad ir kaip keista, nuo to laiko jis taip ir nenusiėmė to antro laikrodžio – nepralaidaus vandeniui, sportinio, su daugybe mygtukų, chronometrų ir mažučiukų ciferblatų, kurių paskirties jis nežinojo. Vienas jų, regis, galėjo jums parodyti, po kelių sekundžių užgrius kokia gyvenimo neganda. Labai paranku, pagalvojo Adamsbergas. Bet nenusiėmė ir senojo, buvo pripratęs prie nutrinto odinio laisvoko dirželio – jis vis susidauždavo su antruoju laikrodžiu. Tad jau metai ant kairiojo riešo

segėjo du laikrodžius. Visi jo pavaduotojai atkreipdavo į tai jo dėmesį, o jis atsakydavo taip pat tai pastebėjęs. Ir laikėsi įsikibęs dviejų savo laikrodžių, pats nežinodamas kodėl – juk sugaišdavo guldamas ir keldamas, kad juos nusisegtų, paskui vėl užsisegtų.

Vienas laikrodis rodė be vienos minutės tris, kitas – keturias po trijų. Kamilės laikrodis lenkė kitą; Adamsbergas nesistengė išsiaiškinti, katras jų eina teisingai, nei jų nustatyti. Tasai skirtumas jį tenkino, jis apskaičiuodavo vidurkį, kuris jam ir reiškė teisingą laiką. Taigi dabar minutė po trijų. Jis spės į Strasbūro traukinį.

Agentūros atsiųstas jaunuolis, kurio žalios nustebusios akys priminė jam brigadininko Estalero akis, pasitiko jį Agno geležinkelio stotyje 18 valandą 47 minutės ir nuvežė į Maksimo Leklerko *Schloss*, erdvią sodybą pušyne.

– Jokių kaimynų, a? – tarstelėjo Adamsbergas, apeidamas ištuštėjusio namo kambarius.

– Ponui Leklerkui itin rūpėjo ramybė. Tikras vienišius. Šiame amate tokių pasitaiko.

– Kaip jūs manote? Kažkoks mizantropas?

– Ar nusivylęs gyvenimu, – spėjo jaunuolis, – ir nusiteikęs gyventi atokiau nuo pasaulio. Ponia Kuteljė sakė, jis turėjęs daug knygų. Kartais tai įrodymas.

Dėl sutvarstytos rankos padedamas jaunuolio, Adamsbergas ilgai nuiminėjo pirštų atspaudus ten, kur, kaip tikėjosi, ponia Kuteljė nebus perbraukusi skuduru – ypač nuo durų rankenų, velkių ir jungiklių. Apytuštė palėpė buvo grubiomis medinėmis grindimis,

ant kurių nieko negalėjai įžiūrėti. Tačiau neatrodė, kad šeši pirmieji metrai būtų ketvertą metų neliesti, lygus dulkių sluoksnis vienur kitur nežymiai išjudintas. Po viena sija ant tamsių grindų švylavo neaiški linija, vos vos šviesėlesnė. Negali tvirtinti, bet jei tas žmogus buvo čia kažkur pastatęs šakes, tai galbūt kaip tik čia, kur jų kotas bus probėgšmais palikęs pėdsaką. Itin įdėmiai jis apžiūrėjo erdvų vonios kambarį. Ponia Kuteljė tąryt pasirodė perdėm stropi, bet patalpos dydis paliko jam šiokių tokių vilčių. Siaurame tarpelyje, skiriančiame prausyklės koją nuo sienos, jis aptiko sušokusių dulkių salelę su prilipusiu keletu dulsvų žilų plaukų.

Jaunuolis, kantrus ir nustebęs, atidarė jam kluoną, paskui arklidę. Plūktinė asla nušluota, tad padangų pėdsakų nelikę. Maksimas Leklerkas išgaravo kaip tikras vaiduoklis.

Namelio langai buvo apkrekę purvais, bet vidus ne apleistas, kaip buvo įsitikinusi ponia Kuteljė. Kaip Adamsbergas ir vylėsi, šiokie tokie pėdsakai rodė, jog čia kažkas nuolat lankydavosi: plytelių grindys nuvalytos, pintas krėslas švarus, o ant vienintelės lentynos viena kita žymė – čia galbūt būta knygų krūvelių. Štai kur Maksimas Leklerkas glausdavosi pirmadieniais ir ketvirtadieniais po tris valandas, skaitydamas šiame krėsle, pasislėpęs nuo tarnaitės ir sodininko akių. Tas krėslas ir vienišas skaitymas priminė Adamsbergui jo tėvą, sklaidantį laikraštį su pypke rankoje. Visa toji karta rūkė pypkę, ir jis aiškiai prisiminė teisėją turėjus jūros putų pypkę, ką susižavėjusi kartodavo jo motina.

– Jaučiate kvapą? – paklausė jis jaunuolio. – Pypkės tabako medaus aromatą?

Čia kėdė, stalas ir durų rankenos buvo ypač kruopščiai nuvalyti. Nebent, pasakytų Danglaras, niekas čia nenuvalyta, nes mirusieji nepalieka pėdsakų, ir tiek. Bet jie, matyt, skaito, kaip ir visi.

Su tarnautoju Adamsbergas išsiskyrė jau po devintos valandos vakaro Strasbūro geležinkelio stotyje, į kurią jaunuolis jautė pareigą jį pristatyti: tuo laiku pro Agno jau nebevažiavo joks traukinys. Šį kartą traukinio tereikėjo laukti šešetą minučių, ir nebuvo kada nueiti patikrinti, ar koks nors pasiklydęs slibinas atsibastęs neįstrigo katedros prieangyje. Visiems tai būtų žinoma, nusprendė Adamsbergas.

Visą kelią atgal jis užrašinėjo, padrikai sužymėdamas visas smulkmenas, aptiktas *Schloss*. Ketveri Maksimo Leklerko čia praleisti metai pasižymėjo begaliniu atsargumu. Atsargumu, kuris baigėsi tuo, kad galų gale jis išgaravo, visiškai pradingo.

Dručkis, kurį matė ponia Kuteljė, buvo ne Maksimas Leklerkas, o vienas jo įgaliotinių, pasiųstų su trumpa užduotimi. Teisėjas savo žinioje turėjo gausų tobulai išsišakojusį parankinių pulką, suburtą per ilgus teisėjavimo metus. Atidėta bausmė, švelninančios aplinkybės, vikriai nuslėptas įkaltis – ir kaltinamasis išteisinamas ar nuteisiamas trumpesniam laikui. Bet tada jis tampa vienu skolininkų, kuriuos Fiulžansas vėliau panaudodavo kaip įsigeidęs. Jo rankos siekė tiek piktadarius, tiek buržuazijos, verslo, teismų ir net policijos gretas. Parūpinti suklastotus dokumentus

Maksimo Leklerko vardu Tridančiui buvo vienas juokas. Ne ką sudėtingiau, negu reikalui esant išsklaidyti vasalus po visus keturis Prancūzijos kampelius. Ar akimirksniu suburti juos žaibiškam persikraustymui. Nė vienas tų įkaitų negalėjo atsikratyti teisėjo, nerizikuodamas iškelti aikštėn savo nusikaltimą, už kurį būtų vėl teisiamas. Vienas iš jo buvusiųjų kaltinamųjų ir atskubėjo trumpam atlikti savininko vaidmens prieš tarnaitę. Paskui teisėjas Fiulžansas įsikūrė šiuose namuose kaip Maksimas Leklerkas.

Kad teisėjas išsikraustė, jam buvo suprantama. Bet jį stebino tos operacijos staigumas. Ta begalinė skubra parduoti ir pabėgimas menkai derėjo su begaliniu Fiulžanso apdairumu. Nebent jį bus užklupę kažkas netikėta. Tikrai ne Trabelmanas, kuris nė nežino, kas jis per vienas.

Adamsbergas suraukė antakius. Ką, tiesą sakant, apie teisėjo asmenį, apie jo pavardę sakė Danglaras? Kažką lotyniško, kaip ir kaimo klebonas. Adamsbergas nutarė neskambinti pavaduotojui, kuris dėl Kamilės, gyvojo numirėlio ir boingo diena iš dienos darėsi vis priešiškesnis jam. Verčiau paklausyti Klementinos patarimo ir pasukti galvą. Tai įvyko jo namuose, po konflikto su buteliu. Danglaras siurbčiojo džiną ir pasakė, kad Fiulžanso pavardė tinka teisėjui „kaip nulieta". O Adamsbergas jam pritarė.

Fiulžansas, *blyksnis, žaibas* – štai ką pasakė Danglaras. Žaibas – Leklerkas*, ir jeigu jis neklysta, Maksimas reiškia „didžiausias, maksimalus" – Maksimas

* *L'éclair* (tariama „lekler") – žaibas. (Pranc.)

Leklerkas. Didžiausias, šviesiausias. Šviesiausias blyksnis – žaibas. Teisėjas Fiulžansas negalėjo prasimanyti sau kokios nors kuklios pavardės.

Traukinys lėtino greitį, įvažiavo į Rytų stotį. Išdidumas pražudo pačius didžiausius, pagalvojo Adamsbergas. Čia jis jį ir pričiups. Jei paties jo gotikinė katedra stiepiasi šimtą keturiasdešimt du metrus – o tai dar reikia įrodyti – tai Fiulžanso turbūt kyla virš debesų. Viešpataudama aukštybėse, svaidydama aukso pjautuvus po žvaigždžių laukus. Nusviesdama jo brolį, kaip daugelį kitų, ant teisiamųjų suolo ir į kalėjimus. Staiga jis pasijuto visai mažučiukas. *Būkite už žolę žemesnis*, įsakė jam Brezijonas. Ką gi, tą jis ir daro, tačiau vis dėlto nešinas krepšyje keletu numirėlio pamestų plaukų.

XVI

ANTRADIENĮ, SPALIO KETURIOLIKTĄJĄ, aštuoni Kvebeko stažuotės dalyviai ruošėsi sėsti į boingą 747, kuris turėjo pakilti 16 valandą 40 minučių – atvykimas į vietą numatytas vidurnaktį, aštuonioliktą valandą vietos laiku. Adamsbergas jautė, kaip nuo to *numatomo* atvykimo laiko, kurį tolydžio kartojo liūliuojantis balsas iš garsiakalbių, Danglarui pyksta širdis. Įdėmiai jį stebėjo jau dvi valandas, kurias jie sukinėjosi Ruasi oro uoste.

Kiti komandos nariai, išmušti iš vėžių neįprastos aplinkos, iš policininkų brigados virto triukšmingu

paauglių būreliu. Jis dirstelėjo į leitenantę Fruasi, šiaip jau linksmo būdo moteriškaitę, tačiau dar tebeslegiamą depresijos – meilės kančios, kaip buvo girdėjęs Paskalų salėje. Nors ji ir nedalyvavo vaikiškame kolegų šurmulyje, šitas nuotykis, regis, ją prablaškė, ir jis matė, kaip ji kelissyk nusišypsojo. Bet Danglaras ne. Atrodo, niekas negali išplėšti Danglaro iš gedulingų priešlaikinių apmąstymų. Jo ištįsęs, jau ir taip suglebęs kūnas artinantis išvykimo valandai tiesiog skydo akyse. Tarsi jo nebelaikytų kojos – jis nebesikėlė nuo metalinio krėslo, kuris, regis, siurbte įsiurbė jį kaip koks piltuvėlis. Adamsbergas tris kartus nužiūrėjo, kaip jis rausiasi kišenėje ir kelia prie nublyškusių lūpų kažkokią tabletę.

Suvokdami jo nerimą, kolegos taktiškai nekreipė į jį dėmesio. Skrupulingasis Žiustenas, kuris niekada nesiryždavo pareikšti savo nuomonės, kad neužgautų kito ar neiškreiptų jo minties, tai nekaltai pokštavo, tai puldavo karštligiškai kartoti kvebekiečių simbolių. Visai priešingai negu Noelis, kuris nenustygo vietoje, visur dalyvavo ir bruzdėjo. Bet koks veiksmas buvo Noeliui prie širdies, ir šita kelionė jį tik džiugino. Taip pat Vuaznė. Buvęs chemikas ir gamtininkas iš viešnagės tikėjosi ne tik mokslinių atradimų, bet ir įvairiausių geologinių bei zoologinių įspūdžių. Su Retankur, žinoma, jokios bėdos – ši moteris gimusi prisitaikyti, tobulai pritapti prie esamos padėties. O didelės, žalios nustebusios jauno ir drovaus Estalero akys tik ir laukė, kada galės įsmigti į bet kokią įdomią naujovę. Jis tiesiog dar labiau negu paprastai dėl to nustebs. Žodžiu, pagalvojo Adamsbergas, kiekvienas

čia rado sau kažką naudingo, atpalaiduojančio, įsiliedamas į triukšmingą kolektyvinį šurmulį.

Tik ne Danglaras. Penki jo vaikai buvo patikėti kilniaširdei kaimynei iš septinto aukšto – drauge su Bumbuliu – ir tuo požiūriu viskas klostėsi gerai, jei ne perspektyva palikti juos našlaičiais. Adamsbergas ieškojo būdo išplėšti pavaduotoją iš augančios panikos nagų, bet pašliję jų santykiai nesuteikė pernelyg plačios dirvos paguodos veiksmams. O gal, pagalvojo Adamsbergas, reikėtų pradėti iš kito galo: pakurstyti jį, priversti reaguoti. O kas šiuo atveju gali būti geriau, negu pasakojimas apie jo apsilankymą pas *Schloss* vaiduoklį. Štai kas tikrai įsiutins Danglarą, o įsiūtis stimuliuoja kur kas labiau už siaubą. Kurį laiką šypsodamasis apie tai mąstė, bet čia keleivius pakvietė į Monrealio–Dorvalio reisą, ir visi pakilo nuo krėslų.

Visų jų vietos buvo boingo viduryje, ir Adamsbergas pasistengė, kad Danglaras būtų pasodintas jam iš dešinės, kuo toliau nuo iliuminatoriaus. Žvalios stiuardesės išraiškingai išdėstytos instrukcijos, kaip išlikti sprogimo, dehermetizacijos, kritimo į jūrą ir evakuacijos pro pagalbinius avarinius išėjimus atvejais, nesuveikė. Danglaras ėmė grabinėtis gelbėjimosi liemenės.

– Kas iš to, – tarė jam Adamsbergas. – Kai viskas išlėks į orą, nė nemirktelėjęs išskriesi pro iliuminatorių ir ištikši į šalis, kaip ta rupūžė – paf paf paf ir pokšt.

Ne, pažaliavusiame kapitono veide nematyti jokios prošvaistės.

Kai lėktuvas sustingo vietoje ir visu smarkumu suūžė reaktoriai, Adamsbergas pagalvojo, kad išties tuojau praras savo pavaduotoją, visai kaip tą sumautą rupūžę. Kylant Danglaro pirštai įsikirto į krėslo alkūnramsčius. Adamsbergas palaukė, kol lėktuvas liausis kilęs, ir pabandė kolegą išblaškyti.

– Čia, – paaiškino, – ekranas. Jie rodo gerus filmus. Yra ir kultūros kanalas. Štai, – pridūrė, žiūrinėdamas programą, – dokumentinis filmas apie ankstyvąjį italų Renesansą. Juk neblogai? Italų Renesansas?

– Viską apie jį žinau, – sukuždėjo Danglaras sustingusiu veidu, pirštais vis dar įsikirtęs į krėslą.

– Ir apie ankstyvąjį?

– Irgi.

– Per radiją transliuoja diskusiją estetikos koncepcijų pagal Hėgelį tema. Vertas dėmesio dalykėlis, ar ne?

– Jau žinomas, – niūriai pakartojo Danglaras.

Ką gi, jeigu nei ankstyvasis Renesansas, nei Hėgelis negali sudominti Danglaro, padėtis bemaž beviltiška, pripažino Adamsbergas. Dirstelėjo į savo kaimynę Elen Fruasi, kuri nusisukusi į iliuminatorių jau snūduriavo ar gromuliavo liūdnas savo mintis.

– Danglarai, žinote, ką aš veikiau šeštadienį? – paklausė Adamsbergas.

– Kas man darbo.

– Buvau aplankyti paskutiniojo mūsų velionio teisėjo būsto prie Strasbūro, būsto, iš kurio jis tarsi kiaurai sienos išgaravo šešios dienos po Šiltigeimo žmogžudystės.

Ištįsęs Danglaro veidas lengvai virptelėjo – Adamsbergui tai pasirodė geras ženklas.

– Aš jums papasakosiu.

Adamsbergas užtęsė savo pasakojimą, nepraleisdamas nė menkiausios smulkmenos – Mėlynbarzdžio palėpė, arklidė, sargo namelis, vonia – ir nevadino jų savininko kitaip, kaip tik „teisėjas", „numirėlis" arba „pamėnas". Pyktį kapitono veide pakeitė irzlus susidomėjimas.

– Įdomu, tiesa? – paklausė Adamsbergas. – Tas niekam nematomas ir neapčiuopiamas žmogus.

– Mizantropas, – prislėgtu balsu atrėmė Danglaras.

– Tačiau koks mizantropas nutrina visus savo pėdsakus? Nieko paskui save nepalikdamas, tik iš netyčių kelis baltus kaip sniegas plaukus?

– Iš tų plaukų nebus jokios naudos, – murmtelėjo Danglaras.

– Bus, Danglarai, aš galiu juos palyginti.

– Su kuo?

– Su plaukais iš teisėjo kapo Rišeljė. Pakaks pareikalauti ekshumacijos. Plaukai ilgai išsilaiko. Ir jei nusišypsos laimė...

– Kas čia? – persimainiusiu balsu pertraukė jį Danglaras. – Kas čia per švilpimas?

– Keičiasi slėgis salone, įprastas reikalas.

Giliai atsidusęs Danglaras suglebo krėsle.

– Tačiau negaliu prisiminti, ką man esate sakęs apie „Fiulžanso" reikšmę, – pamelavo Adamsbergas.

– Iš *fulgur* – žybsnis, žaibas, – neatsilaikė Danglaras. – Arba iš veiksmažodžio *fulgeo*: svaidyti žaibus,

švytėti, tviskėti, žibėti. Perkeltine prasme – žibėti, būti žymiam, suspindėti.

Adamsbergas probėgšmais įsidėmėjo naująsias reikšmes, kurias jo pavaduotojas pažėrė iš savo erudicijos lobynų.

– O „Maksimas“? Ką pasakytumėte apie Maksimą?

– Tik neapsimeskite, kad nežinote, – burbtelėjo Danglaras. – *Maximus*: didžiausias, svarbiausias.

– Aš jums nepasakiau, kokiu vardu mūsų žmogynas įsigijo *Schloss*. Jums įdomu?

– Nė kiek.

Iš tikrųjų Danglaras kuo puikiausiai perkando Adamsbergo pastangas išblaškyti jo nerimą, ir nors jį baisiai erzino ta *Schloss* istorija, buvo jam dėkingas už rūpestį. Liko dar šešios valandos ir dvylika minučių skrydžio. Dabar jie kybojo virš Atlanto ir kybos dar ilgai.

– Maksimas Leklerkas. Ką pasakysite?

– Kad Leklerkas – labai įprasta pavardė.

– Jūs nesąžiningas. Maksimas Leklerkas: didžiausias, šviesiausias, švytintis. Teisėjas negalėjo ryžtis pasirinkti paprastą pavardę.

– Žodžiais galima žaisti kaip skaičiais, kad jie išreikštų tai, ko nori. Vartalioti juos iki begalybės.

– Jei nesikabintumėte savo racionalumo, – neatlyžo Adamsbergas, tyčia stengdamasis įkiršinti Danglarą, – pripažintumėt, kad mano požiūryje į Šiltigeimo bylą esama daug ko įdomaus.

Komisaras sustabdė geradarę stiuardesę, einančią pro šalį su šampano stiklinaitėmis; kapitonas neju-

čia nulydėjo ją žvilgsniu. Fruasi atsisakė, ir paėmęs dvi stiklinaites Adamsbergas įspraudė jas Danglarui į rankas.

– Išgerkite, – paliepė. – Abi, bet vieną per kartą, kaip pasižadėjote.

Danglaras linktelėjo su blyškia užuomina į dėkingumą.

– Nes mano nuomone, – toliau dėstė Adamsbergas, – dar nėra aišku, ar tai tikras reikalas, bet ir neaišku, ar netikras.

– Kas jums taip sakė?

– Klementina Kurbė. Prisimenate? Buvau nuėjęs jos aplankyti.

– Jei jau nutarėte vadovautis senosios Klementinos sentencijomis, skyriui galas.

– Kam toks pesimizmas, Danglarai? Bet kad vardais galima žaisti iki begalybės – teisybė. Pavyzdžiui, maniškis. Adamsbergas – Adomo kalnas. Pirmojo žmogaus kalnas. Aiškus vaizdelis, ar ne? Regite tą vyruką, tiesa? Ir dar ant kalno? Kažin, ar tik nebus iš čia ta...

– Strasbūro katedra, – pertarė jį Danglaras.

– Tiesa? O jūsų vardas, Danglaras – ką jis reiškia?

– Taip vadinosi išdavikas iš „Grafo Montekristo“, tikras niekšas.

– Iš tiesų įdomu.

– Galima ir geriau, – pareiškė Danglaras, ištuštinęs abi šampano taures. – Mano vardas kilęs iš d'Anglaro, o Anglaras kilęs iš germaniškojo *Angil-hard*.

– Nagi, drauguži, išverskite.

– *Angil* – čia susipynusios dvi šaknys, „kalavijas“ ir „angelas“. O *hard* reiškia „tvirtas“.

– Vadinasi, kažkoks nepalenkiamas Angelas su kalaviju. Kur kas rimčiau, negu tas vargšas Pirmažmogis, vienišas besiskeryčiojantis ant kalno. Strasbūro katedra atrodo iš tiesų bejėgė prieš jūsų Angelą keršytoją. Be to, ji užkimšta.

– Tikrai?

– Taip, slibinu.

Adamsbergas dirstelėjo į laikrodžius. Dar penkios valandos ir keturiasdešimt keturios su puse minutės skrydžio. Jautėsi esąs teisingame kelyje, bet kiek dar taip ištemps? Jam niekada nebuvo tekę kalbėti septynias valandas iš eilės.

Staiga teisingąjį kelią niekais pavertė nutviskę ženklai, žybčiojantys salono priekyje.

– Kas čia? – persigando Danglaras.

– Užsisekite diržą.

– Bet kam?

– Oro duobės, niekai. Gali truputį krestelėti, ir tiek.

Adamsbergas meldė Pirmąjį žmogų ant kalno, kad tie krestelėjimai būtų kuo silpnesni. Bet Pirmajam žmogui rūpėjo kas kita, o į krestelėjimus buvo nusispjaut. Ir nelaimei, sūkuringumas buvo labai didelis – lėktuvas smukčiojo žemyn per keletą metrų. Ir labiausiai užkietėję keliauninkai liovėsi skaitę, stiuardesės prisisegė prie atverčiamųjų sėdynių, kažkokia jauna moteris riktelėjo. Užmerkęs akis Danglaras tankiai alsavo. Elen Fruasi nenuleido nuo jo susirūpinusių akių. Pagautas įkvėpimo, Adamsbergas atsisuko į Retankur, sėdinčią už kapitono.

– Leitenante, – pakuždėjo jai tarp sėdynių, – Danglaras neištvers. Ar įstengtumėte padaryti jam migdomąjį masažą? Ar bet kokį kitą dalykėlį, kuris jį nuslopintų, apsvaigintų, nuskausmintų?

Retankur linktelėjo; Adamsbergą tai ne per daug nustebino.

– Viskas bus gerai, – tarė ji, – jeigu jis nežinos, kad visa tai darau aš.

Adamsbergas krestelėjo galvą.

– Danglarai, – tarė, imdamas jį už rankos, – sėdėkite užsimerkęs, tuojau jumis užsiims stiuardesė.

Jis mostelėjo Retankur, kad ši galinti pradėti.

– Atsekite jam tris marškinių sagutes, – paprašė ji, nusimesdama diržą.

Paskui pirštų galais, lengvai, greitai, lyg skambintų pianinu, Retankur ėmėsi Danglaro sprando, judėdama stuburu ir tvirčiau mygdama smilkinius. Fruasi ir Adamsbergas stebėjo tą operaciją kretinčiame lėktuve, žvelgdami tai į Retankur rankas, tai į Danglaro veidą. Kapitono alsavimas, regis, sulėtėjo, paskui jo bruožai atsipalaidavo, ir nepraėjo nė penkiolikos minučių, o jis jau miegojo.

– Jis gėrė raminamųjų? – pasiteiravo Retankur, vieną po kito nuimdama pirštus nuo kapitono pakaušio.

– Krūvą, – atsakė Adamsbergas.

Retankur pažvelgė į laikrodį.

– Tikriausiai naktį bluosto nesudėjo. Miegos mažiausiai keturias valandas, galime būti ramūs. Kai atsibus, jau būsime virš Niufaundlendo. Žemė apramina.

Adamsbergas ir Fruasi susižvalgė.

– Ji mane stebina, – pašnibždėjo Fruasi. – Meilės sielvartą nupūstų kaip dulkę nuo kelio.

– Tai ne dulkės, Fruasi, o aukštos sienos. Jokia gėda, jei sunku nuo jų nusileisti.

– Ačiū, – sukuždėjo Fruasi.

– Žinote, leitenante, Retankur manęs nemėgsta.

Fruasi neprieštaravo.

– Ji jums sakė, kodėl? – paklausė jis.

– Ne, ji apie jus nekalba.

Šimto keturiasdešimt dviejų metrų bokštas gali susvyruoti vien dėl to, kad kažkokia storulė Retankur net nemato reikalo apie tave kalbėti, pagalvojo Adamsbergas. Dirstelėjo į Danglarą. Miegantis jo veidas atgavo spalvą, o oro duobės baigėsi.

Kai kapitonas nustebęs prabudo, lėktuvas jau rengėsi tūpti.

– Stiuardesė, – paaiškino Adamsbergas. – Tikra specialistė. Jeigu pavyks, ji bus ir skrendant atgal. Po dvidešimt minučių leidžiamės.

Išskyrus du nerimo priepuolius, kai lėktuvas trankiai išleido važiuoklę ir ėmė stabdyti, Danglaras, dar veikiamas atpalaiduojamojo masažo, visai pakenčiamai ištvėrė nusileidimo ant žemės kančią. Nutūpus buvo tiesiog kaip naujai gimęs, o kiti atrodė pavargę. Po dviejų su puse valandos visi buvo išskirstyti po kambarius. Dėl laiko skirtumo stažuotė prasidės tik rytoj antrą valandą dienos vietos laiku.

Adamsbergą įkurdino dviejų kambarių numeryje šeštame aukšte, naujutėliame ir baltame it koks būsto

modelis, ir dar su balkonu. Prieštvaninė privilegija. Jis ilgai rymojo, žvelgdamas į didžiulę Utauė upę, srūvančią apačioje tarp laukinių krantų, ir kitoje jos pusėje švytinčius Otavos dangoraižius.

XVII

KITĄ DIENĄ PRIEŠAIS JŲ PASTATĄ išsirikiavo trys KKŽ mašinos. Krentančios į akis, ant baltų šonų bizono galva – jos išraiška tarsi romi, tarsi užsispyrusi – apjuosta klevo lapų, o virš jos – Anglijos karūna. Jų laukė trys uniformuoti vyriškiai. Vienas jų – iš antpečių Adamsbergas atpažino, jog tai superintendantas – palinko prie kaimyno.

– O tu kaip manai, kuris komisaras? – pasiteiravo superintendantas kolegos.

– Pats mažiausias. Tasai juočkis juodu švarku.

Adamsbergas maždaug atspėjo jų žodžius. Brezijonas ir Trabelmanas būtų patenkinti: *pats mažiausias*. O drauge jo dėmesį blaškė juodos voveraitės, straksinčios po gatvę, tokios pat ramios ir guvios, kaip žvirbliai.

– Baik, neskiesk! Anas, apsirengęs kaip ubagas?

– Neputok, sakau tau, tai jis.

– Ar nebus greičiau tas ilgas išsifrantinęs luibis?

– Sakau tau, juočkis. Ir ten jis stambus paukštis, tikras meistras. Tad prikąsk liežuvį.

Superintendantas Orelis Lalibertė palingavo galvą ir pasuko prie Adamsbergo, tiesdamas ranką.

– Sveikas atvykęs, vyriausiasis komisare. Ne per daug nusiplūkėt per kelionę?

– Ačiū, viskas gerai, – atsargiai atsiliepė Adamsbergas. – Labai malonu susipažinti.

Nejaukiai pritykę visi paspaudė vieni kitiems rankas.

– Atsiprašau dėl oro! – sugriaudėjo Lalibertė su plačia šypsena. – Staigiai spustelėjo žiema. Sėskit į ratus, kelio dešimt minučių. Šiandien jūsų prie darbo nemygsime, – pridūrė, kviesdamas Adamsbergą į savo automobilį. – Tik po truputį apsipažinsime.

KKŽ – Kanados karališkosios žandarmerijos – būstinė buvo įsikūrusi miškingame parke, išsidriekusiame, regis, taip plačiai, kaip kokia Prancūzijos giria. Lalibertė važiavo lėtai, ir Adamsbergas bemaž galėjo įžiūrėti kiekvieną medį.

– Erdvės jums netrūksta, – išreiškė jis savo įspūdį.

– Taip. Kaip mes čia sakome – istorijos neturime, užtat turime geografiją.

– O ten klevai? – paklausė Adamsbergas, pirštu rodydamas per stiklą.

– Tikrai taip.

– Maniau, jų lapai raudoni.

– Tau jie per mažai raudoni, komisare? Lapai ne tokie, kaip vėliavoje. Yra raudonų, oranžinių, geltonų. Kitaip įgristų. Tai tu būsi tas didysis bosas?

– Matyt.

– Komisaras, o neišsičiustijęs. Jie ten, Paryžiuje, leidžia jums taip rengtis?

– Paryžiaus policija – ne kariuomenė.

– Neputok. Aš žmogus be apylankų, kalbu tiesiai. Geriau tau žinoti. Matai tuos pastatus? Tai KKŽ, ten ir dirbsime, – paaiškino stabdydamas.

Paryžiečių grupelė susispietė prieš didžiulius plytų ir stiklo kubus, naujutėlaičius tarp raudonuojančių medžių. Duris saugojo juodas voveriukas, kuris kažką krimto. Adamsbergas per trejetą žingsnių atsiliko ir paklausė Danglaro:

– Ką, čia toks paprotys – visi viens kitam sako „tu"?

– Taip, jie tai daro labai natūraliai.

– Reikia elgtis taip pat?

– Elgiesi taip, kaip nori ir kaip gali. Prisitaikai.

– Kaip jie jus praminė? Ilgas luibis – ką tai reiškia?

– Ilgas išklibęs liurbis.

– Supratau. Kaip jis pats sako, Orelis Lalibertė – žmogus be apylankų.

– Atrodo, – sutiko Danglaras.

Lalibertė nusivedė prancūzų komandą į erdvią posėdžių salę – kažką panašaus į Sinodo salę – ir skubiai visus supažindino. Kvebeko komandos nariai: Mičas Portlansas, Realis Laduseras, Berta Luisez, Filiberas Lafransas, Alfonsas Filipas Ogiustas, Žinetė Sen Prė ir Fernanas Sankartjė. Paskui superintendantas griežtai kreipėsi į saviškius:

– Kiekvienas iš jūsų tvarkysitės su vienu Paryžiaus brigados nariu; poros keisis kas dvi trys dienos. Darbuokitės iš širdies, bet per galvą nesiverskite, iš kailio nesinerkite, jie patys turi rankas kojas. Jie treniruojasi, mokosi. Taigi pradžioje jų

nenugainiokit. Ir nežvenkite, jei jie jūsų nesupras ar porins kitaip, negu mes. Jei jie ir prancūzai, tai dar nereiškia, kad didesni netikšos, negu jūs. Aš jumis pasikliauju.

Žodžiu, beveik tokia pati kalba, kokią Adamsbergas pasakė saviškiams prieš porą dienų.

Per nuobodžią patalpų apžiūrą Adamsbergas pasistengė aptikti, kur stovi gėrimų automatai, daugiausia su „sriubomis“, bet ir su kava, kurią jie pildavo į popierines stiklines, dydžio sulig alaus bokalais, ir įsižiūrėti į savo laikinų kolegų veidus. Išsyk pajuto simpatiją seržantui Fernanui Sankartjė, vieninteliam skyriuje turinčiam žemesnįjį laipsnį: putlus rausvas veidas su dviem rudomis nekaltomis akimis, regis, oficialiai pasmerkė jį „Geravalio“ vaidmeniui. Jis norėtų dirbti su juo poroje. Tačiau tris pirmąsias dienas turės reikalą su energinguoju Oreliu Laliberté – to reikalauja hierarchija. Baigė lygiai šeštą valandą, ir juos nuvedė prie paskirtų tarnybinių automobilių, kuriems jau buvo uždėtos žieminės padangos. Tik komisaras gavo atskirą automobilį.

– Kodėl tu nešioji du laikrodžius? – paklausė Adamsbergo Laliberté, kai tas sėdosi prie vairo.

Adamsbergas trumpai sudvejojo.

– Dėl laiko skirtumo, – paaiškino skubiai. – Turiu Prancūzijoje nebaigtą bylą.

– Negali apskaičiuoti mintyse, kaip visi?

– Taip greičiau, – išsisuko Adamsbergas.

– Tavo reikalas. Na, būk sveikas, *man*, ir iki ryt devintos.

Adamsbergas važiavo lėtai, apžiūrinėdamas medžius, gatves, žmones. Išvažiavęs iš Gatino parko, atsidūrė Hale, kurio pats nebūtų pavadinęs „miestu“ – gyvenvietė driekėsi kilometrų kilometrus plynėje, kurią kvadratais dalijo dykos, švarios gatvės, apstatytos mediniais namais. Nieko senovinio, nieko apsilaupiusio, net bažnyčios, ir tos veikiau panėšėjo į cukrinius namelius, negu į Strasbūro katedrą. Niekas čia, atrodo, neskubėjo – lėtai riedėjo sau galingais pikapais, galinčiais pervežti šešis kubinius metrus medienos.

Jokių kavinių, jokių restoranų, parduotuvių. Adamsbergas aptiko keletą atskirų krautuvėlių, bakalėjų, prekiaujančių viskuo, vieną jų per šimtą metrų nuo jų būsto. Patenkintas patraukė ten pėsčiomis, sniegas gurgždėjo po kojomis, o voveraitės nė nemanė trauktis iš kelio. Esminis skirtumas nuo žvirblių.

– Kur galima rasti restoraną, barą? – paklausė jis kasininkės.

– Miesto centre rasi viską, ko reikia naktinėtojams, – maloniai atsakė ši. – Už penkių kilometrų, su ratais čia pat.

Jam išeinant ji tarė: būk sveikas, gero vakaro, *bye*.

Miesto centras buvo nedidukas, ir Adamsbergui neprireikė nė ketvirčio valandos apeiti jo statmenai susikertančias gatves. Užėjęs į „Ketureilį“, sudrumstė poezijos skaitymą prieš glaudžiai susispietusią tylią publiką ir spruko lauk, skubiai uždarydamas duris. Reikės papasakoti Danglarui. Užsuko į amerikietiško stiliaus barą „Penki sekmadieniai“ – erdvią perkaitusią

salę, papuoštą elnių karibu, lokių galvomis ir Kvebeko vėliavomis. Padavėjas atnešė jam vakarienę, neskubėdamas, dėstydamas savo samprotavimus apie gyvenimą. Porcija prilygo dviem. Kanadoje kur kas didesni mastai ir kur kas ramiau.

Iš kito salės galo jam kažkas pamojo. Žinetė Sen Prė su lėkšte rankoje kaip niekur nieko priėjo ir įsitaisė prie jo staliuko.

– Nieko, kad prisėsiu? – paklausė. – Aš taip pat vakarieniauju viena.

Dailutė, šneki ir guvi Žinetė leidosi į nepabaigiamą tiradą. Kokie jo pirmieji įspūdžiai Kvebeke? Kuo Kvebekas skiriasi nuo Prancūzijos? Plokštesnis? O koks Paryžius? Kaip jam klostosi darbas? Smagiai? O gyvenimas? Tikrai? Ji turinti vaikų ir „hobių", ypač muziką. Bet jei nori paklausyti gero koncerto, turi važiuoti į Monrealį, jį tai domina? O kokie jo hobiai? Tikrai? Piešti, vaikštinėti, svajoti? Ar gal` būti? O kaip tai daroma Paryžiuje?

Apie vienuoliktą Žinetė susidomėjo jo dviem laikrodžiais.

– Vargšelis, – užbaigė keldamasi. – Teisybė, dėl to laiko skirtumo tau dar tik penkta valanda ryto.

Žinetė pamiršo ant stalo žalią programėlę, kurią kalbėdamasi visą laiką sukinėjo tarp pirštų. Adamsbergas lėtai ją atskleidė, akys buvo pavargusios. Vivaldžio koncertas Monrealyje spalio 17–21 dienomis, styginių kvintetas, klavesinas ir fleita *piccolo*. Žinetė – tikra narsuolė, jei dėl nediduko kvinteto gali sukarti keturis šimtus kilometrų.

XVIII

ADAMSBERGAS NEKETINO visą viešnagės laiką stebeilytis į pipetes ir brūkšninius kodus. Septintą valandą ryto jis jau išėjo iš namų, paviliotas upės. Didžiulės indėnų upės Utauė. Pakrante pasiekė atokaus tako pradžią. „Nešulinis takas, – perskaitė lentelėje, – kuriuo naudojosi Samiuelis de Šamplenas 1613 metais.“ Nedelsdamas patraukė juo, patenkintas, kad žingsniuoja Protėvių, indėnų ir keliauninkų, tempiančių ant pečių pirogas, keliu. Takas buvo sunkiai įveikiamas, pabjuręs, kartais per kokį metrą smuktelėdavo žemyn. Kvapą gniaužiantis reginys – kunkuliuojantys vandenys, krioklių šniokštimas, paukščių kolonijos, pakrantėmis raudonuojantys klevai. Jis sustojo priešais medžių apsuptą paminklinį akmenį, ant kurio buvo surašyta to tipo, Šampleno, istorija.

– Sveikas, – pasigirdo jam už nugaros.

Ant plokščios virš upės iškilusios uolos sėdėjo džinsuota mergina ir traukė ankstyvo ryto cigaretę. Tas „sveikas“ Adamsbergui nuskambėjo kažkaip labai paryžietiškai.

– Sveika, – atsiliepė jis.

– Prancūzas, – konstatavo mergina. – Ką veiki? Keliauji?

– Dirbu.

Mergina išpūtė dūmus ir nusviedė nuorūką į vandenį.

– O aš pasimetusi. Tai ir lūkuriuoju.

– Kaip pasimetusi? – atsargiai pasiteiravo Adamsbergas, tebeskaitydamas užrašą ant Šampleno akmens.

– Paryžiuje teisės fakultete susipažinau su vienu tipu, kanadiečiu. Jis pakvietė mane važiuoti su juo, aš sutikau. Atrodė pritrenkiantis *chum*.

– *Chum*?

– Bičas, draugas, meilužis. Mes norėjome gyventi kartu.

– Štai kaip, – išsiblaškęs tarstelėjo Adamsbergas.

– Ir žinai, ką po pusės metų tas mano *chum* padarė? Pametė Noelą, ir ji liko it musę kandusi.

– Noela – tai tu?

– Taip. Galiausiai jai pavyko prisiglausti pas vieną bičiulę.

– Štai kaip, – pakartojo Adamsbergas, kurį visa tai ne per daug domino.

– Tai ir laukiu, – pasakė mergina, prisidegdama naują cigaretę. – Kalu dolerius viename Otavos bare ir, kai tik susitaupysiu, grįšiu į Paryžių. Kvaila istorija!

– O ką čia veiki taip anksti?

– Ji klauso vėjo. Dažnai ateina čia rytais, vakarais. Sakau, net ir pasimetęs turi susirasti sau vietelę. Aš pasirinkau šitą akmenį. Kuo tu vardu?

– Žanas Batistas.

– O pavardė?

– Adamsbergas.

– Ir kuo tu užsiimi?

– Aš – faras.

– Smagumėlis! Čia farai – buliai, šunys arba čiukai, kaip paršiukai. Mano *chum* jų nemėgo. „Kalt buliams per ragus!“ – sakydavo. „Mušt farus!“, štai taip. Ir sprukdavo. Dirbi su Gatino farais?

Adamsbergas linktelėjo ir pasinaudodamas prasidėjusia šlapdriba atsisveikino.

– Iki, – atsiliepė ji, nejudėdama ant savo akmens.

Be dviejų minučių devynios Adamsbergas sustabdė mašiną prie KKŽ būstinės. Lalibertė pamojo jam nuo slenksčio.

– Eikš greičiau! – riktelėjo. – Pliaupia kaip iš kibiro! Ei, *man*, ką tu veikei? – pasiteiravo, apžiūrinėdamas išpurvintas Adamsbergo kelnes.

– Pargriuvau nešuliniame take, – paaiškino Adamsbergas, valydamas žemių drūžes.

– Buvai šįryt išėjęs? Ar gal` būti?

– Norėjau pamatyti upę. Krioklius, medžius, senąjį taką.

– Po paraliais, o tu – velnio psichas, – nusikvatojo Lalibertė. – Ir kaip kebėkštelėjai?

– Tai yra? Nepalaikyk už bloga, superintendante, bet aš suprantu ne viską, ką tu sakai.

– Nesijaudink, aš neimu į plaučius. Ir vadink mane Oreliu. Norėjau pasakyti: ir kaipgi tu pargriuvai?

– Leisdamasis taku paslydau ant akmens.

– Bent jau nesuknežinai puodynės?

– Ne, viskas gerai.

– Vienas tavo kolega dar nepasirodė. Tas ilgas luibis.

– Nevadink jo taip, Oreli. Jis supranta kvebekiškai.

– Kaip gal' būti?

– Jis skaito už dešimt. Gal ir atrodo kaip liurbis, bet jo galvoje liurbiškumo nė gramo. Tiesiog jam sunku išsijudinti rytais.

– Kol jis ateis, išgerkime kavos, – pasiūlė superintendantas, eidamas prie automato. – Turi smulkių?

Adamsbergas išsitraukė iš kišenės saują neįprastų monetų, ir Lalibertė iššvejojo tinkamą.

– Be kofeino ar normalią?

– Normalią, – surizikavo Adamsbergas.

– Ji tave pastatys ant žirgtų, – pareiškė Orelis, tiesdamas jam dideliausią stiklinę su tvilkinančiu skysčiu. – Vadinasi, taip, rytais eini kvėptelėti?

– Einu pasivaikščioti. Rytą, dieną, vakare, bet kada. Mėgstu, man to reikia.

– Aha, – nusišypsojo Orelis. – Nebent eini pamedžioti. Ieškaisi gražuolės? Merginos?

– Ne. Bet, keista, viena mergina, visiškai viena, sėdėjo prie Šampleno akmens vos aštuntą valandą ryto. Man tai pasirodė keista.

– Nori pasakyti, net ganėtinai įtartina. Vienut viena gražuolė take – vadinasi, kažko dairosi. Ten niekad nieko nebūna. Neįsipainiok į sijonus, Adamsbergai. Viens du – ir suvystytas, o paskui lieki su ilga nosim.

Vyriškos kalbos prie kavos automato, pagalvojo Adamsbergas. Kaip čia, taip ir ten.

– Nagi, eikš, – užbaigė superintendantas. – Neaušinsime valandų valandas burnos apie moteriškas, turim darbo.

Lalibertė davė nurodymus salėje susibūrusioms poroms. Komandos buvo paskirstytos. Danglaras buvo priskirtas nuoširdžiajam Sankartjė. Moteris Lalibertė, matyt, iš korektiškumo sugrupavo tar-

pusavyje, – Retankur su smulkute Luisez, Fruasi su Žinete Sen Prė. Šiandien – „darbas vietoje". Paimti mėginius aštuoniuose namuose iš piliečių, sutikusių dalyvauti eksperimente. Ant specialios kortelės, prie kurios prilimpa kūno substancija, dudeno Lalibertė, rodydamas iškeltą kortelę kaip kokią šventąją ostiją. Ji neutralizuojanti bakterijų ar virusų užkratą, tad užšaldyti jos nebūtina.

– Ši naujovė leidžia sutaupyti: pirma – laiko, antra – pinigų, trečia – vietos.

Klausydamasis superintendanto pranešimo, Adamsbergas palinko į priekį ant kėdės, susibrukęs rankas į dar šlapias kelnių kišenes. Pirštai užčiuopė žaliąją programėlę, kurią buvo paėmęs nuo stalo, kad grąžintų Žinetei Sen Prė. Programėlės būklė buvo apgailėtina: purvina, permirkusi, ir jis ištraukė ją iš kišenės atsargiai, kad neperplėštų. Palengva delnu išlygino ant stalo, grąžindamas jai formą.

– Šiandien, – toliau dėstė Lalibertė, – imsime mėginius: prakaito – viens, seilių – du ir kraujo – trys. Rytoj: ašarų, šlapimo, snarglių ir epitelio. Ir spermos iš tų piliečių, kurie sutiks pripildyti mėgintuvėlius.

Adamsbergas krūptelėjo. Ne dėl to pilietiškumą įrodančio mėgintuvėlio, o dėl to, ką perskaitė, lygindamas sudrėkusį popierių.

– Žiūrėkite, – įspėjo Lalibertė, atsisukdamas į paryžiečių komandą, – kad kortelių kodas atitiktų lagaminėlio kodą. Visada kartoju – reikia mokėti skaičiuoti iki trijų: kruopštumas, kruopštumas ir dar kartą kruopštumas. Vienintelis sėkmės laidas.

Aštuonios poros patraukė prie automobilių, apsirūpinusios adresais tų piliečių, kurie paslaugiai pasiūlė savo būstą ir kūną mėginiams išbandyti. Adamsbergas sustabdė praeinančią Žinetę.

– Norėjau grąžinti jums šitą, – tarė, tiesdamas jai žaliąjį popierėlį. – Palikote restorane, o jis, atrodo, jums reikalingas.

– Iš tikrųjų, sukau galvą, kur jį nudėjau.

– Apgailestauju, jį sulijo.

– Nesijaudink. Bėgu, paliksiu jį kabinete. Gal pasakytum Elen, kad tuoj grįšiu?

– Žinete, – sulaikydamas ją už rankos ir rodydamas į programėlę, tarė Adamsbergas. – Ta Kamilė Forestjė, altas, – ji iš Monrealio kvinteto?

– Ojė, ne. Albanas man sakė, kad jų altistė pastojo. Nuo ketvirto mėnesio gavo atsigult, kad išsaugotų kūdikį, o juk prasidėjo repeticijos.

– Albanas?

– Pirmasis smuikas, geras mano *chum*. Jis susitiko šitą Forestjė, prancūzę, ir ją išklausė. Ji labai jam patiko ir, *criss*, jis bemat ją priėmė.

– Ei, Adamsbergai! – pašaukė Laliberté. – Judini klumpes ar ką darai?

– Ačiū, Žinete, – padėkojo Adamsbergas, eidamas prie savo porininko.

– Ką aš sakiau? – superintendantas kvatodamas įsispraudė į mašiną. – Tau tik sparną rėžti, a? Ir dar su viena mano inspektorių, ir jau antrą dieną. Sakyčiau, nepėsčias vyrukas!

– Ką tu, Oreli, mes kalbėjomės apie muziką. Netgi klasikinę, – pridūrė Adamsbergas, tarytum ši „klasikinė“ laiduotų jų santykių dorybingumą.

– Muzika, *my eyes*! – nusišaipė superintendantas, pajudėdamas iš vietos. – Nevaidink šventuolio, manęs taip lengvai neapmausi. Juk buvai susitikęs su ja vakar vakare, *right*?

– Atsitiktinai. Vakarieniavau „Penkiuose sekmadieniuose", ir ji prisėdo prie mano staliuko.

– Nekabink Žinetės. Ji ištekėjusi – rimtai ištekėjusi.

– Grąžinau jai vieną lapelį, ir tiek. Nori, tikėk, nori – ne.

– Neputok. Aš juokauju.

Į pabaigą darbingos dienos, palydėtos griausmingo superintendanto balso, kai visi mėginiai jau buvo paimti iš paslaugios Žiulio ir Lindos Sen Krua šeimos, Adamsbergas sėdo į savo tarnybinį automobilį.

– Ką veiksi šįvakar? – įkišęs galvą pro langelį, pasidomėjo Laliberté.

– Eisiu pažiūrėti į upę, truputį pasibastyti. O paskui centre pavakarieniausiu.

– O tau tarsi užačią spirgintų, nenustygsti vietoje.

– Sakiau tau, man patinka.

– Svarbiausia, mergų patinka dairytis. Aš tai niekad nekabinu mergiščių centre. Per daug mane visi ten pažįsta. Taigi, kai panyžta, varau į Otavą. Na, *man*, laikykis! – pridūrė, pliaukštelėdamas per dureles. – Būk sveikas ir iki rytojaus!

– Ašaros, šlapimas, snargliai, epitelis ir sperma, – išvardijo Adamsbergas, užvesdamas variklį.

– Spermos reikia tikėtis, – suraukė antakius Laliberté, staiga vėl atgavęs visą savo profesionalumą. –

Jeigu Žiulis Sen Krua sutiks šįvakar mažumą pasidarbuoti. Iš pradžių jis pasakė *yes*, bet vėliau pasirodė man nebe toks užsidegęs. *Criss*, juk nieko negali priversti.

Adamsbergas paliko Lalibertė su jo mėgintuvėlių rūpesčiais ir nuvažiavo tiesiai prie upės.

Iki valiai pasimėgavęs Utauė bangų šniokštimu, jis patraukė nešuliniu taku, norėdamas pėsčiomis pasiekti miesto centrą. Jei gerai perprato topografiją, kelias turėjo išvesti prie didelio tilto, prie Šodjerės krioklių. O nuo ten tik ketvirtis valandos kelio iki centro. Akmenuotą kelią nuo dviračių tako skyrė miško juosta, visiškai užgoždama šviesą. Jis buvo pasiskolinęs iš Retankur žibintuvėlį – ši vienintelė nepamiršo pasirūpinti tokia amunicija. Ir dabar jam sekėsi visai neblogai – išsilenkdamas nusvirusių šakų, jis apsuko mažą ežerėlį, kuriuo į krantus buvo išsiliejusi upė. Kai išniro tako gale, per porą žingsnių nuo ketaus tilto – milžiniško įrenginio, kurio susikryžiavusios sijos priminė jam trissyk padidintą Eifelio bokštą, nuvirtusį ant Utauė upės – šalčio jau nebejautė.

Bretoniška blyninė miesto centre savo tinklais, plūdurais ir džiovintomis žuvimis siekė panėšėti į jos savininko protėvių gimtinę. Ir tridančiu. Adamsbergas sustingo prieš tą įnagį, nutaikiusį į jį savo smaigus nuo sienos priešais. Jūrų tridantis, Neptūno harpūnas su trimis laibais smaigais, užsibaigiančiais kabliukais. Visai kitoks, negu jo, Adamsbergo, tridantis – šakės, žemdirbio įrankis, tvirtas ir sunkus; jei taip galima

pasakyti – žemės tridantis. Juk sakoma: žemės kirminas ar net žemės rupūžė. Bet jos toli, tos geliančios šakės ir sprogstančios rupūžės, paliktos Užatlantės ūkuose.

Padavėjas atnešė jam stulbinamo dydžio blyną, balsu samprotaudamas apie gyvenimą.

Už Atlanto palikti teisėjai, šakės, rupūžės, katedros ir Mėlynbarzdžio palėpės.

Palikti, tačiau laukiantys, tykantys, kada jis grįš. Visi tie veidai ir tos žaizdos, visos baimės, nenutrūkstamu atminties srautu susietos su jo žingsniais. O Kamilė... ji vėl išniro stačiai čia, pačiame viduryje miesto, pasimetusio bekraštėje, neaprėpiamoje Kanadoje. Mintis apie penkis koncertus, vyksiančius už dviejų šimtų kilometrų nuo KKŽ, jį trikdė, tarytum jam grėstų iš kambario balkono išgirsti jos altą. Kad tik to nesužinotų Danglaras – tai viskas, ko jis trokšta. Kapitonas įstengtų strimagalviais nurūkti į Monrealį, o visą kitą dieną bambėdamas skersakiuotų į jį.

Desertui jis užsisakė kavos ir taurę vyno ir nepakeldamas akių nuo valgiaraščio pajuto, kaip kažkas tylomis prisėdo prie jo staliuko. Mergina nuo Šampleno akmens – pasikvietusi padavėją, ji užsakė antrą puodelį kavos.

– Gera dienelė? – pasiteiravo šypsodama.

Mergina prisidegė cigaretę ir pažvelgė į jį atviru žvilgsniu.

Velniai rautų, pagalvojo Adamsbergas ir nustebo – kodėl? Kitu atveju būtų įsitvėręs šios progos. Tačiau nejautė jokio noro įsitempti ją į lovą, ar dėl to, kad praėjusios savaitės negandos dar tebedarė savo, ar

galbūt norėdamas papriešgyniauti superintendanto uoslei.

– Aš tau trukdau, – pasakė ji. – Tu pavargęs. Buliai tave nuvarė nuo kojų.

– Tikrai taip, – atsakė jis ir susigriebė, kad pamiršo jos vardą.

– Tavo striukė šlapia, – tarstelėjo ji prisiliesdama. – Prateka mašinos stogas? Ar atvažiavai dviračiu?

Kas ją domina? Viskas?

– Atėjau pėsčiom.

– Niekas čia pėsčiomis nevaikšto. Nepastebėjai?

– Pastebėjau. Bet aš atėjau nešuliniu taku.

– Visą kelią? Ir kiek sugaišai?

– Truputį daugiau kaip valandą.

– Ką gi, tu vyrukas nepėsčias, kaip pasakytų mano *chum*.

– Ir kodėl nepėsčias?

– Nes tame take naktimis renkasi pedžiai.

– Ir kas iš to? Ką, tavo nuomone, jie gali man padaryti?

– Ir prievartautojai. Tikrai nežinau, sklando tokios kalbos. Bet kai Noela eina ten vakarais, tai niekada toliau Šampleno akmens. Jai užtenka, kad galėtų žiūrėti į upę.

– Atrodo, tai tik upelė.

Noela nutaisė grimasėlę.

– Tokia didžiulė, kad vadinu ją upe. Visą dieną aptarnavau tuos kretinus prancūzus, visai nusivariau nuo koto. Dirbu padavėja „Karibu“, sakiau? Nemėgstu prancūzų, kai jie būriais laido gerkles, jau geriau kvebekiečiai, jie malonesni. Išskyrus mano

chum. Prisimeni, jis mane išgrūdo kaip paskutinis niekšas?

Mergina vėl užsivedė, ir Adamsbergas nežinojo, kaip jos atsikratyti.

– Še, žvilgtelėk į jo nuotrauką. Gražus, ar ne? Tu taip pat savotiškai gražus. Neįprastas – yra ir to, ir ano, ir nebejaunas. Bet man patinka tavo nosis, akys. Ir kai tu šypsaisi, – pasakė ji, lengvai pirštu braukdama jam per vokus ir lūpas. – Ir kai kalbi. Žinai, koks tavo balsas?

– Ei, Noela, – pertraukė ją padavėjas, dėdamas ant stalo sąskaitas. – Vis dar dirbi „Karibu"?

– Taip, turiu susitaupyti bilietui, Mišeli.

– Ir vis dar kremti nagus dėl savo *chum*?

– Kartais, vakarais. Vieni žmonės neturi ūpo rytais, kiti vakarais. Aš tai vakarinė.

– Et, neknisk dėl jo sau smegenų. Jį susėmė farai.

– Ką, rimtai? – atsitiesė Noela.

– Aš šūdo nemalu. Jis nuvarinėtus ratus perparduodavo su nauju numeriu. Įsivaizduoji?

– Negali būti, – papurtė galvą Noela. – Jis dirbo prie kompiuterių.

– Kieta tavo galvelė, gražuole. Tavo *chum* – dvilinkis. Įsijunk švyturėlius, Noela. Čia tau ne koks skiedalas, apie tai laikraštis rašė.

– Aš nieko nežinojau.

– Juodu ant balto Halo dienraštyje. Vieną vakarą jis išvirto iš klumpių, ir čiukai suvystė jį kaip vaiką. Tavo *chum* buvo tikras pasiutėlis. Tad išmušk iš galvos ir varyk. Norėjau tau pasakyti, kad dėl jo nesuktum plaučių. Atleisk, mane kviečia prie kito staliuko.

– Negaliu patikėti, – pratarė Noela, pirštu kabindama iš puodelio dugno cukraus likučius. – Ar nieko, jei išgersiu su tavimi taurelę? Man reikia atsikvošėti.

– Dešimt minučių, – leido jai Adamsbergas. – Paskui einu gulti, – ryžtingai pridūrė.

– Suprantu, – pasakė Noela, užsisakydama taurelę. – Tu žmogus užsiėmęs. Įsivaizduoji? Mano *chum*?

– „Išmušk iš galvos ir varyk", – pakartojo Adamsbergas. – Ką jis tau patarė? Pamiršti? Išmesti iš galvos?

– Ne. Tai reiškia: „Gerai pamąstyk apie tą dalykėlį."

– O „išvirsti iš klumpių"?

– Nusigerti iki žemės graibymo. Gana, Noela tau ne žodynas.

– Aš tik norėjau suprasti tavo istoriją.

– Na, matai, ji dar kvailesnė, negu man atrodė. Man reikia prasiblaškyti, – užbaigė ji, vienu mauku ištuštindama taurę. – Aš tave palydėsiu.

Nustebęs Adamsbergas nesusigriebė, ką atsakyti.

– Aš su mašina, o tu pėsčias, – nekantriai paaiškino Noela. – Juk neketini grįžti tuo taku?

– Būtent taip.

– Pila kaip iš kibiro. Tu manęs bijai? Ji gąsdina keturiasdešimtmetį vyriškį? Čiuką?

– Ne, ne, – nusišypsojo Adamsbergas.

– Gerai. Kur tu gyveni?

– Netoliese Prevo gatvės.

– Žinau, gyvenu už trijų kvartalų. Eime.

Adamsbergas pakilo nesuprasdamas, kodėl jo taip netraukia sėsti į tos žavios merginos automobilį.

Noela sustojo prieš jo namą; Adamsbergas atidarė dureles ir jai padėkojo.

– Nepabučiuosi manęs prieš išlipdamas? Kaip prancūzas tu ne per daug galantiškas.

– Atsiprašau, aš kalnietis. Storžievis.

Nė nevirptelėjusiu veidu Adamsbergas pakštelėjo jai į abu skruostus; įsižeidusi Noela suraukė kaktą. Pravėręs duris, jis pasisveikino su sargu, kuris visad budėdavo nuo vienuoliktos vakaro. Nusiprausęs po dušu išsitiesė ant plačios lovos. Kanadoje visi mastai didesni. Tik ne prisiminimai – šie kaip tik susitraukia.

XIX

RYTE TEMPERATŪRA NUKRITO iki –4°, ir Adamsbergas nuskubėjo pažiūrėti savo upės. Tvenkinėlių tako pakraštyje kraštai buvo apledėję, ir budriai stebimas voveraičių jis ėmė daužyti ledą sunkiais savo batais. Buvo beeinąs toliau, bet mintis apie Noelą ant akmens sulaikė jį vietoje lyg ištempta virvė. Jis pasuko atgal ir prisėdo ant uolos pažiūrėti, kaip kivirčijasi ančių kolonija ir pulkas kanadinių berniklių. Visur teritorijos, visur karai. Viena žąsis aiškiai atliko vyriausiojo policininko vaidmenį, niršiai kėsnodama sparnais ir kalendama snapu kaip tikra despotė. Adamsbergui nepatiko ta žąsis. Jis išskyrė ją iš kitų pagal dėmę plunksnose ir nutarė rytoj ateiti pažiūrėti, ar ji vėl taip autokratiškai elgsis, o gal berniklių pasauliui taip pat būdingi demokratiniai rinkimai.

Paliko antis ir jų kivirčus ir grįžo prie mašinos. Po ja buvo palindusi voveraitė; iš už užpakalinės padangos jis matė kyšant jos uodegą. Labai atsargiai pajudėjo iš vietos, kad jos nesutraiškytų.

Sužinojęs, kad Žiulis Sen Krua savo pilietinę pareigą atliko ir pripildė mėgintuvėlį, kurį buvo užklijavęs dideliame voke, superintendantas Lalibertė pragiedrėjo. Svarbiausia – sperma, svarbiausia! – šūkalojo Adamsbergui Lalibertė, atplėšdamas voką ir nekreipdamas jokio dėmesio į Sen Krua porą, įsispraudusią į kampą.

– Du variantai, Adamsbergai, – toliau dėstė Lalibertė, švytruodamas mėgintuvėliu svetainės viduryje. – Gyvas ir „sausas“ mėginys. Gyvas – kai lieka aukos makštyje. „Sausas“ atvejis sudėtingas. Mėginį paimsi nevienodai, nelygu ar sėkla bus ant audinio, ar ant kelio, ant žolės ar ant kilimo. Bjauriausia – žolė. Supranti? Paskirstysime atskiras dozes keturiose strateginėse vietose: ant kelio, sode, lovoje ir svetainėje ant kilimo.

Sen Krua pora spruko iš kambario, tarsi būtų kuo nusikaltusi, ir rytas prabėgo, šen ir ten varvinant spermos lašelius ir kreida apibrėžiant juos ratu, kad nedingtų iš akių.

– Kol ji džiūsta, – pareiškė Lalibertė, – eime į tualetą užsiimti šlapimu. Pasiimk savo kortelę ir lagaminėlį.

Sen Krua šeimai diena buvo sunki, o superintendantas liko labai ja patenkintas. Jis pravirkdė Lindą,

kad surinktų jos ašaras, ir vaikė Žiulį po lauką, kad paimtų jo snarglių. Visi mėginiai buvo sėkmingi, ir jis pergalingai kaip medžiotojas grįžo į KKŽ su savo kortelėmis ir mėgintuvėliais su etiketėmis. Dieną temdė tik vienas nesklandumas: paskutinę minutę teko pergrupuoti komandą, nes du savanoriai piliečiai atsisakė atiduoti savo mėgintuvėlius moterų komandoms. Tai įsiutino Laliberte.

– Prakeikimas, Luisez! – plyšojo jis į telefoną. – Ką tie vyrukai su savo sperma nori mums įrodyti? Kad tai skystas auksas? Švaisto ją kairėn dešinėn gražuolėms, o kai reikia darbą dirbti – išgraužk! Taip ir išdėk tam prakeiktam savo piliečiui.

– Negaliu, superintendante, – atsakė švelnioji Berta Luisez. – Jis piestu stoja kaip lokys. Man reikia pasikeisti su Portlansu.

Laliberte teko nusileisti, bet net ir vakare jis tebeatrajojo tą nuoskaudą.

– Kartais bernai būna storaodžiai kaip bizonai, – pareiškė jis Adamsbergui, jiems artėjant prie KKŽ. – Dabar, kai su mėginiais baigta, aš jiems tarstelėsiu porą žodelių, tiems šunsnukiams piliečiams. Mano padalinio moteriškaitės apie jų sumautą spermą išmano šimtą kartų daugiau, nei tie du kvaišeliai.

– Liaukis, Oreli, – patarė Adamsbergas. – Spjauk į tuodu tipus.

– Tai tarsi asmeninis įžeidimas, Adamsbergai. Eik šįvakar pas moteriškas, jei nori, o aš po vakarienės aplankysiu tuos du ožius ir išdėsiu jiems, kas ir kaip.

Tądien Adamsbergas suprato, kad beribis superintendanto linksmumas turi kitą, ne mažiau įkaitusią

išvirkščiąją pusę. Nuoširdus, tiesmukas, netaktiškas vaikinas, o drauge užsisklendęs, kietakaktis cholerikas.

– Bent jau ne tu jį taip įsiutinai? – sunerimęs paklausė Adamsbergo seržantas Sankartjė.

Sankartjė kalbėjo tyliai, buvo truputį gunktelėjęs, kaip visi drovūs žmonės.

– Ne, tai dėl dviejų kretinų, kurie atsisakė atiduoti mėgintuvėlius moterų poroms.

– Čia jau geriau. Ar galiu duoti tau vieną patarimą? – pridūrė jis, įsmeigdamas žvilgsnį į Adamsbergą.

– Klausau.

– Jis geras *chum*, bet kai pokštauja, verčiau juoktis ir prikąsti liežuvį. Noriu pasakyti – nereikia jo kurstyti. Nes kai šefas kaip reikiant įšėlsta, medžiai dreba.

– Ir dažnai taip pasitaiko?

– Jei jam prieštarauji arba jei jis ne ta koja iš lovos išlipęs. Žinai, kad pirmadienį dirbame drauge?

Po bendros grupinės vakarienės, surengtos „Penkiuose sekmadieniuose“ pirmajai nepilnai darbo savaitei atšvęsti, Adamsbergas grįžo per mišką. Dabar jau gerai pažinojo savo taką, numatydamas visus jo plyšius ir įgriuvas, matė švytinčius pakraščiais ežerėlius ir įveikė jį greičiau, negu eidamas į priekį. Pusiaukelėje stabtelėjo užsirišti atsipalaidavusio batraiščio, ir čia į jį nukrypo šviesos spindulys.

– Ei, *man*! – nuaidėjo sodrus ir karingas balsas. – Ko čia stovi? Kažko ieškai?

Adamsbergas švystelėjo žibintuvėliu savo ruožtu ir išvydo tvirtą vaikiną, kuris spoksojo į jį, pražergęs kojas; jis buvo apsivilkęs kaip girininkas, iki pat akių užsimaukšlinęs ausinę kepurę.

– Kas yra? – paklausė Adamsbergas. – Manau, takas skirtas visiems?

– A, – patylėjęs tarstelėjo žmogus. – Iš senosios tėvynės? Prancūzas, a?

– Taip.

– Iš kur aš žinau? – dabar, artindamasis prie Adamsbergo, nusijuokė žmogus. – Nes kai tu kalbi, atrodo, kad tave ne girdžiu, o skaitau. Ką čia veiki? Dairaisi vyrų?

– O tu?

– Na, na, neširsk, aš saugau kirtavietę. Negali nakčiai palikti įrankių, jų čia už visą krūvą žaliųjų.

– Kokią kirtavietę?

– Nematai? – atsiliepė žmogus, švystelėdamas už savęs žibintu.

Girios plote, iškilusiame virš kelio, Adamsbergas tamsoje įžiūrėjo pikapą, vagonėlį ant ratų ir įrankius, atremtus į medžių kamienus.

– Ką čia kerta? – mandagiai pasidomėjo Adamsbergas.

Nutraukti pokalbį be jokių mandagybių Kvebeke – gana opus reikalas.

– Jie rauna šiekštus ir sodina klevus, – paaiškino naktinis sargas. – Pagalvojau, taikaisi į įrankius. *Christ*, atleisk, kad užsipuoliau, bet toks jau mano darbas, *man*. Dažnai taip blūdinėji patamsiais?

– Man patinka.

– Turistas?

– Aš faras. Dirbu Gatino KKŽ.

Šis pareiškimas akimirksniu išsklaidė paskutinius sargo įtarimus.

– *OK, man,* tvarka. Gal išgertum alaus mano būdelėje?

– Ačiū, bet man jau metas. Turiu darbo.

– Ką darysi, *man*. Būk sveikas ir *bye*.

Artindamasis prie Šampleno akmens, Adamsbergas sumažino žingsnį. Noela buvo ten, ant akmens, apsisiautusi stora neperšlampama striuke. Jis įžiūrėjo jos cigaretės žiburiuką. Tyliai atsitraukė atgal ir užsiropštė aukštyn į girią, kad ją aplenktų. Sugrįžo į taką už trijų dešimčių metrų ir nuskubėjo savo pastato link. Po perkūnais, vis dėlto ta mergiotė – ne koks nelabasis. Sulig nelabuoju prieš akis staiga šmėstelėjo teisėjo Fiulžanso povyza. Manai, tavo mintys išsisklaidė, o jos čia, pačiame kaktos viduryje, kaip eile išsirikiavusios trys žaizdos. Tik apniauktos efemeriško Atlanto ūko.

XX

VUAZNĖ PLANAVO SAVAITGALĮ patraukti girių ir ežerų link, apsiginklavęs žiūronais ir fotoaparatu. Kadangi automobilių skaičius buvo ribotas, pasikvietė Žiusteną ir Retankur. Kiti keturi policininkai pasirinko miestą ir vyko į Otavą ir Monrealį. Adamsbergas

nusprendė vienas leistis šiaurės kryptimi. Ryte prieš išvykdamas nuėjo patikrinti, ar vakarykštė gagenanti žąsis perleido savo despotiškos valdžios skeptrą kokiam nors bičiuliui. Nes jis neabejojo – tai tikrai patinėlis.

Ne, despotė berniklė nė nemanė nusileisti. Kitos žąsys sekė jai įkandin, automatiškai pasisukdamos, vos tik jų bosas pakeisdavo kryptį, sustingdamos vietoje, kai jis pereidavo prie veiksmų, sliuogtelėdamas vandens paviršiumi ančių link, iškėtęs visas bures ir pašiaušęs plunksnas, kad atrodytų didesnis. Adamsbergas sviedė jam užgaulų žodelį, grūmodamas kumščiu, ir sugrįžo prie mašinos. Prieš pajudėdamas iš vietos priklaupė pažiūrėti, ar po mašina netūno jokia voveraitė.

Jis pasuko tiesiai į šiaurę, papietavo Kazabazua ir toliau riedėjo neaprėpiamų žemių keliais. Už kokių dešimties kilometrų nuo miesto kvebekiečiai nebesirūpino asfalto danga, atseit nuo šalčio asfaltas kiekvieną žiemą suskeldėja. Jei ir toliau važiuos tiesiąja, labai patenkintas pagalvojo jis, tai atsidurs Grenlandijoje. Tokio dalykėlio negali įsivaizduoti Paryžiuje, išėjęs iš darbo. Nei Bordo. Jis tyčia nuklydo į šalį, pasuko į pietus ir sustojo pamiškėje, netoli Pinko – Rausvojo – ežero. Miškai buvo dyki, raudonų lapų paklotą vietomis dengė sniego lopiniai. Kartkartėmis pakelės užrašai įspėdavo saugotis meškų, atkreipti dėmesį į jų nagų žymes ant skroblų kamienų. *Nepamirškite, kad juodosios meškos laipioja po šiuos medžius, ieškodamos vaisių.* Gerai, pagalvojo Adamsbergas, pakėlęs

galvą, pirštu braukdamas per nagų žymes ir lapijoje dairydamasis žvėries. Iki šiol tebuvo pastebėjęs bebrų užtvankų ir elnių išmatų. Tik atspaudus ir pėdsakus – patys žvėrys liko nematomi. Kažkas panašaus į Maksimą Leklerką Agno *Schloss*.

Negalvok apie *Schloss*, eik apžiūrėti to rausvo ežero.

Pinko ežeras buvo pažymėtas kaip vienas iš milijono mažų ežerėlių, telkšančių Kvebeke, tačiau Adamsbergui jis pasirodė didelis ir gražus. Kadangi jau Strasbūre jis įgijo įprotį įdėmiai skaityti aprašus, tai stropiai perskaitė ir Pinko ežero aprašymą. Iš jo sužinojo atsidūręs prie itin savotiško ežero.

Žengtelėjo atgal. Neseniai atsiradęs polinkis susidurti su išimtimis jį trikdė. Nuvijo mintis jam būdingu rankos mostu ir skaitė toliau. Pinko ežero gylis siekia dvidešimt metrų, o jo dugną dengia trijų metrų storio dumblo sluoksnis. Iki čia viskas buvo aišku. Bet kaip tik dėl to gylio paviršiaus vandenys nesusimaišo su gelmių vandenimis. Nuo penkiolikos metrų šie, niekad nedrumsčiami, nebejuda, ir į juos nepatenka deguonies – taip pat ir į dumblą, kuriame glūdi dešimties tūkstančių metų istorija. Žodžiu, pažiūrėti paprastas ežeras, nutarė Adamsbergas, tiesiog rausvai melsvas, tačiau slepiantis savyje kitą ežerą, sustingusį, beorį, negyvą – tikrą priešistorinę fosiliją. O blogiausia, kad ten tebegyvena jūrų žuvis, išlikusi nuo tų laikų, kai ten dar telkšojo jūra. Adamsbergas apžiūrėjo tos žuvies atvaizdą – kažkoks hibridas, lyg karpis, lyg upėtakis, ir dar dygliuotas. Kad ir kiek skaitė aprašą, nežinomosios žuvies pavadinimo nerado.

Gyvas ežeras virš mirusio ežero. Ežeras, kuriame gyvena bevardė būtybė – štai jos apmatai, atvaizdas. Adamsbergas persilenkė per medinį aptvarą, mėgindamas po rausvu vandeniu įžiūrėti tą slypintį stingulį. Kodėl visos jo mintys grįžta prie Tridančio? Kaip tos meškų nagų žymės ant kamienų? Kaip tas miręs ežeras, kuris tyliai egzistuoja sau, užsiglaudęs po gyvenimo paviršiumi, pilkšvas, dumblinas, ir po jį plaukioja jo gyventojas, atkakęs iš seniai praeitin nukeliavusių amžių?

Padvejojęs Adamsbergas iš striukės kišenės išsitraukė bloknotą. Pūkšnodamas rankas, kruopščiai perpiešė tą sumautą žuvį, plūduriuojančią tarp dangaus ir pragaro. Ketino ilgiau pabūti girioje, tačiau Pinko ežeras paskatino jį grįžti atgal. Visur jis atsiremia į mirusį teisėją, visur prisiliečia bauginamų Neptūno gelmių ir jo *prakeiktojo* tridančio. Ką, susidūręs su šita kančia, kuri jį persekioja, būtų daręs Lalibertė? Pasijuokęs ir nušlavęs visą tą reikalą didžiulės letenos mostu, pasirinkdamas kruopštumą, kruopštumą ir dar kartą kruopštumą? Stvėręs grobį ir stipriai jį sugriebęs? Tolstant nuo ežero Adamsbergo neapleido pojūtis, kad vaidmenys apsivertė aukštyn kojomis ir štai pats grobis suleidžia į jį dantis. Dyglius, nagus, smaigalius. Taigi Danglaras bus teisus įtardamas, jog jį apnikusi tikra manija.

Lėtu žingsniu jis grįžo prie mašinos. Laikrodžiai, kuriuos abu buvo nustatęs vietos laiku, nepažeisdamas penkių minučių skirtumo, rodė šešiolika valandų ir dvylika su puse minutės. Jis važiavo tuščiais

keliais, bekraštėje miškų monotonijoje ieškodamas visiško abejingumo, paskui nutarė grįžti į gyvenamas žemes. Pristabdė mašiną prie savo stovėjimo aikštelės, paskui neskubėdamas spustelėjo, paliko už savęs Halą ir leidosi Monrealio kryptimi. Darė būtent tai, ko nenorėjo daryti. Kartojo tai sau visus du šimtus kilometrų. Bet automobilis riedėjo pats kaip radijo bangomis valdomas žaisliukas, pastoviu 90 kilometrų per valandą greičiu, sekdamas paskui užpakalines priekyje važiuojančio pikapo šviesas.

Jei automobiliui aišku, kad jis važiuoja į Monrealį, tai Adamsbergas puikiai prisiminė žaliosios programėlės nuorodas, vietą ir laiką. Nebent, pagalvojo, įvažiuodamas į miestą, jis pasirinks kokį kiną ar teatrą, kodėl ne? Jei jau taip, jam reikės pakeisti mašiną, palikti tuos nelemtus ratus ir susirasti kitus, kurie nevežiotų jo nei prie Pinko ežero, nei į Monrealio kvinteto koncertą. Dvidešimt antrą valandą trisdešimt šešios su puse minutės jis įsmuko į bažnyčią kaip tik po pertraukos ir įsitaisė priekinėse eilėse, užsiglaudęs už baltos kolonos.

XXI

VIVALDŽIO MUZIKA VIJOSI aplink jį, sukeldama viena kitą vejančių pakrikų minčių mūšą. Kamilė su savo altu jaudino jį labiau, nei jis būtų norėjęs, tačiau tai buvo tik nuvogta valandėlė, slaptas jaudulys, kuris niekuo neįpareigojo. Profesiniu įpročiu jis jautė, kaip

melodija srūva lyg neįspėjama mįslė, kone gergždama iš bejėgiškumo, paskui netikėtai virsta darna, kur painiavą keičia atsakymai, klausimus – sprendimai.

Vieną tokių akimirkų, kai stygos skelbė „sprendimą“, jo mintys vienu gaistu sugrįžo prie skubaus Tridančio išvykimo iš Agno *Schloss*. Stebėdamas Kamilės stryką jis mąstė toliau. Jis visados priversdavo teisėją sprukti – vienintelė menka jo persvara, kurią kada nors buvo pasiekęs prieš Fiulžansą. Jis apsilankė Šiltigeime trečiadienį, o kitą dieną Trabelmanas išliejo savo įniršį. Taigi buvo į valias laiko, kad gandas apie šį įvykį pasklistų ir penktadienį pasirodytų vietinėse žiniose. Tą pačią dieną Maksimas Leklerkas pranešė parduodąs sodybą ir išsikraustė. Jeigu taip, dabar jų galimybės lygios. Adamsbergas vėl persekioja velionį, tačiau velionis žino, kad jo medžiotojas vėl pasirodė. Ir tokiu atveju Adamsbergas netenka vienintelės savo persvaros – teisėjo kaip numirėlio galia kiekvieną akimirką pajėgi užkirsti jam kelią. Vienas mokytas vertas dešimties, bet anas vertas tūkstančio. Grįžus į Paryžių reikės keisti strategiją, prisitaikyti prie naujai iškilusios grėsmės, vengti aviganių, kurie stengsis sudraskyt į gabalus jam kojas. *Pirmyn, jaunuoli. Skaičiuoju iki keturių*. Tad bėk, Adamsbergai, bėk.

Jeigu jis neklysta. Šmėstelėjo mintis apie Vivaldį, kuris iš amžių glūdumos siunčia jam pavojaus signalą. Šaunus tipas tas Vivaldis, puikus *chum*, ir atlieka jį ypatingas kvintetas. Automobilis nebūtų veltui jo čia vežęs. Kad nuvogtų valandą Kamilės gyvenimo ir išgirstų neįkainojamą muziko įspėjimą. Jeigu jis jau girdi mirusiuosius, gali išgirsti ir Antonijaus Vivaldžio

kuždesį; ir jis neabejojo, kad tas žmogus – puikiausia draugija. Vyrukas, kuriantis tokią muziką, gali tau pakuždėti vien labai gerus patarimus.

Tik koncertui baigiantis Adamsbergas pastebėjo Danglarą, nenuleidžiantį akių nuo savo globotinės. Šis reginys užtemdė jam visą malonumą. Ir kur tas tipas kišasi? Visur? Į visą jo gyvenimą? Kuo puikiausiai informuotas apie koncertus, jis sėdėjo čia, savo poste – šaunusis, ištikimasis, nepriekaištingasis Danglaras. Po velnių, Kamilė ne jo, kad jį kur devynios. Taigi ko kapitonas čia kaišioja savo globą? Kad įsibrautų į jos gyvenimą? Jį užplūdo tikra pagieža savo pavaduotojui. Žilstelėjęs geradaris, besitaikstantis įsismelkti pro duris, kurias paliko praviras Kamilės sielvartas.

Adamsbergą nustebino tai, kaip žaibiškai Danglaras dingo. Kapitonas apsuko bažnyčią ir laukė išeinančių muzikantų. Matyt, nori pasveikinti. Bet Danglaras įdėjo instrumentą į automobilį, sėdo prie vairo ir nusivežė Kamilę su savimi. Adamsbergas pajudėjo jiems įkandin, nekantraudamas sužinoti, kaip toli siekia slaptas jo pavaduotojo paslaugumas. Pakeliui vieną kartą stabtelėjęs, po dešimties minučių kapitonas sustabdė mašiną ir išlipęs atidarė dureles Kamilei, šioji padavė jam į antklodę susuktą ryšulį. Ta antklodė ir tai, kad ryšulys sucipo, vienu mirksniu privertė jį suvokti, kokius mastus yra įgavusi padėtis.

Vaikas, kūdikis. O iš dydžio ir balso – mažučiukas, kokio mėnesio kūdikis. Suakmenėjęs jis žvelgė, kaip paskui porą užsidarė namo durys. Danglaras, bjaurus niekšas, šlykštus vagis.

Bet šis netrukus išėjo, draugiškai pamojavo Kamilei ir sėdo į taksi.

Dieve mano, vaikas, visą kelią, vedantį į Halą, kartojo Adamsbergas. Dabar, kai Danglaras iš suvedžiotojo vėl virto doruoju, geranoriu kapitonu (kas nėmaž neapmalšino komisaro pagiežos jam), jo mintys nukrypo į jaunąją moterį. Kokiu nesuvokiamu triuku Kamilė įsitaisė vaiką? Pokštu, ūmiai suvokė, kuris neapsiėjo be kažkokio vyriškio. Mėnesio kūdikis, skaičiavo jis. Pridėti devynis lygu dešimt. Taigi po jo išvykimo Kamilė nė dešimties savaičių nelaukė, kad surastų jam pamainą. Adamsbergas spustelėjo greičio pedalą, netikėtai pagautas nekantros aplenkti tuos sumautus ratus, romiai riedančius vieni paskui kitus 90 kilometrų per valandą greičiu. Faktas kaip blynas, ir Danglarui apie jį buvo pranešta iš pat pradžių, o šis neprasitarė jam nė žodžiu. Vis dėlto Adamsbergas suprato, kad nutylėdamas šią naujieną, kuri net ir šiandien varė jį iš proto, pavaduotojas tausojo jo jausmus. Ir kodėl? Ko jis tikėjosi? Kad Kamilė visą tūkstantmetį nė nekrustelėdama raudos savo prarastos meilės? Virs akmens statula, kurią jis kada įsigeidęs galės atgaivinti? Kaip pasakose – pasakytų Trabelmanas. Ne, ji tiesiog susverdėjo, išgyveno ir susitiko kažkokį vyruką. Tokia yra tikrovė, į kurią jis skaudžiai atsitrenkė.

Ne, pagalvojo jis, išsitiesdamas ant lovos. Ne, niekad jis kaip reikiant nesuvokė, kad prarasdamas Kamilę praranda ją iš tikro. Paprasta logika – ir kas jam

iš to? Dabar atsirado tas suknistas tėtušis ir išstūmė jį iš scenos. Net Danglaras stojo prieš jį. Jis nesunkiai įsivaizdavo kapitoną, žengiantį į gimdymo namus ir spaudžiantį ranką šviežiai iškeptam patikimam vyriškiui, kuriuo gali pasikliauti, pasitikėti, kurio dora sudaro tokią malonią priešpriešą jam. Nepriekaištingas, tiesmukas vyrukas, verslininkas su labradoru, ne, su dviem labradorais, ir su batais, suvarstytais naujutėlaičiais raišteliais.

Adamsbergas nekentė jo iš visos širdies. Šįvakar akimirksniu būtų nudaigojęs tą tipą ir jo šunis. Jis – faras, jis – bulius, čiukas, būtų jį nudėjęs. Ir suvaręs šakes, kodėl ne?

XXII

ADAMSBERGAS PABUDO VĖLAI ir nebėjo mesti iššūkio berniklių bosui, atsisakė ir planų aplankyti ežerus stebėjimo tikslais. Iš karto patraukė prie savojo tako. Mergina sekmadieniais nedirba; jis tikėjosi rasti ją prie Šampleno akmens. Ji tikrai buvo ten, su dviprasmiška šypsenėle ir cigarete lūpose, pasirengusi sekti paskui jį į jo numerį.

Partnerės aistra iš dalies užganėdino Adamsbergą po vakarykščių nemalonumų. Šeštą valandą vakaro išprašydinti ją lauk buvo nelengva. Nuoga sėdėdama ant lovos, Noela nenorėjo nieko girdėti, kupina ryžto praleisti čia naktį. Apie tai negali būti nė kalbos, švelniai paaiškino jai Adamsbergas, po truputį ją apren-

ginėdamas – netrukus grįš jo kolegos. Turėjo užvilkti jai striukę ir už rankos nuvesti iki durų.

Vos Noela dingo, jis išmetė merginą iš galvos ir paskambino Mordanui į Paryžių. Majoras buvo naktinėtojas, ir penkiolika po vidurnakčio jis neprikels jo iš miego. Greta savo pedantiškos aistros kanceliariniams reikalams Mordanas puoselėjo senamadišką polinkį akordeonui ir liaudies dainoms ir šį vakarą grįžo iš šventės, kuri, regis, labai jam patiko.

– Tiesą sakant, Mordanai, – pasakė Adamsbergas, – skambinu ne tam, kad papasakočiau, kas nauja. Viskas klostosi, komanda darbuojasi, nėra ką pasakoti.

– O kolegos? – vis dėlto pasiteiravo Mordanas.

– Tvarkelė, kaip jie čia sako. Malonūs ir išmanūs.

– Vakarai laisvi ar dešimtą gesinama šviesa?

– Laisvi, bet tuo požiūriu jūs nieko nepraradote. Halui-Gatino toli iki kabaretų ir mugių. Čia viskas gan plyna, kaip sako Žinetė.

– Bet gražu?

– Labai. Skyriuje jokių nesklandumų?

– Jokių. Kokiu tikslu skambinate, komisare?

– Penktadienio, spalio dešimtosios, „Elzaso naujienų“ egzempliorius. Ar bet koks regioninis arba vietinis laikraštis, ar aš žinau.

– Paieškų objektas?

– Žmogžudystė, įvykdyta Šiltigeime spalio ketvirtąją, šeštadienio vakarą. Auka – Elizabetė Vind. Bylą tiria majoras Trabelmanas. Kaltinamasis – Bernaras Vetijė.

Aš, Mordanai, ieškau straipsnio ar žinutės apie faro iš Paryžiaus viešnagę ir serijinio žudiko versiją. Kažko tokio. Penktadienio, dešimtos – ne kitos – dienos.

– Manau, faras iš Paryžiaus – tai jūs?

– Tikrai taip.

– Laikome tai paslaptyje ar aptariame su brigada Paskalų salėje?

– Griežčiausioje paslaptyje, Mordanai. Ta byla man – vienos kebeknės.

– Tai skubu?

– Kuo skubiausia. Praneškite man, kai tik ką nors aptiksite.

– O jei nieko neaptiksiu?

– Tai irgi labai svarbu. Paskambinkite man tiek vienu, tiek kitu atveju.

– Minutėlę, – pertarė jį Mordanas. – Ar galėtumėte man kasdien atsiųsti elektroninį laišką su smulkiu jūsų veiklos KKŽ aprašymu? Brezijonas grįžus laukia ataskaitos, ir, manau, jūs norėtumėte, kad tuo pasirūpinčiau aš.

– Taip, ačiū už pagalbą, Mordanai.

Ataskaita. Apie tai jis nė nepagalvojo. Kol dar prisiminė Žiulio ir Lindos Sen Krua pastangas, prisivertė sukurpti majorui aprašymą, kaip praėjusiomis dienomis buvo imami mėginiai. Pačiu laiku – neseniai išnirę Fiulžansas, šviežiai iškeptas tėvas ir Noela užgožė prakaito ir šlapimo pavyzdžius. Jis buvo patenkintas rytoj atsikratysiąs savo griežtojo ir drauge linksmų plaučių porininko ir atsidursiąs poroje su Sankartjė Geravaliu.

Vėlai vakare išgirdo, kaip aikštelėje sustojo automobilis. Pažvelgęs iš balkono išvydo išlipantį Monrealio būrelį, o jo priešakyje – Danglarą, susigaužusį po šlapdriba. Ir jam knietėjo duot jam parako, kaip būtų pasakęs superintendantas.

XXIII

KEISTA, KAIP PER TREJETĄ DIENŲ gali paliauti stebėjęsis ir įsikinkyti į rutiną, mąstė Adamsbergas, stabdydamas mašiną prie KKŽ būstinės per kelis metrus nuo uoliojo voveriuko, saugančio duris. Šviežumo pojūtis blėso, naujojoje teritorijoje kiekvienas rausėsi sau duobelę, pritaikydamas ją savo formoms – taip žmogus po truputį išsėdi savo krėslo sėdynę. Taigi šį pirmadienį posėdžių salėje, kad išklausytų superintendanto nurodymų, visi užėmė savo įprastas vietas. Po darbo „vietoje“ – laboratorija, pavyzdžiai, kuriuos reikia išdėlioti apdorojimui devyniasdešimt šešiose akutėse ant dviejų milimetrų skersmens apskritos plokštelės. Šias instrukcijas Adamsbergas vangiai užsirašinėjo kasdieninei savo ataskaitai Mordanui.

Adamsbergas netrukdė Fernanui Sankartjė išdėlioti korteles, paruošti plokšteles, paleisti į darbą puansonus. Parimę ant baltų turėklų, abu stebėjo procesą. Jau dvi naktis Adamsbergas prastai miegojo, ir monotoniškas, darnus dešimties puansonų judėjimas jį liūliavo.

– Taip gali žmogų užmigdyti, a? Nori, kad atneščiau kavos?

– Dvigubos, Sankartjė, labai stiprios.

Seržantas sugrįžo, atsargiai nešdamas stiklines.

– Nenusiplikyk, – įspėjo, paduodamas kavą Adamsbergui.

Abu vyrai vėl pasirėmė, palinkdami virš turėklų.

– Dar truputis, – pasakė Sankartjė, – ir nebegalėsi ramiai nusičiurkšti į sniegą – tuoj išnirs brūkšninis kodas ir trys sraigtasparniai su farais.

– Dar truputis, – kaip aidas pakartojo Adamsbergas, – ir mums net nebereikės tardyti suimtųjų.

– Dar truputis, ir mums net nebereikės jų matyti. Girdėti jų balso, sukti galvos, o gal kartais... Prisistatome į nusikaltimo vietą, paimame išgaravusio prakaito pavyzdį, ir tie vyručiai žnyplutėmis išžvejojami iš namų ir pristatomi tinkamo dydžio dėžutėje.

– Dar truputis, ir mes dvėsim iš nuobodulio.

– Patinka šis gėralas?

– Nelabai.

– Mums su juo nekaip sekasi.

– Nuobodžiauji, Sankartjė?

Seržantas pasvėrė atsakymą.

– Aš norėčiau grįžti prie operatyvinio darbo. Ten, kur galėčiau žiūrėti savo akimis ir nusičiurkšt ant sniego, jei supranti, ką noriu pasakyti. Svarbiausia, mano gražuolė liko Toronte. Tik nesakyk šefui, o tai jis man nusuks sprandą.

Įsižiebė raudonas signalas, ir vyrai kurį laiką stovėjo nejudėdami, žvelgdami į sustingusius puansonus. Paskui Sankartjė sunkiai atsiplėšė nuo turėklų.

– Reikia judintis. Jeigu šefas nučiups mus vaikant debesis, užputos.

Jie ištuštino dėklą ir sudėjo naujas korteles. Plokštelės, akutės. Sankartjė įjungė aparatą.

– Paryžiuje dažnai užsiimi operatyviniu darbu? – paklausė.

– Kiek tik įmanoma. Be to, vaikštinėju, žingsniuoju, svajoju.

– Tau sekasi. Tiri bylas, gainiodamas debesis?

– Tam tikra prasme, – nusišypsojo Adamsbergas.

– Šiuo metu turi ką nors įdomaus?

Adamsbergas susiraukė.

– Ne tas žodis, Sankartjė. Veikiau rausiu žemę.

– Aptikai kokį kaulą?

– Krūvą kaulų. Aptikau visą numirėlį. Bet jis – ne auka, o žudikas. Senas numirėlis – žudikas.

Adamsbergas įdėmiai pažvelgė į rudas Sankartjė akis, beveik tokias pat apskritas, kaip tie rutuliukai, kuriuos vietoje akių įstato žaisliniams žvėreliams.

– Na, – atsiliepė Sankartjė, – jei jis dar žudo, vadinasi, ne visai numiręs.

– Ne, visai, – spyriojosi Adamsbergas. – Sakau tau, jis miręs.

– Na, tuomet jis nepasiduoda, – skėstelėjo rankomis Sankartjė. – Spurda kaip velnias šventintame vandenyje.

Adamsbergas pasirėmė į turėklą. Pagaliau kažkokia ranka, nekaltai ištiesta jam po Klementinos rankos.

– O tu – nepėsčias čiukas, Sankartjė. Tau tikrai reikia dirbti operatyvinį darbą.

– Manai?

– Esu tikras.

– Šiaip ar taip, – palingavo galvą seržantas, – dar truputis, ir tu su savo velniu nusvilsi nagus. Jei galiu tau patarti – saugokis. Atsiras tokių, kurie pasakys, kad vieno šulo pritrūkai.

– Tai yra?

– Kurie pasakys, kad sapnuoji atmerktomis akimis, štai taip, kad kraustaisi iš galvos.

– Jau sako, Sankartjė.

– Tai užčiaupk snapą ir nesistenk jų įtikinti tuo, kas neįtikima. Bet sakau tau, mano rašte parašyta, kad tu turi makaulę ir eini teisingu keliu. Ieškok savo nelabojo demono, o kol nutversi jį už uodegos, būk tylus kaip žemė.

Adamsbergas stovėjo, palinkęs virš turėklų, tiesiog apčiuopiamai jausdamas tą palengvėjimą, kuris slypėjo jo giedraveidžio kolegos žodžiuose.

– O tu, Sankartjė, – kodėl tu nelaikai manęs kuoktelėjusiu?

– Nes toks nesi, ko čia nesuprasti. Eini pietauti? Jau po dvylikos.

Kitą vakarą, po dienos, praleistos prie automatinių tyrimų, Adamsbergas apgailestaudamas išsiskyrė su savo geranoriu kolega.

– Su kuo rytoj dirbi poroje? – paklausė Sankartjė, lydėdamas jį prie mašinos.

– Su Žinete Sen Prė.

– Ta gera mergiotė. Gali atsipalaiduoti.

– Bet man tavęs trūks, – prisipažino Adamsbergas, spausdamas jam ranką. – Tu padarei man didelę paslaugą.

– Kaip gal` būti?

– Tikrai taip, ir tiek. O tu? Su kuo dirbsi tu?

– Su ta, kurią negreit apeisi. Gal primintum jos vardą?

– Negreit apeisi?

– Storulė, – sumišęs išvertė Sankartjė.

– A, Violeta Retankur.

– Atleisk, aš vėl apie tą patį, bet kai pričiupsi tą nelabą numirėlį, net jei po dešimties metų, – ar galėsi duoti man žinią?

– Tave tai taip domina?

– Taip. Ir dabar tu man draugas.

– Pranešiu. Net po dešimties metų.

Lifte Adamsbergas susidūrė su Danglaru. Po dviejų dienų su Sankartjė Geravaliu Adamsbergas atlyžo ir kuriam laikui atidėjo pasiaiškinimus su pavaduotoju.

– Šįvakar kur nors einate, Danglarai? – pasiteiravo kaip niekur nieko.

– Nusikalęs. Užkandu ir griūnu į lovą.

– Kaip vaikai? Viskas gerai?

– Taip, ačiū, – truputį nustebęs atsakė kapitonas.

Grįždamas į numerį Adamsbergas šypsojosi. Paskutiniu laiku Danglarui nekaip sekasi slapukauti. Vakar jis girdėjo, kaip pusę septynių vakaro išjudėjo automobilis, o grįžo beveik antrą valandą nakties. Kaip tik nuvažiuoti į Monrealį, išklausyti tą patį koncertą

ir pažerti savo geradarystes. Trumpos naktys ryškėjo ratilais paakiuose. Šaunusis Danglaras, toks užtikrintas savo *incognito*, stropiai saugantis savo išsivadėjusią paslaptį. Šįvakar paskutinis koncertas ir nauja ištikimojo kapitono kelionė ten ir atgal.

Pro langą Adamsbergas stebėjo, kaip Danglaras vogčiomis pajuda iš vietos. Laimingo kelio ir gero koncerto, kapitone. Jis žiūrėjo, kaip tolsta automobilis, ir čia paskambino Mordanas.

– Atleiskite, kad užgaišau, komisare, buvome tokie užsiėmę – vienas tipas susimanė nudaigoti žmoną ir paskambino mums. Teko apsupti pastatą.

– Kas nors nukentėjo?

– Ne, pirmą kulką vyriokas suvarė į pianiną, antrą sau į koją. Laimei, tikras vėpla.

– Iš Elzaso naujienų yra?

– Verčiau perskaitysiu jums straipsnį aštuntajame puslapyje: „Dvejonės dėl Šiltigeimo žmogžudystės? Šiltigeimo žandarmerijai atlikus tyrimą po tragiško Elizabetės Vind nužudymo spalio ketvirtosios, šeštadienio, naktį, prokuratūra išdavė orderį sulaikyti B. Vetijė. Tačiau, pasak mūsų informatorių, B. Vetijė pakartotinai bus apklausęs vienas žymus Paryžiaus komisaras. Pasak to paties šaltinio, merginą galėjęs nužudyti serijinis žudikas, siautėjantis krašto teritorijoje. Šią hipotezę kategoriškai atmeta majoras Trabelmanas, kuriam patikėtas tyrimas. Jo nuomone, tai esą ne daugiau kaip gandai. Majoras pabrėžė svarias B. Vetijė sulaikymo priežastis.“ To ir ieškojote, komisare?

– Taip, taip. Išsaugokite tą straipsnį. Telieka melstis, kad „Elzaso naujienų“ neskaitytų Brezijonas.

– Norėtumėt, kad tas Vetijė pasirodytų nekaltas?

– Ir taip, ir ne. Nelengva rausti žemę.

– Ką gi, – užbaigė Mordanas, nieko daugiau nebeklausinėdamas. – Ačiū už pranešimus. Atrodo įdomiai, bet ne per daug patraukliai – visos tos kortelės, puansonai, plokštelės?

– Žiustenas čia jaučiasi puikiai, Retankur sėkmingai prisitaiko, Vuaznė regi tame kažką antgamtiška, Fruasi ištveria, Noelis nekantrauja, Estaleras stebisi, o Danglaras vaikšto į koncertus.

– O jūs, komisare?

– Aš? Mane jie vadina „debesų varovu". Niekam to nesakykite, Mordanai, apie straipsnį taip pat.

Nuo Mordano Adamsbergas išsyk perėjo prie Noelos, kurios vis labiau įsiplieskianti aistra, žinia, padėdavo jam pamiršti nemalonų Monrealio atradimą. Ryžtinga mergina bemat išsprendė pasimatymų problemą. Jie susitikdavo prie Šampleno akmens, paskui, po ketvirčio valandos kelio dviračių taku, pasiekdavo dviračių nuomos punktą, trobesį, kurio vienas langas buvo išklibęs. Kuprinėje mergina atsigabendavo viską, kas jai atrodė būtina – sumuštinių, gėrimų ir pripučiamąjį čiužinį. Adamsbergas su ja išsiskirdavo apie vienuoliktą, grįždavo nešuliniu taku – dabar jau mintinai žinojo kiekvieną jo įdubą – praeidavo pro kirtavietę, pamojavęs budėtojui, atsisveikindavo su Utauė upe ir eidavo gulti.

Darbas, upė, girios ir mergina. Apskritai nėra to blogo, kur neišeitų į gera. Pamiršti šviežiai iškeptą tėvą, o dėl Tridančio kartoti sau Sankartjė žodžius:

Turi makaulę ant pečių ir eini teisingu keliu. Sankartjė jis ir norėjo tikėti, nors, pasak Portlanso ir Ladusero užuominų, brigada, atrodo, ne per daug žavėjosi jo išmanumu.

Šį vakarą su Noela apniaukė lengvas šešėlis. Trumpas pokalbis, laimei, griežtai nutrauktas.

– Pasiimk mane su savimi, – paprašė mergina, išsitiesusi ant pripučiamojo čiužinio.

– Negaliu, aš vedęs, – bemat atsiliepė Adamsbergas.

– Meluoji.

Tolesnius jos žodžius Adamsbergas užčiaupė bučiniu.

XXIV

DIENOS POROJE SU ŽINETE SEN PRĖ būtų prabėgusios visai maloniai, jei ne tai, kad Adamsbergui teko užsirašinėti viską, ką diktavo jo porininkė. *Didinamoji kamera, pavyzdžių kopijos, atliktos terminio ciklo aparatu.*

Gerai, Žinete, kaip panorėsi.

Tačiau Žinetė, ne tik šneki, bet ir atkakli, pastebėdavo išsiblaškiusį Adamsbergo žvilgsnį ir neatlyždavo.

– Nesimuistyk, nieko čia sunkaus. Įsivaizduok molekulinę kopijavimo mašiną, gaminančią milijardus egzempliorių kopijų. Ar aišku?

– Aišku, – automatiškai kartojo Adamsbergas.

– Padidinti pavyzdžiai pažymimi švytinčiu indikatoriumi, kuris palengvina jų atpažinimą lazeriu. Ar dabar aiškiau?

– Man viskas aišku, Žinete. Darbuokis toliau, aš tave stebiu.

Ketvirtadienio vakarą Noela laukė jo, sėdėdama ant dviračio, šypsodamasi, ryžtingu veidu. Kai jie ant nuomos punkto grindų patiesė čiužinį, ji prigulė, pasirėmusi alkūne, ir ištiesė ranką prie savo kuprinės.

– Ji turi tau staigmeną, – pranešė, traukdama iš jos voką.

Mergina juokdamasi mojavo juo Adamsbergui prieš nosį; šis įtariai atsitiesė.

– Ji gavo bilietą į tą patį reisą, kuriuo kitą antradienį skrendi tu.

– Grįžti į Paryžių? Jau?

– Grįžtu pas tave.

– Noela, aš vedęs.

– Meluoji.

Jis vėl ją pabučiavo, sunerimęs labiau, negu pirmąjį kartą.

XXV

ADAMSBERGAS SUSTOJO ŠNEKTELĖTI su voveriuku, budinčiu prie KKŽ būstinės, truputį užvilkindamas beprasidedančią dieną, kuri laukė jo poroje su Miču Portlansu. Tądien voveriukas buvo susiradęs

drauguže, ir ši labai trukdė jam stropiai eiti pareigas. Visai kitaip buvo su nuoboda Portlansu, aistringu mokslinčium, tarnaujančiu genetikai, tarsi būtų susisaistęs su ja įžadais, ir visą savo meilę paaukojusiu dezoksiribonukleino rūgšties skaidulėlėms. Kitaip nei Žinetė, inspektorius nepajėgė suvokti, kad Adamsbergas negali suprasti jo aiškinimų, o dar mažiau – kad entuziastiškai jų neįsisavina, ir gausiai bėrė duomenis. Adamsbergas šį bei tą rašinėjo bloknote, nugirsdamas vieną kitą tos įkvėptos kalbos nuotrupą. *Kiekvienas pavyzdys dedamas ant poringų šukučių... Nustatoma programa...*

Poringos šukutės? – užsirašinėjo Adamsbergas.

Elektros laukui veikiant DNR perkeliama į separatyvinį gelį.

Separatyvinis gelis?

– Ir dėmesio! – šūktelėjo Portlansas. – Čia prasideda molekulių lenktynės, kuriose DNR dalelės praneria per gelį, kad pasiektų finišo liniją.

– Pamanyk.

– Ir detektorius suseka daleles joms išnyrant iš valdiklio, palaipsniui, po vieną, pagal didėjantį ilgį.

– Stebėtina, – pratarė Adamsbergas, piešdamas storą skruzdžių karalienę, persekiojamą šimto sparnuotų patinėlių.

– Ką tu ten pieši? – nepatenkintas pertraukė savo paskaitą Portlansas.

– Dalelių lenktynes per gelį. Kad geriau įsiminčiau.

– Ir štai rezultatas! – sušuko Portlansas, bakstelėdamas pirštu į ekraną. – Dvidešimt aštuonių juostų profilis, pateiktas valdiklio. Gražu, tiesa?

– Labai.

– Šita kombinacija, – toliau postringavo Mičas, – (jei prisimeni, tai Žiulio Sen Krua šlapimas) išreiškia jo genetinį profilį, vienintelį pasaulyje.

Adamsbergas stebėjo, kaip Žiulio šlapimas virsta dvidešimt aštuoniomis juostomis. Štai toks buvo Žiulis, toks buvo žmogus.

– Jei tai būtų tavo šlapimas, – mažumą atlėgęs pasakė Portlansas, – aišku, pamatytume kažką visai kita.

– Bet vis tiek dvidešimt aštuonias juostas? Ne šimtą keturiasdešimt dvi?

– Kodėl šimtą keturiasdešimt dvi?

– Šiaip sau. Aš tik klausiu.

– Sakau tau, dvidešimt aštuonias. Žodžiu, jei ką nors ketini nužudyti, verčiau nesisiok ant lavono.

Mičas Portlansas pats vienas nusijuokė.

– Nesijaudink, aš atsipalaidavau, – paaiškino.

Per pietų pertrauką Adamsbergas pastebėjo Vuaznė, geriantį kavą ir šnekučiuojantį su Laduseru. Pamojo jam, Vuaznė priėjo.

– Jūs supratote, Vuaznė? Gelį, tas beprotiškas lenktynes, dvidešimt aštuonias juostas?

– Ganėtinai.

– O aš ne. Būkite geras ir pasiųskite Mordanui šios dienos ataskaitą, aš nesugebėsiu.

– Portlansas per daug skuba? – sunerimo leitenantas.

– O aš per lėtai krutu. Sakykite, Vuaznė, – pridūrė Adamsbergas, traukdamas bloknotą, – ar šita žuvis jums ką nors sako?

Vuaznė smalsiai palinko prie Adamsbergo piešinėlio, vaizduojančio padarą, tūnantį Pinko ežero dugne.

– Niekada nesu tokios matęs, – atsiliepė susidomėjęs. – Ar tikrai teisingai nupiešta?

– Netrūksta nė vieno peleko.

– Niekada nesu tokios matęs, – pakartojo leitenantas, kraipydamas galvą, – o apie ichtiofauną vis dėlto šį tą išmanau.

– Apie ką?

– Apie žuvis.

– Tai ir sakykite „žuvis". Jau ir taip vargiai suprantu mūsų kolegas, neapsunkinkite man užduoties.

– Iš kur tai?

– Iš vieno sumauto ežero, leitenante. Iš dviejų ežerų, telkšančių vienas ant kito. Gyvas ežeras ant mirusio ežero.

– Atsiprašau?

– Dvidešimt metrų gylio, trimetrinis dešimties tūkstančių metų senumo dumblo sluoksnis. Gelmėse viskas sustingę. Ir ten plūduriuoja ta senovinė žuveliokė, atkeliavusi iš tų laikų, kai ten buvo jūra. Gyvoji iškasena, kuriai, jeigu norite, nėra čia kas veikti. Galva neneša, kodėl ir kaip ji išgyveno. Šiaip ar taip, išgyveno ir spurda tame ežere, kaip velnias šventintame vandenyje.

– Po perkūnais! – sužavėtas iškvėpė Vuaznė, negalėdamas atplėšti akių nuo piešinėlio. – Jūs įsitikinęs, kad tai ne pasaka, ne legenda?

– Aprašas atrodė įtikinamai. Kaip jums atrodo? Lochneso pabaisa?

– Nesė – ne žuvis, o roplys. Kur tas ežeras, komisare?

Žvelgdamas išsiblaškiusiu žvilgsniu Adamsbergas neatsakė.

– Kur? – pakartojo Vuaznė.

Adamsbergas pakėlė į kolegą akis. Jis kaip tik svarstė, kas atsitiktų, jei visa Nesė įsispraustų į Strasbūro katedros prieangį. Pasklistų gandas. Ir nors faktas būtų neįprastas, bet ne itin grėsmingas – juk Lochneso pabaisa nespjaudo ugnimi, tad neišsprogdins gotikinio meno perlo.

– Atsiprašau, Vuaznė, aš užsigalvojau. Tai Pinko ežeras, nelabai toli nuo čia. Rausvai melsvas, labai gražus pažiūrėti. Tik tegu toji regimybė jūsų neapgauna. Ir jei pastebėsite tą žuvį, nutverkite ją man.

– Ei, – paprieštaravo Vuaznė. – Žuvų aš neskriaudžiu, aš jas myliu.

– Na, o šitos aš nemyliu. Eikšekit, parodysiu jums tą ežerą žemėlapyje.

Tą vakarą Adamsbergas pasistengė apsisaugoti nuo pavojaus susitikti Noelą: pastatė mašiną atokioje gatvėje, į vidų įsmuko pro užpakalines pusrūsio duris ir išsilenkė nešulinio tako. Kirto kelią per girią, perėjo kirtavietę, susitiko sargą, kuris ką tik buvo atvykęs į postą.

– *Hey, man*! – pamojo jam budėtojas. – Vis slampinėji?

– Taip, būk sveikas, – šyptelėjęs atsakė Adamsbergas, nesileisdamas į kalbas.

Žibintuvėlį jis uždegė, tik pasijutęs saugus, kai jau įveikė du trečdalius kelio ir atsidūrė gerokai už akmens, toliau kurio Noela niekad neidavo; tada grįžo į taką.

Čionai, už dviejų dešimčių metrų, atsirėmusi į skroblą jinai jo ir laukė.

– Eikš, – tarė, imdama Adamsbergą už rankos. – Turiu tau šį tą pranešti.

– Aš vakarieniauju su kolegomis, Noela, negaliu.

– Tai netruks.

Adamsbergas leidosi nutempiamas iki dviračių nuomos trobesio ir apdairiai įsitaisė per porą metrų nuo merginos.

– Tu mane myli, – be įžangų pareiškė Noela. – Supratau tai jau pirmąjį kartą, kai pasirodei take.

– Noela...

– Aš žinojau, – pertraukė jį Noela. – Žinojau, kad tai tu ir kad mane myli. Jis man pasakė. Dėl to kasdien ir ateidavau ant to akmens, ne dėl vėjo.

– Kas – „jis"?

– Senasis indėnas Šavis. Jis man pasakė. Kad prie senosios utauė genties upės akmens pasirodys antroji Noelos pusė.

– Senasis indėnas, – pakartojo Adamsbergas. – Ir iš kur tas senasis indėnas?

– Iš Sent Agatos de Mono. Jis algonkinas, kilęs iš utauė genties. Jis žino. Aš palaukiau, ir tai buvai tu.

– Dieve mano, Noela, juk nemanai juo patikėti?

– Tu, – Noela bedė pirštu į Adamsbergą. – Myli mane taip, kaip aš myliu tave. Ir kol tekės ši upė, mūsų niekas neišskirs.

Trenkta, visiškai trenkta. Lalibertė buvo teisus. Kažkas neaiškaus – ta mergina, vienut viena auštant nešuliniame take.

– Noela, – tarė jis stodamasis ir žingsniuodamas po trobesį. – Noela, tu žavi, puiki mergina, labai man patinki, bet atleisk, aš tavęs nemyliu. Aš vedęs, myliu savo žmoną.

– Meluoji, tu neturi žmonos. Senasis Šavis man pasakė. Ir myli mane.

– Ne, Noela. Mes pažįstami šešetą dienų. Tu krimtaisi dėl savo *chum*, aš buvau vienišas – štai ir viskas. Labai gaila, istorija baigta.

– Ne, nebaigta – prasideda visiems laikams. Čia, – pridūrė mergina, rodydama sau į pilvą.

– Kas – čia?

– Čia, – ramiai pakartojo Noela. – Mūsų vaikas.

– Meluoji, – dusliai tarstelėjo Adamsbergas. – Negali to taip anksti žinoti.

– Ne, galiu. Testai duoda atsakymą per tris dienas. Ir Šavis man sakė, kad nuo tavęs pastosiu.

– Netiesa.

– Tiesa. Ir tu nepaliksi Noelos, kuri tave myli ir nešioja po širdimi tavo kūdikį.

Adamsbergo žvilgsnis instinktyviai nukrypo į pakeliamąjį langą. Jis skubiai kilstelėjo rėmą ir iššoko į kelią.

– Iki antradienio! – šūktelėjo jam Noela.

Adamsbergas grįžo į dviračių taką ir bėgo iki pat namų. Trūksmingai alsuodamas sėdo į mašiną ir leidosi girios kryptimi, per dideliu greičiu

vinguriuodamas žvyrkeliais. Stabtelėjo prie nuošalios krautuvėlės, nusipirko alaus ir picos. Surijo ją kaip lokys, prisėdęs ant kelmo pamiškėje. Visiškai užspęstas, jokios užuolandos, kur galėtum pasislėpt nuo tos pusprotės, nutvėrusios jį už gerklės. Ji tokia trenkta, jog jis neabejojo, kad antradienį pamatys ją oro uoste, o paskui ji įsikurs jo Paryžiaus bute. Jis turėjo suprast, susivokti, išvydęs ją ant to akmens – tokią tiesmuką ir tokią keistą – kad Noela pamišusi. Beje, iš pradžių jis jos vengė. Bet nelemtas nuotykis su kvintetu sviedė jį kaip kokį stuobrį į kibius tos mergiotės nagus.

Vakarienė ir žvarbus šaltis, besileidžiantis kartu su tamsa, įkvėpė jam naujų jėgų. Jo išgąstis virto įniršiu. Po paraliais, niekas neturi teisės taip užspęsti vyruko. Jis išstums ją iš lėktuvo, nusvies į Seną Paryžiuje.

Velniai rautų, pagalvojo stodamasis, jis pradeda dažnokai niršti ir gviešiasi sutraiškyti ar tiesiog nudobti daugokai žmonių. Favras, Tridantis, Danglaras, Šviežiai iškeptas tėvas, o dabar dar toji merga. Kaip būtų pasakęs Sankartjė, jis pameta galvą. Ir nebesusieja minčių. Nebesuvaldo savo pragaištingo įsiūčio, netgi savo debesų, kurių pirmąsyk nebenori vaikyti. Visi tie tolydžio besikartojantys vaizdiniai – prisikėlęs numirėlis, šakės, meškų nagų žymės ir pikta lemiantys ežerai – pradėjo jį slėgti, ir jam atrodė, kad jis jau nebesuvaiko savo debesų. Taip, labai gali būti, kad jis po truputį pameta galvą.

Sunkiu žingsniu jis grįžo į savo numerį, prasmukęs per pusrūsį kaip koks nusikaltėlis ar žmogus, pats užspeitęs save į kampą.

XXVI

KAI VUAZNĖ SU FRUASI ir Retankur išvažiavo prie Pinko ežero, kai kiti du vėl išskubėjo į Monrealio barus, išsitempdami drauge skrupulingąjį Žiusteną, o Danglaras bandė atsimiegoti, Adamsbergas praleido savaitgalį slapčiomis keliaudamas. Gamta jam visad išeidavo į gera – išskyrus pasalūniškąjį ežerą – ir verčiau pasinerti joje, negu sukti ratu po savo numerį, į kurį galėjo prisistatyti Noela. Laukan jis išsmuko auštant, kai visi dar miegojo, ir išvažiavo prie Myčo ežero.

Praleido ten daug laiko, klaidžiodamas mediniais tilteliais, žingsniuodamas pakrante, iki alkūnių panardindamas rankas į sniegą. Nutarė, kad nakčiai į Halą bus saugiau negrįžti, ir pernakvojo vienoje Manivakio užeigoje, melsdamas, kad kambaryje neišdygtų pranašas Šavis ir per jėgą neįpirštų jam kvoštelėjusios savo mokytinės. Visą kitą dieną jis iki išsekimo klaidžiojo po miškus, rankiodamas beržo skiedras, raudoniu tvieskiančius lapus ir svarstydamas, kur galėtų pasislėpti šįvakar.

Poezija. O jei nuėjus pavakarieniauti į poezijos barą? „Ketureilis" jaunimo netraukė, ir Noelai nešaus į galvą jo ten ieškoti. Jis paliko mašiną atstu nuo namų ir patraukė didžiuoju bulvaru, o ne tuo nelemtu taku.

Išvargęs, įdirgęs ir drauge atbukęs jis sukirto lėkštę keptų bulvių, puse ausies klausydamasis eilėraščių, kurie liejosi vienas po kito. Netikėtai šalimais prisėdo Danglaras.

– Gerai praleidote savaitgalį? – pasiteiravo kapitonas, aiškiai mėgindamas susitaikyti.

– O jūs, Danglarai? Ar geriau išsimiegojote? – irzliai atsiliepė Adamsbergas. – Išdavystė graužia sąžinę ir naktimis, ji sekina, slegia.

– Atleiskite?

– Išdavystė. Kaip pasakytų Lalibertė, juk ne algonkiniškai kalbu. Slapukavimo ir tylos mėnesiai, o kur dar kokie šeši šimtai kilometrų kelio, sukarto paskutinėmis dienomis iš meilės Vivaldžiui.

– A, – murmtelėjo Danglaras, dėdamas ant stalo abi rankas.

– Teisingai. Ploti, panėšėti instrumentą, palydėti, praverti duris. Tikras riteris.

– Ir kas iš to?

– O *prieš tai*, Danglarai? Jūs stojote į Ano pusę. Tipo su dviem labradorais ir naujutėlaičiais batraiščiais. Prieš mane, Danglarai, prieš mane.

– Aš jūsų nesuprantu. Apgailestauju, – stodamasis pasakė Danglaras.

– Minutėlę, – Adamsbergas sulaikė jį už rankovės. – Aš kalbu apie jūsų pasirinkimą. Vaikas, ranka, ištiesta šviežiai iškeptam tėvui, ir sveikas atvykęs. Ar ne taip, kapitone?

Danglaras pirštais persibraukė lūpas. Paskui palinko prie Adamsbergo.

– Kaip pasakytų mūsų kolegos, mano rašte parašyta, kad jūs – tikras asilas, komisare.

Pritrenktas Adamsbergas sustingo prie stalo. Netikėta Danglaro užgaulė aidėjo ausyse. Įdėmiai klausantys poezijos klientai ženklais rodė, kad jiedu su

draugu jau geras laiko tarpas trukdo jiems susikaupti. Adamsbergas išėjo iš kavinės, dairydamasis centre kokio nors labiausiai apsmurgusio baro, prasigėrusių vyrų užeigos, kur neprisistatys ta pakvaišėlė Noela. Bergždžios pastangos – švarutėlėse gatvėse jokio seno gero apskretusio baro. O juk Paryžiuje jie dygsta kaip piktžolės iš šaligatvių plyšių. Jis apsistojo ties kukliausia įstaigėle su iškaba „Šliuzas". Danglaro žodžiai, matyt, smarkiai jį užgavo, nes jautė – pradeda kaip reikiant mausti galvą, o tai atsitikdavo ne dažniau, kaip kartą per dešimtį metų.

Mano rašte parašyta, kad jūs – tikras asilas, komisare.

O kur dar Trabelmano, Brezijono, Favro ir šviežiai iškepto tėvo pareiškimai? Jau neminint grėsmingų Noelos šnekų. Užgaulės, išdavystės, grasinimai.

Ir kadangi galvos skausmas neatlėgo, šis ypatingas atvejis reikalavo atitinkamo atsako – tiesiog viską paskandinti alkoholyje. Iš prigimties Adamsbergas buvo blaivininkas ir nesmagiai prisiminė, kaip paskutinįsyk pasigėrė: tai įvyko ankstyvoje jaunystėje per kažkokią kaimo šventę – ir kokie buvo viso to padariniai. Bet apskritai, kaip sako žmonės, tai, atrodo, padeda. Užsimiršti, sako jie. Kaip tik to jam ir reikėjo.

Jis įsitaisė prie baro tarp dviejų kvebekiečių, jau įmetusių alaus, ir pradžiai vieną po kitos susivertė tris porcijas viskio. Sienos neskriejo ratu, viskas klostėsi sėkmingai, o svaigulys iš galvos persimetė tiesiai į skrandį. Įsitvėręs baro jis užsisakė butelį vyno – pasak patikimų šaltinių, maišant alkoholį rezultatas visad būna neblogas. Išlenkė keturias taures ir galop

pareikalavo konjako. *Kruopštumas, kruopštumas ir dar kartą kruopštumas – vienintelis sėkmės laidas.* Nelabasis Laliberté. Nelabasis *chum*.

Barmenas pradėjo neramiai į jį skersakiuoti. Velniop, *man*, aš ieškau išeities, o šita išeitis būtų tikusi net Vivaldžiui. Tai įsivaizduok.

Adamsbergas apdairiai iš anksto padėjo ant prekystalio reikiamą sumą dolerių, jeigu kartais nusiverstų nuo taburetės. Konjako poveikis buvo įdomus ir maloningas – regis, jis visai prarado kriterijus, pykčio šuorai sumišo su linksmybės antplūdžiais ir nepajudinamu savo galybės pojūčiu: eikš čionai, jeigu tu lokys, jei tu *chum*, numirėlis, žuvis ar kokia kita panašaus plauko išmonė, – pasigalynėsime. *Tik prieisi – bemat tave pasmeigsiu*, nusitvėrusi šakes, išpyškino jo močiutė vokiečių kareiviui, kuris artinosi prie jos, taikydamasis išprievartauti, – tai bent pokštas! Kai prisimeni, vis dar negali tverti juokais. Narsuolė močiutė. Jis išgirdo barmeno balsą, sklindantį iš kažkur labai toli.

– Nepyk, *man*, bet šįvakar tau verčiau užraukti ir eiti prasivėdinti. Šneki pats sau vienas.

– Aš tau pasakoju apie savo močiutę.

– Nusišvilpt man į tavo močiutę. Užtat matau, kad jau išvystei pagreitį ir visa tai blogai baigsis. Žodžio nebesurezgi.

– Nieko aš neišvysčiau. Sėdžiu čia, ant savo taburetės.

– Prasikrapštyk ausis, prancūze. Tu jau šiltutėlis ir akys dryžos. Gražuolė pavarė? Ne priežastis žemės graibytis. Na, laukan! Aš tavęs nebeaptarnausiu.

– Ne, aptarnausi, – pareiškė Adamsbergas, tiesdamas jam taurę.

– Užčiaupk snapą, prancūze. Varyk iš čia arba kviečiu čiukus.

Adamsbergas nusikvatojo. Čiukus. Tai bent pokštas!

– Kviesk čiukus, ir jei jie prieis, bemat tave pasmeigsiu!

– *Criss*, – nebeteko kantrybės barmenas, – nesiderėsim čia ištisas valandas! Aš nemažai matęs, bet tu pradedi mane rimtai siutinti. Pasakyta tau, nešdinkis!

Ir vyriškis, suręstas kaip tikras Kanados medkirtys iš vaikiškos paveikslėlių knygos, apsuko barą ir kilstelėjo Adamsbergą už pažastų. Nutempė iki durų ir pastatė ant šaligatvio.

– Nesisėsk prie vairo, – patarė, paduodamas striukę.

Barmenas pasirodė toks rūpestingas, kad net užmaukšlino jam ant galvos kepuraitę.

– Šiąnakt šals, – paaiškino. – Žadėjo minus dvylika.

– Kelinta valanda? Nebeįžiūriu laikrodžių.

– Penkiolika po dešimt, metas gulti. Būk gerutis ir grįžk savo dviem. Nesigraužk, rasi kitą gražuolę.

Kavinės durys užsitrenkė Adamsbergui prieš nosį; jis vargais negalais pakėlė ant šaligatvio nukritusią striukę, paskui taip pat vargais negalais ją užsitempė. Gražuolė, gražuolė. Nereikia jam jokios gražuolės.

– Gražuolių ir taip viena per daug! – riktelėjo tuščioje gatvėje, kreipdamasis į barmeną.

Netvirtos kojos automatiškai nunešė jį iki nešulinio tako pradžios. Jis neaiškiai nujautė, kad ten jo gali lūkuriuoti Noela, tykodama tamsoje kaip pilka vilkė. Susirado kišenėje žibintuvėlį ir įjungė, nedarniais judesiais švysčiodamas aplinkui.

– Nusišvilpt! – riktelėjo vienas take.

Juk vyrukas, kuris patiesia lokius, čiukus, žuvis, atsikratys kažkokios gražuolės, argi ne?

Adamsbergas ryžtingai žengė į taką. Nors išgertas alkoholis mėtė jį į šalis, kojos trasą prisiminė ir narsiai vedė jį keleliu, net jei kartkartėmis išklydęs į šalį jis ir atsitrenkdavo į kokį kamieną. Jau manė įveikęs pusę kelio. Šaunuolis, vaikine, turi makaulę.

Tik ne tiek, kad išvengtų nusvirusios šakos, užtvėrusios jam kelią, po kuria paprastai prasmukdavo. Šaka tvieskė jam tiesiai į kaktą, ir jis pasijuto krentąs ant žemės – iš pradžių keliais, paskui veidu, neįstengdamas rankomis sušvelninti to kritimo.

XXVII

IŠ APSVAIGIMO ADAMSBERGĄ išplėšė šleikštulys. Kaktą taip skėlė, kad jis tik vargais negalais praplėšė akių vokus. Kai galų gale pavyko sutelkti žvilgsnį, nieko neišvydo. Tik tamsą.

Tamsų dangų, suprato galop, kalendamas dantimis. Jis nebe take. Tyso ne ant kelio – ant asfalto, ir jam siaubingai šalta. Pasirėmęs ranka kilstelėjo, prilaikydamas galvą. Paskui taip ir liko sėdėti ant

siūbuojančios žemės, neįstengdamas nė krustelėti. Dieve mano, ką jis iškirto? Visai čia pat atpažino Utauė šniokštimą. Bent kažkokia gairė. Jis tako gale, koks penkiasdešimt metrų nuo namų. Matyt, neteko sąmonės, atsitrenkęs į šaką, paskui atsikėlė, tada vėl nuvirto, ėjo, griuvo ir pagaliau perėjęs taką susmuko. Delnais įsirėmė į žemę ir atsitiesė, prisilaikydamas medžio kamieno, kad išlaikytų pusiausvyrą. Penkiasdešimt metrų, dar penkiasdešimt metrų, ir jis namuose. Jis nerangiai žengė per stingdantį šaltį į priekį, kas penkiolika žingsnių stabtelėdamas, kad atgautų pusiausvyrą, ir stūmėsi toliau. Atrodė, kojų raumenys visai nutirpę.

Paskutinius žingsnius įveikti padėjo apšviestas vestibiulis priešais. Stumtelėjo, pakratė stiklines duris. Raktas – Dieve mano, kur tas sumautas raktas? Alkūne atsirėmęs į duris, plūsdamas prakaitu, kuris stingo jam ant veido, užčiuopė jį kišenėje ir atrakino duris, stebimas nustėrusio sargo.

– Po paraliais, kažkas negerai, komisare?

– Ne taip jau labai, – išspaudė Adamsbergas.

– Reikia pagalbos?

Adamsbergas papurtė galvą; skausmas persmelkė kiaušą. Jis troško tik viena: išsitiesti ir nebekalbėti.

– Nieko, – pratarė silpnai. – Muštynės. Gauja.

– Tie prakeikti šunsnukiai. Visada slankioja bandomis ir ieško, ką apkulti. Šlykštu.

Adamsbergas linktelėjo ir žengė į liftą. Vos atsidūręs kambaryje, puolė į vonios kambarį ir išvėmė visą alkoholį. Velniai rautų, kokia bjauryste jį prigirdė? Linkstančiomis kojomis, drebančiomis rankomis jis

krito ant lovos, neužmerkdamas akių, kad kambarys liautųsi siūbavęs.

Kai pakirdo, galva buvo beveik tokia pat sunki, bet blogiausia, regis, jau praėjo. Jis pakilo, žengė porą žingsnių. Kojos jau tvirtesnės, bet vis dar linksta. Jis vėl krito ant lovos ir krūptelėjo, išvydęs savo rankas, apkrekusias kraujais iki pat panagių. Nusvirduliavo į vonią ir apžiūrėjo save veidrodyje. Siaubas. Nuo smūgio į kaktą iššoko didžiulis violetinis gumbas. Matyt, jis plūdo kraujais, rankomis persibraukė veidą, išterliojo kraują po skruostus. Pasibaisėtina, pagalvojo, kempine valydamas veidą, tas sumautas sekmadienio vakaras. Staiga jis užsuko čiaupą. Pirmadienį, devintą valandą, jie renkasi KKŽ.

Žadintuvas rodė be penkiolikos vienuolika. Dieve mano, jis išmiegojo beveik dvylika valandų. Prieš skambindamas Lalibertė pasistengė atsisėsti.

– Ei, kas per *joke*? – smagiai atsiliepė superintendantas. – Pamiršai pažiūrėti į laikrodį?

– Atleisk, Oreli, nekaip jaučiuosi.

– Kas nutiko? – sunerimo Lalibertė; jo tonas pasikeitė. – Atrodai išvėsęs.

– Toks ir esu. Šįsyk iš tiesų susikūliau puodynę take vakar vakare. Visas susikruvinau, vėmiau ir šįryt vos laikausi ant kojų.

– Palauk, *man,* tu nudribai ar prisigėrei kaip šiaučius? Nes visa tai kažkaip nesiklijuoja.

– Ir viena, ir kita, Oreli.

– Gal papasakotum viską nuo pradžių iki galo? Iš pradžių apsipylei akis, teisybė?

– Taip. Aš nepratęs, ir man mušė į galvą.
– Gėrei su kolegomis?
– Ne, buvau vienas, Lavalio gatvėje.
– Kodėl gėrei? Širdį gildė?
– Tikrai taip.
– Ilgiesi namų? Tau čia negerai?
– Labai gerai, Oreli. Tiesiog nebuvo nuotaikos, ir tiek. Net neverta apie tai kalbėti.
– Nenoriu būti įkyrus, *man*. O toliau?
– Ėjau namo nešuliniu taku ir užšokau ant šakos.
– *Criss*, ir kur tau dobtelėjo?
– Į kaktą.
– Net žvaigždės pasipylė?
– Virtau kaip stulpas. Paskui nusvirduliavau taku ir grįžau namo. Tik dabar atsipeikėjau.
– Apsipužinęs?
– Nesuprantu, Oreli, – pavargęs pratarė Adamsbergas.
– Miegojai apsirengęs? Buvo taip blogai?
– Taip. Šįryt galva kaip švino pripilta, ir kojų nejaučiu. Tą ir norėjau tau pasakyti. Dabar negaliu vairuoti, būsiu KKŽ prieš dvi.
– Laikai mane siaubūnu? Tu liksi namie, pailsėsi, be to, pasigydysi. Ar bent turi, ko reikia? Kad neplyštų tarpuragis?
– Nieko.
Lalibertė atidėjo ragelį į šalį ir šūktelėjo Žinetę. Adamsbergas girdėjo kabinete griaudint jo balsą.
– Važiuosi gydyti komisaro, Žinete. Jis prisilupo kaip šiaučius, pilvą suka ir stogas braška.

– Sen Prė atveš viską, ko reikia, – pasakė superintendantas, vėl paėmęs ragelį. – Niekur nekelk kojos, a? Susitiksime rytoj, kai tau bus geriau.

Adamsbergas palindo po dušu, kad Žinetė nepamatytų jo veido ir rankų, apkepusių sudžiūvusiu krauju. Išsivalė panages, ir kai apsirengė, tapo daugmaž panašus į žmogų, nors ir su mėlynuojančiu gumbu.

Žinetė atgabeno visokiausių vaistų – nuo galvos, pilvo ir kojų skausmų. Dezinfekavo žaizdą kaktoje ir patepė ją kažkokiu gličiu tepalu. Paskui mitriais judesiais patikrino vyzdžius, išbandė refleksus. Suglebęs kaip skuduras Adamsbergas leidosi apžiūrimas. Nuraminta apžiūros rezultatų, ji išdėstė jam nurodymus dienai. Kas keturios valandos ryti vaistus. Daug gerti, aišku, vandens. Valyti kūną ir nuleisti vandenėlį.

– Nuleisti vandenėlį?

– Šlapintis, – paaiškino Žinetė.

Adamsbergas vangiai linktelėjo.

Žinetė, šį kartą santūri, paliko keletą laikraščių, kuriuos atvežė jam prasiblaškyti, jeigu kartais jis pasijustų galįs skaityti, ir maisto vakarui. Kolegos nepaprastai paslaugūs, reikės paminėti tai ataskaitoje.

Jis paliko laikraščius ant stalo ir atsipalaidavęs išsitiesė ant lovos. Miegojo, sapnavo, stebėjo ventiliatorių ant lubų, kas keturios valandos kėlėsi ryti Žinetės vaistų, atsigerti, nuleisti vandenėlio ir iš karto vėl gulė. Apie aštuntą vakaro pasijuto geriau. Galvos skausmas nutekėjo į pagalvę, jis vėl jautė kojas.

Čia paskambino Lalibertė pasiteirauti, kas nauja, ir jis beveik be jokių pastangų atsikėlė.

– Ne blogiau? – paklausė superintendantas.

– Daug geriau, Oreli.

– Galva nebezvimbia? Nenukeipęs?

– Ne, ne.

– Malonu. Rytoj per daug neskubėk, palydėsime jus į oro uostą. Nori, kad kas nors ateitų padėti susikrauti daiktus?

– Susitvarkysiu. Jau beveik atsigavau.

– Tada labanakt, ir grįžk atsigavęs.

Adamsbergas prisivertė užvalgyti vakarienės, kurią buvo palikusi Žinetė, paskui nusprendė paėjėti iki savo upės, aplankyti ją paskutinį kartą vakare. Termometras rodė minus dešimt.

Prie durų jį sulaikė sargas.

– Jums geriau? – paklausė. – Vakar vakare keistokai atrodėte. Bjaurybės. Ar bent juos pričiupote?

– Taip, visą gaują. Apgailestauju, kad jus pažadinau.

– Nieko baisaus, aš nemiegojau. Beveik antrą nakties. Pastaruoju laiku kankina nemiga.

– Beveik antrą nakties? – pakartojo Adamsbergas, grįždamas atgal. – Taip vėlai?

– Tiksliau – be dešimt dvi. O aš nemiegojau, bjauru.

Susirūpinęs Adamsbergas susibruko rankas į kišenes, nusileido prie Utauė ir iš karto pasuko į dešinę. Per tokį šaltį neprisėsi, bet ir nesusitiksi tos furijos Noelos.

Be dešimt dvi nakties. Komisaras žingsniais matavo siaurą paplūdimio ruožą pakrantėje. Berniklių

bosas dar tebebruzdėjo, rikiuodamas nakčiai savo gretas, tramdydamas pasprukusius ir nuklydusius. Už savęs Adamsbergas girdėjo jo valdingą gagenimą. To vyručio nekankina įvairiausios dvasinės būsenos, ir sekmadienio vakarą jis tikrai nenukauš Lavalio gatvės kavinėje. Jokių abejonių. Dėl to Adamsbergas nepriekaištingajam bosui pajuto tik dar didesnę neapykantą. Tas žąsinas turbūt kiekvieną rytą pasitikrina plunksneles ir užsiriša batraiščius. Jis pasistatė striukės apykaklę. Pamiršk tą vyrutį ir pajudink smegenis, kaip sako Klementina, juk ne taip sunku suvokti. Vadovaukis Sankartjė ir Klementinos patarimais. Kol kas tai vieninteliai jo angelai sargai: sena keistuolė ir nekaltasis seržantas. Kiekvienam savi angelai. Pamąstyk.

Be dešimt dvi nakties. Iki tos šakos jis prisiminė viską. Paklausė barmeno, kiek laiko. Penkiolika po dešimt, metas gulti, *man*. Nors ir kaip netvirtai jis laikėsi ant kojų, kad pasiektų tą šaką, negalėjo sugaišti daugiau kaip keturiasdešimt minučių. Tarkime, su visais nukrypimais tris ketvirčius valandos. Ne daugiau, nes kojos tada nešė jį kaip niekur nieko. Taigi jis atsitrenkė į medį apie vienuoliktą. Paskui atsipeikėjo kelio gale ir daugiausia per dvidešimt minučių nusikasė iki pastato. Vadinasi, sąmonę atgavo pusę dviejų nakties. Kitaip tariant, tarp šakos ir kraupaus jo atsikvošėjimo praėjo dvi su puse valandos. Po paraliais, dvi su puse valandos kelio galui, kurį paprastai įveikdavo per pusvalandį.

Kokį velnią jis galėjo veikti *dvi su puse valandos*? Jis nieko neprisimena. Visą tą laiką išbuvo be

sąmonės? Kai minus dvylika? Būtų sušalęs vietoje. Jis neišvengiamai ėjo, judėjo. Nebent būtų visą kelią kritinėjęs, be galo be krašto stumdamasis į priekį, apkvaišęs nuo alkoholio.

Alkoholis, maišalynė. Jam buvo tekę sutikti tipų, kurie, prasiautėję visą naktį, paskui ničnieko neprisimindavo. Tie vyrukai blaivyklos kameroje teiraudavosi, ką jie veikę vakar, o prieš tai būdavo apkūlę žmoną ir ištrenkę šunį pro langą. Poros trejeto valandų tuštuma prieš švininį miegą. Su kaupu veiksmo, žodžių, gestų, kurie neįsispaudžia alkoholio išskalautoje atmintyje. Tarytum tas persisunkęs alkoholis neleistų įsirėžti prisiminimams, – taip permirkusiame popieriuje išskysta rašalas.

Kiek jis išgėrė? Tris porcijas viskio, keturias taures vyno, konjako. Ir jei barmenas, neabejotinas savo srities specialistas, nusprendė, kad jau metas grūsti jį lauk, vadinasi, turėjo tam rimtą pagrindą. Barmenai – vaikinai, nustatantys tau alkoholio kiekį kraujyje ne blogiau už DNR detektorius. Barmenas pamatė, kad klientas jau peržengė raudonąją liniją, ir net už kelis papildomus dolerius nebūtų pripylęs jam taurės. Tokie tie vaikinai. Pažiūrėti prekeiviai, o po jais slypi chemikai, filantropiški sergėtojai, skęstančiųjų gelbėtojai. Beje, barmenas užmaukšlino jam ant galvos kepuraitę – Adamsbergas tai puikiai prisimena.

Štai ir viskas, ką jis gali apie tai pasakyti, padarė išvadą Adamsbergas ir pasuko atgal. Grandiozinis nusigėrimas ir smūgis į kaktą. Girtas ir pritrenktas. Jis sugaišo dvi su puse valandos, kad be galo klupinėdamas

įveiktų tą suknistą taką. Toks girtas, kad alkoholiu praskiesta atmintis atsisakė ką nors užfiksuoti. Jis užėjo į barą, ieškodamas išliaupsintosios užmaršties, slypinčios taurės dugne. Ką gi, tikslą pasiekė, ir su kaupu.

Grįžęs jautėsi ganėtinai gerai, kad susikrautų lagaminą ir švariai iškuoptų baltuosius kambarius. Švarią erdvę – štai ką būtų norėjęs rasti Paryžiuje. Jam jau per akis sūkuriuojančių debesų, tų tamsių kamuolinių debesų, besigrumdančių kaip išpampusios rupūžės, žinoma, nereikia pamiršti ir žaibo. Debesis privalu išskirstyti, supjaustyti mažučiais kąsneliais, kiekvieną jų įdėti į akutę, ant apdirbamosios plokštės. Užuot viską sumišai vertus į didžiulį, neatkeliamą krepšį. Su kliūtimis jis pasielgs taip, kaip išmoko čia, rikiuodamas debesis vieną paskui kitą, pagal ilgį. Jeigu sugebės. Pagalvojo apie artimiausią jo laukiančią kliūtį: Noelą rytoj oro uoste, pasirengusią dvidešimtos dešimt skrydžiui.

XXVIII

RYTĄ GALVOS NEBESKAUDĖJO, ir Adamsbergas prisistatė į KKŽ laiku, paliko automobilį po tuo pačiu klevu, pasisveikino su voveriuku – tie pasikartojantys trumpos Kvebeko rutinos veiksmai veikė jį raminamai. Kolegos pasiteiravo, kaip sveikata, ir nė vienas nepasišaipė iš jo girto nuotykio. Nuoširdumas ir san-

tūrumas. Žinetė jį pasveikino, nes gumbas ant kaktos sumažėjo, ir vėl patepė jį savo gličiuoju tepalu.

Jie tokie santūrūs, nusistebėjo Adamsbergas, kad Laliberté netgi nematė reikalo papasakoti prancūzų brigadai apie nuotykį „Šliuze“. Superintendantas pasirinko lakonišką naktinio nuotykio su nusvirusia šaka versiją. Adamsbergas deramai įvertino tą delikatų nutylėjimą – juk taip magėtų pasismaginti dėl tos butelio istorijos. Danglaras iš girto jo nuopuolio išpeštų sau naudos, o Noelis pažertų keletą riebių juokelių. Ir jeigu visas tas nuotykis juokelis po juokelio pasiektų Brezijono ausis, tai pakreiptų Favro reikalą jo nenaudai. Vienintelė informuota buvo jį slaugiusi Žinetė, bet ji taip pat tylėjo. Čia viešpatavo toks delikatumas ir santūrumas, kad jų akivaizdoje Paskalų salė tikriausiai susitrauktų sulig delnu, o juk Paryžiuje ji dažnai pranokdavo savo sienas, išsiliedama šaligatviais iki pat „Filosofų aludės“.

Tik Danglaras nepasiteiravo, kaip jo sveikata. Neišvengiamas jų laukiantis vakaro skrydis vėl nugramzdino jį į sutrikusį stingulį, kurį jis kaip beišgalėdamas stengėsi nuslėpti nuo kvebekiečių.

Paskutinę dieną Adamsbergas praleido kaip stropus mokinys, vadovaujamas Alfonso Filipo Ogiusto, tiek pat kuklaus, kiek didinga buvo jo pavardė. Trečią valandą superintendantas įsakė baigti užsiėmimus ir sukvietė šešiolika komandos narių aptarti viešnagės ir atšvęsti išvykimo.

Kuklusis Sankartjė priėjo prie Adamsbergo.

– Manau, prisipylei koserę? – paklausė.

– Ką sakai? – atsargiai atsiliepė Adamsbergas.

– Nepatikėsiu, kad toks vaikinas kaip tu užšoko ant šakos. Tu – miškų žmogus ir pažinojai tą taką ne blogiau už savo kišenę.

– Na ir kas?

– O tas, kad mano rašte parašyta: kažkas nesiklosto su tavo byla ar kažkas tave užkniso. Tu nusilesei ir užšokai ant šakos.

Sankartjė – tikras pėdsekys, jam tik ir užsiimt operatyviniu darbu.

– Argi svarbu, vienaip ar kitaip užšoki ant šakos? – paklausė Adamsbergas.

– O kaipgi. Ant šakos dažniausiai užšoki, kai kas nors nesiklosto. O tau dėl to tavo velnio reikia jų vengti. Kad nusikastum į kitą krantą, nereikia laukti ledonešio, supranti? Viską mesk šalin, kabinkis ir ropškis į krantą.

Adamsbergas jam nusišypsojo.

– Nepamiršk manęs, – tarė Sankartjė, spausdamas jam ranką. – Žadėjai pranešti, kai nutversi savo nelabąjį. Ar galėtum atsiųsti man kvapaus migdolų pienelio muilo?

– Atsiprašau, ko?

– Pažinojau vieną prancūzą, jis tokį turėjo. Man asmeniškai patiko tas kvapas.

– Sutarta, Sankartjė, pasiųsiu tau siuntinuką.

Laimė slypi skystajame muile. Trumpą akimirką Adamsbergas pajuto pavydą seržanto troškimams. Migdolų pienelio kvapas nuostabiai jam tiks. Lyg jam būtų išrastas.

Oro uosto salėje Žinetė paskutinį kartą apžiūrėjo kraujo išlają Adamsbergo kaktoje, o šis sukinėjosi į visas puses, dairydamasis Noelos. Artėjo skrydžio metas, bet jokios Noelos nebuvo matyti. Jis lengviau atsikvėpė.

– Jei lėktuve įsiskaudėtų kaktą dėl spaudimo, išgerk šitas, – pasakė Žinetė, sprausdama jam į delną keturias tabletes.

Paskui kyštelėjo jam į krepšį tepalo tūbelę ir prisakė dar savaitę juo teptis.

– Tik nepamiršk, – pridūrė nepatikliai.

Adamsbergas ją pabučiavo, paskui priėjo atsisveikinti su superintendantu.

– Ačiū už viską, Oreli, ir ačiū, kad nieko nepasakei kolegoms.

– *Criss*, kam nepasitaiko. Ir nėra ko apie tai trimituot nuo kiekvieno stogo. Paskui nebeužčiaupsi jiems snapų.

Variklių gausmas paveikė Danglarą taip pat pragaištingai, kaip ir skrendant į priekį. Šį sykį Adamsbergas vengė sėstis greta, bet įkurdino už jo Retankur, patikėjęs jai ypatingą užduotį. Ji skrydžio metu pakartojo ją dusyk, tad kai lėktuvas ryte nusileido Ruasi oro uoste, visi buvo apdujęę, išskyrus Danglarą, pailsėjusį ir gaivų. Jis sveikas gyvas vėl stovėjo ant sostinės žemės, ir tai atvėrė jam naujus horizontus: į pasaulį žvelgė atlaidžiai ir optimistiškai. Ir prieš sėsdamas į autobusą pasistengė prieiti prie Adamsbergo.

– Man labai nesmagu dėl ano vakaro, – pasakė, – prašau man atleisti. Aš norėjau pasakyti ne tai.

Adamsbergas trumpai linktelėjo, ir brigados nariai išsiskirstė. Poilsio diena, skirta jėgoms atgauti.

Ir vėl sugrįžti į žemę. Tokią skirtingą nuo bekraščių Kanados plynių. Paryžius Adamsbergui pasirodė ankštas, medžiai nuskurdę, gatvės prisikimšusios žmonių, o voveraitės įgavusios balandžių pavidalą. Nebent jis pats grįžo sumažėjęs. Jam reikėjo pamąstyti, išskirstyti pavyzdžius ruoželiais, plaušeliais – to jis nepamiršo.

Vos sugrįžęs išsivirė tikros kavos, įsitaisė prie virtuvės stalo ir ėmėsi tokios jam neįprastos užduoties – darnaus mąstymo. Kortelė, pieštukas, plokštė su akutėmis, debesų pavyzdžiai. Jis nepasiekė lazerinės programos vertų rezultatų. Po valandos pastangų ne ką teužsirašė.

Miręs teisėjas, šakės. Rafaelis. Meškos nagai, Pinko ežeras, velnias šventintame vandenyje. Žuvis-iškasena. Vivaldžio įspėjimas. Naujai iškeptas tėvas, 2 labradorai.

Danglaras, „Mano rašte parašyta, kad jūs – tikras asilas, komisare." Sankartjė Geravalis. „Ieškok savo nelabojo demono, o kol pričiupsi jį už uodegos, būk tylus kaip žemė."

Nusigėrimas. Dvi su puse valandos take.

Noela. Atsikračiau.

Viskas. Ir dar pakrikai. Visoje toje sumaištyje vienas pozityvus faktas: jis atsikratė tos trenktos mergos, ir tai akivaizdus taškas jo naudai.

Kraustydamas daiktus aptiko Žinetės Sen Prė tepalą. Negali sakyti, kad tai pats geriausias kelionės

suvenyras, nors šioje tūbelėje, atrodo, susitelkė visas jo Kvebeko kolegų geranoriškumas. Pasiutusiai geri *chums*. Jokiu būdu nepamiršti pasiųsti Sankartjė kvapiojo muilo. Ir čia jis staiga prisiminė nieko neparvežęs Klementinai – net stiklainėlio klevų sirupo.

XXIX

KRŪVA DARBŲ, LŪKURIUOJANTI skyriuje ketvirtadienio rytą, išdėliota penkiomis aukštomis popierių krūsnimis ant jo stalo, tik per plauką nesukurstė jo sprukti prie Senos, kad ir kokia ši atrodytų niekinga greta vandeningosios Utauė. Tačiau tokios klajonės viliojo jį labiau, negu aižyti dosjė. „Aižyti", – sakydavo Klementina. Aižyti pupeles, aižyti dosjė.

Pirmiausia jis prie savo informacinės lentos prismeigė atviruką su Utauė ir jos griaudžiančiais tarp raudonų lapų kriokliais. Atsitraukė pažiūrėt, koks efektas, ir šis pasirodė toks apgailėtinas, kad čia pat tą vaizdelį nusegė. Paveikslėlis neperteikia to ledinio vėjo, vandenų šniokštimo, niršaus berniklių boso gagenimo.

Visą dieną jis aižė dosjė – tikrino, pasirašinėjo, rūšiavo, susipažino su bylomis, užgriuvusiomis skyrių per tas dvi savaites. Kažkoks tipas Nėjaus bulvare sumušė kitą ir galiausiai dar jį apsisiojo. *Nesumanyk sisioti ant lavono, man*. Šitą jis pričiups pagal jo šlapimą. Adamsbergas pasirašė leitenantų ataskaitas ir padarė pertraukėlę – patraukė prie automato

maitintojo išgerti „normalios“ kavos. Užsiropštęs ant vienos aukštų taburečių, kaip didelis pilkas paukštis ant kamino, Mordanas siurbčiojo karštą šokoladą.

– Leidau sau žvilgtelėti į jūsų bylos eigą „Elzaso naujienose“, – tarė šluostydamasis lūpas. – Vetijė sulaikytas, teismo procesas prasidės po trijų mėnesių.

– Tai ne jis, Mordanai. Iš kailio nėriausi, kad įtikinčiau Trabelmaną, bet ką padarysi, jis manimi netiki. Niekas netiki.

– Trūksta įrodymų?

– Nėra nė vieno. Žudikas priklauso netvariai rūšiai; jau daug metų blaškosi ūkuose.

Adamsbergas neketino prisipažinti Mordanui, kad žudikas miręs, ir taip vieną po kito prarasti saviškių pasitikėjimą. *„Nesistenk jų įtikinti“*, – sakė Sankartjė.

– Ko ketinate imtis? – susidomėjęs paklausė Mordanas.

– Lauksiu naujos žmogžudystės ir mėginsiu nutverti jį, kol neišgaravo.

– Ne kažkas, – nusprendė Mordanas.

– Žinoma. Bet kaip nutverti vaiduoklį?

Keista, Mordanas susimąstė. Adamsbergas užsirangė ant gretimos taburetės ir nukorė kojas į tuštumą. Išilgai Paskalų salės sienos buvo išrikiuotos aštuonios aukštos taburetės, ir Adamsbergas dažnai galvodavo: jeigu čia drauge sutūptų aštuonetas jo žmonių, tai atrodytų kaip visa kuopa kregždučių, pasirengusių skrydžiui ant elektros laidų. Tačiau taip dar nė karto nenutiko.

– Kaip? – neatlyžo Adamsbergas.

– Reikia jį į-siu-tin-ti, – pareiškė Mordanas.

Majoras visada kalbėdavo labai oriai, perdėtai kapodamas žodžius skiemenimis, kartais vieną jų pabrėždamas, – taip ant pianino klavišo sustingsta pirštas. Ta trūksminga ir lėta kalbėsena daug ką erzino, bet komisarui tiko.

– O tiksliau?

– Visose istorijose kokia nors šeima įsikuria name, kuriame vaidenasi. Iki to laiko vietinis vaiduoklis tūno pasislėpęs, nie-kam neįkyrėdamas.

Iš tiesų, ne tik Trabelmanas mėgsta pasakas. Mordanas taip pat. Galbūt jas mėgsta visi, netgi Brezijonas.

– O toliau? – paklausė Adamsbergas, kuris, veikiamas laiko permainos, prisipylė antrą puodelį „normalios" ir grįžo ant savo laktos.

– Toliau naujakuriai vaiduoklį į-siutina. O kodėl? Nes jie ku-riasi, valo spintas, meta lauk senus lagaminus, iškrausto palėpę, varo jį iš jo būsto. Žodžiu, griauna jo užuolandas. Ar nusavina slap-čiausią jo paslaptį.

– Kokią paslaptį?

– Na, visad tą pačią: jo pir-mapradę nuodėmę, pirmąją žmogžudystę. Juk jei tas vyrukas nebūtų padaręs baisios nuodėmės, tai nebūtų pasmerktas per amžių amžius vai-dentis tuose namuose. Užmūryta žmona, nužudytas brolis – ką gali žinoti? Kažkas iš tokių dalykėlių, už kuriuos virsti į vaiduoklį, štai taip.

– Teisybė, Mordanai.

– Tada užspęstas, netekęs priebėgų vaiduoklis įniršta. Tada viskas ir prasideda. Jis vaidenasi, keršija, žodžiu, įgauna pavidalą. Ir tuomet gali užvirti mūšis.

– Sprendžiant iš jūsų kalbos, jūs tuo tikite? Apie tai išmanote?

Mordanas nusišypsojo ir persibraukė delnu plikę.

– Tai jūs šnekate apie vaiduoklius. Aš tik dėstau jums jų istoriją. Tai smagu. Be to, įdomu. Pasakose vi-sa-da glūdi kažkas slogaus. Dumblas, amžinasis dumblas.

Pinko ežeras, toptelėjo Adamsbergui.

– Koks dumblas? – paklausė jis.

– Tokia žiauri tiesa, kad žmonės drįsta išreikšti ją tik pasakos pavidalu. Ir visa tai – pilyse su tų laikų apdarais, šmėklomis ir asilais, kurie šika auksu.

Mordanas smaginosi; jis išmetė savo stiklinaitę į šiukšlių dėžę.

– Visa esmė – teisingai išsiaiškinti ir tiksliai nusitaikyti.

– Įsiutinti, išvyti iš landos, atskleisti pirmapradę nuodėmę.

– Lengva pasakyti, sunku padaryti. Perskaitėte mano Kvebeko stažuotės ataskaitą?

– Perskaičiau ir pasirašiau. Galvą dėtum, kad jūs ten buvęs. Žinote, kas saugo Kvebeko policijos duris?

– Taip. Voveriukas.

– Kas jums sakė?

– Estaleras. Jį tai labiausiai apstulbino. Savanoris ar šauktinis?

– Estaleras?

– Ne, voveriukas.

– Savanoris iš pašaukimo. Bet jis įsižiūrėjo vieną gražuolę, ir tai sujaukė jo tarnybą.

– Estaleras?

– Ne, voveriukas.

Adamsbergas vėl sėdo prie stalo; visos mintys sukosi apie Mordano komentarus. Iškraustyti spintas, išvyti, užspęsti, sukurstyti. Mirtinai įsiutinti. Pasitelkus lazerį nustatyti pir-mapradę nuodėmę. Viską iškraustyti, viską išmėžti. Milžiniškas darbas, vertas legendinio didvyrio, o jam, Adamsbergui, jau keturiolika metų nesiseka. Nei žirgo, nei kardo, nei šarvų.

Nei laiko. Jis ėmėsi antrosios dosjė krūsnies. Šita prievolė bent jau pateisina tą faktą, kad jis dar nė žodžiu nepersimetė su Danglaru. Svarstė, kaip įveikti tą netikėtai įsivyravusią tylą. Kapitonas atsiprašė, bet ledai nepajudėjo. Vedinas kažkokios nostalgijos, Adamsbergas šįryt išklausė tarptautinės orų prognozės. Temperatūra Otavoje tebesvyruoja tarp minus aštuonių dieną ir minus dvylikos naktį. Atšilimas nenumatomas.

Kitą dieną, įsikinkęs į darbą su antrąja krūsnimi, komisaras jautė lengvą virpulį, tarsi jo kūne būtų įsikūręs koks vabzdys, zvimbaujantis kažkur tarp pečių ir pilvo. Nieko naujo. Nieko bendro su ta negalia, kuri kamavo jį nuo to laiko, kai į paviršių it torpeda išniro teisėjas. Ne, tik kuklus dūzgiantis vabzdys, menkas niekas, kuris plakasi šen ir ten lyg kokia įnoringa prieštara, reikalaujanti dėmesio. Kartkartėmis jis išsitraukdavo kortelę, ant kurios dar prirašė Mordano

gudrybes, patikimiausią būdą vaiduokliams įsiutinti. Ir dabar bėginėjo po ją dryžomis akimis, kaip sakė „Šliuzo“ barmenas.

Apie penktą vakaro lengvas galvos skausmas nuginė jį prie kavos automato. Gerai, pagalvojo Adamsbergas, trindamas kaktą, laikau vabzdį už abiejų sparnelių. Tas nusigėrimas spalio dvidešimt šeštosios naktį. Zvimbavo ne nusigėrimas, o tos nelemtos dvi su puse valandos užmaršties. Galvoje nepaliaujamai kirbėjo klausimas: ką jis visą tą laiką galėjo veikti nešuliniame take? Ir kodėl jam toks svarbus tas mažutis pradingęs gyvenimo tarpsnis? Buvo įdėjęs trūkstamą kąsnelį į akytos, alkoholiu permirkusios atminties skyrelį. Bet akivaizdu, kad tokia tvarka jo netenkina, trūkstama atplaišėlė tolydžio išslysta iš savo skyrelio ir po truputį jį dirgina.

Kodėl? – svarstė Adamsbergas, maišydamas kavą. Ar jį erzina mintis, kad jis prarado dalelę savo gyvenimo, tarytum jį kas neatsiklausdamas būtų suluošinęs? Ar netenkina paprastas viso to paaiškinimas alkoholio poveikiu? Ar kas nors dar rimtesnio – jis nerimauja dėl to, ką galėjo per tas dingusias valandas pasakyti ar padaryti? Kodėl? Tas rūpestis atrodė jam toks pat absurdiškas, kaip būgštavimas dėl žodžių, ištartų per miegus. Ką jis dar galėjo daryti, jei ne svirduliuoti sukruvintu veidu, kristi, užmigti ir vėl keturiomis ropštis taku, kodėl ne? Ir viskas. Bet vabzdys zvimbė, pasiryžęs tiesiog jį užknisti, o gal dėl kažkokios konkrečios priežasties?

Iš tų dingusių valandų jam išliko ne vaizdas, o pojūtis. Ir tai – ryžosi suformuluoti jis – smurto po-

jūtis. Galbūt ta šaka, kuri jam smogė? Bet ar galima pykti ant šakos, kuri nė lašo burnoje neturėjo? Ant pasyvaus ir blaivaus priešo? Ar galima pasakyti, kad šaka panaudojusi prieš jį smurtą? Arba atvirkščiai?

Užuot grįžęs į savo kabinetą, jis nuėjęs prisėdo ant Danglaro stalo krašto; išmetė suglamžytą tuščią stiklinaitę į šiukšlių krepšį.

– Danglarai, mano kūne įsikūrė vabzdys.

– Tikrai? – atsargiai atsiliepė Danglaras.

– Tą spalio dvidešimt šeštosios sekmadienį, – toliau neskubėdamas dėstė Adamsbergas, – tą vakarą, kai jūs man pasakėte, kad „jūs – tikras asilas, komisare", prisimenate?

Kapitonas linktelėjo ir pasirengė susirėmimui. Tikriausiai Adamsbergas nusiteikęs ištuštinti savo priekabių krežį, kaip jie sako KKŽ, ir tas krežys nelengvas. Tačiau pokalbis numatyta vaga nepakrypo. Kaip paprastai, komisaras užklupo jį netikėtai.

– Tą pat vakarą aš užšokau ant tos šakos take. Smarkus smūgis, nervų sukrėtimas. Jums tai pažįstama.

Danglaras linktelėjo. Išlaja ant kaktos, patepta geltonu Žinetės tepalu, dar buvo labai ryški.

– Bet jūs nežinote, kad po mūsų pokalbio aš patraukiau tiesiai į „Šliuzą", pasiryžęs užpilti akis. Ir dariau tai iš širdies, kol budrus visa matantis barmenas neišgrūdo manęs lauk. Pliauškiau jam apie savo močiutę, ir tai jį užkniso.

Nesuprasdamas, kur Adamsbergas taiko, Danglaras santūriai linktelėjo.

– Pasiekęs taką svirduliavau nuo medžio prie medžio, štai kodėl nepavyko išvengti šakos.

– Suprantu.

– Bet jūs nežinote to, kad atsimušiau į ją vienuoliktą vakaro, ne vėliau. Buvau beveik pusiaukelėje, turbūt netoli kirtavietės. Ten, kur jie atsodina klevelius.

– Aišku, – tarė Danglaras, kuriam ir į galvą nebūtų atėję vilktis tuo laukiniu, purvinu taku.

– Kai atsipeikėjau, buvau pasiekęs kelio galą. Nuslinkau iki pastato. Sargui pasakiau, kad įvyko muštynės tarp čiukų ir gaujos.

– Tai kas jus jaudina? Kad nusigėrėte?

Adamsbergas lėtai papurtė galvą.

– Jūs nežinote ir to, kad tarp šakos ir mano atsikvošėjimo praėjo dvi su puse valandos. Išgirdau tai iš sargo. Dvi su puse valandos keliui, kuriam paprastai būtų užtekę pusvalandžio.

– Ką gi, – vis dar blankiu balsu reziumavo Danglaras. – Tarkime, kelias bent jau buvo nelengvas.

Adamsbergas palinko prie jo.

– Ir aš ničnieko neprisimenu, – raiškiai ištarė. – Nieko. Jokio vaizdo, jokio garso. Dvi su puse valandos take – o aš ničnieko nežinau. Visiška tuštuma. O buvo minus dvylika. Aš neišgulėjau be sąmonės dviejų valandų. Būčiau sušalęs.

– Šokas, – spėjo Danglaras. – Šaka.

– Jokios galvos traumos. Žinetė patikrino.

– Alkoholis? – atsargiai pakišo kapitonas.

– Žinoma. Todėl su jumis ir konsultuojuosi.

Danglaras atsitiesė, jausdamasis savo vežime, ir aprimęs, kad išvengė kivirčo.

– Ką jūs gėrėte? Prisimenate?

– Iki šakos prisimenu viską. Tris viskio, keturias taures vyno ir gerą porciją konjako.

– Neblogas mišinukas ir ganėtinos dozės, tačiau būna ir blogiau. Vis dėlto jūsų organizmas nepratęs, reikia atsižvelgti į tai. Kokie simptomai vakare ir kitą dieną?

– Nelaikė kojos. Po šakos, visą laiką. Galva kaip švino pripilta, vėmulys, viduriavimas, apkvaitimas, svaigulys ir taip toliau.

Kapitonas susiraukė.

– Kas jums nepatinka, Danglarai?

– Nereikia pamiršti kraujosruvos. Niekada neteko vienu sykiu nukaušti ir gauti per galvą. Bet jūs gavote smūgį į kaktą ir tąsyk tikriausiai netekote sąmonės, tad labai įtikėtina alkoholinė amnezija. Dar neaišku, ar jūs tas dvi valandas nesiblaškėte pirmyn atgal tuo taku.

– Dvi su puse, – patikslino Adamsbergas. – Aišku, aš ėjau, bet kai atsipeikėjau, vėl tysojau ant žemės.

– Jūs ėjote, kritote, žingsniavote. Juk esame prirankioję ganėtinai girtuoklių, kurie akimirksniu atsijungdavo.

– Žinau, Danglarai. Ir vis dėlto man neramu.

– Suprantama. Net ir man – o aš, dievaži, pratęs – tos iškritusios valandos niekad nebūdavo malonios. Visad iškamantinėdavau sugėrovus, kad žinočiau, ką sakiau ir dariau. Bet kai būdavau vienas, kaip tą vakarą jūs, ir niekas negalėdavo man nieko papasakoti, tai dėl tos „duobės“ dar ilgai nemaloniai jausdavausi.

– Tikrai?

– Tikrai. Atrodo, kad neprimynęs peržengei kelias gyvenimo pakopas. Jautiesi apiplėštas, apgrobtas.

– Ačiū, Danglarai, ačiū už pagalbą.

Dosjė šūsnys lėtai tirpo. Praleidęs prie jų savaitgalį, Adamsbergas tikėjosi pirmadienį galėsiąs imtis operatyvinio darbo ir Tridančio. Įvykis take sužadino nepaaiškinamą poreikį nedelsiant susidoroti su senuoju priešu, kurio šešėlis nutįsdavo ant menkiausio jo atlikto veiksmo, ant meškos nagų brėžio, ant niekuo dėto ežero, žuvies, ant paprasto nusigėrimo. Tridantis prasismelkdavo pro visus jo kiauto plyšelius.

Staiga jis pakilo ir vėl grįžo į pavaduotojo kabinetą.

– Danglarai, o jei aš nusigėriau kaip paršas ne tam, kad pamirščiau teisėją ar šviežiai iškeptą tėvą? – pradėjo, savo kankynių sąraše sąmoningai apeidamas Noelą. – Jei viskas prasidėjo tada, kai Tridantis išniro iš kapo? O jei aš prisilupau, kad patirčiau viską, ką patyrė mano brolis: nusigėrimą, miško taką, amneziją? Kad surasčiau kelią pas jį?

Adamsbergo balsas trūkčiojo.

– Kodėl ne? – išsisukinėdamas atsiliepė Danglaras. – Noras susilieti su juo, vėl susitikti, poreikis pasekti jo pėdom. Bet tai niekuo nekeičia tos nakties įvykių. Priskirkite juos punktui „girtuoklystė ir vėmuliai“ ir pamirškite.

– Ne, Danglarai, man atrodo, tai viską keičia. Upė išgriovė užtvanką, ir laivas prakiuro. Turiu plaukti pasroviui, išplaukti, apvaldyti srovę, kol ji manęs nenusinešė. O paskui užkimšti skylę ir išsemti vandenį.

Dar dvi ilgas minutes, stebimas susirūpinusio Danglaro, Adamsbergas stovėjo, tylomis mąstydamas, paskui lėtai patraukė į savo kabinetą. Nors paties Fiulžanso ir nebuvo, jis žinojo, nuo ko pradėti.

XXX

PIRMĄ VALANDĄ NAKTIES Adamsbergą prikėlė Brezijono skambutis.

– Komisare, ar kvebekiečiai įpratę nekvaršinti galvos dėl laiko skirtumo, kai mums skambina?

– Kas nutiko? Favras? – paklausė Adamsbergas, kuris atsibusdavo taip pat staigiai, kaip ir užmigdavo, lyg jam būtų nė motais riba tarp sapno ir tikrovės.

– Kuo čia dėtas Favras! – riktelėjo Brezijonas. – Nutiko tai, kad rytoj 16 valandą 50 minučių jūs šokate į lėktuvą. Tad kraukitės daiktus ir pirmyn!

– Į kokį lėktuvą, pone apygardos komisare? – ramiai pasiteiravo Adamsbergas.

– O į kokį norėtumėt? Velniai griebtų, į Monrealį! Ką tik kalbėjausi su superintendantu Legalitė.

– Lalibertė, – pataisė Adamsbergas.

– Nusispjaut. Jiems ant sprando žmogžudystė, ir jiems jūsų reikia. Ir taškas: mes neturime pasirinkimo.

– Atleiskite, nesuprantu. KKŽ mes užsiėmėme ne žmogžudystėmis, o genetiniais atspaudais. Juk ne pirmą kartą gyvenime Lalibertė ant sprando žmogžudystė.

– Tačiau pirmą kartą jam reikalingas jūs, kad jį kur devynios.

– Nuo kada Paryžiaus kriminalinis skyrius užsiima Kvebeko žmogžudystėmis?

– Nuo tada, kai jie gavo laišką – jūsų žiniai, anoniminį – kuriame nurodyta, kad jūs šioje situacijoje pagrindinis asmuo. Jų auka – prancūzė, susijusi su nežinau kokia byla, kurią jūs tyrėte Prancūzijos teritorijoje. Žodžiu, ryšys yra, ir jiems reikalingos jūsų žinios.

– Bet po velnių! – dabar jau suirzo ir Adamsbergas. – Tegu jie atsiunčia raportą, ir aš suteiksiu jiems informaciją iš Paryžiaus. Neketinu visą gyvenimą skraidžioti ten ir atgal.

– Įsivaizduokite, taip aš ir pasakiau Legalitė. Bet ką darysi, jiems reikalingos jūsų *akys*. Jis neatstoja. Nori, kad jūs pamatytumėte auką.

– Apie tai negali būti ir kalbos. Čia krūvos darbo. Tegu superintendantas atsiunčia man savo dosjė.

– Paklausykit gerai, Adamsbergai, kartoju: mes neturime pasirinkimo – nei jūs, nei aš. Ministerija gavo labai pasistengti, kad jie sutiktų su mumis bendradarbiauti DNR sistemos tema. Iš pradžių buvo ne per daug užsidegę. Mes – skolininkai. Taip sakant, užspęsti. Suprantate? Taigi mandagiai paklūstame, ir rytoj jūs išskrendate. Bet aš įspėjau Legalitė: atvykstate jūs ne vienas. Į porą pasiimate Retankur.

– Nėra reikalo, sugebu keliaut ir be vedlio.

– Ir aš taip manau. Jus lydės, ir baigtas kriukis.

– Tai yra? Palyda?

– O kodėl ne? Girdėjau, vaikotės numirėlį, komisare.

– Iš tikrųjų, – tarstelėjo Adamsbergas, pritildęs balsą.

– Na, matote. Turiu Strasbūre gerą draugą, kuris pasistengė mane informuoti apie jūsų žygius. Aš patariau jums būti už žolę žemesniam, prisimenate?

– Kuo puikiausiai. Ir Retankur bus pavesta stebėti mano veiksmus? Vykstu pagal įsakymą ir su priežiūra, taip?

Brezijono tonas sušvelnėjo.

– Tiksliau – su apsauga, – pasakė jis.

– O motyvas?

– Aš neleidžiu savo žmonėms keliauti po vieną.

– Tai paskirkite man ką nors kitą. Danglarą.

– Danglaras pavaduos jus, kol jūsų nebus.

– Tada Vuaznė. Retankur manęs nemėgsta. Mūsų santykiai taikūs, bet šalti.

– To su kaupu pakaks. Tai bus Retankur ir niekas kitas. Ji – įvairiapusiška pareigūnė, transformuojanti savo energiją į ką tik nori.

– Taip, mes tai žinome. Nepraėjo nė metai, o tai jau bemaž tapo legenda.

– Ne metas tai aptarinėti, norėčiau numigti. Jums patikėta ši užduotis, ir jūs ją atliksite. Dokumentai ir bilietai bus skyriuje tryliktą valandą. Laimingos kelionės, atsikratykite to reikalo ir sugrįžkit.

Priblokštas Adamsbergas liko sėdėti ant lovos su rageliu rankoje. Prancūzė auka, ir kas iš to? Tai KKŽ sritis. Kas tą Lalibertė apsėdo? Vaikyti jį per visą Atlantą, kad pamatytų ją savo *akimis*? Jeigu reikia nustatyti jos tapatybę, tegu elektroniniu paštu

atsiunčia jam nuotraukas. Ką tas Laliberté čia vaidina? Berniklių bosą?

Jis pažadino Danglarą, paskui Retankur ir paprašė rytoj, šeštadienį, atvykti į skyrių apygardos komisaro įsakymu.

– Ką jis čia vaidina? – teiravosi jis Danglaro kitą rytą. – Berniklių bosą? Mano, kad aš neturiu nė velnio ką veikti, tik blaškytis pirmyn atgal tarp Prancūzijos ir Kvebeko?

– Nuoširdžiai užjaučiu, – pasigailėjo jo Danglaras jausdamas, kad naujo skrydžio pats neįstengtų ištverti.

– Į ką tai panašu? Ar numanote, kapitone?

– Tiesą sakant, ne.

– Mano akys. Kas toms mano akims?

Danglaras tylėjo. Nepaneigsi, Adamsbergo akys iš tiesų buvo ypatingos. Pasklidos kaip rudieji dumbliai, jos, kaip ir jie, kartais nutviksdavo įspindusia šviesa.

– Ir dar su Retankur, – pridūrė Adamsbergas.

– O tai galbūt ne toks jau blogas pasirinkimas. Pradedu įtikėti, kad Retankur – ypatinga moteris. Ji sugeba transformuoti savo ener...

– Žinau, Danglarai, žinau.

Atsiduses Adamsbergas atsisėdo.

– Kadangi aš – kaip išrėkė Brezijonas – pasirinkimo neturiu, gausite vietoj manęs atlikti skubų tyrimą.

– Klokite.

– Suprantate, aš nenoriu įkyrėti motinai. Jai ir be to nelengva.

Danglaras primerkė akis, graušdamas pieštuko galą. Jis turėjo didelę nerišlių komisaro kalbų patirtį, bet tie beprasmiški kraštutinumai ir staigūs minčių šuoliai diena iš dienos kėlė jam vis didesnį nerimą.

– Tai padarysite jūs, Danglarai. Jūs tam ypač tinkamas.

– Ką padarysiu?

– Surasite mano brolį.

Danglaras dantimis atplėšė ištisą pieštuko skiedrelę ir ta liko stirksoti jam tarp dantų. Jei jau taip, mielai būtų išlenkęs taurę baltojo, čia pat, devintą valandą ryto. *Surasti jo brolį.*

– Kur? – paklausė jis atsargiai.

– Neturiu nė menkiausio supratimo.

– Kapinėse? – sušnabždėjo Danglaras, išspjaudamas skiedrelę į delną.

– Kas čia bendra? – nustebęs pažvelgė į jį Adamsbergas.

– Tas, kad jūs jau ieškote žudiko, mirusio prieš šešiolika metų. Nieko nebus.

Adamsbergas nusiminęs nudelbė akis į grindis.

– Jūs nebe su manim, Danglarai. Jūs manęs išsižadate.

– Kur aš turiu būti su jumis? – pakeltu balsu atsiliepė Danglaras. – Kapuose?

Adamsbergas palingavo galvą.

– Išsižadate, Danglarai, – pakartojo. – Ką jums besakyčiau, jūs nuo manęs nusisukate. Nes apsisprendėte. Ano naudai.

– Tai neturi nieko bendra su Anuo.

– Tai su kuo?

– Man įgriso ieškoti mirusiųjų.

Adamsbergas vangiai gūžtelėjo pečiais.

– Ką darysi, Danglarai. Jei nenorite man padėti, padarysiu tai pats. Turiu jį pamatyti ir pasikalbėti.

– Ir kaip? – pro dantis iškošė Danglaras. – Suksite stalelį?

– Kokį stalelį?

Kapitonas įdėmiai pažvelgė į nustebusias komisaro akis.

– Bet juk jis miręs! – riktelėjo Danglaras. – Miręs! Kaip jūs ketinate su juo susitikti?

Adamsbergas, regis, suakmenėjo, jo veidas aptemo.

– Miręs? – pakartojo tyliai. – Jūs žinote?

– Po velnių, pats man sakėte! Kad netekote brolio. Kad po tos bylos jis nusižudė.

Adamsbergas atsilošė kėdėje ir giliai įkvėpė oro.

– Vos negavau galo, drauguži, pamaniau, turite žinių. Taip, jau trisdešimt metų, kai aš netekau brolio. Tai yra, jis išvyko, ir aš daugiau niekad jo nemačiau. Bet, Dieve mano, jis gyvas. Ir man reikia su juo susitikti. Ne stalus mes suksime, Danglarai, o kietuosius diskus. Jūs ieškosite jo per interneto tinklą: Meksikoje, Jungtinėse Valstijose, Kuboje ar kitur. Jis tikriausiai klajojo – įvairūs miestai, įvairūs amatai, bent iš pradžių.

Komisaras vedžiojo pirštu po stalą, ranka sekdamas brolio klajones. Prisivertęs prabilo:

– Prieš dvidešimt penkerius metus jis buvo smulkus prekijas Čichuachua valstijoje, netoli Jungtinių Valstijų sienos. Prekiavo kava, indais, baltiniais,

meskalinu, šepečiais. Ir portretais, kuriuos piešdavo aikštėse. Jis – puikus piešėjas.

– Labai atsiprašau, komisare, – pasakė Danglaras. – Aš visai kitaip supratau. Kalbėjote apie jį kaip apie žuvusį.

– Jis iš tikro pražuvo.

– Neturite tikslesnių, šviežesnių žinių?

– Mudu su motina vengiame tos temos. Bet prieš ketverius metus kaime aptikau atviruką iš Puerto Riko. Jis siuntė jai linkėjimus. Tai paskutinis pėdsakas.

Danglaras kažką užsirašė ant popierėlio.

– Vardas, pavardė? – paklausė.

– Rafaelis Feliksas Frankas Adamsbergas.

– Gimimo data, vieta, tėvai, studijos, kuo domisi?

Adamsbergas suteikė jam visą įmanomą informaciją.

– Jūs tai padarysite, Danglarai? Ieškosite jo?

– Taip, – bambtelėjo Danglaras, niršdamas ant savęs, kad be laiko palaidojo Rafaelį. – Bent jau pabandysiu. Bet kai tiek darbo, pirma teks užsiimti kitais reikalais.

– Laikas nebelaukia. Sakiau, upė išgriovė užtvanką.

– Yra ir kitų skubių reikalų, – sumurmėjo kapitonas. – O šiandien šeštadienis.

Komisaras aptiko Retankur, savo įprastu būdu taisančią vėl užsikirtusį kopijavimo aparatą. Pranešė jai užduotį ir skrydžio laiką. Vis dėlto, išgirdusi Brezijono įsakymą, ji aiktelėjo iš nuostabos. Paleido trumpą savo „arklio uodegėlę“, paskui automatiškai

vėl ją susmaukė. Ne blogesnis už kitus būdas laimėti laiko, pamąstyti. Tad netikėtai užklupti galima kiekvieną.

– Nesuprantu, – pasakė ji. – Kas čia darosi?

– Neįsivaizduoju, Retankur, bet mes vėl skrendame. Jie reikalauja mano akių. Apgailestauju, kad šią užduotį viršininkas užkorė jums. Apsaugai, – patikslino jis.

Pusvalandis prieš skrydį Adamsbergas tyliai stovėjo išvykimo salėje su savo tvirta šviesiaplauke leitenante prie šono ir čia pamatė įeinantį Danglarą, lydimą dviejų oro uosto apsaugininkų. Kapitonas atrodė nusivaręs ir uždusęs. Jis bėgo. Adamsbergas kaip gyvas nebūtų patikėjęs, jog tai įmanoma.

– Tie vaikinai vos neišvarė manęs iš proto, – pareiškė Danglaras, rodydamas į apsaugininkus. – Niekaip nenorėjo įleisti. Šekite, – tarė Adamsbergui, paduodamas voką. – Ir sėkmės.

Adamsbergas net nespėjo jam padėkoti – apsaugininkai bemat išlydėjo kapitoną atgal, į bendrąją zoną. Jis apžiūrėjo rudą voką, kurį laikė rankoje.

– Neatplėšiate? – paklausė Retankur. – Tai atrodo skubu.

– Ir yra. Bet aš nesiryžtu.

Netvirtu pirštu jis kilstelėjo voko kraštelį. Danglaras užrašė jam adresą Detroite ir profesiją: taksi vairuotojas. Pridėjo ir nuotrauką, atspaustą iš informacinės piešėjų svetainės. Jis žiūrėjo į tą veidą, kurio nebuvo matęs jau trisdešimt metų.

– Čia jūs? – paklausė Retankur.

– Mano brolis, – tyliai atsakė Adamsbergas.

Brolis, kuris visada buvo panašus į jį. Adresas, profesija, nuotrauka. Danglaras – dingusiųjų paieškos genijus, bet tikriausiai darbavosi net sukaitęs, kad per nepilnas septynias valandas pasiektų tokį rezultatą. Virptelėjęs jis uždarė voką.

XXXI

KAD IR KAIP NUOŠIRDŽIAI iš pažiūros jį pasitiko Monrealio oro uoste, kur jų lūkuriavo Portlansas ir Filipas Ogiustas, Adamsbergas pasijuto tarsi sučiuptas. Nors prancūzams tai buvo vėlyva valanda, jau po vidurnakčio, jie nuvažiavo į Otavos lavoninę. Kelio pradžioje Adamsbergas iš buvusių savo komandos draugų pabandė išpešti nors kokią informaciją, bet jie atsakinėjo kažką neaiškaus, tarsi būtų paprasčiausi vairuotojai. Jiems įsakyta tylėti, ir spausti juos beprasmiška. Adamsbergas ženklu parodė Retankur – tiek to! – ir ta proga nutarė nusnūsti. Kai juos pažadino Otavoje, buvo jau po dviejų nakties.

Superintendantas juos pasveikino kuo širdingiausiai, smarkiai kratė jiems rankas, padėkojo Adamsbergui, kad šis sutikęs atvykti.

– Neturėjau pasirinkimo, – atsakė Adamsbergas. – Klausyk, Oreli, mes virstame iš kojų. Ar tavo lavonas negali palaukti rytdienos?

– Apgailestauju, paskui jus nuveš į viešbutį. Bet šeima reikalauja išsiųsti jiems kūną. Kuo greičiau jį apžiūrėsi, tuo geriau.

Adamsbergas matė, kaip superintendanto žvilgsnis nukrypo į šalį – jis melavo. Ar Lalibertė ketina pasinaudoti jo nuovargiu? Sena policininkų gudrybė, kurios jis griebdavosi prieš kai kuriuos įtariamuosius, bet ne prieš kolegas.

– Tada duok man kavos, – pasakė. – Labai stiprios.

Adamsbergas ir Retankur su didžiulėmis stiklinėmis rankose nusekė paskui superintendantą į salę su šaldymo kameromis, kurioje snūduriavo budintis gydytojas.

– Negaišink mūsų, Reinaldai, – paliepė gydytojui Lalibertė. – Jie pavargę.

Reinaldas kilstelėjo mėlyną paklodę, dengiančią aukos kūną.

– Stop! – įsakė Lalibertė, kai audeklas pakilo iki pečių. – Gana. Žvilgtelėk, Adamsbergai.

Adamsbergas palinko prie jaunutės moters kūno ir prisimerkė.

– O, velnias, – sukuždėjo.

– Stebiesi? – su sustingusia šypsena paklausė Lalibertė.

Adamsbergas staiga pasijuto nusviestas į Strasbūro priemiesčio lavoninę, prie Elizabetės Vind kūno. Jaunosios negyvėlės pilvas buvo suvarpytas trimis viena tiese išsidėsčiusiais dūriais. Čia, už dešimties tūkstančių kilometrų nuo Tridančio teritorijos.

– Medinę liniuotę, Oreli, – paprašė jis tyliai, tiesdamas ranką, – ir centimetrą.

Nustebęs Lalibertė liovėsi šypsotis ir pasiuntė gydytoją atnešti instrumentų. Adamsbergas tylėdamas

išmatavo – tris kartus, lygiai taip, kaip prieš trejetą savaičių matavo Šiltigeimo auką.

– 17,2 cm ilgio ir 0,8 cm pločio, – murmtelėjo, rašydamas skaičius į užrašų knygelę.

Dar kartą patikrino žaizdų išsidėstymą – tobula tiesė be milimetro nukrypimo.

17,2, pakartojo mintyse, pabraukdamas tą skaičių. Trim milimetrais daugiau už maksimalų jam žinomo skersmens ilgį. Ir vis dėlto...

– Koks žaizdų gylis, Lalibertė?

– Maždaug šeši coliai.

– Tai bus?..

Superintendantas suraukė antakius, skaičiuodamas mintyse.

– Apie 15,2 cm, – aplenkė jį gydytojas.

– Visos trys vienodos?

– Vienodos.

– Žaizdose yra žemių? Purvo? – paklausė gydytojo Adamsbergas. – Ar įrankis švarus, naujas?

– Ne, žaizdose iki pat apačios rasta juodžemio, lapų kruopelyčių ir smulkučio žvyro.

– Šit kaip, – tarstelėjo Adamsbergas.

Grąžindamas Lalibertė liniuotę ir centimetrą, įžvelgė superintendanto veide sutrikimą. Lyg šis būtų tikėjęsis visai ko kito, o ne šios skrupulingos apžiūros.

– Kas yra, Oreli? Ar ne to tu norėjai? Kad ją pamatyčiau?

– To, – neryžtingai atsiliepė Lalibertė. – Bet, *criss*, ką tu čia matuoji?

– Ginklas? Jūs jį turite?

– Jokių pėdsakų, ką sau manai. Bet mano techniniai specialistai jį atkūrė. Tai didelė yla.

– Tavo specialistai geriau pasikaustę molekulių, o ne ginklų srityje. Tai padaryta ne yla. Šakėmis.

– Iš kur žinai?

– Pabandyk tris kartus suvaryti savo ylą ir gauti tiesią liniją ir vienodą žaizdų gylį. Ir per dvidešimt metų nepavyks. Tai šakės.

– *Criss*, to tu ir daireisi?

– To ir dar kai ko, kur kas gilesnio. Gilaus kaip Pinko ežero dumblas.

Superintendantas vis dar atrodė sutrikęs ir stovėjo, nuleidęs ranką. Atvežė juos čia beveik provokuodamas, bet tie matavimai neabejotinai jį suglumino. Adamsbergas svarstė, ko Laliberté iš tikrųjų tikėjosi.

– Galva sumušta? – paklausė gydytojo Adamsbergas.

– Didelė kraujosruva užpakalinėje kiaušo dalyje; ji apsvaigino auką, bet nebuvo mirties priežastis.

– Iš kur tu gali žinoti apie tą tvieksnį per galvą? – paklausė Laliberté.

Adamsbergas atsisuko į superintendantą ir sunėrė rankas.

– Juk tu mane iškvietei, nes aš turiu apie tai dosjė, argi ne?

– Taip, – vis dar neryžtingai atsiliepė superintendantas.

– Taip ar ne, Oreli? Tu verti mane lėkti per Atlantą, kad antrą valandą nakties atitemptum prie lavono, ir ko tikiesi? Kad paaiškinčiau tau, jog ji negyva? Jei atsivežei mane čia, vadinasi, buvai tikras, kad tas rei-

kalas man žinomas. Bent jau taip sakė Paryžiuje. Taip, tikrai žinomas. Bet tavęs tai, atrodo, nedžiugina. Tau reikėjo ne to?

– Nepriimk asmeniškai. Tai stebina, ir tiek.

– Dar ne taip nustebsi.

– Atklok visą paklodę, – paliepė Lalibertė gydytojui.

Reinaldas kruopščiais judesiais nuklostė audinį, visai kaip Menaras Strasbūre. Pastebėjęs kaklo apačioje keturis rombo pavidalu išsidėsčiusius apgamėlius, Adamsbergas suakmenėjo. Ir per plauką teįstengė susilaikyti nekrūptelėjęs, laimindamas skrupulingą medicinos eksperto lėtumą.

Ant stalo gulėjo Noela. Stengdamasis lygiai kvėpuoti, Adamsbergas nė nemirktelėdamas – kaip tikėjosi – apžiūrėjo mirusiąją. Lalibertė nenuleido nuo jo akių.

– Ar galėčiau pamatyti kraujosruvą? – paklausė.

Gydytojas pasuko aukos galvą, atidengdamas pakaušį.

– Smūgis buku daiktu, – paaiškino Reinaldas. – Tai viskas, ką galima pasakyti. Galbūt mediniu.

– Šakių kotu, – patikslino Adamsbergas. – Jis visada taip daro.

– Kas tas „jis“? – paklausė Lalibertė.

– Žudikas.

– Tu jį pažįsti?

– Taip. Ir norėčiau žinoti, kas tau tai pasakė.

– O ją tu pažįsti?

– Manai, aš žinau šešiasdešimt milijonų prancūzų vardus, Oreli?

– Jei pažįsti žudiką, galbūt pažįsti ir jo aukas.
– Aš ne aiškiaregis, kaip pats pasakytum.
– Tai niekad jos nematei, a?
– Kur? Prancūzijoje? Paryžiuje?
– Kur tik nori.
– Niekad, – gūžtelėjęs pečiais, atsakė Adamsbergas.
– Ji vardu Noela Kordel. Tau tai nieko nesako?
Adamsbergas atsitraukė nuo kūno ir priėjo prie superintendanto.
– Kodėl tau taip rūpi, kad man tai ką nors sakytų?
– Ji jau pusę metų gyveno Hale. Galėjai ją čia susitikti.
– Tu taip pat. Ką ji veikė Hale? Atitekėjo? Studijavo?
– Atsekė paskui savo *chum*, bet buvo atsiūta.
– Išversk.
– Ją pavarė. Ji dirbo viename Otavos bare. „Karibu“. Tau tai ką nors primena?
– Niekada nebuvau ten kojos įkėlęs. Tu žaidi nesąžiningai, Oreli. Nežinau, kas buvo tame anoniminiame laiške, bet tu gudrauji.
– O tu ne?
– Ne. Rytoj papasakosiu tau viską, ką žinau. Tai yra viską, kas gali tau praversti. Bet norėčiau numigti, nebesilaikau ant kojų, mano leitenantė taip pat.
Niūksodama kaip koks luitas salės gale, Retankur, regis, laikėsi kuo puikiausiai.
– Prieš tai mažumą šnektelėsime, – su šypsenėle pareiškė Laliberté. – Važiuojam į skyrių.
– Po velnių, Oreli. Jau po trijų nakties.

– Vietiniu laiku dabar devynios. Ilgai tavęs neužlaikysiu. Jeigu nori, tavo leitenantę galime paleisti.

– Ne, – staiga nusprendė Adamsbergas. – Ji lieka su manimi.

Laliberté įsitaisė savo krėsle kažkoks didingas, apsuptas dviejų inspektorių, stypsančių abiejose krėslo pusėse. Adamsbergui buvo puikiai pažįstamas tas išsidėstymas trikampiu, siekiant įbauginti įtariamąjį. Nebuvo kada apmąstyti tą pritrenkiamą faktą, kad Noela nusmeigta Kvebeke šakėmis. Jis susitelkė į dviprasmišką Laliberté elgesį – galbūt tai reiškia, kad jis žino apie jo ryšį su mergina? Bet tai dar neaišku. Dabar vyksta sudėtinga partija, ir jam reikia atremti kiekvieną superintendanto žodį. Tai, kad jis miegojo su Noela, neturėjo su žmogžudyste nieko bendra, kol kas jis primygtinai privalo tai pamiršti. Ir rengtis bet kokiai galimybei, susitelkti į savo pasyvių jėgų galią, tvirčiausią savo vidinės tvirtovės pylimą.

– Paprašyk vyrų sėstis, Oreli. Man pažįstamas šitas žaidimėlis, ir jis nėra malonus. Sakytum, tu pamiršti, kad aš – faras.

Laliberté mostelėjo Portlansui ir Filipui Ogiustui pasitraukti. Išsiėmę bloknotus šie ruošėsi užsirašinėti.

– Tai apklausa? – pasiteiravo Adamsbergas, rodydamas į inspektorius. – Ar bendradarbiavimas?

– Negrok mano nervais, Adamsbergai. Užsirašinėjame, kad prisimintume.

– Negrok ir tu maniškiais, Oreli. Aš dvidešimt dvi valandos ant kojų, ir tu tai žinai. Laiškas, – pridūrė. – Parodyk man tą laišką.

– Tuojau tau jį perskaitysiu, – pasakė Lalibertė, atsiversdamas storą žalią aplanką. – „Kordel žmogžudystė. Žr. Komisaras Žanas Batistas Adamsbergas, Paryžius, Kriminalinės paieškos skyrius. Susijęs asmeniškai."

– Nelabai objektyvu, – tarstelėjo Adamsbergas. – Ar todėl elgiesi kaip čiukas? Paryžiui tu pasakei, kad aš turiu su tuo susijusį dosjė. Čia, atrodo, esi įsitikinęs, kad aš susijęs su ta moterimi.

– Neversk manęs sakyti to, ko nesakiau.

– Tuomet nelaikyk manęs kvailiu. Parodyk tą laišką.

– Nori patikrinti?

– Tikrai taip.

Lape, kuris lindo iš spausdintuvo, iš tikrųjų daugiau nebuvo nė žodžio.

– Manau, paėmei pirštų atspaudus?

– Jų nebuvo.

– Kada jį gavai?

– Kai iškilo kūnas.

– Iš kur?

– Iš ežero, į kurį jį įmetė. Vanduo buvo užšalęs. Prisimeni, kaip praėjusią savaitę spustelėjo šaltis? Kūnas buvo užstrigęs po ledu tol, kol prašilo, ir lavoną aptikome trečiadienį. Laišką gavome kitą dieną, vidurdienį.

– Taigi, jei žudikas galėjo įmesti ją į vandenį, ji buvo nužudyta prieš šalčius.

– Ne. Žudikas pramušė ledo paviršių, įgrūdo ją ir užvertė kokiom dviem dešimtim akmenų. Naktį ledas bemat užsitraukė kaip dangtis.

– Iš kur žinai?

– Tą dieną Noela Kordel buvo nusipirkusi naują diržą. Jinai jį juosėjo. Mes žinome, kur ji vakarieniavo ir ką valgė. Supranti, per tokį šaltį skrandžio turinys išliko nepakitęs. Dabar žinome žmogžudystės datą ir valandą. To nenuginčysi, prisimink, šioje srityje mes specialistai.

– Ir tavęs nestebina tas anoniminis laiškas, kuris ateina jau kitą dieną? Vos tik apie žmogžudystę paskelbia spauda?

– Ne. Daug tokių gauname. Žmonės nemėgsta asmeniškai turėti reikalų su policija.

– Ir tai suprantama.

Lalibertė išraiška nežymiai pasikeitė. Superintendantas buvo patyręs žaidėjas, bet Adamsbergas sugebėjo įžvelgti pasikeitusį žvilgsnį greičiau, negu KKŽ detektorius. Lalibertė perėjo į puolimą, ir Adamsbergas tapo dar šaltakraujiškesnis – sunėręs rankas, atsilošęs į kėdės atkaltę.

– Noela Kordel žuvo spalio 26 dienos vakarą, – paprastai pasakė superintendantas. – Tarp dvidešimt antros trisdešimt ir dvidešimt trečios trisdešimt.

Puiku, jeigu galima taip pasakyti. Paskutinį kartą Noelą jis matė tada, kai paspruko pro pakeliamąjį langą, 24 dieną, penktadienio vakarą. Buvo išsigandęs, kad tas sumautas langas kaip giljotina nenusileistų jam ant sprando ir Lalibertė nepraneštų jam 24 dienos datos.

– Ar negalite patikslinti valandos?

– Ne. Ji vakarieniavo maždaug devynioliktą trisdešimt, ir maistas buvo jau pernelyg apvirškintas.

– Kokiame ežere jūs ją radote? Toli nuo čia?

Aišku, Pinko, pagalvojo Adamsbergas. Kokiame gi dar?

– Pratęsime rytoj, – netikėtai atsistodamas nusprendė Laliberté. – Kitaip dar visko pripliaukši apie Kvebeko farus ir sakysi, kad jie bjaurybės. Tiesiog norėjau tau papasakoti, ir tiek. Užsakėme jums du numerius „Brebefo" viešbutyje Gatino parke. Tinka?

– Brebefas – tai kažkokio tipo pavardė?

– Taip, vieno užsispyrusio kaip mulas prancūzo, kurį sušveitė irokėzai, nes jis atkakliai muilino jiems akis. Užvažiuosime jūsų antrą valandą, kad turėtumėt laiko pailsėti.

Vėl malonus, superintendantas ištiesė jam ranką.

– Ir tu man išdėstysi tą šakių istoriją.

– Jei sugebėsi išklausyti, Oreli.

Nors ir buvo pasiryžęs, Adamsbergas nepajėgė mąstyti apie pritrenkiamą sutapimą, pastūmėjusį jį susidurti su Tridančiu kitame pasaulio gale. Mirusieji keliauja žaibo greičiu. Tą pavojų jis pajuto mažoje Monrealio bažnytėlėje, kai Vivaldis jam kuždėjo, jog Fiulžansas žino apie vėl prasidėjusią jo medžioklę, ir patarė būti atsargiam. Vivaldis, teisėjas, kvintetas – tai ir viskas, ką jis spėjo pagalvoti prieš nugrimzdamas į miegą.

Retankur pasibeldė į jo duris šeštą valandą ryto vietos laiku. Dar šlapiais plaukais jis vos baigė rengtis, ir perspektyva pradėti šią sunkią dieną pašnekesiu su plienine leitenante ne per daug jį džiugino. Mieliau būtų išsitiesęs ir pamąstęs, tai yra paklaidžiojęs tarp

milijonų minčių dalelyčių, visiškai susijaukusių nelemtose savo akutėse. Tačiau Retankur oriai atsisėdo ant lovos, pastatė ant žemo stalelio termosą tikros kavos – ir iš kur ji tokį išpaišė? – du puodelius ir šviežių bandelių.

– Parsinešiau iš apačios, – paaiškino. – Jei išdygs tie du čiukai, mums čia bus ramiau pasišnekėti. Mičo Portlanso snukis sugadintų man apetitą.

XXXII

NETARDAMA NĖ ŽODŽIO Retankur sudorojo pirmąjį juodos kavos puodelį ir bandelę. Adamsbergas nesistengė padėti jai užmegzti pokalbio, bet tyla leitenantės nejaudino.

– Norėčiau suprasti, – pareiškė Retankur, sukirtusi pirmąją bandelę. – Apie tą žudiką su šakėmis skyriuje niekad neteko girdėti. Manau, tai senas reikalas. O iš to, kaip jūs žiūrėjote į mirusiąją, sakyčiau, netgi asmeninis.

– Retankur, jums patikėta ši užduotis, nes Brezijonas neleidžia savo žmonėms keliauti po vieną. Tačiau jums nepavesta klausytis mano paslapčių.

– Atsiprašau, – atkirto leitenantė. – Aš čia pasiųsta apsaugai, pats man sakėte. Ir jei nieko nežinosiu, negalėsiu jūsų apginti.

– Ir nereikia. Šiandien perduosiu Lalibertė informaciją, ir baigta.

– Kokią informaciją?

– Jūs ją išgirsite, kaip ir jis. Ar ji bus jam priimtina, ar ne, tegu daro su ja, ką nori, jo reikalas. O mes rytoj susikrauname krepšius.

– Tikrai?

– Kodėl ne, Retankur?

– Jūs įžvalgus, komisare. Nebandykite manęs įtikinti, kad nieko nepastebėjote.

Adamsbergas klausiamai pažvelgė į ją.

– Laliberté – nebe tas pats žmogus, – toliau dėstė ji. – Nei Portlansas, nei Filipas Ogiustas. Kai jūs ėmėtės matavimų, superintendantui tai buvo staigmena. Jis tikėjosi ko kito.

– Pastebėjau.

– Jis tikėjosi, kad jūs sugniušite. Išvydęs žaizdas, paskui atidengtą veidą – todėl ir surengė tą dviejų veiksmų spektaklį. Bet nieko panašaus neįvyko, ir jį tai sutrikdė. Sutrikdė, bet neišmušė iš vėžių. Inspektoriai taip pat žinojo. Nenuleidau nuo jų akių.

– O neatrodė. Sėdėjote savo kampe ir nuobodžiavote.

– Tai gudrybė, – pasakė Retankur, vėl pripildama abu puodelius. – Vyrai nekreipia dėmesio į bjaurią storulę.

– Netiesa, leitenante, aš norėjau pasakyti visai ne tai.

– O aš – tai, – atsainiu mostu ji nušlavė prieštaravimą. – Jie į ją nežiūri, ji jiems tarsi kokia spinta, ir jie ją *pamiršta*. To aš ir siekiu. Dar pridėkite vangumą, gunktelėjusią nugarą, ir gali neabejoti, kad pamatysi viską, pati likdama nematoma. Tai ne visiems duota, bet man visada smarkiai pagelbėdavo.

– Transformuojate į tai savo energiją? – nusišypsojo Adamsbergas.

– Į neregimybę, – rimtai patvirtino Retankur. – Galėjau kaip niekur nieko stebėti Mičą ir Filipą Ogiustą. Per du pirmus veiksmus, kai buvo atidengtos žaizdos, o paskui veidas, jie skubiai pasikeitė ženklais it kokie sąmokslininkai. Tas pats per trečiąjį veiksmą KKŽ būstinėje.

– Kada?

– Kai Lalibertė pranešė jums nusikaltimo datą. Jūs nesureagavote, ir jie vėl nusivylė. O aš ne. Jūs sugebate būti nuostabiai šaltakraujiškas, komisare, juolab jog tai atrodo visiškai natūraliai. Bet kad galėčiau veikti toliau, man reikia žinoti.

– Jūs – mano palydovė, Retankur. Jūsų užduotis tuo ir apsiriboja.

– Aš – skyriaus darbuotoja ir atlieku savo darbą. Aš nutuokiu, ko jie siekia, bet man reikia jūsų versijos. Turėtumėte manimi pasitikėti.

– Bet kodėl, leitenante? Jūs manęs nemėgstate.

Šis netikėtas kaltinimas Retankur nesujaudino.

– Nelabai, – prisipažino ji. – Bet tai visai kas kita. Jūs – mano viršininkas, ir aš dirbu savo darbą. Lalibertė stengiasi jus užspęsti, jis neabejoja, kad jūs pažinojote tą merginą.

– Neteisybė.

– Turėtumėte manimi pasitikėti, – ramiai pakartojo Retankur. – Jūs pasikliaujate tik savimi. Toks jūsų stilius, bet šiuo atveju tai neteisinga. Nebent turite rimtą alibį 26 dienos vakarui nuo dvidešimt antros trisdešimt.

– Netgi taip?

– Man taip atrodo.

– Įtariamas nužudęs tą merginą? Kliedite, Retankur.

– Pasakykite man, jei ją pažinojote.

Adamsbergas tylėjo.

– Pasakykite, komisare. Jei toreadoras nepažįsta savo gyvulio, jį tikrai pamaus ant ragų.

Adamsbergas įdėmiai pažvelgė į apskritą leitenantės veidą, protingą ir ryžtingą.

– Gerai, Retankur – aš ją pažinojau.

– Po velnių, – pratarė Retankur.

– Ji tykojo manęs nešuliniame take nuo pat pirmųjų dienų. Paaiškinti jums, kodėl sekmadienį atsivedžiau ją į numerį – ne šio pokalbio tema. Tiesiog tai padariau. Mano nelaimei, ji buvo kuoktelėjusi. Po šešių dienų pareiškė, kad pastojo, ir pradėjo mane šantažuoti.

– Blogai, – pasakė Retankur, siekdama antros bandelės.

– Pasiryžusi skristi su mumis, sekti paskui mane į Paryžių, įsikurti pas mane ir gyventi drauge, kad ir ką jai sakyčiau. Vienas senas utauė genties indėnas iš Sent Agatos jai išpranašavęs, kad aš – jai skirtasis. Ji to įsikirto nagais ir ragais.

– Niekada nebuvau atsidūrusi tokioje padėtyje, bet galiu įsivaizduoti. Ką jūs darėte?

– Įkalbinėjau, atsisakinėjau, atstūmiau ją. Galų gale paspruka u. Iššokau pro langą ir nuliuoksėjau kaip voveraitė.

Retankur linktelėjo pilna burna.

– Ir niekada daugiau jos nemačiau, – pabrėžė Adamsbergas. – Pasistengiau vengti iki pat išvykimo.

– Todėl ir buvote toks neramus oro uoste?

– Ji tvirtino, kad ten bus. Dabar supratau, kodėl nepasirodė.

– Jau dvi dienos buvo mirusi.

– Jei Lalibertė žinotų apie tą romaniuką, viską būtų išklojęs iš pat pradžių. Taigi Noela nieko nepasipasakojo savo draugams, bent jau nepaminėjo mano vardo. Superintendantas dvejoja. Smūgiuoja aklai.

– Vadinasi, žino kažką kita, kas leidžia jam jus spirginti: matyt, tai trečiasis veiksmas. Dvidešimt šeštosios naktis.

Adamsbergas įdėmiai pažvelgė į Retankur. Dvidešimt šeštosios naktis. Jis apie tai nepagalvojo nusiraminęs, kad žmogžudystė įvykdyta ne penktadienio vakarą.

– Jūs žinote? Apie tą naktį?

– Nežinau nieko, išskyrus jūsų kraujosruvą. Bet kadangi Lalibertė pasilaikė tą kortą pabaigai, darau išvadą, jog tai jo koziris.

Artėjo valanda, kai jų pasiimti atvažiuos KKŽ inspektoriai. Adamsbergas skubiai išdėstė leitenantei girtą savo sekmadienio nuotykį ir papasakojo apie dvi su puse amnezijos valandos.

– Po velnių, – pakartojo Retankur. – Neužčiuopiu to, kas jam leidžia susieti nežinomą merginą ir girtą vyriškį take. Jis turi kitų kozirių ir nebūtinai ketina juos iškloti. Lalibertė – tikras medžiotojas ir mėgaujasi, spęsdamas grobį. Šį išbandymą jis gali užtęsti.

– Dėmesio, Retankur! Apie mano amneziją jis nieko nežino. Apie ją žino tik Danglaras.

– Bet nuo to laiko jis tikriausiai surinko informaciją: kaip išėjote iš „Šliuzo“ dvidešimt antrą penkiolika, kaip parėjote į namus be dešimt dvi. Ilgokas laiko tarpas žmogui, žingsniuojančiam blaivia galva.

– Dėl to nesirūpinkite. Nepamirškite, kad žudikas man žinomas.

– Teisybė, – pripažino Retankur. – Tai išspręs klausimą.

– Tik viena smulkmena. Menkas niekas dėl to žmogžudžio, bet dėl to nieko gali kilti problemų.

– Nesate tikras dėl savęs?

– Ne, esu. Bet žudikas mirė prieš šešiolika metų.

XXXIII

ŠĮ KARTĄ SUPERINTENDANTĄ lydėjo Fernanas Sankartjė ir Žinetė Sen Prė. Adamsbergas įsivaizdavo, jog jie savanoriškai pasisiūlė padirbėti šį sekmadienį, galbūt norėdami jį palaikyti. Bet abu buvę sąjungininkai laikėsi nejaukiai ir buvo sumišę. Tik budintis voveriukas, vis dar su savo bičiule, maloniai pasveikino jį, suraukdamas snukutį. Geras, ištikimas mažasis *chum*.

– Šį kartą tavo eilė, Adamsbergai, – širdingai pradėjo Lalibertė. – Išdėstyk man faktus, kas tau žinoma, savo įtarimus. *Right, man*?

Draugiškumas, atvirumas. Lalibertė naudojo senus metodus. Priešiškumo fazes keičia atsipalaidavimo tarpsniai. Išmušti kaltinamąjį iš vėžių, numaldyti, vėl įbauginti, sutrikdyti. Adamsbergas sutelkė mintis. Superintendantas neišmuš jo iš kelio, kaip išgąsdinto gyvulio, juolab su Retankur, kurios paramą jis keistai jautė.

– Gerumo diena? – nusišypsojo Adamsbergas.

– Išklausymo diena. Iškratyk man savo krežėlį.

– Įspėju, Oreli, ta istorija ilga.

– *OK*, *man*, bet vis dėlto per daug neišsiplėsk.

Adamsbergas neskubėdamas nupasakojo kruviną teisėjo Fiulžanso kelią nuo 1949 metų iki prisikėlimo Šiltigeime. Nieko nepraleido: asmuo, jo metodai, atpirkimo ožiai, šakių skersinis, keičiami dantys. Ir neslėpė savo bejėgiškumo užspęsti žudiką, saugomą aukštų sienų – savo galybės, bendrininkų tinklo ir begalinio judrumo. Superintendantas kažkaip nekantriai užsirašinėjo.

– Nenoriu būti kritiškas, bet tavo istorijoje įžvelgiu tris neaiškius momentus, – pareiškė galiausiai, iškeldamas tris pirštus.

Kruopštumas, kruopštumas ir dar kartą kruopštumas, pagalvojo Adamsbergas.

– Juk neįtikinėsi, kad kažkoks žudikas blaškosi pas jus jau penkios dešimtys metų?

– Nori pasakyti, nesuimtas? Aš tau pasakojau, koks jis įtakingas ir kad keičia smaigus. Niekam niekad neatėjo į galvą suabejoti teisėjo reputacija nei susieti tarpusavyje tų aštuonių žmogžudysčių. Su

Šiltigeimo nužudymu – devynių. Su Noelos Kordel nužudymu – dešimt.

– Noriu tau pasakyti, kad tas tavo vyrutis nebe pirmos jaunystės.

– Tarkime, jis pradėjo dvidešimties. Jam tebūtų septyniasdešimt.

– Antra, – toliau dėstė Lalibertė, brėždamas savo užrašuose kryželį. – Tu be galo į ausį pūtei apie tas šakes ir jų skersinį. Beje, mintis apie keičiamus dantis – tavo, įrodymų tu neturi.

– Ne, turiu. Konkretus ilgis ir plotis.

– Būtent. Bet juk tokiu atveju tavo prakeiktas maniakas pasielgė ne taip, kaip visados? Žaizdų linijos ilgis didesnis už skersinio: 17,2, o ne 16,9 cm. Vadinasi, tavo žudikas tiesiog keičia įpročius. Septynios dešimtys, *criss,* ne permainų amžius. Kaip man tai paaiškinsi?

– Aš apie tai galvojau ir įžvelgiau vienintelę priežastį: skrydžio kontrolė. Jis nebūtų galėjęs įsinešti savo skersinio, niekas jo nebūtų įleidęs su tokia geležte. Buvo priverstas nusipirkti kitas šakes vietoje.

– Ne nusipirkti, Adamsbergai – pasiskolinti. Prisimink, žaizdose buvo žemių. Įrankis – ne naujas.

– Iš tikrųjų.

– Ir čia mes jau turime pasiutusių nukrypimų – ir nemenkų – nuo įprasto tavo žudiko elgesio. Pridėk dar tai, kad greta aukos nebuvo mirtinai nusigėrusio valkatos su ginklu kišenėje. Jokio atpirkimo ožio. Mano galva, daugoka skirtumų.

– Taip susiklostė aplinkybės. Kaip ir visi genijai, teisėjas lankstus. Jam reikėjo prisitaikyti prie šalčio –

jo auka daugiau kaip tris dienas buvo įstrigusi po ledu. Ir veikti svetimos šalies teritorijoje.

– Teisingai, – savo lape Lalibertė nubrėžė dar vieną kryželį. – Tavo teisėjui nebepakanka vietos senojoje tėvynėje? Iki šiol jis dobė tavo šalyje, tiesa?

– Neįsivaizduoju. Išvardijau tau tik žmogžudystes Prancūzijoje, nes rausiausi vien po vietinius archyvus. Jei jis žudė Švedijoje ar Japonijoje, man tai nežinoma.

– Po paraliais, o tu kietakaktis. Visada turi ką atsakyti, a?

– O ar ne to tau ir reikia? Kad nurodyčiau žudiką? Ar daug pažįsti tokių, kurie dobia šakėmis? Juk dėl ginklo aš teisus, ar ne?

– *Criss*, taip, ją tikrai pamovė ant „vištos kojelės". O štai kas aną laikė – jau kita kalba.

– Teisėjas Onorė Gijomas Fiulžansas. Tikras „smeigikas", kurį aš nutversiu už kiaušių, pažadu tau.

– Norėčiau pamatyti tuos tavo dosjė, – supdamasis ant kėdės, pareiškė Lalibertė. – Devynis dosjė.

– Grįžęs atsiųsiu tau kopijas.

– Ne, dabar. Ar galėtum paprašyti kurio nors iš saviškių atsiųsti juos elektroniniu paštu?

Pasirinkimo nėra, pagalvojo Adamsbergas, sekdamas paskui Lalibertė ir jo inspektorius į ryšių tarnybos salę. Jis galvojo apie Fiulžanso mirtį. Anksčiau ar vėliau Lalibertė tai sužinos, kaip ir Trabelmanas. Didžiausią nerimą kėlė jo brolio dosjė. Ten buvo į Torką įmestos ylos eskizas ir užrašai apie melagingus Adamsbergo parodymus teisme. Visiškai slapti dalykai. Vien Danglaras galėtų juos išimti, jei jam ateitų

mintis tuos dosjė surūšiuoti. Ir kaip jo to paprašyti, stebimam budraus superintendanto žvilgsnio? Mielai būtų valandėlę apie tai pamąstęs, tačiau veikti reikės kur kas greičiau.

– Einu kai ko paimti iš striukės, tuoj grįšiu, – tarė, eidamas iš kambario.

Tuščiame superintendanto kabinete snūduriavo Retankur, sukumpusi ant savo kėdės. Jis neskubėdamas išėmė iš išsipūtusių striukės kišenių kelis ryšulėlius ir neskubėdamas grįžo pas tris pareigūnus.

– Še, – tarė tiesdamas Sankartjė ryšulėlius ir nežymiai pamerkdamas. – Visi šeši flakonai. Pasidalyk su Žinete, jei jai patiks. O kai pritrūksi, skambink.

– Ką tu ten jiems duodi? – bambtelėjo Lalibertė. – Kokio prancūziško gėralo?

– Migdolų pienelio muilo. Tai ne valdiškas kyšis, o dvasios atgaiva.

– *Criss,* Adamsbergai, nejuokink. Mes čia darbo dirbt susirinkome.

– Paryžiuje jau po dešimtos vakaro, o kur mano dosjė, žino tik Danglaras. Verčiau siųsti faksą jam į namus. Ras ryte atsikėlęs, ir tu laimėsi laiko.

– *Right, man.* Kaip nori. Rašyk savo luibiui.

Taigi Adamsbergas galėjo surašyti nurodymus Danglarui ranka. Vienintelė mintis, toptelėjusi jam į galvą jo trumpos muilo misijos metu, žinia, buvo moksleiviška, bet galbūt suveiks. Jis pakeis savo braižą, kurį Danglaras žino mintinai, išdidindamas raides D ir O: žodžio „dėmesio“ pradžią ir pabaigą. O trumpame laiškelyje su tokiais žodžiais, kaip *Danglaras, Dosjė, Adresuoti, Adamsbergas, Tridančio* tai įmano-

ma. Vildamasis, kad jie nepraslys Danglarui pro akis, kad šis kažką suvoks, suklus ir prieš skenuodamas išims nepageidaujamą medžiagą.

Prižiūrint superintendantui faksas buvo išsiųstas, laidais išsinešdamas per Atlantą komisaro viltis. Teliko pasikliauti subtiliu pavaduotojo nuovokumu. Jam trumpai šmėstelėjo mintis apie Danglaro Angelą su kalaviju, ir jis meldė jį bent kartą anksti ryte apginkluoti jo pavaduotoją visa jam būdinga logika.

– Jis gaus jį rytoj. Daugiau niekuo negaliu padėti, – užbaigė Adamsbergas stodamasis. – Viską tau pasakiau.

– O aš ne. Mane domina ketvirtas dalykas, – pareiškė superintendantas, keldamas ketvirtąjį pirštą.

Kruopštumas ir dar kartą kruopštumas.

Adamsbergas vėl įsitaisė prieš faksą, Lalibertė liko stovėti. Dar vienas policininkų triukas. Adamsbergas paieškojo Sankartjė žvilgsnio; šis nejudėdamas spaudė prie savęs muilo ryšulėlį. Ir tose akyse, kuriose, atrodo, visada atsispindėjo ta pati išraiška: gerumas, jis įskaitė kažką kita. Spąstai, *chum*. Saugokis.

– Ar nesakei, kad pradėjai savo medžioklę aštuoniolikos metų? – pasiteiravo Lalibertė.

– Taip, sakiau.

– Trisdešimt metų medžioklės tau neatrodo daugoka?

– Ne ką daugiau, negu penkiasdešimt metų žudynių. Kiekvienam savo: nenusileidžia jis, nenusileidžiu ir aš.

– Jums Prancūzijoje nežinomos nutrauktos bylos?

– Aišku, žinomos.

– Ar pats nesi palikęs neišnarpliotų bylų?
– Nedaug.
– Bet esi?
– Taip.
– Tai kodėl nepalikai šitos?
– Sakiau tau, dėl brolio.
Lalibertė nusišypsojo, lyg ką tik būtų laimėjęs tašką savo naudai. Adamsbergas pasisuko į Sankartjė. Tas pats signalas.
– Taip mylėjai tą brolį?
– Taip.
– Norėjai už jį atkeršyti?
– Ne atkeršyti, Oreli. Išteisinti.
– Nesikabinėk prie žodžių, tai tas pats. Žinai, į ką panašus tavo tyrimas, prie kurio trypčioji jau trisdešimt metų?
Adamsbergas nutylėjo. Sankartjė žiūrėjo į superintendantą, ir jo akyse buvo išblėsęs bet koks gerumas. Nuleidusi galvą, Žinetė stebeilijosi į grindis.
– Į nenormalią maniją, – pareiškė Lalibertė.
– Tavo rašte, Oreli. Bet ne mano.
Lalibertė pakeitė poziciją ir puolimo kryptį.
– Dabar kalbu su tavimi kaip faras su faru. Ar tau neatrodo keista, kad tavo žudikas keliauninkas žudo čia kaip tik tuo metu, kai čionai apsistojęs jo persekiotojas? Tai yra – tu, faras maniakas, besivaikantis jį jau trisdešimt metų. Ar tau toks sutapimas nekliūva?
– Labai kliūva. Nebent tai – tiesiog sutapimas. Sakiau tau, kad po Šiltigeimo Fiulžansas žino, jog aš vėl lipu jam ant kulnų.

– *Criss!* Ir jis atvyktų čionai tavęs kurstyti? Jei turėtų bent lašelį proto, tai palauktų, kol tu sugrįši, tau taip neatrodo? Vyrutis, kuris žudo kas ketvertas šešetas metų, gali porą savaičių pakentėti, ne?

– Negaliu įlįsti į jo kailį.

– Kaip tik tai dabar ir svarstau.

– Pasiaiškink, Oreli.

– Aš asmeniškai manau, kad tu sapnuoji atmerktomis akimis. Ir visur matai jį, tą savo Tridantį.

– Man nerūpi, ką tu manai, Oreli. Sakau tau, ką žinau ir kuo tikiu. Jei tau nepatinka, man nusispjaut. Užsiimk savo tyrimu, o aš savo.

– Rytoj devintą, – vėl nusišypsojo superintendantas, tiesdamas jam ranką. – Mūsų dar laukia gera krūva darbo. Peržiūrėsime tuos dosjė kartu.

– Ne, ne kartu, – Adamsbergas pakilo. – Juos peržiūrėti tau bus darbo visai dienai, o aš moku juos mintinai. Važiuoju aplankyti brolio. Susitinkame antradienį ryte.

Laliberte suraukė antakius.

– Aš laisvas? Taip ar ne? – paklausė Adamsbergas.

– Neputok.

– Tuomet važiuoju pas brolį.

– Kur tas tavo brolis gyvena?

– Detroite. Ar gali paskolinti man tarnybinę mašiną?

– Tas tai galima.

Adamsbergas susirado Retankur, kaip kelmas teberiogsančią kabinete.

– Žinau, tau liepta, – nusijuokė Lalibertė. – Bet – nepriimk asmeniškai – nesuprantu, kokia nauda iš tos tavo leitenantės. Dviračio ji neišrado. *Criss*, nenorėčiau tokios savo komandoje.

XXXIV

GRĮŽĘS Į KAMBARĮ ADAMSBERGAS neišdrįso paskambinti Danglarui ir paprašyti, kad tas išimtų iš brolio bylos atitinkamus dokumentus. Juk nėra tikras, kad telefonas neklausomas. Kai Lalibertė sužinos, kad Fiulžansas miręs, viskas ypatingai susijauks. Na, ir kas iš to? Superintendantas nieko nežino apie jo santykius su Noela ir, jei ne tas anoniminis laiškas, Adamsbergas jam nerūpėtų. Antradienį jie išsiskirs, taip ir nesutarę, kaip ir su Trabelmanu, ir sudiev, kiekvienam savas tyrimas.

Jis paskubomis susikrovė krepšį. Ketino važiuoti naktį, pakeliui porą valandų numigti ir auštant atvykti į Detroitą, kad neprasilenktų su broliu. Nebuvo matęs Rafaelio taip seniai, kad nejautė jokio jaudulio – toks nerealus atrodė visas tas sumanymas. Kai į kambarį įėjo Retankur, jis vilkosi marškinius.

– Po velnių, Retankur, galėtumėt pasibelsti.

– Atsiprašau, bijojau, kad jau nebūtumėt pasprukęs. Kelintą išvykstame?

– Aš važiuoju vienas. Šį sykį tai privati kelionė.

– Man įsakyta, – užsispyrė Retankur. – Aš jus lydžiu. Visur.

– Jūs miela ir labai man padedate, Retankur, bet tai mano brolis, kurio aš nemačiau jau trisdešimt metų. Duokit ramybę.

– Labai gaila, bet aš važiuoju su jumis. Paliksiu jus vienus, nesijaudinkit.

– Atstokite, leitenante.

– Jeigu norite – bet ratų raktai pas mane. Pėsčiomis toli nenueisite.

Adamsbergas žengtelėjo prie jos.

– Kad ir koks jūs tvirtas, komisare, raktų iš manęs atimti neįstengsite. Siūlau baigti tuos vaikiškus žaidimus. Važiuojame drauge, pakeliui pasikeisdami prie vairo.

Adamsbergas atvėso. Grumtynės su Retankur užtruktų mažiausiai valandą laiko.

– Puiku, – tarė nusileisdamas. – Jei jau turiu temptis jus kartu, eikite krautis mantos. Turite tris minutes.

– Viskas jau sukrauta. Susitinkame prie automobilio.

Adamsbergas baigė rengtis; leitenantę jis rado stovėjimo aikštelėje. Šviesiaplaukę asmens sargybinę, transformavusią savo energiją į ypatingai įkyrią apsaugos misiją.

– Vairuoju aš, – pranešė Retankur. – Jūs visą popietę grūmėtės su superintendantu, o aš tuo metu snūduriavau ant kėdės. Puikiai pailsėjau.

Retankur atsistūmė sėdynę, patogiai įsitaisė ir pajudėjo Detroito kryptimi. Adamsbergas priminė jai, kad neviršytų 90 kilometrų per valandą, ir ji sulėtino

greitį. Galų gale Adamsbergui ne pro šalį atsipalaiduoti. Jis ištiesė kojas ir nuleido rankas ant šlaunų.

– Jūs jiems nepasakėte, kad jis miręs, – už kelių kilometrų pratarė Retankur.

– Sužinos tai rytoj anksti ryte. Be reikalo jaudinatės, Lalibertė nieko prieš mane neturi. Jam neduoda ramybės tas anoniminis laiškas. Antradienį baigiu su juo reikalus, ir trečiadienį mes išskrendame.

– Jei antradienį baigiate, trečiadienį neišskrisime.

– Ir kodėl gi?

– Nes jei jūs ten nueisite antradienį, jie nesiterlios. Pateiks jums kaltinimą.

– Mėgstate dramatizuoti, Retankur?

– Aš stebiu. Priešais viešbutį stovėjo mašina. Nuo Gatino jie mus seka. Seka *jus*. Filiberas Lafransas ir Realis Laduseras.

– Sekti dar nereiškia apkaltinti. Jūs smarkiai perdedate.

– Anoniminiame laiške, kurio Lalibertė nenorėjo jums rodyti, buvo dvi siauros juodos juostelės – penki centimetrai nuo viršaus ir centimetras nuo apačios.

– Fotokopija?

– Visai teisingai. Su uždengtu viršuje ir apačioje tekstu. Paskubomis sukurptas fotomontažas. Popierius, šriftas ir išdėstymas lape panašūs į stažuotės blanką. Prisimenate, aš Paryžiuje tvarkiau dokumentus? Ir ta formuluotė: *Jis tuo užsiėmė asmeniškai*. Ganėtinai kvebekiška giesmelė. Šitą laišką sukūrė pati KKŽ.

– Ir kokiu tikslu?

– Kad turėtų tinkamą motyvą ir įtikintų jūsų vadovybę jus čia pasiųsti. Jei Lalibertė būtų išdėstęs

tikruosius savo ketinimus, Brezijonas niekada nebūtų sutikęs išduoti jūsų kitai valstybei.

– Išduoti kitai valstybei? Ką jūs sau manote, leitenante? Lalibertė suka galvą, ką aš veikiau dvidešimt šeštosios naktį, suprantama. Aš taip pat suku. Jam kyla klausimas, ką aš galėjau veikti su Noela – taip pat suprantama. Man taip pat. Bet velniai griebtų, Retankur, aš – ne įtariamasis.

– Šiandien po pietų jūs visi išėjote į ryšių tarnybos salę, palikę storulę Retankur ant kėdės. Prisimenate?

– Man labai nesmagu, bet jūs galėjote eiti su mumis.

– Dar ko. Aš jau virtau nematoma, ir nė vienas iš jų nesusigriebė, kad palieka mane ten vieną. Vieną prie pat žaliojo aplanko. Spėjau iškrėsti triuką.

– Triuką?

– Padariau fotokopiją. Visa, kas svarbiausia, mano krepšyje.

Prieblandoje Adamsbergas įsmeigė akis į leitenantę. Mašina vėl viršijo leistiną greitį.

– Jūs taip elgiatės ir skyriuje? Impulso pagauta piratiškai kopijuojate dosjė?

– Skyriuje man nėra patikėta niekieno apsauga.

– Sumažinkite greitį. Tikrai ne metas, kad inspektoriai mus pričiuptų su ta uždelsto veikimo bomba, kurią vežatės savo krepšyje.

– Tikrai, – pripažino Retankur, atleisdama greičio pedalą. – Su tom sumautom automatinėm pavarų dėžėm aš įsisiūbuoju.

– Ne tik su jomis. Įsivaizduojate, koks būtų kilęs šurmulys, jei kuris nors iš farų būtų jus užklupęs prie kopijavimo aparato?

– O jūs įsivaizduojate, koks būtų šurmulys, jei aš nebūčiau pervertusi dosjė? Buvo sekmadienis, KKŽ būstinė tuščia. Iš tolo girdėjau jūsų pokalbį. Sulig menkiausiu kėdės girgžtelėjimu būčiau spėjusi viską padėti į vietą. Aš žinau, ką darau.

– Kažin.

– Jie apie jus viską išsiklausinėjo. Smulkiai. Žino, kad jūs miegojote su ta mergina.

– Iš jos buto šeimininkų?

– Ne. Noelos rankinėje buvo nėštumo testas, lašintuvas su šlapimu.

– Ir ji buvo nėščia?

– Ne. Joks testas neduoda atsakymo po trijų dienų, bet vyrai to nežino.

– Tai kodėl tada ji nešiojosi tą testą? Kad parodytų savo buvusiam *chum*?

– Kad jus pašokdintų. Paimkite ataskaitą iš mano krepšio. Mėlynas aplankas, atrodo, dešimtas puslapis.

Adamsbergas pravėrė Retankur rankinę, primenančią išgyvenimui skirto inventoriaus komplektą: žnypliukės, virvė, kabliukai, kosmetika, tempikliai, peilis, žibintuvėlis, plastikiniai maišeliai ir dar daug kas. Jis įjungė šviesą ir atsivertė dešimtąjį puslapį. Kordel, Noelos šlapimo analizė, daiktinis įrodymas RRT 3067. „Išlikę spermos pėdsakų, – perskaitė skubiai. – Jie palyginti su pavyzdžiu STG 6712, paimtu nuo lovos baltinių Adamsbergo Žano Batisto nume-

ryje. Lyginamasis DNR tyrimas teigiamas. Seksualinis partneris formaliai nustatytas."

Po tomis eilutėmis dvi schemos, viena po kitos vaizduojančios dvidešimt aštuonias DNR juostas – vienos iš lašintuvo, kitos nuo paklodžių. Visiškai vienodos. Adamsbergas įdėjo aplanką atgal ir išjungė šviesą. Aptarinėti spermą su leitenante jam nebūtų buvę per daug drovu, tačiau jautėsi jai dėkingas už tai, kad ji leido perskaityti tuos užrašus tylomis.

– Kodėl Laliberté laiko prikandęs liežuvį? – paklausė pašnibždom.

– Jis jus spirgina. Smaginasi, komisare. Stebi, kaip jūs klimpstate, ir jam tai patinka. Kuo daugiau jam meluojate, tuo daugiau jis sukaupia melagingų parodymų.

– Net jei ir taip, – atsiduso Adamsbergas. – Netgi jei jis žino, kad aš miegojau su Noela, tai neturi pagrindo sieti to su žmogžudyste. Tai sutapimas.

– Jūs nemėgstate sutapimų.

– Ne.

– Ką gi, jis taip pat. Mergina buvo rasta nešuliniame take.

Adamsbergas sustingo.

– Negali būti, Retankur, – sukuždėjo.

– Ne, gali – ežerėlyje prie tako, – švelniai pasakė Retankur. – Užkandame?

– Ne per daug alkanas, – vos girdimai pratarė Adamsbergas.

– Na, o aš užkąsiu. Kitaip neištversiu, jūs taip pat.

Retankur sustabdė mašiną šalikelėje, stovėjimo aikštelėje, ir išėmė iš krepšio du sumuštinius ir du

obuolius. Adamsbergas lėtai žiaumojo, žvelgdamas nieko nematančiu žvilgsniu.

– Net jei taip, – pakartojo. – Ką tai įrodo? Noela visą laiką kiurksodavo tame take. Nuo ryto iki vakaro. Pati sakė, kad tai pavojinga. Ne aš vienas juo vaikščiojau.

– Vakarais – vienas. Išskyrus homoseksualus, kuriems Noela Kordel nerūpėjo. Farai daug ką žino. Kad jūs tris valandas klaidžiojote tuo taku – nuo pusės vienuolikos iki pusės dviejų nakties.

– Aš nieko nemačiau, Retankur. Sakiau jums, buvau girtas. Matyt, šlitinėjau pirmyn atgal. Pargriuvau ir pamečiau savo žibintuvėlį. Tai yra – jūsų.

Retankur ištraukė iš krepšio butelį vyno.

– Nežinau, ko jis vertas, – pasakė. – Gurkštelėkite lašelį.

– Aš nebenoriu gerti.

– Tik kelis gurkšnelius. Prašau.

Kiek suglumęs Adamsbergas pakluso. Retankur paėmė butelį ir rūpestingai užkimšo.

– Jie apklausė „Šliuzo“ padavėją, – dėstė toliau. – Kuriam jūs pareiškėte: *Jei farai prieis – bemat tave pasmeigsiu!*

– Aš pasakojau apie savo močiutę. Labai šaunią moterišką.

– Šaunią ar ne, šis pasakymas jiems visai nepatinka.

– Viskas, Retankur?

– Ne. Jie žino ir tai, kad jūs nebeprisimenate tos nakties.

Automobilyje stojo ilga tyla. Adamsbergas atsilošė sėdynėje, užvertęs akis į lubas, lyg apkvaitęs, lyg ištiktas šoko.

– Apie tai aš pasakojau tik Danglarui, – dusliai pratarė.

– Na, o jie vis tiek žino.

– Aš visą laiką vaikščiodavau tuo taku, – vėl prabilo jis tuo pačiu blankiu balsu. – Jie neturi nei motyvo, nei įrodymo.

– Motyvą jie turi: nėštumo testas, šantažas.

– Neįsivaizduojama, Retankur. Machinacija, kažkokia velniška machinacija.

– Teisėjo?

– Kodėl ne?

– Jis miręs, komisare.

– Man nusispjaut. O jie neturi įrodymo.

– Ne, turi. Mergina juosėjo odinį diržą, kurį buvo nusipirkusi tą pačią dieną.

– Jis man sakė. Na ir kas?

– Diržas buvo nusegtas. Mėtėsi tarp lapų ežero pakrantėje.

– Na ir kas?

– Man labai gaila, komisare: ant jo jūsų pirštų atspaudai. Jie palygino juos su atspaudais, paliktais numeryje.

Adamsbergas nekrustelėjo, nugrimzdęs į stingulį, priblokštas tos naujienų mūšos, kuri dužo į jį.

– Niekada nemačiau to diržo. Niekada jo nenusegįnėjau. Nemačiau tos mergiotės nuo penktadienio vakaro.

– Žinau, – pašnibždom atsiliepė Retankur. – Bet kaip nusikaltėlį jūs tegalite pasiūlyti jiems seną numirėlį. O kaip alibį – prarastą atmintį. Jie pasakys, kad jūs buvote apsėstas to teisėjo, kad jūsų brolis – žudikas, kad jūs buvote nebeatsakingas už savo veiksmus. Kad tokiomis pat aplinkybėmis – girtas, girioje, prieš nėščią merginą – pakartojote Rafaelio poelgį.

– Bučius užsidarė, – užmerkdamas akis tarstelėjo Adamsbergas.

– Atsiprašau, kad aš taip šiurkščiai, bet jums reikėjo žinoti. Antradienį jie pateiks jums kaltinimą. Orderis areštui jau parengtas.

Retankur išmetė graužtuką pro langą ir pajudėjo iš vietos. Ji nepasiūlė Adamsbergui sėsti prie vairo; jis jos ir neprašė.

– Aš to nepadariau, Retankur.

– Nebus jokios naudos, jei kartosite tai Lalibertė. Jam nusišvilpt į jūsų tvirtinimus.

Adamsbergas vienu gaistu atsitiesė.

– Bet, leitenante, Noela nužudyta šakėmis. Iš kur aš galėjau traukti tokį padargą? Išpaišyti iš oro savo take?

Ūmiai jis nutilo, vėl susmuko ant sėdynės.

– Sakykite, komisare.

– Dieve mano, kirtavietė.

– Kur taip?

– Pusiaukelėje buvo kirtavietė su pikapu ir įrankiais, atremtais į kamienus. Jie ten rovė šiekštus ir sodino klevus. Aš ją žinojau. Galėjau pro ją eiti, pastebėti Noelą, pamatyti įrankį ir jį nusitverti. Taip, jie

gali tai tvirtinti. Juk žaizdose buvo žemių. Juk šakės kitokios, negu teisėjo.

– Gali, – rimtai pripažino Retankur. – Iš to, ką papasakojote jiems apie teisėją, nebus jokios naudos, atvirkščiai. Beprotiška, neįtikima, maniakiška istorija. Jie pasinaudos ja, kad jus apkaltintų. Jie turėjo tiesioginį akstiną, jūs jiems pateikėte giluminį.

– Girtas, amnezijos pakirstas žmogus aptemusia sąmone, įsiutintas tos mergiotės. Aš savo brolio kailyje. Aš teisėjo kailyje. Aš – pakrikęs, kuoktelėjęs. Galas, Retankur. Fiulžansas mane pribaigė. Įsiskverbė į mane.

Kokį ketvirtį valandos Retankur vairavo tylėdama. Adamsbergas palūžęs, atrodė jai, jam reikia patylėti ir atsitokėti. Galbūt reikėtų patylėti ne vieną dieną, riedėti iki pat Grenlandijos, bet laikas nelaukia.

– Apie ką galvojate? – vėl prabilo ji.

– Apie mamą.

– Suprantu. Bet nemanau, kad dabar tam metas.

– Apie motiną galvoji, kai jau nebelieka kas daryti. O dabar nebeliko kas daryti.

– Aišku, kad liko. Sprukti.

– Jei paspruksiu, sudegsiu. Kaltės pripažinimas.

– Sudegsite, jei antradienį prisistatysite į KKŽ. Pūsite čia iki teismo, o mes neturėsime kaip išsisukti, vykdydami atsakomąjį tyrimą. Liksite Kanados kalėjimuose, ir vieną dieną jus perkels į Freną – mažiausiai dvidešimt metų laisvės atėmimo. Ne, reikia sprukti, dingti iš čia.

– Ar suvokiate, ką šnekate? Ar suvokiate, kad tokiu atveju jūs – mano bendrininkė?

– Kuo puikiausiai.

Adamsbergas atsisuko į leitenantę.

– O jeigu tai aš, Retankur?

– Sprukti, – atsiliepė ji, išsilenkdama klausimo.

– O jei tai aš, Retankur? – neatlyžo Adamsbergas, pakeldamas balsą.

– Jeigu abejojate, sudegsime abu.

Adamsbergas palinko tamsoje, kad geriau į ją įsižiūrėtų.

– O jūs neabejojate? – paklausė.

– Ne.

– Kodėl? Jūs manęs nemėgstate; viskas prieš mane. Bet jūs... jūs tuo netikite.

– Ne. Jūs nenužudytumėte.

– Kodėl?

Retankur susiraukė, regis, dvejodama, kaip suformuluoti mintį.

– Tarkime, tai ne per daug jus domintų.

– Jūs tuo įsitikinusi?

– Tiek, kiek galima būti įsitikinusiai. Jūsų labui reikia pasikliauti manimi – arba jums tikrai galas. Jūs nesiginate, jūs pats save gramzdinate.

Mirusio ežero dumble, pagalvojo Adamsbergas.

– Nebeprisimenu tos nakties, – pakartojo automatiškai. – Mano veidas ir rankos buvo kruvini.

– Žinau. Jie turi sargo parodymus.

– Gal tas kraujas buvo ne mano.

– Matote: jūs grimztate. Pripažįstate. Ta mintis skverbiasi į jus kaip koks roplys, o jūs nesipriešinate.

– Galbūt toji mintis jau glūdėjo manyje nuo tos akimirkos, kai prikėliau iš numirusių Tridantį. Galbūt ji pratrūko, pamačius tą padargą.

– Jūs grimztate į jo kapą, – spyriojosi Retankur. – Pats dedate galvą ant trinkos.

– Suprantu.

– Komisare, greitai mąstykite. Ką renkatės? Save? Ar mane?

– Jus, – instinktyviai atsiliepė Adamsbergas.

– Vadinasi, sprukti.

– Neišdegs. Jie ne kvailiai.

– Mes taip pat.

– Jie jau sėdi mums ant uodegos.

– Negali būt nė kalbos sprukti iš Detroito. Suėmimo orderis jau pasiekė Mičiganą. Antradienio rytą, kaip numatyta, mes grįžtame į „Brebefo“ viešbutį.

– Ir dingstame per rūsį? Pamatę, kad laiku neišėjau, jie viską išnaršys. Apvers aukštyn kojomis mano kambarį ir visą pastatą. Aptiks, kad dingo jų mašina, užblokuos oro uostus. Aš niekaip nespėsiu išskristi. Net išsprukti iš viešbučio. Mane sudoros, kaip tą Brebefą.

– Bet ne jie mus persekios, komisare. Mes juos nuviliosime ten, kur panorėsime.

– Kur?

– Į mano kambarį.

– Jūsų kambarys toks pat ankštas, kaip ir mano. Kur norite mane paslėpti? Ant stogo? Jie užlips ir ten.

– Žinoma.

– Po lova? Sieninėje spintoje? Ant spintos?

Pagautas nevilties Adamsbergas gūžtelėjo pečiais.

– Ant savęs.

Komisaras atsisuko į leitenantę.

– Apgailestauju, – pasakė ji, – bet tai tetruks porą trejetą minučių. Kito kelio nėra.

– Retankur, aš ne plaukų smeigtukas. Kuo ketinate mane paversti?

– Pasiversiu aš. Stulpu.

XXXV

RETANKUR SUSTOJO PORĄ VALANDŲ numigti; septintą ryto jie įvažiavo į Detroitą. Miestas atrodė niūriai kaip sena nusigyvenusi hercogienė, vis dar tebesičiustijanti savo nuskarusiomis sukniomis. Purvas ir skurdas pakeitė žlugusią senojo Detroito prabangą.

– Šitas namas, – su planu rankoje parodė Adamsbergas.

Jis apžiūrinėjo aukštą pastatą – pajuodusį, bet visai neaptriušusį, su kavine, prilipdyta prie pirmojo aukšto – lyg tyrinėdamas istorinį paminklą. Toks jis ir buvo, nes už šitų sienų vaikštinėjo, miegojo ir gyveno Rafaelis.

– Farai sustojo už dvidešimt metrų nuo mūsų, – tarstelėjo Retankur. – Gudručiai. Ką jie sau mano? Kad nežinome, jog nuo pat Gatino tempiamės juos paskui save?

Adamsbergas sėdėjo, palinkęs į priekį, sunėręs ant liemens rankas.

– Eikite vienas, komisare. Aš per tą laiką pasistiprinsiu kavinėje.

– Negaliu, – tyliai pratarė Adamsbergas. – Ir kas iš to? Aš toks pat bėglys.

– Visai teisingai. Jis nebebus vienas, jūs taip pat. Nagi, komisare.

– Jūs nesuprantate, Retankur. Aš negaliu. Kojos šaltos, pastirusios, lyg būčiau prikaustytas prie žemės dviem ketaus kėlikliais.

– Galima? – pasiteiravo leitenantė, atremdama jam į tarpumentę keturis pirštus.

Adamsbergas linktelėjo. Po dešimties minučių pajuto, lyg šlaunimis būtų nutekėjusi kažkokia atpalaiduojanti alyva, grąžindama kojoms gebėjimą judėti.

– Tą jūs ir padarėte lėktuve Danglarui?

– Ne. Danglaras tiesiog bijojo mirti.

– O aš, Retankur?

– O jūs visai priešingai.

Adamsbergas pakraipė galvą ir išlipo iš automobilio. Retankur jau taikėsi įžengti į kavinę, bet jis sulaikė ją už rankos.

– Jis ten, – tarė. – Prie to staliuko, nusisukęs. Esu tikras.

Leitenantė nužvelgė siluetą, kurį jai rodė Adamsbergas. Jokių abejonių – ta nugara tikrai jo brolio. Adamsbergo plaštaka gniaužė jai ranką.

– Eikite ten vienas, – tarė ji. – Aš grįžtu į mašiną. Duokite ženklą, kai jau bus galima prieiti. Norėčiau jį pamatyti.

– Rafaelį?

– Taip, Rafaelį.

Adamsbergas stumtelėjo stiklines duris – kojos vis dar linko. Prisiartino prie Rafaelio, uždėjo jam ant pečių rankas. Nusisukęs vyriškis nekrūptelėjo.

Nužvelgė tas tamsias rankas, nusileidusias jam ant pečių – vieną, paskui kitą.

– Tu mane radai? – paklausė nekrustelėdamas.

– Taip.

– Gerai padarei.

Iš kitos siauros gatvelės pusės Retankur matė, kaip Rafaelis atsistojo, broliai apsikabino, žvelgdami vienas į kitą, supynę rankas, tvirtai įsikirtę vienas kito. Ji išsiėmė iš krepšio nedidukus žiūronus ir nutaikė juos į Rafaelį Adamsbergą, atsirėmusį kakta į brolio kaktą. Tas pats kūnas, tas pats veidas. Bet kaip permainingas Adamsbergo grožis it per stebuklą išnirdavo iš nedarnių jo bruožų, taip jo brolio grožis buvo atviras, pasižymintis bruožų taisyklingumu. Kaip du dvyniai, išaugę iš vienos šaknies – vienas sumišai, kitas darniai. Retankur nukreipė žiūronus, kad regėjimo lauke matytų Adamsbergą trimis ketvirčiais. Ir staiga juos nuleido, susigėdusi, kad išdrįso per toli pasistūmėti, vogdama svetimus jausmus.

Dabar jau susėdę, du Adamsbergai neįstengė paleisti vienas kito rankų, susijungusių uždaru žiedu. Suvirpėjusi Retankur atsisėdo atgal. Įsidėjo žiūronus ir užsimerkė.

Po trijų valandų Adamsbergas pabarbeno į automobilio stiklą, kviesdamas leitenantę. Rafaelis juos pavalgydino ir pasodino ant sofos su kavos puodeliais rankose. Broliai nesitraukė vienas nuo kito daugiau kaip per pusę metro, pastebėjo Retankur.

– Žaną Batistą nuteis? Tikrai? – pasiteiravo leitenantės Rafaelis.

– Tikrai, – patvirtino Retankur. – Telieka sprukti.

– Sprukti, kai dešimt farų stebi viešbutį, – patikslino Adamsbergas.

– Tai įmanoma, – tarė Retankur.

– Ką jūs sumanėte, Violeta? – paklausė Rafaelis.

Remdamasis tuo, kad jis – ne policininkas ir ne kariškis, Rafaelis atsisakė vadinti leitenantę pavarde.

– Šįvakar išvykstame į Gatino, – paaiškino Retankur. – Ryte apie septintą grįžtame į „Brebefo" viešbutį – geručiai, jiems po akių. Jūs, Rafaeli, leidžiatės į kelią trys su puse valandos po mūsų. Tai įmanoma?

Rafaelis linktelėjo.

– Atvykstate į viešbutį apie pusę vienuoliktos. Ką pamatys farai? Naują klientą, kuris jiems ne galvoje – jie ieško ne jūsų. Juolab kad tuo laiku daug kas atvyksta ir išvyksta. Tie du farai, kurie mus seka, rytoj nebebudės. Nė vienas iš budinčiųjų jūsų neatpažins. Užsiregistruosite savo vardu ir tiesiog išsinuomosite kambarį.

– Sutarta.

– Ar turite kostiumų? Oficialių kostiumų, su marškiniais ir kaklaraiščiu?

– Turiu tris. Du pilkus ir vieną mėlyną.

– Puiku. Atvažiuokite su kostiumu, kitą pasiimkite su savimi. Pilką. Ir dar porą apsiaustų, du kaklaraiščius.

– Retankur, jūs neįklampinsite mano brolio į mėšlą? – pertraukė ją Adamsbergas.

– Ne, tik Gatino farus. Jūs, komisare, iškart atvykus paliksite kambarį visai taip, lyg būtumėt paskubom paspruke̜s. Atsikratome jūsų daiktų. Jų nedaug, ir tai labai gerai.

– Supjaustome juos į gabalėlius? Praryjame?

– Išmetame į didelę šiukšliadėžę laiptų aikštelėje, tokį plieninį daikčiuką su atvožiamu dangčiu.

– Viską? Skudurus, knygas, skustuvą?

– Viską, taip pat jūsų tarnybinį ginklą. Išmetame jūsų skudurus ir gelbstime jūsų kailį. Pasiliekame tik piniginę ir raktus.

– Krepšys į šiukšliadėžę netilps.

– Paliksime jį mano spintoje tuščią, lyg būtų mano. Moterys paprastai turi daug bagažo.

– Ar galiu pasilikti laikrodžius?

– Taip.

Abu broliai nenuleido nuo jos akių – vieno žvilgsnis miglotas ir pasklidas, kito – giedras ir švytintis. Rafaelis Adamsbergas pasižymėjo tuo pačiu lėtu lankstumu, kaip brolis, bet jo judesiai buvo staigesni, reakcija greitesnė.

– Farai laukia mūsų KKŽ devintą, – vėl prabilo Retankur, paeiliui dirsčiodama tai į vieną, tai į kitą. – Nesulaukęs dvidešimt minučių, manau, ne daugiau, Laliberté mėgins prisiskambinti komisarui į viešbutį. Jokio atsakymo – skelbiamas aliarmas. Vaikinai įpuola į kambarį. Tuščia, įtariamasis dingęs. Tokį reikia sudaryti įspūdį: kad jis jau pradingęs, išslydęs jiems tarp pirštų. Maždaug dvidešimt penkios dešimtos jie įsiveržia į mano kambarį – o gal aš jus paslėpiau?

– Bet kur, Retankur? – neramiai paklausė Adamsbergas.

Retankur kilstelėjo ranką.

– Kvebekiečiai drovūs ir santūrūs, – pasakė. – Jokių nuogų moterų ant žurnalų viršelių ar paežerėm. Tai ir bus mūsų koziris: jų drovumas. Užtat mudu su jumis, – atsisuko ji į Adamsbergą, – turėsime jį pamiršti. Ne metas perdėtam drovumui. O jei esate drovus, tiesiog prisiminkite, kad ant kortos pastatytas jūsų kailis.

– Prisimenu.

– Kai farai įeis, aš būsiu vonios kambaryje, tiksliau – vonioje, durys atviros. Mes negalime rinktis priemonių.

– O Žanas Batistas? – paklausė Rafaelis.

– Pasislėpęs už pravirų durų. Mane išvydę farai pasitrauks į kambarį. Aš rėkiu, koneveikiu juos už nederamą elgesį. Jie iš kambario atsiprašinėja, aiškinasi, kad ieško komisaro. Aš nieko nežinau, jis man liepęs pasilikti viešbutyje. Jie nori apieškoti patalpą. Puiku, bet tegu bent leidžia apsirengti. Jie vėl pasišalina, leisdami man išlipti iš vonios ir uždaryti duris. Iki čia viskas aišku?

– Aišku, – patvirtino Rafaelis.

– Aš užsimetu chalatą, labai didelį chalatą, iki žemės. Rafaelis turės mums tokį nupirkti. Pasakysiu dydį.

– Kokios spalvos? – paklausė Rafaelis.

Paslaugus jo klausimas kiek atvėsino taktinį Retankur įkarštį.

– Jei galima, gelsvą.

– Gelsvą, – pakartojo Rafaelis. – Toliau?

– Mes vonioje, komisaras ir aš, durys uždarytos. Farai kambaryje. Suvokiate padėtį, komisare?

– Kaip tik čia nieko nebesuprantu. Tuose vonios kambariuose yra spintelė su veidrodžiu, sieninė spinta ir nieko daugiau. Kur jūs norite mane įkišti? Į vonios putas?

– Sakiau jums – ant savęs. Ar – veikiau už savęs. Mes sudarome vieną visumą. Aš juos įsileidžiu ir sukrėsta stoviu kampe nugara į sieną. Jie ne kvailiai – iš panagių išnaršo vonios kambarį, žvilgteli už durų, kyšteli ranką į vandenį vonioje. Aš juos trikdau savo kaip reikiant nesuskliaustu chalatu. Jie nedrįs manęs apžiūrinėti, nedrįs rizikuoti pasirodyti nesveikai smalsūs. Jie čia labai tvirtai laikosi moralės normų, ir tai pagrindinis mūsų koziris. Baigę su vonia jie išeina ir leidžia man apsirengti už vėl uždarų durų. Kol jie naršo kambarį, aš išeinu iš vonios, šįsyk jau apsirengusi, aišku, palikdama praviras duris. Jūs grįžtate atgal už tų durų.

– Leitenante, aš nesupratau to etapo: „tampame viena visuma“, – pasakė Adamsbergas.

– Niekada nėjote imtynių? Kai varžovas įkimba į jus iš nugaros?

– Ne, niekada.

– Rodau jums pozą, – stodamasi tarė Retankur. – Nusiasmeniname. Vienas tipas stovi. Aš. Didelis ir storas, čia mums pasisekė. Kitas – lengvesnis ir žemesnis. Jūs. Jūs po chalatu. Galva ir pečiai prispausti man prie nugaros, rankos labai tvirtai apkabinusios liemenį, tai yra prispaustos man prie pilvo, nema-

tomos. Dabar kojos. Apsivijusios mano kojas, pėdos aukščiau žemės, apkabinusios mano blauzdas. Aš stoviu kambario kampe, sunėrusi rankas, truputį prasižergusi, kad nuleisčiau žemyn svorio centrą. Suprantate?

– Dieve mano, Retankur, jūs norite, kad aš kaip beždžionė kybočiau jums ant nugaros?

– Netgi prisiplojęs kaip ta žuvis, jūros liežuvis, prie dugno. Prisiploti – būtent taip. Tai truks vos keletą minučių, daugiausia dvi. Vonios kambarys mažučiukas, ir jie greitai jį apieškos. Į mane nežiūrės. Aš nekrustelėsiu. Jūs taip pat.

– Absurdas, Retankur, mus pamatys.

– Nepamatys. Aš stora. Būsiu apsisiautusi chalatu, stovėsiu kampe, veidu į juos. Kad jūs nenuslystumėte, po chalatu užsijuosiu diržą, į jį įsitversite. Ir prie jo prikabinsime jūsų piniginę.

– Gerokai per sunki našta, – papurtė galvą Adamsbergas. – Aš sveriu septyniasdešimt du kilogramus, suprantate? Nieko nebus, tai beprotybė.

– Viskas bus gerai, jau dusyk esu taip dariusi, komisare. Su broliu, kai jo ieškodavo farai dėl tos ar kitos kebeknės. Devyniolikos metų jis buvo maždaug jūsų ūgio ir svėrė septyniasdešimt devynis kilogramus. Apsivilkdavau tėvo chalatą, o brolis pakibdavo man ant nugaros. Keturiasdešimt minučių išsilaikydavome nejudėdami. Jei tai gali jus paguosti.

– Jeigu Violeta taip sako... – truputį sumišęs įsiterpė Rafaelis.

– Prieš sutardami suderinkime vieną dalyką. Mes negalime sau leisti gudrauti ir sužlugdyti operacijos.

Mūsų ginklas – įtikinamumas. Vonioje aš iš tikrųjų būsiu nuoga, tai savaime suprantama, taigi ir po chalatu iš tikrųjų būsiu nuoga. O jūs iš tikrųjų kybosite man ant nugaros. Tebūnie glaudės, bet nieko daugiau. Visų pirma, drabužiai slysta, antra – kliudo chalato audiniui natūraliai kristi.

– Dirbtinės klostės, – pasakė Rafaelis.

– Visai teisingai. Mes nerizikuosime. Suprantu, tai trikdo, bet nemanau, kad dabar metas drovėtis. Reikia susitarti iš anksto.

– Manęs tai nevaržo, – sudvejojo Adamsbergas, – jei nesivaržysite jūs.

– Aš išauginau keturis brolius ir tam tikromis ekstremaliomis sąlygomis laikau varžymąsi prabanga. Mūsų sąlygos ekstremalios.

– Bet, velniai rautų, Retankur, net jei jie išeis iš jūsų kambario it musę kandę, vis dėlto ir toliau nenuleis akių nuo „Brebefo“ viešbučio, apvers jį aukštyn kojom nuo rūsio iki palėpės.

– Aišku, apvers.

– Taigi aš, imtynių poza ar ne, negalėsiu išeiti iš pastato.

– Išeis jis, – pasakė Retankur, rodydama į Rafaelį. – Tai yra – jūs jo pavidalu. Jūs išeisite iš viešbučio, apsivilkęs jo kostiumą ir apsiaustą, užsirišęs jo kaklaraištį, apsiavęs jo batais. Vos tik grįšime, apkirpsiu jus kaip jį. Viskas puikiausiai pavyks. Iš tolo judu nelengva atskirti. O jiems jūs – persirengęs valkata. Farai jau bus matę verslininką, vyriškį mėlynu kostiumu, pusę vienuoliktos įėjusį į vidų. Jis išeina vienuoliktą, o jiems tai nė motais. Versli-

ninkas, tai yra jūs, komisare, ramiai prieis prie savo mašinos.

Sėdėdami greta du Adamsbergai įdėmiai, kone pakerėti klausėsi leitenantės. Adamsbergas pradėjo suvokti visą Retankur plano užmojį, paremtą dviem paprastai prieštaringais elementais: netikėtumu ir įžvalgumu. Suderinti jie įgavo netikėtos jėgos – jaučio ragų smūgis adatos dūrio tikslumu.

– O toliau? – pasiteiravo Adamsbergas, kuriam šis planas mažumą grąžino jėgas.

– Sėdate į Rafaelio automobilį, paliekate jį Otavoje, Šiaurinės gatvės ir Lorjė bulvaro kampe. Ten įlipate į vienuoliktos keturiasdešimt Monrealio autobusą. Tikrasis Rafaelis išvyks gerokai vėliau, vakare arba kitą rytą. Farai bus atšaukę apsaugą. Jis pasiims automobilį ir grįš į Detroitą.

– O kodėl nepadarius paprasčiau? – pasiūlė Adamsbergas. – Rafaelis atvyksta prieš superintendanto skambutį, aš paimu jo kostiumą ir automobilį ir sprunku, kol dar nepaskelbtas aliarmas. O jis išvažiuoja iškart po manęs autobusu. Mes išvengiame imtynių rizikos vonios kambaryje. Kol jie prisistatys, jau nebebus nieko – nei jo, nei manęs.

– Tik jo pavardė registracijos knygoje, arba – jeigu jis užeis tik kaip svečias, jo apsilankymas vis tiek bus užfiksuotas. Viską taip komplikuojame ne dėl malonumo, komisare, o kad neįveltume Rafaelio į bėdą. Jei jis atvyks prieš tai, kai bus pastebėtas pabėgimas, jį neišvengiamai aptiks. Farai apklaus budintį administratorių ir išsiaiškins, kad tą patį rytą į viešbutį prisistatė ir čia pat išvyko kažkoks

Rafaelis Adamsbergas. Ar kad jūsų teiravosi kažkoks lankytojas. Tai pavojinga. Jie perkąs šį pakaitos pokštą, Rafaelį sučiups Detroite ir apkaltins bendrininkavimu. Užtat jeigu jis atvyks, kai kambariai jau bus apieškoti ir apie pabėgimą žinoma, praslys nepastebėtas tarp kitų viešbučio svečių ir niekas jo niekuo neįtars. Blogiausiu atveju, jei farai vėliau aptiks jo pavardę, tai galės jam prikišti nebent tai, kad jis atvyko aplankyti brolio ir jo nerado – juk tai ne nusikaltimas.

Adamsbergas įdėmiai pažvelgė į Retankur.

– Akivaizdu, – tarė, – Rafaelis turi atvykti vėliau, aš turėjau apie tai pagalvoti. Vis dėlto aš – policininkas. Argi nebemoku mąstyti?

– Kaip policininkas – nebe, – atsargiai atsakė Retankur. – Dabar jūs veikiate kaip persekiojamas nusikaltėlis, ne kaip policininkas. Laikinai pakeitėte krantą, atsidūrėte kitoje, nepalankioje pusėje, ir saulė spangina jums akis. Viskas grįš į vėžes, kai atsidursite Paryžiuje.

Adamsbergas linktelėjo. Persekiojamas nusikaltėlis, bėglio refleksai, kai neaprėpi visumos ir nesusieji detalių.

– O jūs? Kada galėsite dingti jūs?

– Kai jie bus išnaršę sektorių ir susitaikys su nesėkme. Atšauks stebėjimą ir ieškos jūsų keliuose ir oro uostuose. Aš atvyksiu pas jus į Monrealį, vos jie dings iš stovėjimo aikštelės.

– Kur?

– Pas vieną gerą *chum*. Neturiu gabumų megzti romaniukus take, tačiau kiekviename uoste susirandu

draugų. Viena vertus, man tai patinka, be to, gali praversti. Bazilis tikrai mus priglaus.

– Puiku, – murmtelėjo Rafaelis, – puiku.

Adamsbergas tylėdamas linktelėjo.

– Rafaeli, – paprašė Retankur, – ar galėtumėte užleisti man kambarį? Norėčiau numigti. Visą naktį turėsime važiuoti.

– Tu taip pat, – tarė Rafaelis broliui. – Kol jūs ilsėsitės, eisiu nupirkti chalato.

Retankur ant popierėlio užrašė dydį.

– Nemanau, kad mūsų persekiotojai eitų jums pridurmui, – pasakė. – Jie liks tykoti priešais namą. Bet grįžkite su produktais: duona, daržovėmis. Taip bus įtikinamiau.

Išsitiesęs ant brolio lovos Adamsbergas negalėjo užmigti. Spalio dvidešimt šeštosios naktis smelkė jį fiziniu skausmu. Girtas tame take, įsiutęs ant Noelos ir ant viso pasaulio. Ant Danglaro, Kamilės, šviežiai iškepto tėvo, Fiulžanso – tikras nebevaldomos (ir jau kuris laikas) pagiežos kamuolys. Kirtavietė. Neišvengiamai – šakės. Ką geresnio rasi kelmams versti? Jis jas matė, kai kalbėjosi su sargu ar ėjo per girią. Žinojo, jos čia. Prisigėręs žingsniavo naktį, įkyriai graužiamas minties apie teisėją ir poreikio surasti brolį. Pamatė Noelą, tykančią jo kaip grobio. Neapykantos kamuolys pratrūksta, kelias pas brolį atviras, teisėjas įsikūnija į jo kailį. Jis čiumpa ginklą. Kas dar gali pasipainioti tuščiame take? Partrenkia merginą. Nuplėšia odinį diržą, kuris trukdo pasiekti jos pilvą. Sviedžia jį tarp lapų. Ir nužudo šakių

smūgiu. Pramuša ežero ledą, įgrūda ten negyvėlę, užverčia akmenimis. Visai kaip prieš trisdešimt metų Torke Rafaelio ylą. Tie patys gestai. Sviedžia šakes į Utauė, ji per savo krioklius nusineša jas į Šventojo Lauryno upę. Paskui šlaistosi, eina, netenka sąmonės, siekdamas užmaršties. Kai atsigaivelėja, viskas skendi nepasiekiamose atminties gelmėse.

Adamsbergas pasijuto sustiręs ir užsitraukė patalus. Sprukti. Imtynių poza. Nuogam prisiploti prie tos moters kūno. Ekstremalios sąlygos. Sprukti ir gyventi kaip persekiojamam žudikui – galbūt toks jis ir yra.

Pakeisti krantą, pakeisti požiūrį. Keletui sekundžių vėl tapk faru. Į minčių paviršių iškilo vienas klausimas, pateiktas Retankur, nusineštas pragaištingo žaliojo dosjė srauto. Iš kur Lalibertė ištraukė, kad tą naktį jis prarado atmintį? Kažkas jam pasakė. O tai žinojo tik Danglaras. Ir kas galėjo papasakoti superintendantui apie jo maniakišką persekiojimą? Vien Danglaras žinojo apie teisėjo vaidmenį jo gyvenime. Danglaras, kuris, gindamas Kamilę, jau ištisus metus jaučia jam priešiškumą. Danglaras, kuris pasirinko stovyklą, kuris jį įžeidė. Adamsbergas užmerkė akis, delnais užsidengė veidą. Nepriekaištingasis Adrienas Danglaras. Taurus ir ištikimas jo pavaduotojas.

Šeštą valandą vakaro Rafaelis įėjo į kambarį. Kurį laiką žiūrėjo į miegantį brolį, stebėdamas tą veidą, kuris grąžino jį į vaikystę. Prisėdo ant lovos, atsargiai papurtė Adamsbergą už peties.

Komisaras kilstelėjo, pasirėmęs alkūne.

– Metas važiuoti, Žanai Batistai.

– Metas sprukti, – tarstelėjo Adamsbergas, sėsdamasis ir tamsoje ieškodamas batų.

– Viskas per mane, – patylėjęs pratarė Rafaelis. – Aš sugadinau tau gyvenimą.

– Nešnekėk niekų. Nieko tu nesugadinai.

– Viską tau sugadinau.

– Visai ne.

– Taip. Ir tu įsmukai pas mane į Torko sietuvą.

Adamsbergas lėtai varstėsi batą.

– Manai, tai įmanoma? – paklausė. – Manai, aš ją nužudžiau?

– O aš? Manai, aš ją nužudžiau?

Adamsbergas pažvelgė į brolį.

– Tu nebūtum įstengęs smogti tris sykius viena linija.

– Prisimeni, kokia ji, Liza, buvo graži? Lengva ir veržli kaip vėjas.

– O aš Noelos nemylėjau. Ir turėjau šakes. Tai įmanoma.

– Tik įmanoma.

– Įmanoma ar įtikėtina?

Rafaelis ranka parėmė smakrą.

– Mano atsakymas – tavo atsakymas, – pasakė.

Adamsbergas ėmėsi antrojo bato.

– Prisimeni, kaip tau į ausį dviem valandoms įsmuko uodas?

– Taip, – nusišypsojo Rafaelis. – Jo zyzimas varė mane iš proto.

– Ir mes bijojome, kad tu tikrai neišprotėtum, kol uodas nusigaluos. Visuose namuose išjungėme šviesas, o aš prie pat tavo ausies laikiau žvakę. Klebono

Greguaro sumanymas: „Varysime iš tavęs velnią, žmogeliuk." Kleboniški juokeliai, štai taip. Prisimeni? Ir uodas išlindo iš ausies į liepsną. Ir lengvai spragtelėjęs nudegė sparnelius. Prisimeni tą garsą?

– Taip. Greguaras pasakė: „Velnias spirga pragaro liepsnoje." Kleboniški juokeliai, štai taip.

Adamsbergas paėmė megztinį ir striukę.

– Manai, tai įmanoma, iš tikrųjų įmanoma? – vėl paklausė. – Išvilioti mūsų demoną iš landos liepsnele?

– Jei jis mūsų ausyje.

– Jis ten, Rafaeli.

– Žinau. Girdžiu jį naktimis.

Adamsbergas apsivilko striukę ir prisėdo greta brolio.

– Manai, mes jį išviliosime?

– Jei jis egzistuoja, Žanai Batistai. Jeigu tai ne mes.

– Tik du žmonės tuo tiki. Vienas apyžioplis seržantas ir viena truputį kuoktelėjusi senutė.

– Ir Violeta.

– Nežinau, ar Retankur man padeda iš pareigingumo, ar iš įsitikinimo.

– Nesvarbu, klausyk jos. Nuostabi moteris.

– Kuria prasme? Ji tau atrodo graži? – nustebęs paklausė Adamsbergas.

– Ir graži – taip, žinoma.

– O jos planas? Manai, gali pavykti?

Murmtelėjus šią frazę jam pasirodė, kad vėl grįžta į vaikystę, kai su broliu regzdavo išdaigų planus, įsitaisę kur nors kalnų įduboje. Kuo giliau pasinerti į

Torką, atkeršyti bakalėjininkei už gobšumą, išraižyti ragus ant teisėjo Fiulžanso vartų, slapčiomis naktį išsprukti iš namų.

Rafaelis padvejojo.

– Jei Violeta tave išlaikys.

Broliai paspaudė rankas, sunėrę nykščius – kaip vaikystėje, prieš nerdami į Torką.

XXXVI

GRĮŽDAMI ADAMSBERGAS ir Retankur vairavo paeiliui, tempdami paskui save Lafranso ir Ladusero mašiną. Komisaras pažadino Retankur priartėjus prie Gatino. Leido jai kuo ilgiau pamiegoti – taip bijojo, kad ji neišlaikys jo svorio.

– Jūs įsitikinusi, kad tas Bazilis mane priglaus? – paklausė. – Juk atvažiuosiu anksčiau už jus, vienas.

– Aš jam parašysiu. Paaiškinsite, kad jūs – mano viršininkas ir kad jus siunčiu aš. Iš ten mes paskambinsime Danglarui, kad kuo greičiau apsirūpintume suklastotais dokumentais.

– Tik ne Danglarui. Jokiu būdu jam neskambinkite.

– Ir kodėl?

– Niekas kitas nežinojo, kad aš praradau atmintį.

– Danglaras – ištikimiausias iš ištikimųjų, – pasipiktinusi pasakė Retankur. – Jis jums atsidavęs ir nė už ką nebūtų nieko pasakęs Lalibertė.

– Ne, būtų, Retankur. Jau ištisi metai Danglaras ant manęs širsta. Kaip smarkiai, nežinau.

– Dėl to nesutarimo? Dėl Kamilės?

– Iš kur jūs žinote?

– Iš šnibždesių Paskalų salėje. Toji patalpa – tikra perykla, viskas ten prasikala, sukeroja. Kartais ir geros idėjos. Bet Danglaras neliežuvauja. Jis sąžiningas ir ištikimas.

Leitenantė raukė antakius.

– Nesu tuo tikras, – pasakė Adamsbergas. – Bet neskambinkite jam.

Septintą valandą keturiasdešimt penkios minutės Adamsbergo kambarys buvo tuščias; Retankur kirpo plaukus komisarui vien su glaudėmis ir dviem laikrodžiais. Plaukų sruogas kruopščiai sumetė į unitazą, kad neliktų jokių pėdsakų.

– Iš kur išmokote kirpti plaukus?

– Iš vieno kirpėjo, prieš pereidama prie masažo.

Matyt, Retankur nugyveno keletą gyvenimų, pagalvojo Adamsbergas. Jis leido jai sukinėti jo galvą į visas puses, raminamas tų lengvų judesių ir ritmingo žirklių čekšėjimo. Dešimt po aštuonių ji privedė Adamsbergą prie veidrodžio.

– Kirpimas visai kaip jo, tiesa? – paklausė sužavėta, lyg jauna mergina, ką tik sėkmingai išlaikiusi egzaminą.

Visai toks pat. Rafaelio plaukai buvo trumpesni už jo ir tvarkingai nutrumpinti ant pakaušio. Adamsbergas atrodė sau kitoks – griežtesnis, korektiškesnis. Taip, apsivilkęs kostiumą, su kaklaraiščiu, eidamas

tuos kelis metrus iki automobilio, jis nepatrauks policininkų dėmesio. Juolab kad vienuoliktą valandą jie jau bus nutarę, jog jis seniai paspruko.

– Tai nebuvo sunku, – Retankur tebesišypsojo; neišvengiama tolesnė operacijos eiga, regis, visai jos nejaudino.

Dešimt po devynių leitenantė jau buvo panirusi į vandenį, o Adamsbergas prigludęs už durų; abu tylėjo.

Adamsbergas lėtai kilstelėjo ranką ir metė žvilgsnį į laikrodžius. Devynios valandos dvidešimt keturios su puse minutės. Po trijų minučių į kambarį įsiveržė policininkai. Retankur patarė jam pasistengti lėtai kvėpuoti, ir jis pasistengė.

Kaip ir buvo numatyta, policininkai atšoko nuo praviro vonios kambario, genami pasipiktinusios Retankur šūksnių. Leitenantė užtrenkė duris jiems prieš nosį, ir nepraėjo nė dvidešimt sekundžių, o jie jau stovėjo imtynių poza: kūnas prisiplojęs prie kūno kaip jūrų liežuvis. Retankur irzliai pakvietė policininkus įeiti – kad greičiau visa tai baigtume, velniai jus parautų. Adamsbergas tvirtai kabinosi jai už liemens ir diržo, kojomis neliesdamas žemės, stipriai spausdamas skruostą prie šlapios jos nugaros. Jis manė, kad išmirkusi jo leitenantė susmuks, vos jis atkels nuo žemės kojas, bet nieko panašaus neįvyko. Retankur pažadėtas „stulpo efektas“ pateisino save su kaupu. Jis jautėsi kybąs taip tvirtai, kaip ant klevo kamieno. Leitenantė net nesvyravo, nepasirėmė į sieną. Stovėjo tiesi, sunėrusi ant chalato rankas, nevirptelėjo nė vienas raumenėlis. Šitas tobulo tvirtumo pojūtis

apstulbino Adamsbergą ir netikėtai jį apramino. Jam atrodė, kad taip patogiai įsitaisęs galėtų praleisti ištisą valandą, ir ničniekas jam negrėstų. Per tą laiką, persmelktą šio neišjudinamo stabilumo pojūčio, policininkas baigė apžiūrą ir uždarė prieš Retankur duris. Ji skubiai apsirengė ir grįžo į kambarį, toliau dėdama į šuns dienas policininkus, kad šie taip be ceremonijų įsiveržė pas ją į vonią.

– Prieš įeidami mes pasibeldėme, – pratarė kažkokio nepažįstamo policininko balsas.

– Nieko negirdėjau! – riktelėjo Retankur. – Ir nejaukite mano daiktų. Kartoju – komisaras man uždraudė eiti. Šį rytą norėjo su jūsų superintendantu būti vienas.

– Kiek rodė jūsų laikrodis, kai jis jums tai pasakė?

– Kai sustojome prie viešbučio, apie septintą. Dabar jis tikriausiai pas Lalibertė.

– *Criss*! KKŽ jo nėra. Jūsų šefas pasipustė padus.

Iš už durų, prie kurių jis šliejosi, Adamsbergas suprato, kad Retankur apsimeta netekusi žado iš nuostabos ir sukrėtimo.

– Devintą valandą jis turėjo susitikimą, – pareiškė ji. – Vis dėlto juk žinau.

– Prakeikimas, nė velnio! Jis mus kaip maišu apmovė ir išnešė kelnes!

– Ne, jis nebūtų manęs čia palikęs. Mes visada dirbame poroje.

– Įžiebk švyturėlius, leitenante. Jūsų šefas – tikras kipšas ir paliko jus su ilga nosim.

– Nesuprantu, – atkakliai spyriojosi Retankur.

Ją pertraukė kitas policininkas – kaip pasirodė Adamsbergui, Filipo Ogiusto balsas.

– Niekur nieko, – pratarė jis.

– Nieko, – patvirtino trečias – blankus Portlanso balsas.

– O tu nesijaudink, – atsiliepė pirmasis. – Kai jį nutversim, jis atsiims už savo juokelius. Eime, vyručiai, apieškome viešbutį.

Ir jis uždarė duris, dar kartą atsiprašęs už netaktišką įsiveržimą.

Vienuoliktą valandą Adamsbergas pilku kostiumu, baltais marškiniais ir su kaklaraiščiu ramiu žingsniu traukė prie brolio automobilio. Visur knibždėjo policininkai, bet nė į vieną jų jis nė nežvilgtelėjo. Vienuoliktą keturiasdešimt jo autobusas pajudėjo į Monrealį. Retankur patarė jam išlipti stotele anksčiau prieš galinę stotį. Kišenėje jis teturėjo Bazilio adresą ir Retankur laiškelį.

Sekdamas akimis pro šalį bėgančius medžius, jis pagalvojo, kad niekada nebuvo turėjęs patikimesnės ir saugesnės priebėgos, kaip baltas Retankur kūnas. Netgi kur kas pranašesnės, negu įdubos kalnuose, kur slėpdavosi antros eilės jo senelis. Kaip ji išlaikė? Visiška paslaptis, kurios niekad neįstengtų išaiškinti jokia Vuaznė chemija.

XXXVII

LUISEZ IR SANKARTJĖ NERYŽTINGAI žingsniavo į Lalibertė kabinetą raportuoti.

– Šefas tuoj prasprogs, – tyliai tarstelėjo Luisez.

– Nuo pat ryto keikiasi kaip vežikas, – šypsodamasis atsiliepė Sankartjė.

– Tau juokinga?

– Man juokinga, Berta, kad Adamsbergas mus suraitė. Iškirto jam, Lalibertė, gražią kiaulystę.

– Juokis juokis, bet dabar visą košę srėbsime mes.

– Tai ne mūsų kaltė, Berta, mes padarėme viską, ką galėjome. Nori, kad su juo kalbėčiau aš? Aš nebijau.

Stovėdamas savo kabinete, Lalibertė baigė žarstyti nurodymus: išsiuntinėti įtariamojo fotografiją, užtverti kelius, kontroliuoti visus oro uostus.

– Na? – riktelėjo jis, dėdamas ragelį. – Kur prašapote?

– Apieškojome visą parką, – atsakė Sankartjė. – Nieko. Gal jis ėjo pėsčiom ir jam kas nutiko. Jeigu kartais būtų susitikęs mešką.

Superintendantas vienu gaistu atsisuko į seržantą.

– O tu jau visai nuo proto nušokai, Sankartjė. Vis dar nesupratai, kad jis pasikaišė skvernus?

– Tuo nesame tikri. Jis ketino grįžti. Jis – žodžio žmogus, atsiųsdino mums savo dosjė apie teisėją.

Lalibertė trinktelėjo kumščiu į stalą.

– Jo istorija nieko verta! Tik pažiūrėk, – ištiesė jam lapą. – Jo žudikas jau šešiolika metų miręs! Tad išmušk iš galvos ir varyk...

Sankartjė be nuostabos išklausė teisėjo mirties datą ir palingavo galvą.

– Galbūt kažkas mėgdžioja teisėją, – atsargiai spėjo. – Ta šakių istorija buvo logiška.

– Jo istorija – prieštvaninių laikų. Mus apmovė, ir tiek!

– Man neatrodo, kad jis būtų melavęs.

– Jeigu neskiedė, tai dar blogiau. Vadinasi, jo smegenėlės nusekusios ir jis visai su protu susipykęs.

– Man neatrodo, kad jis pamišėlis.

– Nejuokink svieto, Sankartjė. Jo istorija nei į tvorą, nei į mietą, vienos pasakėlės.

– Vis dėlto tų žmogžudysčių jis neprasimanė.

– Jau kelios dienos, seržante, tu du veidus nešioji, – pareiškė Lalibertė, mostelėdamas jam sėstis, – ir mano kantrybė jau baigia išsekti. Taigi paklausyk ir suimk logiką į saujas. Tą vakarą Adamsbergui širdį plėšė, teisingai? Ir jis tiek prisigėrė, kad buvo dryžom akim. Išėjęs iš „Šliuzo“ vos ant kojų laikėsi, liežuvio nebeapvertė. Taip sakė barmenas. Teisybė?

– Teisybė.

– Ir buvo agresyvus. Tas sakinys. Pasmeigsiu, Sankartjė, tau tai nieko neprimena? Jokio ginklo?

Sankartjė linktelėjo.

– Jis burkavo su ta gražuole. O gražuolė vaikščiojo tuo taku. Teisybė?

– Teisybė.

– Galbūt jinai jį pasiuntė, galbūt jis pavyduliavo ir nutrūko nuo saito. Gali būti?

– Gali, – sutiko Sankartjė.

– Arba – taip aš ir manau – ji jam pričiulbėjo giesmelių, atseit, jis užtaisęs jai mažą. Gal norėjo, kad ją vestų. Ir visa tai velniškai nekaip baigėsi. Jis neužšoko ant jokios šakos, Sankartjė, jis ėmėsi su ja.

– Mes net nežinome, ar jis buvo ją sutikęs.

– Kur tu kreipi?

– Sakau, kol kas mes neturime įrodymų.

– Man jau galvą paėdė tavo muistymasis, Sankartjė. Įrodymų pilni maišai! Turime jo pirštų atspaudus ant diržo!

– Galbūt jis paliko juos anksčiau? Juk pažinojo ją?

– Ar iš medžio iškritai, seržante? Diržą ji buvo ką tik nusipirkusi. Staiga take jis pamato mergiotę. Ir viens du – pameta galvą ir ją nudaigoja.

– Suprantu, superintendante, bet negaliu patikėti. Neįžvelgiu ryšio tarp Adamsbergo ir žudiko.

– Negudrauk. Bendravai su juo tik porą savaičių – ką tu apie jį žinai? Nieko. Jis tikras lapinas. Ir nužudė ją, tas prakeiktas išgama. Įrodymas, kad jam trūksta vieno balkio: jis neprisimena, ką tą naktį veikė. Viskas išsitrynę. Teisybė?

– Taip, – pritarė Sankartjė.

– Taigi jūs man nutversite tą nelabąjį. Pajudinkit subines, arkite viršvalandžius, kol jis atsidurs už grotų.

XXXVIII

NUSIVARĘS TIPAS BE JOKIO bagažo Bazilio nėmaž nesutrikdė – juk tą žmogų siunčia Violeta, vadinasi, tai nurodymas iš aukščiau.

– Tiks? – pasiteiravo, praverdamas mažo kambarėlio duris.

– Taip. Labai ačiū, Bazili.

– Prieš guldamas užkąsi. Violeta – tai bent motera, a?

– Tiesiog Motina Žemė.

– Ir jai taip pavyko apmulkinti visus Gatino farus? – baisiausiai pralinksmėjęs paklausė Bazilis.

Taigi esmę Bazilis žino. Tai buvo nedidukas rausvaskruostis žmogelis akinių raudonais rėmeliais padidintomis akimis.

– Ar gali man išdėstyti tą jos pokštą? – paprašė jis.

Adamsbergas keliais žodžiais nusakė jam operacijos eigą.

– Ne, – spyriojosi Bazilis, nešdamas jam sumuštinius. – Ne glaustai. Viską smulkiai papasakok nuo pradžių iki galo.

Adamsbergas išdėstė Retankur epopėją nuo jos nematomo žmogaus sistemos KKŽ iki stulpo sistemos. Tai, kas Adamsbergui atrodė tikra katastrofa, Bazilį neapsakomai džiugino.

– Nesuprantu viena, – užbaigė Adamsbergas. – Kaip ji nesuklupo? Aš sveriu septyniasdešimt du kilogramus.

– Turi suprasti – Violeta reikalą išmano. Ji transformuoja savo energiją į ką tik nori.

– Žinau. Ji mano leitenantė.

Buvo, pagalvojo jis, eidamas į kambarį. Kadangi net jei jiems ir pavyks perskristi Atlantą, į skyrių jis nebegrįš ir nebesėdės ten, susikėlęs kojas ant stalo. Besislapstantis, ieškomas nusikaltėlis. Vėliau, tarė sau. Surūšiuoti pavyzdžius, supjaustyti juos smulkiais gabalėliais. Po vieną sudėlioti į akutes.

Retankur prisistatė pas juos apie devintą vakaro. Bazilis jau buvo paruošęs jai kambarį, vakarienę ir įvykdęs visus jos nurodymus. Atitempė Adamsbergui drabužius, skustuvą, tualeto reikmenis ir viską, ko reikia savaitę pragyventi.

– Paprasčiau ir būti negali, – paaiškino Adamsbergui Retankur, kirsdama Bazilio iškeptus blynus su klevų sirupu.

Tai priminė Adamsbergui, kad jis vis dar nenupirko Klementinai sirupo. Kažkokia neįveikiama užduotis.

– Farai grįžo pas mane apie trečią. Aš skaičiau, išsitiesusi ant lovos, siaubingai nerimaudama ir įsitikinusi, kad jums atsitiko kažkas bloga. Štai tokia leitenantė, gadinanti sau kraują dėl viršininko. Vargšė Žinetė, aš ją beveik sugraudinau. Sankartjė buvo su jais.

– Kaip jis? – gyvai paklausė Adamsbergas.

– Nusiminęs. Man pasirodė, kad jis iš tiesų jus mėgsta.

– Ir aš jį, – pasakė Adamsbergas, įsivaizduodamas seržanto kančias sužinojus, kad naujasis jo draugas pamovė ant šakių merginą.

– Nusiminęs ir nelabai įtikintas, – patikslino Retankur.

– KKŽ kai kurie jį laiko priekvaišiu. Portlansas sako, kad jo skysta galvelė.

– Ką gi, jis velniškai klysta.

– Tai Sankartjė jiems nepritarė?

– Atrodo, ne. Veikė kiek galėdamas mažiau, tarsi nenorėtų teptis rankų. Nedalyvauti, nesipainioti. Jis kvepėjo saldžiaisiais migdolais.

Adamsbergas atsisakė antros blynų duoties. Mintis, kad Sankartjė Geravalis, dvelkiantis migdolų pieneliu, nenusviedė jo vilkams suryti, šiek tiek praskaidrino nuotaiką.

– Iš to, ką nuklausiau koridoriuje, Lalibertė įsiutęs kaip velnias. Po dviejų valandų jie atšaukė stebėjimą ir dingo iš stovėjimo aikštelės. Aš sau ramiai išvažiavau. Rafaelio automobilis vėl stovėjo viešbučio aikštelėje. Jis paspruko pro tinklo akutę. Jūsų brolis puikus.

– Taip.

– Bazilio galime nesivaržyti, – toliau dėstė Retankur, pildamasi vyno. – Dėl dokumentų jūs nenorite Danglaro. Tarkime. Turite savo Paryžiaus kanaluose kokį nors klastotoją?

– Pažįstu keletą buvusiųjų, bet neduočiau už juos nė sudilusio skatiko. Visiškai nepatikimi.

– Aš turiu tik vieną, bet užtikrintą. Gali galvą dėti. Tiktai, jei veikiame su juo, turite man pažadėti, kad nepridarysite jam rūpesčių. Nieko manęs neklausinėsite,

neišduosite mano vardo, net jei jus susemtų ir kvostų Brezijonas.

– Be abejo.

– Be to, jis jau grįžo į doros kelią. Vertėsi tuo kadaise ir vėl imsis, jei jo paprašysiu.

– Jūsų brolis? – paklausė Adamsbergas. – Tas iš po chalato?

Retankur pastatė taurę.

– Iš kur žinote?

– Jūs sunerimusi. Ir daugžodžiaujate.

– Vėl atvirstate į farą, komisare.

– Retsykiais. Per kiek laiko jis galėtų parūpinti dokumentus?

– Per porą dienų. Rytoj pakeičiame išvaizdą ir nusifotografuojame. Nuotraukas nuskenuojame. Jei mitriai suksimės, jis turės pasus ketvirtadienį. Greituoju paštu galime tikėtis gauti juos kitą antradienį ir tą pačią dieną išskristi. Bazilis nupirks bilietus. Dviem skirtingiems reisams, Bazili.

– Taip, – pritarė Bazilis. – Jie ieško poros, saugiau išsiskirti.

– Skolą grąžinsime tau iš Paryžiaus. Tu viskuo pasirūpinsi kaip kokia plėšikų motinėlė.

– Negali būti nė kalbos, kad dabar kištumėte nosį į lauką, – patvirtino Bazilis, – ar mokėtumėte savo bankomato kortelėmis. Komisaro nuotrauka rytoj bus *Le Devoir*. Ir tavo, Violeta. Nuo tada, kai dingai iš viešbučio, nepasakiusi nei labas, nei sudiev, tavo padėtis ne iš gerųjų.

– Savaitė įkalinimo, – paskaičiavo Adamsbergas.

– Nėra ko purkštauti, – pasakė Bazilis. – Čia yra visko, ko reikia, kad nenuobodžiautum. Be to, skaitysime spaudą. Jie apie mus kalbės – bus tikras smagumėlis.

Bazilis į nieką nežiūrėjo tragiškai, net ir į tai, kad glaudžia savo namuose potencialų žudiką. Violetos žodis buvo jam įstatymas.

– Aš mėgstu vaikščioti, – nusišypsojo Adamsbergas.

– Turiu ilgą koridorių. Žingsniuosite juo pirmyn atgal. Violeta, dėl tavo naujos išvaizdos: įsivaizduočiau tave kaip nusivylusią miesčionę. Tiktų? Ryt nuo ankstaus ryto pereisiu parduotuves. Nupirksiu tau kostiumėlį, karolius ir tamsių dažų plaukams.

– Skamba neblogai. O dėl komisaro – pagalvojau apie didelę, per tris ketvirčius galvos plikę.

– Čia tai bent! – pritarė Bazilis. – Plikė pakeičia žmogų. Kostiumas smulkiais rusvais ir rudais langeliais, plikė ir šioks toks pilvukas.

– Plaukai nubalinti, – pridūrė Retankur. – Paimk ir kreminės pudros, norėčiau jį nušviesinti. Ir citriną. Mums reikės kokybiškų produktų.

– Mano kolega kino apžvalgininkas – geras *chum*. Pažįsta studijų tiekėjus kaip savo penkis pirštus. Viską turėsiu rytoj. Ir laboratorijoje atspausiu nuotraukas.

– Bazilis – fotografas, – paaiškino Retankur. – *Le Devoir* redakcijoje.

– Žurnalistas?

– Taip, – patapšnojo jam per petį Bazilis. – O prie mano stalo sėdi gyva sensacija. Štai ir patekai į širšių lizdą, a? Nebaisu?

– Rizikinga, – šyptelėjo Adamsbergas.

Atsakydamas Bazilis nuoširdžiai nusikvatojo.

– Aš moku laikyti liežuvį už dantų, komisare. Ir esu ne toks pavojingas, kaip jūs.

XXXIX

PER SAVAITĘ ADAMSBERGAS Bazilio koridoriumi sukorė tikriausiai kelias dešimtis kilometrų ir troško tik viena – po savaitės įkalinimo laisvai pavaikštinėti po Monrealio oro uostą. Tačiau oro uostas knibždėjo policininkų, ir tai nušlavė bet kokią mintį apie atvangą.

Jis paskersavo į savo atspindį vitrinoje, tikrindamas, kiek įtikima jo, šešiasdešimtmečio prekybos agento, išvaizda. Retankur neįtikėtinai jį pakeitė; jis atsidavė jos rankoms kaip kokia lėlė. Jo persikūnijimas be galo džiugino Bazilį. „Padaryk jį liūdną", – patarė jis Violetai – taip ji ir padarė. Žvilgsnis iš po išpešiotų ir nubalintų antakių buvo visiškai pasikeitęs. Retankur net išblukino jam blakstienas, o pusvalandis prieš išvykstant įlašino į akis citrinos sulčių. Paraudę akių baltymai blyškiame veide suteikė jam išvargusią, liguistą išvaizdą. Bet nepasikeitusios liko lūpos, nosis, ausys, kurios, kaip jam atrodė, rėkte rėkė, kas jis.

Kišenėje jis spaudė naujuosius savo dokumentus, tolydžio tikrindamas, ar šie vietoje. Žanas Pjeras Emilis Rožė Fejė – tokį vardą jam suteikė Violetos brolis meistriškai padirbtame pase. Drauge su Ruasi

ir Monrealio oro uostų antspaudais, patvirtinančiais jo kelionę į priekį. Didis darbas. Jeigu brolis toks pat gabus, kaip sesuo, tai jie – tikra ekspertų šeimynėlė.

Tikrieji jo dokumentai liko pas Bazilį – jeigu kartais naršytų jo bagažą. Nepakartojamas *chum* tas Bazilis, jis nepamiršdavo kasdien pristatyti spaudos. Kandūs straipsniai apie pabėgusį žudiką ir jo bendrę neapsakomai jį džiugino. Ir dėmesingas – kad Adamsbergas nesijaustų per daug vienišas, jis dažnai lydėdavo jį per pasivaikščiojimus koridoriumi. Pats būdamas iškylų mėgėjas, jis suprato, kad jo belaisvis „nenustygsta". Vaikštinėdami pirmyn ir atgal jie šnekučiuodavo, ir po savaitės Adamsbergas žinojo beveik visas Bazilio gražuolių ir Kanados nuo Vankuverio iki Gaspė pusiasalio istorijas. Ir vis dėlto Bazilis niekada nebuvo girdėjęs apie dygliuotąją Pinko ežero žuvį ir pasiryžo būtinai aplankyti tą gyvūnėlį. Ir Strasbūro katedrą, jei kada nors teks važiuoti per mažąją Prancūziją, pridūrė Adamsbergas.

Jis perėjo pasų kontrolę, stengdamasis apie nieką negalvoti, kaip būtų daręs Žanas Pjeras Emilis Rožė Fejė, grįždamas į Paryžių, kad prastumtų ten savo klevų sirupą. Ir keista – ši savybė apie nieką negalvoti, tokia jam būdinga ir paprastai net pernelyg spontaniška, tądien pasirodė visiškai neįveikiama. Jis, kurio mintys atitrūkdavo dėl menkiausio nieko, jis, kuris praleisdavo pro ausis ištisus pokalbio fragmentus, kuris gainiodavo debesis – reikėdavo ar nereikėdavo – dabar, kai buvo tikrinami pasai, sunkiai alsavo, o galvoje sumišai knibždėjo mintys.

Tačiau Žanas Pjeras Emilis Rožė Fejė nesužadino jokio pareigūnų susidomėjimo, ir atsidūręs išvykimo salėje Adamsbergas prisivertė taip atsipalaiduoti, kad net nupirko sirupo butelį. Labai būdinga Žanui Pjerui Emiliui Rožė Fejė dovana motinai. Variklių gausmas ir pakilimas atnešė jam tokį palengvėjimą, kokio Danglaras niekada nebūtų galėjęs nė įsivaizduoti. Jis žiūrėjo, kaip po juo tolsta Kanados platybės, įsivaizduodamas ten besiblaškant šimtus suglumusių policininkų.

Liko įveikti kontrolę Ruasi oro uoste. Liko ir Retankur, kurios skrydžio kontrolė laukia po dviejų su puse valandos. Adamsbergas dėl jos nerimavo. Jos naujoji dykinėjančios turtuolės povyza buvo trikdanti – ir baisiausiai pralinksmino Bazilį – tačiau Adamsbergas būgštavo, kad leitenantės neišduotų stotas. Prieš akis šmėstelėjo nuogo jos kūno paveikslas. Žinia, įspūdingas, bet darnus. Rafaelis buvo teisus, Retankur – graži moteris, ir jis prikaišiojo sau niekada apie tai nepagalvojęs, atseit, ji per stora ir per tvirtai suręsta. Rafaelis visada buvo įžvalgesnis už jį.

Po septynių valandų, rytą, lėktuvo ratai nusileido ant Ruasi žemės. Jis pereis kontrolę ir akimirką pasijus gyvas, išlaisvintas. Bet tai klaida. Košmaras tęsis kitoje žemėje. Ateitis prieš jį – tuščia ir blanki, kaip plūduriuojanti ledų masė. Retankur bent jau galės vėl grįžti į skyrių, aiškindamasi pabūgusi, kad policininkai nesulaikytų jos kaip bendrininkės. Tačiau jam prasidės nebūtis, lydima kankinamų abejonių dėl užmaršties gaubiamų jo poelgių. Ko gera, būtų buvę

geriau iš tiesų nužudyti, nei nešioti savyje siaubingą dvidešimt šeštosios nakties tamsą.

Žanas Pjeras Emilis Rožė Fejė be jokių nesklandumų įveikė Ruasi užtvaras, bet Adamsbergas negalėjo ryžtis palikti oro uosto nežinodamas, ar pasiseks Retankur. Dvi su puse valandos jis slankiojo iš salės į salę, stengdamasis santūriai elgtis ir apsimesti esąs nematomas, kaip KKŽ darė Retankur. Tačiau buvo akivaizdu, kad Žanas Polis Emilis Rožė Fejė visus čia domina ne ką daugiau, nei Monrealyje. Jis tolydžio praeidavo pro informacinę švieslentę, dairydamasis galimų sunkiojo transporto lėktuvų vėlavimų. Sunkieji lėktuvai, pakartojo sau. Sunkioji jo Retankur, be kurios jis šiandien tupėtų Kanados cypėje, užrakintas, pražuvęs, sudegęs. Retankur, jo sunkioji „nešėja“, išlaisvintoja.

Nežymusis Žanas Pjeras Emilis per daug nesijaudindamas įsitaisė už kokių dvidešimt metrų nuo atvykimo vartų. Retankur turėjo transformuoti visą savo energiją, įsikūnydama į Anrietės Emos Mari Parijon asmenį. Kai atskridę keleiviai vienas po kito sruvo į salę, jis gniaužė kumščius – leitenantės nei girdėt, nei matyti. Ar ją sulaikė Monrealyje? Nugabeno į KKŽ? Visą naktį mėsinėjo? Ji neišlaikė? Išdavė Rafaelio vardą? Ir savo pačios brolio? Galiausiai Adamsbergas ėmė niršti ant visų tų nepažįstamų žmonių, kurie plaukė pro jį, džiaugdamiesi, kad kelionė baigėsi, nešdamiesi krepšiuose klevų sirupą ir pliušinius elnius karibu. Koneveikė juos, kad jie – ne Retankur.

Kažkieno plaštaka nutvėrė jį už rankos, nutempė į salę. Anrietės Emos Mari Parijon plaštaka.

– Išprotėjote, – šnipštelėjo Retankur vis tokia pačia bet kokias iliuzijas praradusios Anrietės išraiška.

Paryžiuje jie išlipo Šatlė stotyje, ir Adamsbergas pasiūlė leitenantei pasinaudoti paskutinėmis laisvės valandėlėmis blyškiaveidžio Žano Pjero Emilio pavidalu ir papietauti kavinėje kaip šauniam, normaliam žmogeliui. Retankur padvejojo, paskui sutiko, atsipalaidavusi po nepriekaištingai sėkmingo atvykimo ir dėl šimtų praeivių, knibždančių aikštėje.

– Elgsimės taip, – tarė Adamsbergas, tiesus sėdėdamas prieš savo lėkštę, kaip būtų sėdėjęs Žanas Pjeras Emilis, – taip, tarytum aš nebūčiau aš. Tarytum nieko nebūčiau padaręs.

– Epizodas baigtas, komisare, – nepritariamai pareiškė Retankur, nutaisiusi netikėtą Anrietės Emos veidui išraišką. – Viskas baigta; jūs to nepadarėte. Mes Paryžiuje, jūsų teritorijoje, ir jūs vėl faras. Aš negaliu tikėti už du. Galiu jus tampyti ant savęs, bet mąstyti už du negaliu. Gausite vėl mąstyti pats.

– Kodėl jūs tuo tikite, Retankur?

– Mes apie tai jau kalbėjome.

– Bet kodėl? – spyriojosi Adamsbergas. – Juk jūs manęs nemėgstate?

Retankur pavargusi atsiduso.

– Argi tai svarbu?

– Man svarbu suprasti. Tikrai.

– Nebežinau, ar tai dar galioja šiandien ar rytoj.

– Dėl mano Kvebeko nuopuolio?

– Be kita ko. Nebežinau.

– Ir vis dėlto, Retankur. Man reikia žinoti.

Retankur kurį laiką pamąstė, sukinėdama tuščią kavos puodelį tarp pirštų.

– Galbūt mes daugiau nebepasimatysime, leitenante, – toliau kalbėjo Adamsbergas. – Ekstremalios sąlygos, ne metas pagarbai ir hierarchijai. Ir aš visada gailėsiuosi, kad nesupratau.

– Sutarta, ekstremalios sąlygos. Mane erzino tai, ką visi skyriuje liaupsino. Tas atsainus vienišo klajūno bylų narpliojimas, tas svajotojas, visada pataikantis tiesiai į taikinį. Nepaprasta, žinoma, bet aš mačiau ir antrąją pusę – tą ramų įsitikinimą savo teisumu. Taip, mąstymo autonomija, bet taip pat santūrus valdingumas, besikratantis kitų nuomonės.

Retankur patylėjo, nesiryždama kalbėti toliau.

– Toliau, – paprašė Adamsbergas.

– Kaip ir visi, aš žavėjausi jūsų intuicija, bet ne jos sužadintu atsainumu, – ne tuo dėmesio į savo pavaduotojų nuomonę nekreipimu, kai klausydavotės jų tik puse ausies. Ne tuo vangiu atsiribojimu, ne tuo bemaž nepramušamu abejingumu. Aš neaiškiai kalbu. Dykumos kopos minkštos, o jų smėlis švelnus, tačiau tam, kuris per jas brenda, jis atrodo skurdus. Žmogus tai žino – jis keliauja per dykumą, bet negali joje gyventi. Dykuma ne per daug dosni.

Adamsbergas įdėmiai klausėsi. Mintyse vėl šmėstelėjo atšiaurūs Trabelmano žodžiai. Visa tai, sudėta drauge, susipynė į šešėlių kamuolį ir prisilytėjo jo kaktos tamsių sparnų plazdėjimu. Pasikliauti tik savimi, atstumti kitus, maišyti juos tarpusavyje – nutolusius,

susiliejančius siluetus, kurių vardus jis painiojo. Ir vis dėlto jis neabejojo, kad majoras klysta.

– Visa tai man atrodo liūdna istorija, – pratarė, nepakeldamas akių.

– Ganėtinai. Bet galbūt jūs visad buvote šiek tiek kitur, labai toli, drauge su Rafaeliu, sudarydamas su juo uždarą ratą. Mąsčiau apie tai lėktuve. Toje kavinėje jūs sudarėte uždarą ratą, ypatingą ratą.

Retankur nubrėžė ant stalo apskritimą; Adamsbergas suraukė išpešiotus antakius.

– Su savo broliu, – paaiškino ji, – kad niekuomet jo nepaliktumėt, kad be atvangos palaikytumėte jį, pabėgėlį. Dviese dykumoje.

– Torko sietuvoje, – įsiterpė Adamsbergas, lėtai brėždamas antrą ratą.

– Jeigu norite.

– Ką dar įskaitėte „mano rašte parašytą"?

– Kad dėl tų pačių priežasčių privalote mane išgirsti, kai sakau, kad jūs nenužudėte. Kad nužudytum, reikia bent jau domėtis kitais, įsijausti į jų potyrius, kvaršinti sau galvą kitais žmonėmis. Kad nužudytum, tie ryšiai turi žmogų paliesti, žmogus turi perdėtai į juos reaguoti, susipinti su kitu žmogumi. Taip susipinti, kad tas kitas tiesiog nebeegzistuoja savaime, o kaip nuosavybė, kurią galima paversti auka. Mano nuomone, tai toli gražu ne jūsų atvejis. Toks žmogus kaip jūs – išsisukinėjantis, kad išvengtų tikro ryšio – nežudo kitų, jis nuo viso to nutolęs ir nė už ką neaukos kitų savo aistroms. Nesakau, kad jūs nieko nemylite, bet Noelos – ne. Jokiu būdu nebūtumėte jos nužudęs.

– Toliau, – pakartojo Adamsbergas, ranka parėmęs skruostą.

– Velniai rautų, nutrinsite grimą. Sakiau, nelieskite veido.

– Atsiprašau, – Adamsbergas atitraukė ranką. – Kalbėkite toliau.

– Viskas. Tas, kas laikosi atokiai, yra per toli, kad žudytų.

– Retankur, – pradėjo Adamsbergas.

– Anriete, – pataisė leitenantė. – Atsargiau, kad jus kur šunes.

– Anriete, tikiuosi, vieną dieną įstengsiu atsidėkoti jums už pagalbą, kurią suteikėte. Bet svarbiausia, ir toliau tikėkite ta naktimi, kurios aš negaliu prisiminti. Ir toliau tikėkite, kad aš nenužudžiau, transformuokite į tai visą savo energiją. Tapkite luitu, tapkite kolona, tikėjimu. Tada ir aš tapsiu mase, tada tikėsiu ir aš.

– Jūsų mąstymas, – neatlyžo Retankur. – Aš jums sakiau. Jūsų vienišas įsitikinimas. Pasitelkite jį šį sykį.

– Supratau, leitenante, – tarė Adamsbergas, imdamas ją už rankos. – Bet svertu man bus jūsų energija. Kurį laiką pataupsokite ją man.

– Neturiu pagrindo keisti nuomonę.

Adamsbergas nenorom paleido jos ranką, lyg palikdamas savo medį, ir išėjo.

XL

VITRINOS STIKLE KOMISARAS įsitikino, kad jo grimas laikosi, ir šeštą valandą vakaro užėmė poziciją Adrieno Danglaro kelyje į namus. Iš tolo pastebėjo ištįsusią, glebią jo figūrą, tačiau prasilenkdamas su Žanu Pjeru Emiliu Rožė Fejė kapitonas nė nemirktelėjo. Adamsbergas stipriai nutvėrė jį už rankos.

– Nė žodžio, Danglarai, eime.

– Dieve mano, kas jums? – atsiliepė Danglaras, mėgindamas išplėšti ranką. – Kas jūs toks?

– Aš – verslininko pavidalu. Aš – Adamsbergas.

– Po velnių, – iškvėpė Danglaras, įdėmiai apžiūrinėdamas tą veidą, ieškodamas Adamsbergo bruožų po pamėlusia oda paraudusiomis akimis ir praplikusia kakta.

– Viskas gerai, Danglarai?

– Man reikia su jumis pasikalbėti, – pratarė kapitonas dairydamasis aplinkui.

– Man taip pat. Sukame čia, eime pas jus. Jokių kvailysčių.

– Tik ne pas mane, – tyliai, tvirtai atrėmė Danglaras. – Apsimeskite, kad paklausėte manęs kelio, ir eikite sau. Po penkių minučių susitinkame mano sūnaus mokykloje, antra gatvė į dešinę. Pasakykite sargui, kad jūs nuo manęs, susitinkame žaidimų kambaryje.

Glebi Danglaro ranka slystelėjo komisarui tarp pirštų; jis matė, kaip Danglaras tolsta ir suka už kampo.

Mokykloje jis rado savo pavaduotoją, kuris laukė jo, įsitaisęs ant mėlynos vaikiškos plastikinės kėdutės, apsuptas aplink išmėtytų kamuolių, knygų, kubelių ir lėlių indukų. Įsitaisęs trisdešimt centimetrų virš žemės Danglaras atrodė juokingas, bet Adamsbergui neliko nieko kita, kaip įsitaisyti greta, tame pačiame aukštyje, tik ant raudonos kėdutės.

– Stebitės, kad aš ne KKŽ naguose? – paklausė Adamsbergas.

– Prisipažįstu, taip.

– Nusivylęs? Sunerimęs?

Danglaras tylomis pažvelgė į jį. Jį tarsi kerėjo tas nublyškęs kaip kreida plikis, iš kurio sklido Adamsbergo balsas. Kapitono pagrandukas paeiliui spoksojo tai į tėvą, tai į tą keistą vyriškį rusvu kostiumu.

– Aš papasakosiu jums naują istoriją, Danglarai. Bet pasiųskite sūnų kur nors atokiau su knyga. Tai ganėtinai kruvinas reikalas.

Danglaras stumtelėjo vaiką, pašnibždėjęs jam porą žodžių, vis nenuleisdamas nuo Adamsbergo akių.

– Toks siaubo filmukas, kapitone. Ar žabangos – kaip panorėsite. Bet galbūt jūs jau žinote tą istoriją?

– Skaičiau laikraščiuose, – atsargiai atsiliepė Danglaras, stengdamasis sugauti sustingusį komisaro žvilgsnį. – Apie tai, kuo jūs kaltinamas, ir apie jūsų pabėgimą.

– Taigi nežinote? Kaip eilinis pilietis?

– Galima sakyti ir taip.

– Papasakosiu jums smulkiai, – Adamsbergas prisitraukė savo kėdutę arčiau.

Per visą pasakojimą – Adamsbergas nepraleido nė menkiausios smulkmenos nuo pirmojo savo susitikimo su superintendantu iki viešnagės pas Bazilį – jis įdėmiai stebėjo kapitono išraišką. Bet Danglaro veide atsispindėjo tik susirūpinimas, įtemptas dėmesys ir tarpais nuostaba.

– Sakiau jums, ji ypatinga moteris, – pasakė Danglaras, kai Adamsbergas baigė savo istoriją.

– Atėjau ne aptarinėti Retankur. Verčiau pašnekėkime apie Lalibertė. Kietas, ką? Kiek sugebėjo sukaupti apie mane per tokį trumpą laiką! Netgi tai, kad aš neprisimenu dviejų su puse valandos, kurias praleidau take. Ta amnezija buvo man lemtinga. Stambus koziris kaltinimui.

– Be abejo.

– Tačiau kas tai žinojo? Nežinojo nė vienas KKŽ darbuotojas, nė vienas mūsiškis.

– Bus išmąstęs? Atspėjęs?

Adamsbergas nusišypsojo.

– Ne, į dosjė tai buvo įtraukta kaip faktas. Kai sakau „nė vienas mūsiškis", aš perdedu. Tai žinojote jūs, Danglarai.

Danglaras lėtai palingavo galvą.

– Taigi jūs mane įtariate, – pasakė ramiai.

– Tikrai taip.

– Logiška, – konstatavo Danglaras.

– Bent kartą įrodžiau gebėjimą logiškai mąstyti – turėtumėt būti patenkintas.

– Ne. Bent kartą geriau būtumėt susilaikęs.

– Aš pragare, ir visos priemonės man geros. Tarp jų ir ta sumauta logika, kurios taip stengėtės mane išmokyti.

– Tai sąžininga. Bet ką sako jūsų intuicija? Ir jūsų nuklydusios mintys? Sapnai? Ką jie apie mane sako?

– Ir jūs prašote mane juos pasitelkti?

– Bent kartą – taip.

Pavaduotojo savitvarda ir tiesus žvilgsnis trikdė Adamsbergą. Jis puikiai pažinojo pablukusias Danglaro akis, nesugebančias nuslėpti nė menkiausio jaudulio. Jose galėjai išvysti viską – baimę, nepritarimą, pasitenkinimą, nepasitikėjimą – aiškiai kaip žuveles, nardančias stikliniame inde. Ir dabar jose nešmėstelėjo nieko, kas liudytų bent menkiausią atotrūkį. Dabar Danglaro akyse plūduriavo tik dvi žuvelės – smalsumas ir mąslumas. Ir kartais santūrus palengvėjimas, kad vėl regi komisarą.

– Mano sapnai man sako, kad jūs niekuo dėtas. Bet tai tik sapnai. Nuklydusios mintys tvirtina, kad jūs nebūtumėte to padaręs arba padaręs ne taip.

– O ką sako jūsų intuicija?

– Nurodo man teisėjo braižą.

– Atkakli, ką?

– Pats paklausėte. Nors žinote, kad mano atsakymai jums nepatinka. Sankartjė patarė man išsiropšti į krantą ir ko nors įsitverti. Taigi ir tveriuosi.

– Ar dabar galiu kalbėti? – paklausė Danglaras.

Tuo tarpu berniukas, pavargęs skaityti, grįžo prie jų ir užsiropštė ant kelių Adamsbergui, kurį pagaliau atpažino.

– Tu smirdi prakaitu, – pareiškė, nutraukdamas pokalbį.

– Gali būti, – sutiko Adamsbergas. – Aš keliavau.

– Kodėl tu persirengęs?

– Žaidžiau lėktuve.

– Ką?

– Žandarus ir vagis.

– Tu buvai vagis, – pareiškė berniukas.

– Teisingai.

Užbaigdamas pokalbį Adamsbergas perbraukė ranka berniuko plaukus ir pakėlė akis į pavaduotoją.

– Kažkas išnaršė jūsų butą, – neryžtingai tarstelėjo Danglaras.

Adamsbergas mostelėjo, kad kalbėtų toliau.

– Daugiau kaip prieš savaitę, pirmadienio rytą, radau jūsų faksą, kuriuo prašėte pasiųsti į KKŽ tuos dosjė. Su D ir O, didesnėmis, negu paprastai. Kaip DanglarO, pagalvojau iš pradžių. Lyg kreipimasis: Danglarai, Danglarai. Tai yra: SOS, Danglarai. Paskui pagalvojau: DėmesiO. O tai vis tas pats.

– Teisingai, kapitone.

– Tądien jūs manęs dar neįtarėte?

– Ne. Loginis mąstymas mane užplūdo tik kitą vakarą.

– Gaila, – murmtelėjo Danglaras.

– Pasakokite toliau. Tie dosjė?..

– Taigi buvau įspėtas. Iš viršutinio jūsų stalo stalčiaus, iš dėželės su sąvaržėlėmis, ten, kur jis visada guli, paėmiau antrąjį jūsų buto raktą.

Adamsbergas pritardamas sumirksėjo.

– Raktas iš tiesų buvo ten, bet greta dėželės. Skubėdamas išvykti, pats galėjote jį ten palikti. Bet mane persmelkė nepasitikėjimas. Dėl D ir O.

– Ir neklydote. Visuomet įdedu raktą į dėželę – stalčiuje yra plyšys.

Danglaras dirstelėjo į baltą komisaro veidą. Adamsbergo žvilgsnis beveik atgavo įprastą švelnumą. Ir, keista, kapitonas nepyko, kad Adamsbergas įtarė jį išdavyste. Galbūt būtų taip pasielgęs ir pats.

– Taigi nuėjęs pas jus viską labai įdėmiai apžiūrėjau. Prisimenate, pats sudėjau dosjė ir dėžę į spintą?

– Taip, dėl mano žaizdos.

– Atrodo, viską sudėjau tvarkingai. Kaip reikiant įspraudžiau į spintą. Tą pirmadienį dėžė nebuvo nustumta iki galo. Ar vėliau ją lietėte? Dėl Trabelmano?

– Ne, dėžės ne.

– Sakykite, kaip jūs padarote?

– Ką padarau?

Danglaras parodė į berniuką, kuris užmigo Adamsbergui ant pilvo su vis dar uždėta ant galvutės jo ranka.

– Juk žinote, Danglarai. Aš užmigdau žmones. Mažylius taip pat.

Danglaras pavydžiai dėbtelėjo į jį. Užmigdyti Vensaną visada būdavo tikras vargas.

– Visi žino, kur guli antrasis raktas, – kalbėjo toliau.

– Šnipelis, Danglarai? Skyriuje?

Danglaras sudvejojo; lengvai spirtelėjo pripučiamąjį kamuolį ir tas nusklendė per salę.

– Galbūt, – pasakė.

– Ir ko jis ieškotų? Dosjė apie teisėją?

– To negaliu suprasti. Motyvo. Liepiau nuimti nuo rakto pirštų atspaudus. Tik maniškiai. Arba ankstesniuosius nutryniau aš pats, arba lankytojas nušluostė raktą, prieš padėdamas jį atgal į stalčių.

Adamsbergas prisimerkė. Kas iš teisybės domėtųsi Tridančio reikalais? Reikalais, iš kurių jis niekada nedarė paslapties? Kelionės įtampa ir bemiegė diena lenkė jam pečius. Bet tai, kad Danglaras, regis, jo neišdavė, padėjo atsipalaiduoti. Nors ir neturėjo pavaduotojo nekaltumo įrodymo – tik giedrą jo žvilgsnį.

– O tas DėmesiO – neišsiaiškinote jo kitaip?

– Aš nusprendžiau, kad tam tikrų 1973 metų žmogžudystės detalių siųsti KKŽ nereikėtų. Bet jūsų svečias buvo už mane greitesnis.

– Po velnių! – keiktelėjo Adamsbergas, atsitiesdamas ir pažadindamas mažylį.

– Ir viską padėjo atgal į vietą, – užbaigė kapitonas.

Danglaras kilstelėjo ranką prie vidinės kišenės ir išėmė tris keturgubai sulankstytus lapus.

– Aš su jais nesiskiriu, – pridūrė, tiesdamas juos Adamsbergui.

Komisaras permetė juos akimis. Danglaras iš tiesų išėmė tuos dokumentus, kaip Adamsbergas ir tikėjosi. Ir nešiojosi su savimi vienuolika dienų. Tai įrodo, kad jis nebandė įduoti jo Laliberté. Nebent būtų pasiuntęs jam kopijas.

– Šį kartą, Danglarai, – tarė Adamsbergas, grąžindamas lapelius, – jūs supratote mane daugiau kaip per dešimt tūkstančių kilometrų iš labai menko ženklo. Kaip čia yra, kad kartais mes nesuprantame vienas kito ir per metrą?

Danglaras pasiuntė į orą antrą kamuolį.

– Manau, tai tematikos klausimas, – atsakė su nežymia šypsenėle.

– Kodėl nešiojatės tuos lapelius su savimi? – patylėjęs paklausė Adamsbergas.

– Nes po jūsų pabėgimo mane visą laiką seka. Iki pat namų; jie tikisi – jei paspruksite, tai ateisite pas mane. Beje, taip ir ketinote padaryti. Štai kodėl mes šioje mokykloje.

– Brezijonas?

– Žinoma. Vos tik KKŽ sukėlė aliarmą, jo vyrai oficialiai apieškojo jūsų butą. Brezijonas gavo įsakymą; jis visai pakrikęs. Vienas jo komisarų – žudikas ir bėglys. Pagal susitarimą su Kanados valdžia ministerija įsipareigojo jus sulaikyti, vos įkelsite koją į Prancūziją. Visi krašto policininkai sukelti ant kojų. Į namus, aišku, nėra ko grįžti. Pas Kamilę taip pat. Visi galimi nutūpimo taškai apsupti.

Adamsbergas automatiškai glostė vaiko galvą, ir šis, regis, įmigo dar kiečiau. Jei Danglaras būtų jį išdavęs, tai nebūtų atitempęs į šitą mokyklą, kad jis nepakliūtų policijai į nagus.

– Atleiskite už įtarinėjimus, kapitone.

– Logika nėra jūsų stiprioji pusė, ir tiek. Ateityje ja nepasikliaukite.

– Kartoju jums tai jau daugelį metų.

– Ne, ne logika apskritai. Tik jūsų logika. Turite minčių, kur pasislėpti? Jūsų grimas ilgai netvers.

– Pagalvojau apie senąją Klementiną.

– Labai gerai, – pagyrė Danglaras. – Jiems tai nešaus į galvą, ir jums bus ramu.

– Ir uždarytas iki savo dienų galo.

– Žinau. Jau savaitė tik apie tai ir galvoju.

– Jūs įsitikinęs, Danglarai, kad mano užraktas nebuvo išlaužtas?

– Absoliučiai. Lankytojas pasinaudojo raktu. Kažkas iš mūsiškių.

– Dar prieš metus aš nepažinojau nė vieno komandos nario, išskyrus jus.

– Galbūt vienas jų pažinojo jus. Esate pasiuntęs į šaltąją nemažai vyrukų. Galbūt tai sukurstė neapykantą, kerštą. Kažkoks šeimynykštis pasiryžo atkeršyti. Kažkas, kas taikosi į jus, pasinaudodamas ta sena byla.

– Kas galėtų žinoti Tridančio istoriją?

– Visi tie, kurie matė, kaip jūs išvažiavote į Strasbūrą.

Adamsbergas papurtė galvą.

– Šiltigeimo ir teisėjo susieti neįmanoma, – pasakė. – Nebent pats būčiau viską išklojęs. Įžvelgti sąsają tegalėjo vienintelis žmogus. Jūs.

– Įsivaizduojate, kad jūsų gyvasis numirėlis įsismelkė į skyrių? Pasiėmė raktus, išnaršė jūsų dosjė, kad sužinotų, ką supratote Šiltigeime? Šiaip ar taip, gyvajam numirėliui raktų nereikia – jis eina kiaurai sieną.

– Visai teisingai.

– Jei sutinkate, sutarkime dėl Tridančio vieną dalyką. Vadinkite jį Teisėju ar Fiulžansu, jei norite, o man leiskite vadinti jį Sekėju. Gyvut gyvutėle būtybe, kuri progai pasitaikius užbaiginėja velionio teisėjo žygius. Tai viskas, su kuo galiu sutikti, ir taip išvengsime painiavos.

Danglaras pasiuntė į orą dar vieną kamuolį.

– Sankartjė, – prabilo ūmiai, pakeisdamas temą. – Sakėte, jis dvejojo?

– Pasak Retankur. Jums tai svarbu?

– Man tikrai patiko tas vaikinas. Žinia, retapėdis, bet man jis tikrai patiko. Mane domina jo reakcija į įvykius. O Retankur? Kaip ji jums?

– Nepakartojama.

– Man būtų patikę užsiimti su ja imtynėmis, – pridūrė Danglaras su atodūsiu, regis, dvelkiančiu nuoširdžiu apgailestavimu.

– Nemanau, kad su jūsų gabaritais jai tai būtų pavykę. Patirtis buvo pasakiška, bet žudyti dėl to neverta, Danglarai.

Adamsbergo balsas suskambo dusliau. Abu vyrai lėtai patraukė į salės galą – Danglaras nusprendė išleisti komisarą pro garažo duris. Adamsbergas vis dar tebelaikė glėbyje miegantį berniuką. Jis žinojo, į kokį begalinį tunelį dabar žengia; žinojo tai ir Danglaras.

– Nevažiuokite nei metro, nei autobusu, – patarė jam Danglaras. – Eikite pėsčiomis.

– Kas gali žinoti, kad spalio dvidešimt šeštąją aš buvau praradęs atmintį, Danglarai? Išskyrus jus?

Danglaras kurį laiką mąstė, žvangindamas kišenėje monetas.

– Tik vienas žmogus, – pareiškė galop. – Tas, kuris bus pasistengęs, kad jūs ją prarastumėt.

– Logiška.

– Taip. Tokia mano logika.

– Kas, Danglarai?

– Kažkas iš tų, kurie vyko ten su mumis – vienas iš aštuonių. Atimti jus, mane ir Retankur – lygu penki. Žiustenas, Vuaznė, Fruasi, Estaleras, Noelis. Tas arba ta, kurie rausiasi po jūsų dosjė.

– O ką manote apie Sekėją?

– Ne kažin ką. Pirmiau mąstau apie konkretesnius dalykus.

– Pavyzdžiui?

– Pavyzdžiui, jūsų dvidešimt šeštosios vakaro simptomus. Taip, jie neduoda man ramybės. Taip, tos linkstančios kojos neduoda man ramybės.

– Buvau girtas kaip šiaučius, juk žinote.

– Būtent. Ar tuo metu vartojote kokius nors vaistus? Kokius nors raminamuosius?

– Ne, Danglarai. Manau, mano atveju raminamieji nepatartini.

– Teisybė. Bet tos linkstančios kojos buvo, juk taip?

– Taip, – nustebęs atsakė Adamsbergas. – Jos manęs nebelaikė.

– Bet tik po to, kai atsitrenkėte į šaką? Juk taip man sakėte? Tikrai?

– Na taip, Danglarai. Ir kas iš to?

– Ką gi, man tai nepatinka. O kitą dieną jokių skausmų? Smūgio pėdsakų? Mėlynių?

– Kartoju: man skaudėjo kaktą, galvą ir pilvą. Kodėl jus taip dirgina tos mano kojos?

– Man trūksta vienos loginės grandies. Tiek to.

– Kapitone, gal duotumėte man savo visraktį?

Danglaras sudvejojo, paskui atidarė portfelį, išėmė iš jo instrumentą ir įspraudė jį į Adamsbergo kostiumo kišenaitę ant krūtinės.

– Nerizikuokite. Ir įsidėkite šituos, – jis pridėjo dar pluoštą banknotų. – Negali būti nė kalbos, kad imtumėte pinigus iš bankomato.

– Ačiū, Danglarai.

– Gal prieš eidamas atiduotumėte mažylį?

– Atsiprašau, – tarė Adamsbergas, tiesdamas jam vaiką.

Nei vienas, nei antras nepasakė „iki pasimatymo“. Netinkamas žodis, kai nežinai, ar dar kada nors teks pasimatyti. Paprastas, kasdienis žodis, – pagalvojo Adamsbergas, žengdamas į tamsą, – ir nuo šiol jam nepasiekiamas.

XLI

KLEMENTINA ĮSILEIDO IŠVARGUSĮ Adamsbergą, regis, nėmaž nenustebusi. Pasodino jį prieš židinį ir privertė suvalgyti lėkštę makaronų su kumpiu.

– Šįsyk, Klementina, tai jau nebe tik vakarienė, – pasakė Adamsbergas. – Man reikia, kad mane priglaustumėt – visi krašto farai mina man ant kulnų.

– Ką gi, pasitaiko, – ramiai atsiliepė Klementina, per jėgą sprausdama jam į rankas jogurto indelį su įsmeigtu šaukštu. – Policininkai ne visada mąsto taip, kaip mes – tokia jų profesija... Todėl jūs ir nusigrimavęs?

– Taip, turėjau sprukti iš Kanados.

– Prašmatnus kostiumėlis.

– O aš – faras, – kalbėjo Adamsbergas, rutuliodamas savo mintį. – Taigi pats save persekioju. Aš iškrėčiau kvailystę, Klementina.

– Kokią?

– Grandiozinę kvailystę. Kvebeke pasigėriau kaip dūmas, susitikau vieną merginą ir nusmeigiau ją šakėmis.

– Sugalvojau, – tarė Klementina. – Mes ištiesime sofą ir pristumsime ją prie židinio. Su dviem gerom dygsniuotom antklodėm būsite įsitaisęs kaip princas. Juk mažajame kabinete jau miega Žozetė, tad nieko geresnio neturiu jums pasiūlyti.

– Puiku, Klementina. O jūsų draugė Žozetė neprasitars?

– Žozetė... ji mačiusi ir geresnių dienų. Kadais netgi plačiai gyveno – tikra dama. Dievaži, dabar ji užsiima kitais reikalais. Šnekės apie jus ne daugiau, negu jūs apie ją. Gana paikysčių – ar tos šakės kartais nebus jūsų pabaisos pokštas?

– To aš ir nežinau, Klementina. Arba jo, arba mano.

– Tikra painiava, – pritarė Klementina, traukdama antklodes. – Net kraujas užverda.

– Neapžvelgiau viso to šiuo aspektu.

– Aišku, kad taip, antraip pradėtume nuobodžiauti. Negali visą laiką užsiimti vien makaronais su kumpiu. Ar bent nenutuokiate, kas tai buvo – jis ar jūs?

– Suprantate, – atsiliepė Adamsbergas, tempdamas sofą, – aš buvau toks girtas, kad nieko neprisimenu.

– Pasitaikė ir man, kai laukiausi dukters. Pargriuvau gatvėje ir nebegalėjau prisiminti, kas buvo paskui.

– Ir kojos nelaikė?

– Kur ten! Atrodo, laigiau bulvarais kaip stirna. Ką vaikiausi? Paslaptis.

– Paslaptis, – pakartojo Adamsbergas.

– Na, nieko baisaus, a? Niekada per daug nežinai, ką gyvenime vaikaisi. Taigi kiek daugiau, kiek mažiau – ką tas keičia?

– Ar galiu pasilikti, Klementina? Aš jūsų nevaržysiu?

– Priešingai – aš jus atpenėsiu. Reikia atgauti jėgas, kad galėtum laigyti.

Adamsbergas atidarė krepšį ir padavė jai klevų sirupo stiklainėlį.

– Atvežiau jums iš Kvebeko. Jis valgomas su jogurtu, su duona, blynais. Puikiausiai tiks prie jūsų paplotėlių.

– Kaip miela. Su visais jūsų rūpesčiais – tai jau šis tas. Dailus stiklainėlis. Tas sirupas teka iš jų medžių?

– Taip. Iš viso to reikalo sudėtingiausia – pagaminti stiklainėlį. Telieka įskelti kamieną ir surinkti sirupą.

– Ką gi, praktiška. Jei taip galėtum su kiaulienos muštiniais.

– Arba su tiesa.

– Et, tiesos šitaip neišsunksi. Tiesa slepiasi kaip grybas, niekas nežino kodėl.

– O kaip ją atrasti, Klementina?

– Nagi, visai kaip grybus. Vieną po kito kilnoti lapus ūksmingose vietose. Kartais tai ilgai užtrunka.

Pirmą kartą gyvenime Adamsbergas pabudo vidurdienį. Klementina buvo įkūrusi ugnį ir tyliai vaikščiodama triūsė virtuvėje.

– Turiu atlikti svarbų vizitą, Klementina, – gerdamas kavą pranešė Adamsbergas. – Ar galėtumėte atšviežinti man grimą? Galiu pats nusiskusti galvą, tačiau nežinau, kaip grąžinti rankoms blyškumą.

Po maudynių duše vėl išryškėjo tamsokas Adamsbergo gymis, rankų oda nebederėjo prie nublyškusio veido.

– Tai ne mano sritis, – prisipažino Klementina. – Verčiau patikėti jus Žozetei, ji turi visokiausių dažylų. Terliojasi ištisom valandom.

Kiek netvirtais judesiais Žozetė stropiai pašviesino komisaro rankas kremine pudra, paskui patvarkė apsitrynusią veido ir kaklo spalvą, uždėjo ant pilvo pagalvėlę, suteikiančią apvalumo.

– Ką jūs visą dieną rezgate prie tų kompiuterių, Žozete? – pasiteiravo Adamsbergas, kol senutė kruopščiai šukavo nubalintus jo plaukus.

– Perkeliu, sulyginu, paskirstau.

Adamsbergas nesistengė gilintis į tą mįslingą atsakymą. Kitomis aplinkybėmis Žozetės veikla galbūt būtų jį sudominusi, bet ne šiomis ekstremaliomis sąlygomis. Jis kalbino ją iš mandagumo ir prisimindamas Retankur priekaištus. Savo drebančiu balsu Žozetė subtiliai tarė žodžius, ir Adamsbergas iš tikrųjų atpažino neužgniaužiamas pasiturinčių sluoksnių gaideles.

– Visada dirbote informatikos srityje?

– Pradėjau apie šešiasdešimt penktuosius gyvenimo metus.

– Nelengva pradėti.
– Susidoroju, – tęvu balsu atsiliepė senutė.

XLII

APYGARDOS KOMISARAS BREZIJONAS buvo prabangiai įsikūręs Bretejo prospekte ir namo grįždavo ne anksčiau kaip šeštą septintą vakaro. O iš patikimų šaltinių, tai yra iš Paskalų salės, buvo žinoma, kad jo žmona rudenį praleidžianti po lietingu Anglijos dangumi. Jeigu Prancūzijoje ir buvo vieta, kur policija netykos bėglio, ji buvo kaip tik ten.

Pusę šešių, pasinaudojęs visrakčiu, Adamsbergas ramiai įžengė į Brezijono butą. Įsitaisė prašmatnioje svetainėje su knygų lentynomis apstatytomis sienomis – teisine, administracine literatūra, knygomis policijos tema ir poezija. Tos keturios sritys buvo dailiai surikiuotos, suskirstytos. Šešios lentynos poezijos – kur kas daugiau, negu pas jo kaimelio kleboną. Jis pasklaidė Hugo tomus, stengdamasis neištepti brangių viršelių pudra, ieškodamas to pjautuvo, nusviesto žvaigždžių lauke. Lauke, dabar susitelkusiame virš Detroito, tačiau pjautuvas kol kas liko nepasiekiamas. Drauge pakartojo sau kalbą, kurią buvo parengęs apygardos komisarui – ta versija pats beveik, o gal visiškai netikėjo, bet tik ji galėjo įtikinti jo viršininką. Pašnibždom kartojo ištisas frazes, stengdamasis nuslėpti joje akis badančią dvejonę ir suteikti tonui nuoširdumo.

Nepraėjo nė valanda, ir spynoje pasisuko raktas; Adamsbergas padėjo knygą ant kelių. Brezijonas iš tikrųjų krūptelėjo ir vos neriktelėjo, išvydęs kažkokį nepažįstamą Žaną Pjerą Emilį Rožė Fejė, įsitaisiusį jo svetainėje. Adamsbergas kilstelėjo pirštą prie lūpų, priėjęs atsargiai paėmė jį už rankos ir privedė prie krėslo, stovinčio prieš jo paties krėslą. Apygardos komisaras buvo veikiau apstulbęs, negu išsigandęs, matyt, todėl, kad Žano Pjero Emilio povyza neatrodė itin grėsminga. Ir iš nuostabos trumpam prarado žadą.

– Tsss, pone komisare. Jokio triukšmo. Jis jums tik į bloga.

– Adamsbergas, – ištarė Brezijonas, išgirdęs jo balsą.

– Atkakęs iš toli malonumo šnektelėti dėlei.

– Visa tai ne taip paprasta, komisare, – Brezijonas jau suėmė save į rankas. – Matote šį skambutį? Spusteliu jį, ir po poros minučių čia prisistatys krūva vaikinų.

– Prieš spustelėdamas duokite ir man porą minučių. Jūs buvęs teisininkas ir turite išklausyti abiejų šalių parodymus.

– Porą minučių žudikui? Daug norite, Adamsbergai.

– Aš nenužudžiau tos merginos.

– „Jie visi taip sako“, ar ne?

– Bet ne visi savo komandoje turi šnipą. Porą dienų prieš jūsų apsilankymą kažkas buvo įsmukęs į mano namus su antruoju raktu, laikomu skyriuje. Kažkas peržiūrėjo dosjė apie teisėją; tuo buvo domėtasi dar prieš pirmąją mano kelionę.

Adamsbergas greitakalbe išpyškino savo neaiškią istoriją, suprasdamas, kad Brezijonas neduos jam daug laiko ir kad jis turi kuo greičiau pasėti jam abejonę. Tokia kalbėsena buvo jam svetima, ir jis klupo ties žodžiais, kaip įsibėgėjęs lenktynininkas klumpa ant akmenų.

– Kažkas žinojo, kad aš vaikštau nešuliniu taku. Žinojo, kad turiu ten draugę. Kažkas nužudė ją teisėjo stiliumi ir paliko ant jos diržo mano pirštų atspaudus. Tą įkaltį paliko ant žemės, ne lediniame vandenyje. Daug įrodymų, pone apylinkės komisare. Dosjė pernelyg išsamus, be jokių pustonių. Ar kada nors ką nors panašaus teko matyti?

– Arba tai apgailėtina tiesa. Tai buvo jūsų draugė, jūsų rankų pėdsakai, jūsų girtuoklystė. Takas, kuriuo vaikščiojote, ir jus apsėdusi mintis apie teisėją.

– Tai ne apsėdusi mintis, tai kriminalinė byla.

– Pasak jūsų. Tačiau kas įrodys, kad jūs nesate ligonis, Adamsbergai? Ar priminti jums Favro bylą? Bet užvis blogiausia – ir tai visiško pakrikimo ženklas – jūsų atmintyje be pėdsakų išsitrynęs tas žudikiškas vakaras.

– O iš kur jie tai sužinojo? – Adamsbergas palinko prie Brezijono. – Žinojo tik Danglaras, o jis nepasakė. Iš kur?

Brezijonas suraukė kaktą ir atpalaidavo kaklaraiščio mazgą.

– Tik vienas žmogus dar galėjo žinoti, kad aš praradau atmintį, – toliau dėstė Adamsbergas, kartodamas pavaduotojo žodžius. – Tas, kuris pasistengė,

kad ją prarasčiau. Tai įrodo, jog į šią bylą įveltas ne aš vienas ir ne vienas buvau tame take.

Brezijonas sunkiai atsistojo, paėmė nuo lentynos cigaretę ir grįžo į vietą. Ženklas, kad apygardos komisaras ima domėtis, kad bent trumpam pamiršo aliarmo skambutį.

– Mano brolis taip pat buvo praradęs atmintį, kaip ir visi tie, kuriuos sulaikė po teisėjo nusikaltimų. Skaitėte dosjė, tiesa?

Apygardos komisaras linktelėjo, prisidegdamas storą cigaretę be filtro, truputį panašią į tas, kurias rūkė Klementina.

– Įrodymas?

– Jokio.

– Viskas, ką turite savo gynybai – prieš šešiolika metų miręs teisėjas.

– Teisėjas arba jo sekėjas.

– Fantazijos.

– Fantazijos – vertos dėmesio, kaip ir poezija, – ryžosi Adamsbergas.

Rasti kelią į žmogų per antrąją jo pusę. Ar poetas nedvejodamas paspaudžia aliarmo skambutį?

Atsilošęs dideliame krėsle Brezijonas išpūtė dūmus ir susiraukė.

– KKŽ, – pratarė mąsliai. – Aš nepritariu jų metodui. Jie pasikvietė jus kaip pagalbininką, ir aš jais patikėjau. Nemėgstu, kai man meluoja ir spendžia spąstus vienam mano žmonių. Absoliučiai neleistinas metodas. Legalitė mane apgavo melagingais motyvais. Nesavalaikė ekstradicija ir teisinė apgaulė.

Superintendanto klastos užgavo Brezijono išdidumą ir profesinį sąžiningumą. Į šią palankią aplinkybę Adamsbergas nebuvo atsižvelgęs.

– Žinoma, Legalitė mane įtikinėjo tik vėliau aptikęs pagrindinius įkalčius.

– Melas. Jis jau buvo sukurpęs dosjė.

– Tai nesąžininga, – nutaisęs niekinamą miną, tarstelėjo Brezijonas. – Bet jūs pasprukote nuo teisingumo; tokio elgesio iš vieno savo komisarų aš nesitikėjau.

– Nepasprukau – tyrimas dar nebuvo pradėtas. Jokio kaltinimo, jokios kalbos apie mano teises. Aš dar buvau laisvas.

– Juridiškai – tikrai taip.

– Man pagrįstai visa tai galėjo įkyrėti, aš pagrįstai galėjau nepasitikėti ir išvykti.

– Nusigrimavęs ir su suklastotais dokumentais, komisare.

– Pavadinkime tai neišvengiama priemone? – greitomis sumetė Adamsbergas. – Žaidimu.

– Jūs su Retankur dažnai žaidžiate?

Adamsbergas nutylėjo, mintis sutrikdė imtynių pozos vaizdai.

– Ji tiesiog vykdė savo užduotį: saugoti mane. Griežtai pakluso jums.

Spustelėjęs nykščiu, Brezijonas nuspaudė nuorūką. Tėvas-cinkuotojas ir motina-lygintoja, šmėstelėjo Adamsbergui, kaip ir Danglaro tėvai. Kilmė, kurios žmogus neišsižada po krėslų aksomais, lyg kokia nekilminga bajorystė, įgyta už karinius nuopelnus,

kurią žmogus nešioja kilpelėje ir pagerbia pasirinktomis cigaretėmis ir šiurkščiu nykščio judesiu.

– Ko jūs iš manęs tikitės, Adamsbergai? – vėl prabilo apylinkės komisaras, trindamas pirštą. – Kad patikėčiau jūsų žodžiu? Prieš jus per daug įkalčių. Tas apsilankymas jūsų namuose – šioks toks taškas jūsų naudai. Kaip ir tai, jog Legalitė buvo žinoma apie jūsų amneziją. Du taškai, ir labai silpni.

– Jei mane įduosite, pasitikėjimas skyriumi žlugs drauge su manimi. To skandalo galima būtų išvengti, jeigu aš turėčiau laisvas rankas.

– Ir kad aš paskelbčiau karą ministerijai ir KKŽ?

– Ne. Tik prašau atšaukti policijos stebėjimą.

– Tik tiek? Įsivaizduokite, aš pasižadėjau.

– Jūsų galioje tuos pažadus apeiti. Užtikrinti, kad aš svetimoje teritorijoje, užsienyje. Aišku, aš tūnosiu pasislėpęs.

– Vieta patikima?

– Taip.

– Kas dar?

– Ginklas. Naujas ženklelis kita pavarde. Pinigai pragyventi. Grąžinti Retankur į skyrių.

– Ką jūs skaitote? – paklausė Brezijonas, rodydamas į oda įrištą knygelę.

– Ieškojau „Miegančio Bozo“.

– Kam?

– Dėl dviejų eilučių.

– Kokių?

– „Koks dievas, amžinosios vasaros pjovėjas, atsainiai nusviedė atsivėdėjęs tą aukso pjautuvą žvaigždžių lauke.“

– Kas tas aukso pjautuvas?

– Mano brolis.

– Arba dabar jūs pats. Pjautuvas – ne tik geraširdis mėnuo. Jis ir kerta. Gali nukirsti galvą, perrėžti pilvą – švelnus arba žiaurus. Vienas klausimas, Adamsbergai. Jūs neabejojate savimi?

Iš to, kaip Brezijonas palinko į priekį, Adamsbergas suprato, kad tas paprastas klausimas – lemiamas. Nuo jo atsakymo priklauso, ar jį išduos svetimos valstybės teisėtvarkai, ar atriš jam rankas. Jis padvejojo. Logiškai mąstant Brezijonas norėtų būti užtikrintas, kad būtų apsaugotas nuo nemalonumų. Tačiau Adamsbergas įtarė, jog jis laukia šio to daugiau.

– Įtariu save kiekvieną sekundę, – atsakė.

– Tvirčiausias žmogaus ir tikros jo kovos laidas, – sausai tarstelėjo Brezijonas, vėl atsilošdamas krėsle. – Nuo šio vakaro jūs laisvas, ginkluotas ir neregimas. Ne amžinai, Adamsbergai. Šešias savaites. Pasibaigus tam terminui, jūs sugrįšite čia, į šį kambarį, į šį krėslą. Ir kitą kartą prieš įeidamas paskambinkite į duris.

XLIII

PASKUTINĖ ŽANO PJERO EMILIO Rožė Fejė užduotis buvo įsigyti naują mobilųjį. Paskui Adamsbergas po Klementinos dušu su palengvėjimu atsikratė tos tapatybės. Ir su tam tikru apgailestavimu. Ne, jis neprisirišo prie tos truputį užgniaužtos būtybės, bet jam atrodė gan įžūlu taip su srovele pabalusio vandens

nuvarvinti Žaną Pjerą Emilį, kuris jam taip neįkainojamai pasitarnavo. Taigi prieš atgaudamas savo tamsius plaukus, savo stotą ir įprastą veido spalvą, mintyse jis trumpai pareiškė jam pagarbą. Liko plikė, kurią reikės slėpti, kol ataugs plaukai.

Šešios savaitės jo žinioje – didžiulis laisvės tarpsnis, dovanotas jam Brezijono, tačiau visai menkas, kad užspęstum velnią ar savo paties demoną.

Išgyvendinti jį iš senųjų priebėgų, sakė Mordanas, išvėdinti palėpes, užtverti užuolandas, sandariai uždaryti senus lagaminus ir girgždančias vaiduoklio spintas. Tai yra – užpildyti tuštumą tarp teisėjo mirties ir Šiltigeimo žmogžudystės. Tai nepadės aptikti naujos jo irštvos, bet kas žino, ar teisėjas retsykiais neapsilanko savo senosiose palėpėse?

Jis užsiminė apie tai, vakarieniaudamas prieš židinį su Klementina ir Žozete. Dalykinių pasiūlymų iš Klementinos nesitikėjo, bet įdėmiai klausanti senutė padėdavo jam atsipalaiduoti, persmelkdavo jį stiprybe.

– Tai svarbu? – savo tęvu balseliu pasiteiravo Žozetė. – Tie būstai? Praeities buveinės?

– Aš manau, – už Adamsbergą atsiliepė Klementina. – Jis turi išsiaiškinti visas vietas, kur tas siaubūnas gyveno. Grybingos vietos visada tos pačios, nesikeičia.

– Bet ar tai svarbu? – pakartojo Žozetė. – Komisarui?

– Jis nebe komisaras, – pertarė ją Klementina. – Todėl jis ir čia, Žozete, tą jis ir aiškina.

– Gyvybės ir mirties klausimas, – nusišypsojo Adamsbergas trapiajai Žozetei. – Jo kailis arba mano.

– Netgi taip?

– Netgi taip. Ir aš negaliu vaikytis jo po visą šalį.

Klementina valdingai patiekė manų pudingą su razinomis ir privalomą dvigubą porciją Adamsbergui.

– Jei gerai suprantu, jūs nebegalite pasiųsti savo žmonių? – droviai pasiteiravo Žozetė.

– Juk sakau tau – jis daugiau niekas, – pareiškė Klementina. – Nebeturi savo žmonių. Vienas kaip pirštas.

– Neoficialiai man lieka du agentai. Negaliu jiems patikėti jokios užduoties, esu apgultas iš visų pusių.

Statydama iš savo pudingo namelį, Žozetė, regis, mąstė.

– Ei, Žozete, – kreipėsi Klementina, – jei kilo kokia mintis, nelaikyk užspaudusi. Mūsų vyrutis teturi šešias savaites.

– Ar jis patikimas? – paklausė Žozetė.

– Jis sėdi prie mūsų stalo. Ir neklausinėk kvailų dalykų.

– Tai yra, – toliau kalbėjo Žozetė, nepertraukdama savo trapaus kruopų namo statybos, – galima judėti ir judėti. Jei komisaras nebegali pajudėti ir tai gyvybės ir mirties klausimas...

Ji nutilo.

– Čia visa Žozetė, – pareiškė Klementina. – Gero tono liekanos, ir nieko čia nepadarysi. Turtuoliai kalba taip, kaip ir vaikšto – atsargiai. Iš baimės. Et, dabar tu vargeta, Žozete, taigi kalbėk.

– Galima persikelti iš vietos į vietą kitaip, ne kojomis, – pasakė Žozetė. – Štai ką norėjau pasakyti. Ir greičiau, ir toliau.

– Kaip? – paklausė Adamsbergas.

– Klaviatūra. Pavyzdžiui, reikia rasti kažkokią gyvenamą vietą – galite pasinaudoti tinklu.

– Žinau, Žozete, – švelniai atsiliepė Adamsbergas. – Internetu. Tačiau gyvenamos vietos, kurių ieškau aš, neprieinamos viešumai. Jos užmaskuotos, slaptos, požeminės.

– Taip, – neryžtingai tarstelėjo Žozetė. – Bet aš ir kalbu apie požeminį tinklą. Slaptą tinklą.

Adamsbergas nutylėjo, nelabai įsitikinęs, kad supranta Žozetės žodžius. Tuo pasinaudodama Klementina pripylė jam taurę vyno.

– Ne, Klementina. Po to įvykio aš nebegeriu.

– Sakykite, ketinate įsivaryti dar vieną alergiją? Taurė prie pietų stalo – privalomas dalykas.

Ir Klementina įpylė. Žozetė tapnojo netvirtas kruopų namo sienas, vietoje langų sprausdama į jas razinas.

– Slaptas tinklas, Žozete? – tyliai paklausė Adamsbergas. – Jūs taip keliaujate?

– Žozetė savo požemiais nukanka ten, kur tik nori, – pranešė Klementina. – Kartais, žiūrėk, ji Hamburge, o kartais – Niujorke.

– Kompiuterinis piratas? – priblokštas pasiteiravo Adamsbergas. – Programišius?

– Tiksliau, programišė, – patenkinta patvirtino Klementina. – Žozetė apskabo dručkius ir dali-

ja džiūsnoms. Per tunelius. Turite išgert šitą taurę, Adamsbergai.

– Tai ir buvo jūsų „pervedimai“ ir „paskirstymai“, Žozete? – paklausė Adamsbergas.

– Taip, – atsakė ji, sutikdama jo žvilgsnį. – Aš sulyginu.

Dabar Žozetė spraudė į stogą raziną, vaizduojančią kaminą.

– Ir kur keliauja tie nusunkti fondai?

– Vienai sąjungai ir mano atlyginimui.

– O iš kur jūs tuos fondus semiate?

– Iš visur po truputį. Iš ten, kur juos užslepia stambūs piniguočiai. Įsmunku į seifus ir nusunkiu.

– Nepalikdama pėdų?

– Per dešimtmetį tepatyriau vieną nesklandumą – prieš trejetą metų, nes teko veikti paskubomis. Štai kodėl aš pas Klementiną. Naikinu savo pėdsakus ir jau beveik baigiau.

– Skubėti neverta, – pasakė Klementina. – Bet jis – ypatingas atvejis, jis turi tik šešias savaites. Reikėtų nepamiršti.

Adamsbergas priblokštas stebėjo tą piratą, tą programišių, sukumpusį greta jo, tą smulkutę liesą senučiukę drebančiomis rankomis. Vardu Žozetė.

– Kur jūs to išmokote?

– Kai turi miklius pirštus, viskas susiklosto savaime. Klementina man sakė, kad jūs pakliuvote į bėdą. Ir dėl Klementinos, jei galiu jums padėti...

– Žozete, – pertraukė ją Adamsbergas, – ar įstengtumėte įsiskverbti, pavyzdžiui, į vieno notaro rinkmeną? Peržiūrėti jo duomenis?

– Tai bazė, – atsiliepė tęvas balselis. – Žinoma, jeigu jie kompiuterizuoti.

– Įveikti jų kodus? Apsaugą? Lyg eitumėte kiaurai sieną?

– Taip, – kukliai tarstelėjo Žozetė.

– Tam tikra prasme kaip vaiduoklis, – užbaigė Adamsbergas.

– Niekur nedingsi, – tarė Klementina. – Juk ant sprando jam tupi sumautas vaiduoklis. Ir taip įsikibęs, kad nustebtum pamatęs. Nežaisk su maistu, Žozete, manęs asmeniškai tai nejaudina, bet mano tėvui nepatiktų.

Turkiškai basomis įsitaisęs ant senos gėlėtos sofos, Adamsbergas išsitraukė savo naująjį telefoną, kad paskambintų Danglarui.

– Atsiprašau, – kreipėsi į jį Žozetė, – skambinate patikimam draugui? Kurio linija patikima?

– Telefonas naujas, Žozete. Ir aš skambinu į mobilųjį.

– Mobilųjį susekti sunku, bet jei viršysite aštuonias dešimt minučių, verčiau pakeiskite dažnį. Paskolinsiu jums savo aparatą, jis tam pritaikytas. Stebėkite laiką ir keiskite dažnį, paspausdamas šitą mygtuką. Jūsiškį aparatą sutvarkysiu rytoj.

Adamsbergas, kuriam tai padarė įspūdį, paėmė patobulintą Žozetės aparatėlį.

– Man duotos šešios savaitės, Danglarai. Per jėgą išplėštos iš nematomosios Brezijono pusės.

Danglaras iš nuostabos švilptelėjo.

– Maniau, abi jo pusės ledinės.

– Ne, tarp jų esama dulkėto praėjimo. Aš juo pasinaudojau. Gavau ten ginklą, naują ženklelį, be to, iš dalies oficialiai atšauktas stebėjimas. Negaliu laiduoti dėl klausymosi ir judėjimo laisvės. Jei leisiuos sučiumpamas, Brezijonas kris drauge su manimi. Tačiau, pasirodo, keletą savaičių jis manimi pasitiki. Be to, tas vyrukas nykščiu nuspaudžia nuorūką ir neapsvyla. Žodžiu, aš negaliu pasmerkti jo pavojui ir prieiti prie kartotekos.

– Vadinasi, tuo užsiimsiu aš?

– Taip, ir archyvais. Mums reikia užpildyti spragą tarp teisėjo mirties ir Šiltigeimo. Tai yra – suieškoti visas trijų dūrių žmogžudystes per paskutinius šešiolika metų. Ar galėsite tuo užsiimti?

– Kaip sekėju – taip.

– Viską siųskite elektroniniu paštu, kapitone. Minutėlę.

Adamsbergas spustelėjo Žozetės nurodytą mygtuką.

– Zvimbia, – tarė Danglaras.

– Aš ką tik pakeičiau dažnį.

– Sumanu, – tarstelėjo Danglaras. – Mafijos daikčiukas.

– Aš pakeičiau krantą ir dažnius, kapitone. Dabar prisitaikau.

Vėlai naktį po kiek pradrėkusiomis dygsniuotomis antklodėmis Adamsbergas žvelgė į tamsoje žioruojančius nuodėgulius, mintyse sverdamas milžiniškas galimybes, kurias jam atvėrė tarp Klementinos sienų įsikūrusi senoji elektroninė piratė. Stengėsi

prisiminti pavardę notaro, kuris tvarkė namo Pirėnuose pardavimą. Tuomet jis ją žinojo. Fiulžanso notaras neišvengiamai turėjo tylėti kaip žemė. Kažkoks teisininkas jaunystėje tikriausiai padaręs nežinia kokį pažeidimą, o Fiulžansas jį užgniaužęs. Ir nusidėjėlis visam gyvenimui kaip vasalas įkrito teisėjui į skreitą. Velniai griebtų, kokia jo pavardė? Jis vėl prisiminė paauksuotą lentelę, tviskančią ant miesčioniško namo fasado, kai buvo atėjęs išsiaiškinti su teisininku dvaro pirkimo datos. Prisiminė jauną, ne daugiau kaip trisdešimties metų vyriškį. Jei nusišypsos laimė, jis dar tebedirba.

Paauksuota lentelė susipynė jo akyse su liepsnojančiomis žarijomis. Jis prisiminė – vardas buvo kažkoks bedžiaugsmis, liūdnas. Lėtai peržvelgė visas abėcėlės raides. Desvo. Metras Žeromas Desvo, notaras. Geležinės teisėjo Fiulžanso rankos nutvertas už kiaušių.

XLIV

PAKERĖTAS NETIKĖTO ŽOZETĖS pirštų miklumo, Adamsbergas, įsitaisęs šalia jos, žiūrėjo, kaip smulkios raukšlėtos jos plaštakos virpa virš kompiuterio klaviatūros. Ekrane pašėlusiu greičiu rikiavosi nesuskaičiuojamos raidžių ir skaičių voros, o Žozetė į jas atsakinėjo lygiai tokiomis pat paslaptingomis eilutėmis. Aparatas Adamsbergui nebeatrodė toks, kaip paprastai, o tarytum kokia didžiulė Aladino lempa, iš

kurios tuoj išlįs džinas ir paslaugiai pasiūlys išpildyti tris norus. Bet su juo reikia mokėti elgtis – o juk senovėje pirmas pasitaikęs kvailys sugebėdavo iš peties patrinti lempą skuduru. Norų srityje viskas pasidarė kur kas sudėtingiau.

– Jūsų žmogus labai gerai apsaugotas, – virpančiu balseliu tarstelėjo Žozetė – tačiau savoje teritorijoje iš jo dingo bet koks drovumas. – Spygliuotų vielų užkarda notaro kontorai – kiek daugoka.

– Tai ne paprasta kontora. Vaiduoklis laiko nutvėręs jį už kiaušių.

– Jeigu taip...

– Sekasi, Žozete?

– Keturi blokai vienas po kito. Tokie dalykėliai reikalauja laiko.

Senutės galva kretėjo, kaip ir rankos, ir Adamsbergas svarstė, ar tas senatviškas kretėjimas netrukdo jai kaip reikiant įžiūrėti ekrano. Nepamiršdama komisaro atpenėjimo klausimo, Klementina įėjusi pastatė padėklą su paplotėliais ir klevų sirupu. Adamsbergas stebėjo Žozetės aprangą, elegantišką gelsvai rusvą kostiumėlį ir didžiulius raudonus sportbačius.

– Kodėl jūs avite sportbačiais? Kad nekeltumėte triukšmo požemiuose?

Žozetė nusišypsojo. Gali būti. Įsilaužėlio apavas – lankstus ir patogus.

– Jai svarbu patogumas, ir tiek, – pasakė Klementina.

– Anksčiau, – tarė Žozetė, – kai buvau ištekėjusi už laivų savininko, dabindavausi tik kostiumėliais ir perlais.

– Viskuo, kas prašmatniausia, – pritarė Klementina.

– Turtingas? – pasiteiravo Adamsbergas.

– Net nebežinojo, kur kišti pinigus. Viską laikėsi sau. Kad padėčiau vargo prispaustiems draugams, šen ten nugnybdavau nedidukes sumeles. Taip viskas ir prasidėjo. Tuo metu dar nebuvau tokia mitri, ir jis mane nutvėrė už rankos.

– Ir tada kilo nemalonumų?

– Labai didelių, labai trankių nemalonumų. Po skyrybų pradėjau naršyti po jo sąskaitas, paskui pagalvojau: jeigu nori kažko pasiekti, Žozete, reikia leistis į plačius vandenis. Ir po truputį viskas susiklostė. Šešiasdešimt penkerių jau buvau pasirengusi išplaukti į atvirą jūrą.

– Kur susipažinote su Klementina?

– Blusų turguje prieš gerus trisdešimt penkerius metus. Mano vyras padovanojo man antikvarinę parduotuvę.

– Ir ne tam, kad dykinėtų, – patikslino Klementina, kuri stovėdama tikrino, ar Adamsbergas valgo paplotėlius. – Viskas aukščiausio stiliaus, ne kokie niekalai. Tai smagumėlis buvo, tiesa, Žozetėle?

– Štai mūsų notaras, – pasakė Žozetė, pirštu rodydama į ekraną.

– Pačiu laiku, – pratarė Klementina, nė karto gyvenime neprisilietusi klaviatūros.

– Juk taip, tiesa? Metras Žeromas Desvo ir Co, Siušė bulvaras, Paryžius.

– Jūs pas jį įėjote? – sužavėtas paklausė Adamsbergas, prisitraukdamas kėdę.

– Taip pat jaukiai, kaip į savo namus. Labai stambi firma, septyniolika partnerių ir daugybė dosjė. Aukitės sportbačiais – keliaujame panaršyti. Kokia, sakėte, pavardė?

– Fiulžansas, Onorė Gijomas.

– Duomenų keletas, – po kiek laiko pranešė Žozetė. – Bet po 1987 metų – nieko.

– Nes jis mirė. Tikriausiai pakeitė pavardę.

– Po mirties tai privaloma?

– Manau, tai priklauso nuo to, ką turi nuveikti. Ar radote tokį Maksimą Leklerką, sudariusį prekybinį sandėrį 1999 metais?

– Taip, – po trumpos pauzės atsiliepė Žozetė. – Jis įsigijo sodybą *Schloss* Žemutinio Reino provincijoje. Tai ir viskas šia pavarde.

Po penkiolikos minučių Žozetė pateikė Adamsbergui visą Tridančio nuo 1949 metų įsigyto nekilnojamojo turto sąrašą – Desvo firma užsiėmė visomis ankstesnėmis jo bylomis. Taigi tas pats vasalas tvarkė teisėjo reikalus ne tik iki jo mirties, bet ir iš anapus, iki neseniai įvykusio *Schloss* pirkimo.

Adamsbergas virtuvėje pagal Klementinos nurodymus mediniu šaukštu plakė kiaušinių kremą. Tai reiškė sukti šaukštą be pertraukų pastoviu greičiu, rašant prikaistuvyje aštuonetukus. Itin reikšmingi nurodymai – kad nesušoktų gumuliukai. Nuosavybių adresai ir pavadinimai patvirtino tai, ką jis jau žinojo apie teisėjo praeitį. Visi jie atitiko kiekvieną „trijų dūrių“ nusikaltimą, kuriuos Adamsbergas buvo atkapstęs per ilgą savo tyrimą. Dešimt metų Fiulžansas

teisėjavo Atlanto Luaros departamento apygardoje, įsikūręs *Ormų pilaitėje*. 1949 metais trisdešimt kilometrų nuo tos vietos jis nusmeigė savo pirmąją auką, dvidešimt aštuonerių metų vyriškį, Žaną Pjerą Espirą. Po ketverių metų toje pat srityje labai panašiomis į Elizabetės Vind žmogžudystę aplinkybėmis buvo nužudyta mergina, Ani Lefebiur. Nusikaltimą teisėjas pakartojo po šešerių metų, perverdamas šakėmis jaunuolį, Dominiką Vantu. Kaip tik tada *Pilaitė* apdairiai buvo parduota. Tuomet Fiulžansas įsikūrė antroje savo apygardoje, Endro ir Luaros departamente. Notaro dokumentai liudija jį pirkus nedidelę XVII amžiaus pilaitę, *Bokštelius*. Savo naujojoje teritorijoje jis nudobė du žmones: keturiasdešimt septynerių metų Žiuljeną Subizą ir po ketverių metų senį, Rožė Lantretjeną. 1967 metais jis palieka šią sritį ir įsikuria *Dvare*, Adamsbergo gimtajame kaime. Prieš nužudydamas Lizą Otan jis išlaukė šešerius metus. Šį kartą grėsmė, kurią sukėlė jam jaunasis Adamsbergas, pastūmėjo teisėją nedelsiant palikti tas vietas ir įsikurti Dordonėje, *Balandinėje*. Adamsbergui buvo žinoma ta turtinga, prašmatni sodyba, į kurią, kaip ir Šiltigeime, jis atvyko per vėlai. Teisėjas jau buvo pasipustęs padus, prieš tai nugalabijęs trisdešimt penkerių metų Danielį Mestrą.

Paskui Adamsbergas aptiko jį Šarante po Žanos Lesar, penkiasdešimt šešerių metų amžiaus, žmogžudystės. Tąsyk jis pasirodė mitresnis ir rado Fiulžansą naujajame jo būste, *Mofūro bokšte*. Pirmą kartą po dešimties metų jis vėl pamatė tą žmogų, ir jo spindulingas autoritetas nebuvo nė trupučio priblėsęs.

Teisėjas išsityčiojo iš jaunojo inspektoriaus kaltinimų ir pagrasino jam įvairiausiomis dangiškomis ir žemiškomis sankcijomis, jei šis nesiliaus jam įkyrėjęs. Teisėjas turėjo du naujus šunis, dobermanus, kurių įnirtingas skalijimas aidėjo iš šunidės. Adamsbergą nusmelkė teisėjo žvilgsnis – jį atremti buvo ne ką lengviau nei tada, kai jam buvo aštuoniolika, *Dvare*. Jis išvardijo aštuonias žmogžudystes, kuriomis kaltino teisėją, nuo Žano Pjero Espiro iki Žanos Lesar. Tada Fiulžansas įrėmė jam į krūtinę lazdelę, versdamas jį trauktis atgal, ir atlaidžiai mandagiu tonu tarstelėjo keletą baigiamųjų žodžių:

– Neliesk manęs, nesiartink prie manęs. Panorėsiu – žaibu tave nutrenksiu.

Paskui, pasidėjęs lazdelę ir išsitraukęs šunidės raktus, pakartojo lygiai tuos pačius žodžius, kaip prieš dešimtį metų kluone.

– Pirmyn, jaunuoli. Skaičiuoju iki keturių.

Kaip ir tada, Adamsbergas nurūko, genamas nežabotų dobermanų. Traukinyje atgavo kvapą, iš visos širdies koneveikdamas teisėjo pompastiškumą. Tasai tipas, besinešąs dideliu ponu, nesutrins jo į miltus vien savo lazdelės bakstelėjimu. Jis tęsė medžioklę, bet Fiulžansas netikėtai, staigiai dingo iš *Mofūro bokšto*. Ir tik po ketverių metų išgirdęs apie jo mirtį, Adamsbergas sužinojo, kad jis buvo įsikūręs nuosavame name Rišeljė, Endro ir Luaros departamente.

Adamsbergas stropiai raitė kiaušinių kreme aštuonetukus. Tam tikru atžvilgiu šis procesas padėjo jam nesvyruoti, nematyti savęs demoniškame kailyje

Tridančio, persmeigiančio Noelą tame take lygiai taip, kaip tai būtų padaręs Fiulžansas.

Nepaliaudamas sukti medinio šaukšto, klausydamasis taikaus jo bilsnojimo, komisaras rikiavo būsimą požemių dalį, kurią turi ištirti su Žozete. Jis suabejojo jos gebėjimais, tardamas, kad nukaršusi senučiukė bus pasinėrusi į perdėtai iliuzinį gyvenimą. Bet iš tikrųjų kadais buržuazinių manierų Žozetės kūne buvo įsikūręs akiplėšiškas ir patyręs programišius. Adamsbergas tiesiog ja gėrėjosi. Kai plakinys kaip reikiant sutirštėjo, jis nukėlė prikaistuvį nuo ugnies. Jam bent jau pavyko nesugadinti kiaušinių kremo.

Jis pasiėmė piratiškąjį Žozetės mobilųjį ir paskambino Danglarui.

– Kol kas nieko, – pasakė jo pavaduotojas. – Tam reikia labai daug laiko.

– Aš radau trumpesnį kelią, kapitone.

– Dulkėtą?

– Tvirtą kelią. Fiulžanso nekilnojamuoju turtu užsiėmė tas pats notaras, jo vasalas. Taip pat jo sekėjo pirkiniais, – pridūrė jis atsargiai, – bent jau Agno *Schloss* įsigijimu.

– Kur jūs, komisare?

– Notaro kabinete Siušė bulvare. Vaikštinėju čia kur panorėjęs. Apsiavęs sportbačiais, kad nekelčiau triukšmo. Vilnoniai kilimai, lakuotos kartotekų spintos ir ventiliatoriai. Viskas, kas gali būti prašmatniausio.

– Štai kaip.

– Tačiau po teisėjo mirties pirkimo sandėriai buvo sudaromi kitais vardais, pavyzdžiui, Maksimo Le-

klerko. Taigi turiu galimybę atsekti juos per šešiolika pastarųjų metų, bet su sąlyga, kad sukursiu pavardes ir vardus, galimus susieti su Fiulžansu.

– Taip, – pritarė Danglaras.

– Bet nesugebu. Nieko neišmanau apie etimologiją. Ar galėtumėte sudaryti man sąrašą žodžių, kurie sietųsi su žaibu, griaustiniu, šviesa, o dar su didybe, galia – kaip Maksimas Leklerkas? Užrašykite viską, kas jums ateis į galvą.

– Nebūtina užrašinėti, galiu jums pasakyti tuoj pat. Turite kokį rašiklį?

– Pirmyn, kapitone, – ir vėl sužavėtas tarstelėjo Adamsbergas.

– Galimybių nėra daug. Tai, kas susiję su šviesa*: Liusas, Liusjenas, Liusnė ir kitos formos, taip pat Flamas, Flambaras. Šviesumas – darinys iš *clarus*: spindintis, garsus. Paimkime Klerą, Klarą, dar gali būti maloniniai Klarė, Klerė. O dėl didybės sampratos pabandykite Mesmė ar Mesmenas – formas, kilusias iš Maksimo, Maksimeno, Maksimiljeno. Peržvelkite ir Legranus, Mažoralius, Mažorelius arba dar Mestro ir Mestrodą – iškreiptas formas, reiškiančias „aukštesnis“, „nuostabus“. Pridurkite dar Primatą, ta pačia proga ir menkinamuosius jo variantus, kaip Primaras ar Primo. Be to, pabandykite Ogiustą, Ogiusteną – didybę. Nepamirškite ir vardų, reiškiančių didybę perkeltine prasme, kaip Aleksandras, Aleksas, Cezaris ar Napoleonas, nors pastarasis būtų per daug pretenzingas.

* *La lumière, la clarté* – šviesa, *flamboyant* – žibantis, žėrintis, *Auguste* – didingas. (Pranc.)

Adamsbergas nedelsdamas nunešė sąrašą Žozetei.

– Ieškant galimų pirkėjų laikotarpyje tarp teisėjo mirties ir Maksimo Leklerko pirkinio, reikėtų visa tai įvairiai derinti tarpusavyje. Turint galvoje nuosavybę: pilaites, dvarelius, sodybas – visus atokius!

– Supratau, – pasakė Žozetė. – Dabar mes persekiojame vaiduoklį.

Spausdamas ant kelių rankas, Adamsbergas susijaudinęs laukė, kol senoji dama baigs paslaptingas savo manipuliacijas.

– Turiu tris, kurie galėtų tikti, – pranešė ji. – Turiu ir Napoleoną Grandeną, bet mažame butuke Kurneve. Nemanau, kad tai būtų jūsiškis. Jūsų vaiduoklis – ne kokia proletarinė šmėkla, tą aiškiai supratau. Užtat aptinku tokį Aleksandrą Klarą, kuris 1988 metais įsigijo dvarą Vandėjoje, kaip tik Sen Fiulžano bendruomenėje. Pardavė jį 1993-aisiais. Dar Liusjenas Legranas, valdų Piuji dė Dome, Pionsa bendruomenėje, savininkas nuo 1993 iki 1997 metų. Ir Ogiustas Prima prašmatniame būste šiaurėje, Solesmo bendruomenėje, nuo 1997 iki 1999 metų. Po jo Maksimas Leklerkas – nuo 1999-ųjų iki dabar. Datos seka viena po kitos, komisare. Visa tai jums atspausdinsiu. Tik duokite laiko pašalinti mūsų pėdsakams nuo kilimo.

– Pričiupau jį, Danglarai, – pranešė Adamsbergas, uždusęs nuo savo požeminių guitynių. – Pirmiausia patikrinkite, ar tų vardų tikrai nėra tarp civilinės būklės įrašų: Aleksandras Klaras, gimęs 1935 metais, Liusjenas Legranas – 1939-aisiais ir Ogiustas

Prima – 1931 metais. Dėl žmogžudysčių: iššukuokite nuo penkių iki šešiasdešimties kilometrų spinduliu Sen Fiulžano Vandėjoje, Pionsa Piuji dė Dome ir Solesmo šiaurėje komunas. Supratote?

– Taip viskas judės kur kas greičiau. Turite datas?

– Pirma žmogžudystė – 1988–1993 metų laikotarpis, antra – 1993–1997-ieji ir trečia – 1997–1999 metai. Nepamirškite, labai įtikima, kad paskutiniai nusikaltimai padaryti netrukus prieš nuosavybės pardavimą, tai yra 1993 metų pavasarį, 1997-ųjų žiemą ir 1999 metų rudenį. Pirmiausia taikykite į tą laiką.

– Vis neporiniai metai, – pastebėjo Danglaras.

– Jis juos mėgsta. Kaip ir skaičių „trys", ir tridantį.

– Sekėjo idėja galbūt ne tokia ir bloga. Ji įgauna pavidalą.

Vaiduoklio idėja, pataisė Adamsbergas, išjungdamas telefoną. Žozetei atskleidžiant jos irštvas, šmėkla žaibiškai ėmė įgauti pavidalą. Jis nekantraudamas laukė Danglaro skambučio, žingsniuodamas pirmyn atgal po mažąjį namelį su sąrašu rankoje. Klementina pasveikino jį dėl kiaušinių kremo. Bent tiek.

– Bloga naujiena, – pranešė Danglaras. – Apygardos komisaras susisiekė su Laliberte – tai yra Legalitė, jis laikosi savo – kad jo šio to paklaustų. Brezijonas man pareiškė, kad vienas iš dviejų taškų jūsų naudai ką tik atkrito. Laliberté tikina apie jūsų amneziją sužinojęs iš bendrabučio sargo. Jūs jam minėjęs muštynes tarp čiukų ir gaujos. Tačiau kitą dieną, pridūrė sargas, labai nustebote sužinojęs, kelintą valandą grįžote. Jau

nekalbant apie tai, kad čiukų ir gaujos susidūrimas – melas, o jūsų rankos buvusios kruvinos. Iš to Lalibertė padarė išvadą, kad jūs keletui valandų praradote atmintį, nes manėtės sugrįžęs gerokai anksčiau ir pamelavote sargui. Taigi jokio anoniminio skambučio, jokio skundiko, nieko. Viskas žlunga.

– Ir Brezijonas atšaukia duotąjį laiką? – priblokštas paklausė Adamsbergas.

– Apie tai jis nekalbėjo.

– O žmogžudystės? Ką nors turite?

– Tik žinau, kad tokio Aleksandro Klaro niekada nė būti nebuvę, ne ką labiau negu Liusjeno Legrano ir Ogiusto Prima. Tai iš tikrųjų pseudonimai. Daugiau nieko per tą apygardos komisaro maišalienę nespėjau. O dar ką tik užgriuvo žmogžudystė Šato gatvėje. Persona iš politinių sluoksnių. Nežinau, kada rasiu laiko prisėsti prie Sekėjo. Apgailestauju, komisare.

Adamsbergas išjungė telefoną, palaužtas nevilties. Paprasčiausias nemigos kamuojamas sargas. Ir neabejotinos Lalibertė išvados.

Viskas žlugo, plonytė jo vilties gija nutrūko. Jokio įskundėjo, jokio apmąstyto plano. Apie jo prarastą atmintį superintendantui niekas nepranešė. Taigi niekas nepasistengė, kad jis ją prarastų. Šioje byloje nėra jokio trečiojo asmens, veikiančio šešėlyje. Jis neišvengiamai buvo vienas su šakėmis po ranka ir grėsminga Noela priešais. Ir nuožmia beprotybe galvoje. Galbūt kaip jo brolis. Arba brolio pavyzdžiu. Klementina priėjo prie jo ir tylėdama padavė portveino stiklinę.

– Pasakok, vyruti.

Ir Adamsbergas papasakojo – blankiu balsu, nudelbęs akis į grindis.

– Taip mąsto farai, – švelniai tarstelėjo Klementina. – O farų ir jūsų samprotavimas – ką gi, du skirtingi dalykai.

– Aš buvau vienas, Klementina, vienas.

– Na, ką jūs žinote, juk neprisimenate. Ar tikrai su Žozete užspendėte tą prakeiktą vaiduoklį?

– Ir ką tai keičia, Klementina? Aš buvau vienas.

– Tai juodos mintys, ne kas kita, – pareiškė Klementina, sprausdama jam į ranką stiklinę. – Ir nėra ko urbinti peiliu žaizdos. Verčiau grįžti su Žozete į požemius, o be to – išgert šitą portveiną.

Žozetė, kuri visą tą laiką tylėdama sėdėjo prie židinio, atrodo, norėjo kažką pasakyti, bet apsigalvojo.

– Visada tau sakiau, Žozete – nelaikyk užspaudusi, – patarė jai Klementina, įsikandusi cigaretę.

– Tai opus dalykas, – paaiškino Žozetė.

– Mums nebe opumai galvoj, ar nesupranti?

– Aš pagalvojau, kad jei ponas Danglaras – juk tokia jo pavardė, tiesa? – negali tirti šių žmogžudysčių, mes galėtume imtis to patys. Bėda ta, kad tada gautume pasikapstyti po žandarmerijos archyvus.

– Na ir kas tau kliudo?

– Jis. Jis – komisaras.

– Jau nebe, Žozete. Šimtą kartų reikia tau kartoti. O be to, žandarai ir farai – skirtingi dalykai.

Adamsbergas pakėlė į senutę nusiminusį žvilgsnį.

– Galėtumėt, Žozete?

– Vieną kartą buvau įėjusi į FTB – tik juokais, kad atsipalaiduočiau.

– Neatsiprašinėk, Žozete. Atsipalaiduoti – nieko bloga.

Adamsbergas su augančia nuostaba nužvelgė tą smulkutę moterytę – trečdaliu buržua, trečdaliu baikštuolę, trečdaliu programišę.

Po vakarienės, kurią Klementina sukimšo Adamsbergui per jėgą, Žozetė ėmėsi policijos rinkmenų. Šalia pasidėjo užrašus su trimis datomis: 1993-ųjų pavasaris, 1997-ųjų žiema ir 1999 metų ruduo. Kartkartėmis Adamsbergas prieidavo pažiūrėti, kaip juda darbas. Vakare ji pakeitė sportbačius didžiulėmis minkštomis pilkomis šlepetėmis, ir su jomis trapios Žozetės kojos atrodė kaip drambliukės.

– Stipriai apsaugotos?

– Visur sargybos bokšteliai – to ir reikėjo tikėtis. Būtų ten mano byla, nenorėčiau, kad pirma pasipainiojusi senė su sportbačiais tenai šniukštinėtų.

Klementina nuėjo gulti, ir Adamsbergas liko vienas prieš židinį, narstydamas pirštus, įsmeigęs akis į liepsną. Jis neišgirdo, kaip prie jo priėjo Žozetė – šlepetės slopino jos žingsnius.

– Štai, komisare, – tepratarė Žozetė, rodydama jam lapą – kukliai, kaip sąžiningai atlikęs darbą ir nesuvokiantis savo talento žmogus, tiesiog suplakęs kiaušinių kremą, sukdamas kompiuteryje aštuonetukus. – 1993 metų kovą trisdešimt du kilometrai nuo Sen Fiulžano – keturiasdešimtmetė moteris, Žislena Mater, nužudyta savo namuose trimis smūgiais. Ji gyveno viena kaimo namelyje. 1997-ųjų vasarį dvidešimt keturi kilometrai nuo Pionsa – mergina, nu-

žudyta trimis ylos dūriais į pilvą, Silviana Braziljė. Sekmadienio vakarą ji viena stotelėje laukė autobuso. 1999 metų rugsėjį – šešiasdešimt šešerių metų vyriškis, Žozefas Fevras, trisdešimt kilometrų nuo Solesmo. Trys peilio smūgiai.

– Kaltininkai? – paklausė Adamsbergas, imdamas lapą.

– Čia, – virpančiu pirštu bakstelėjo Žozetė. – Silpnaprotė girtuoklė, įsikūrusi miško lūšnoje, vietinių laikoma ragana. Dėl jaunosios Braziljė jie sulaikė bedarbį, nuolatinį Sent Elua le Mino netoli Pionsa baro lankytoją. O dėl Fevro žmogžudystės suėmė eigulį, sudribusį ant suolo Kambrė priemiestyje – kraujyje alkoholis, kišenėje peilis.

– Amnezija?

– Visiems trims.

– Ginklai nauji?

– Visais trimis atvejais.

– Nuostabu, Žozete. Dabar mes sekame jo pėdomis nuo *Ormų pilaitės* 1949-aisiais iki Šiltigeimo. Dvylika žmogžudysčių, Žozete, dvylika. Įsivaizduojate?

– Su Kvebeko žmogžudyste trylika.

– Aš buvau vienas, Žozete.

– Su savo padėjėju jūs kalbėjotės apie sekėją. Jei jis po teisėjo mirties nužudė keturis kartus, kodėl negalėjo nužudyti ir Kvebeke?

– Dėl paprastos priežasties, Žozete. Jeigu jis pasistengė nukakti iki Kvebeko, vadinasi, tam, kad mane užspęstų kaip kitus keturis atpirkimo ožius. Jei kažkoks sekėjas ar varžovas perėmė Fiulžanso deglą, tai todėl, kad garbina teisėją ir besąlygiškai

trokšta užbaigti jo darbą. Bet tas vyras ar moteris, net ir apnuodytas Fiulžanso, nėra Fiulžansas. Šis manęs nekentė ir troško mano žūties. Bet anas, tas kitas, sekėjas, tos pačios neapykantos nepuoselėja – jis manęs nepažįsta. Užbaigti teisėjo seriją – vienas dalykas, o žudyti tam, kad įteiktum mane kaip dovanėlę mirusiajam – kitas. Aš tuo netikiu. Štai kodėl sakau jums, kad buvau vienas.

– Klementina sako, kad tai juodos mintys.

– Bet teisingos. Ir jeigu yra koks sekėjas, tai jis nesenas. Garbinti būdinga jaunatvei. Galime tvirtinti, kad dabar jam būtų koks trisdešimt keturiasdešimt metų. Tos kartos žmonės nerūko pypkės arba labai retai. *Schloss* gyventojas rūkė pypkę, o jo plaukai buvo žili. Ne, Žozete, sekėju aš netikiu. Tai akligatvis.

Žozetė ritmingai siūbavo savo pilkąją šlepetę, bilsnodama koja į plytelių grindis.

– Nebent, – pratarė patylėjusi, – įtikėtumę gyvaisiais numirėliais.

– Nebent.

Abu ilgam nutilo. Žozetė žarstė ugnyje žarijas.

– Pavargusi, Žozetėle? – pasiteiravo Adamsbergas ir pats nustebo, girdėdamas save vartojant Klementinos žodžius.

– Naktimis aš dažnai klajoju.

– Paimkite tą žmogų, Maksimą Leklerką, Ogiustą Prima ar kuo jis ten būtų vardu. Po teisėjo mirties jis tapo nematomas. Arba sekėjas stengiasi išsaugoti Fiulžanso regimybę, arba mūsų gyvasis numirėlis nenori atskleisti savo veido.

– Kadangi jis miręs.

– Tikrai taip. Per ketverius metus niekam nepavyko pamatyti Maksimo Leklerko. Nei agentūros darbuotojams, nei kambarinei, nei sodininkui, nei laiškanešiui. Visi reikalai už namų ribų būdavo patikimi jo ūkvedei. Savininkas perduodavo nurodymus laiškeliais, progai pasitaikius telefonu. Tad nematomam likti įmanoma, nes jam tai pavyko. Ir vis dėlto, Žozete, manau, kad negalima visiškai dingti žmonėms iš akių. Porai metų – galbūt, bet ne penkeriems, ne šešiolikai. Tai gali pavykti, bet su sąlyga, jei neatsižvelgsi į gyvenimo staigmenas, skubius atvejus, kažką netikėto. O per šešiolika metų to pasitaiko. Ir peržvelgę tuos šešiolika metų mes tikriausiai atrasime kažką netikėto.

Žozetė klausėsi kaip stropi programišė, laukdama tikslesnių nurodymų, linguodama galvą ir šlepetę.

– Aš mąstau apie gydytoją, Žozete. Ūmi liga, kritimas, žaizda. Netikėtumas, privertęs skubiai kviestis gydytoją. Jei toks atvejis buvo, tas žmogus nebūtų kvietęsis vietinio gydytojo. Būtų kreipęsis į anoniminę tarnybą, į greitąją pagalbą, į tuos, kuriuos jūs matote tik kartą ir kurie tuoj pat jus pamiršta.

– Suprantu, – tarė Žozetė. – Bet tokios tarnybos tikriausiai nesaugoja savo archyvų ilgiau kaip kokius penkerius metus.

– Tai verstų mus apsiriboti tik Maksimu Leklerku. Tai yra – reikia pasisukinėti po greitąsias Žemutinio Reino sektoriuje ir paieškoti galimo gydytojo iškvietimo į *Schloss* pas gyvąjį numirėlį.

Žozetė pakabino žarsteklį į vietą, pasitaisė auskariukus, pasiraitojo elegantiško nertinio rankoves.

Pirmą valandą nakties ji vėl įjungė savo aparatą. Adamsbergas liko vienas prieš židinį, įmetė į jį porą pliauskų, įsitempęs kaip būsimas tėvas per gimdymą. Naujas prietaras: laikytis atokiau nuo Žozetės tol, kol ji spragsi Aladino lempa. Būdamas šalia jis per daug bijojo įžvelgti jos veide nusiminimo grimasą, nusivylimo išraišką. Laukė nejudėdamas, mintimis vaiduokliškame nešuliniame take. Ir tik kabindamasis menkutės vilties, kurią akutė po akutės nėrė jam slapta tos senučiukės žvalgyba. Kurią jis skaidulėlė po skaidulėlės klojo į savo minčių korio akutes. Melsdamasis, kad skląsčiai išsilydytų kaip tirpstantis švinas mažosios programišės genialumo liepsnose. Buvo užsirašęs terminus, kuriuos ji vartojo, apibrėždama šešis tų skląsčių atsparumo laipsnius pagal sunkumą: juokų darbas, kebeknė, kietas riešutėlis, spygliuotos vielos, betonas, sargybos bokšteliai. Ir vieną dieną ji įveikė FTB sargybos bokštelius. Jis atsitiesė, išgirdęs koridoriuke čiūžčiojančias šlepetes.

– Štai, – pranešė Žozetė. – Kietokas riešutėlis, bet įveikiamas.

– Sakykite greičiau, – stodamasis paprašė Adamsbergas.

– Maksimas Leklerkas buvo išsikvietęs greitąją pagalbą prieš dvejus metus, rugpjūčio 17-ąją 11.40. Septyni vapsvų gyliai – pavojingas kaklo ir apatinės veido dalies sutinimas. Septyni gyliai. Daktaras prisistatė per penketą minučių. Pakartotinai užsuko pas jį aštuntą valandą vakaro ir sušvirkštė antrą injekciją. Turiu mediko pavardę: Vensanas Kurtenas. Leidau sau atkapstyti jo asmens duomenis.

Adamsbergas uždėjo rankas Žozetei ant pečių. Delnais jautė jos kaulelius.

– Pastaruoju laiku mano gyvenimą valdo burtininkių rankos. Jos mėčioja jį viena kitai kaip kamuolį ir tolydžio išgelbsti nuo pragarmės.

– Tai nemalonu? – rimtai paklausė Žozetė.

Jis prižadino savo pavaduotoją antrą valandą nakties.

– Nesikelkite, Danglarai. Aš tik noriu perduoti jums žinią.

– Miegu toliau ir klausausi.

– Po teisėjo mirties spaudoje pasirodė daug jo nuotraukų. Parinkite keturias – dvi iš profilio, vieną iš priekio ir vieną trim ketvirčiais – ir paprašykite, kad laboratorija atliktų dirbtinį veido pasendinimą.

– Kiekvienoje geroje enciklopedijoje rasi puikių kaukolės piešinukų.

– Reikalas rimtas, Danglarai, ir neatidėliotinas. Paprašykite, kad penktąjį portretą, iš priekio, padarytų patinusiu kaklu ir veidu, tarsi žmogų būtų sugėlusios vapsvos.

– Jei taip norite, – fatališkai pratarė Danglaras.

– Atsiųsdinkite nuotraukas man, kai tik galėsite. Ir nebeieškokite trūkstamų žmogžudysčių, turiu visas tris, atsiųsiu jums naujųjų aukų vardus. Miegokit toliau, kapitone.

– Aš ir nebuvau atsibudęs.

XLV

SUKLASTOTAME POLICININKO liudijime Brezijonas buvo suteikęs jam sunkiai įsimenamą vardą. Prieš skambindamas gydytojui Adamsbergas pašnibždom jį persiskaitė. Atsargiai ištraukė mobilųjį. Nuo to laiko, kai programišė „patobulino" jo telefoną, iš jo į visas puses stirksojo šeši raudonų ir žalių laidelių galai – it koks vabzdys, iškėtojęs kojeles – ir du mygtukėliai keisti dažniams, tikros vabzdžio akys. Adamsbergas elgėsi su juo kaip su slaptingu skarabėju. Šeštadienio rytą, dešimtą valandą, daktarą Kurteną jis rado namuose.

– Komisaras Deni Lamprua, – prisistatė Adamsbergas. Paryžiaus kriminalinis skyrius.

Gydytojai, dažnai trukdomi skrodimo ar laidojimo klausimais, ramiai reaguoja į Kriminalinio skyriaus policininkų skambučius.

– Kokiu klausimu? – abejingai pasiteiravo daktaras Kurtenas.

– Prieš dvejus metus, rugpjūčio septynioliktąją, jūs suteikėte pagalbą pacientui dvidešimt kilometrų nuo Šiltigeimo, sodyboje, vadinamoje *Schloss*.

– Minutėlę, komisare. Ligonių, kuriuos lankau, aš neprisimenu. Kartais per dieną turiu dvi dešimtis iškvietimų ir labai retai kada vėl pamatau savo pacientus.

– Bet tą žmogų septynis kartus sugėlė vapsvos. Sutinimas buvo alerginio pobūdžio, būtinai reikėjo dusyk sušvirkšti vaistus – vieną sykį iš karto po pietų, kitą – po aštuntos valandos vakaro.

– Taip, prisimenu tą atvejį, nes vapsvos retai kada puola būriu. Nerimavau dėl to seneliuko. Suprantate, jis gyveno vienas. Tačiau nesutiko, kad dar kartą jį aplankyčiau – užsispyręs kaip mulas. Vis dėlto apėjęs ligonius pas jį užsukau. Jis buvo priverstas mane įsileisti, nes dar sunkiai kvėpavo.

– Ar galėtumėte jį aprašyti, daktare?

– Vargiai. Matau šimtus veidų. Regis, aukštas žilaplaukis senis, orios laikysenos. Daugiau nieko negaliu pasakyti – veidas buvo tynės deformuotas iki pat skruostų.

– Turiu jums keletą nuotraukų.

– Atvirai kalbant, tai laiko gaišimas, komisare. Visa tai, išskyrus vapsvų antpuolį, labai miglota.

Iškart po vidurdienio, nešinas pasendinto teisėjo portretais, Adamsbergas skubėjo į Rytų stotį. Ir vėl Strasbūro kryptis. Kad paslėptų veidą ir plikę, jis užsimaukšlino kanadietišką ausinę, kurią buvo jam nupirkęs Bazilis – gerokai per šiltą vėl grįžusiam švelniam vandenyno orui. Gydytojui tikrai pasirodys keista, jei jis atsisakys ją nusiimti.

Kurtenui nebuvo prie širdies ta priverstinė apklausa, ir Adamsbergas jautė sugadinęs jam savaitgalį.

Vyrai įsitaisė popieriais užversto stalo gale. Kurtenas buvo jaunyvas, sugižęs ir jau mažumą tuktelėjęs. Senio ir vapsvų atvejis jo nedomino, ir jis nepasiteiravo šio tyrimo motyvų. Adamsbergas išdėliojo prieš jį teisėjo portretus.

– Pasendinimas ir patinimas – dirbtiniai, – tarė paaiškindamas, kodėl nuotraukos tokios savotiškos. – Tas žmogus jums ką nors primena?

– Komisare, – paklausė gydytojas, – ar pirmiau nenorėtumėt nusirengti?

– Norėčiau, – atsiliepė Adamsbergas, jau pradėjęs prakaituoti po savo šiaurietiška kepuraite. – Tiesą sakant, vienoje kameroje pasigavau utėlių ir dabar pusė mano galvos nuskusta.

– Keistas gydymo būdas, – tarstelėjo gydytojas, kai Adamsbergas atidengė galvą. – Kodėl nenusiskutote visos galvos?

– Manimi užsiėmė vienas draugas, buvęs vienuolis. Todėl taip ir nutiko.

– Šit kaip, – sutrikęs pratarė gydytojas.

Kiek padvejojęs žmogelis grįžo prie fotografijų.

– Šita, – pareiškė netrukus, pridėjęs pirštą prie teisėjo nuotraukos iš kairiojo profilio. – Tai mano seneliukas su vapsvomis.

– Sakėte, tik miglotai jį prisimenate.

– Jį, bet ne jo ausį. Anomalijas gydytojai įsimena geriau, negu pačius veidus. Puikiai prisimenu kairiąją jo ausį.

– Ko jai trūko? – pasiteiravo Adamsbergas, palinkdamas prie nuotraukos.

– Šitas vidurinis vingis, štai čia. Tikriausiai vyrukui vaikystėje operavo atlėpusias ausis. Tais laikais ši operacija ne visad pavykdavo. Liko susipumpuravęs randas, o išorinė ausies kriauklės rumbė deformuota.

Nuotraukos buvo iš tų laikų, kai teisėjas dar ėjo savo pareigas. Tada jis trumpai kirposi plaukus, ir jie nedengė ausų. Adamsbergas pažino teisėją tik po to, kai šis atsistatydino ir jau nešiojo ilgesnius plaukus.

– Turėjau nubraukti plaukus, kad apžiūrėčiau visą tynę, – paaiškino Kurtenas. – Taip ir pastebėjau tą kliaudą. O iš veido – tas pats tipažas.

– Jūs tuo tikras, daktare?

– Tikras, kad kairioji ausis buvo operuota ir blogai suaugo. Tikras, kad dešinioji nebuvo traumuota, kaip šiose nuotraukose. Nužvelgiau ją iš smalsumo. Tačiau jis tikrai ne vienintelis Prancūzijoje su sudarkyta kairiąja ausimi. Suprantate? Ir vis dėlto atvejis nedažnas. Paprastai abi ausys į operaciją reaguoja vienodai. Retai kada randas susidaro vienoje pusėje, o kitoje ne, kaip šiuokart. Tarkime, tai aš ir pastebėjau apžiūrėdamas tą Maksimą Leklerką. Daugiau nieko negaliu pasakyti.

– Tada tam žmogui turėjo būti devyniasdešimt septyneri metai. Taigi nukaršęs senolis. Ar sutampa?

Gydytojas nepatikliai pakraipė galvą.

– Negali būti. Mano pacientui buvo ne daugiau kaip aštuoniasdešimt penkeri.

– Jūs tuo tikras? – nustebęs paklausė Adamsbergas.

– Šiuo atveju kategoriškai. Jei tam seniui būtų buvę devyniasdešimt septyneri, nebūčiau palikęs jo vieno su septyniais vapsvų gyliais kakle. Iškart būčiau nugabenęs į ligoninę.

– Maksimas Leklerkas gimė 1904 metais, – spyriojosi Adamsbergas. – Jau daugiau kaip trisdešimt metų buvo pensijoje.

– Ne, – pakartojo gydytojas. – Sakau kategoriškai. Atmeskite penkiolika metelių.

Adamsbergas neužsuko į katedrą, bijodamas išvysti lekuojančią Nesę, paikai įstrigusią tarpuvartėje drauge su slibinu, arba Pinko ežero žuvį, besispraudžiančią pro aukštos navos langą.

Jis sustojo, pirštais persibraukė akis. Lapas po lapo ūksmingose vietose, patarė Klementina, kad ištrauktum į dienos šviesą tiesos grybus. Dabar jis žingsnis po žingsnio privalo sekti paskui tą subjaurotą ausį, iš tikrųjų truputį panašią į grybą. Ir labai susikaupti, kad švininiai minčių debesys neužtemdytų siauro kelio apybrėžų. Tačiau nepalenkiama daktaro nuomonė apie Maksimą Leklerką jį trikdė. Ta pati ausis, bet amžius kitas. Tačiau daktaras Kurtenas nustato žmonių, ne vaiduoklių amžių.

Kruopštumas, kruopštumas ir dar kartą kruopštumas. Prisiminęs superintendantą, Adamsbergas sugniaužė kumščius ir įlipo į traukinį. Rytų stotyje jau tiksliai žinojo, kam paskambins, sekdamas tos ausies pėdsakais.

XLVI

JO KAIMELIO KLEBONAS keldavo su pirmaisiais gaidžiais – tai kaip pavyzdį kartodavo Adamsbergo motina. Iki paskambindamas dvasininkui Adamsbergas sulaukė, kol jo laikrodžiai parodys pusę devintos. Žmogelis visada kažkuo priminė didelį medžioklinį šunį, tykantį grobio, reikėjo tikėtis, kad toks ir liko. Sužavėtas tos įvairovės, kurią Viešpats suteikė visai

gyvasčiai, klebonas Greguaras įsimindavo krūvas niekam nereikalingų smulkmenų. Komisaras prisistatė pavarde.

– Koks Adamsbergas? – paklausė klebonas.

– Tas nuo tavo senų knygų. Koks dievas, amžinosios vasaros pjovėjas, atsainiai nusviedė atsivėdėjęs tą aukso pjautuvą žvaigždžių lauke.

– Nubloškė, Žanai Batistai, nubloškė, – pataisė klebonas, atrodo, nėmaž nenustebintas to skambučio.

– Nusviedė.

– Nubloškė.

– Nesvarbu, Greguarai. Tu man reikalingas. Nepažadinau?

– Ką sau manai – aš keliu su pirmaisiais gaidžiais. Žinai, metai daro savo. Duok man minutėlę, einu patikrinti. Tu pasėjai man abejonę.

Sunerimęs Adamsbergas liko su telefonu rankoje. Ar Greguaras nebesugeba suvokti, kas yra skubra? Kaime jis garsėjo kaip bemat atsiliepiantis į menkiausią savo parapijiečių rūpestėlį. Nuo klebono Greguaro nieko negalėjai nuslėpti.

– Nusviedė. Tavo tiesa, Žanai Batistai, – pripažino nusivylęs klebonas, sugrįžęs prie telefono. – Žinai, metai daro savo.

– Greguarai, prisimeni teisėją? Senjorą?

– Vėl jis? – priekaištingai ištarė Greguaras.

– Jis prisikėlė iš numirusiųjų. Aš nutversiu tą seną velnią už ragų arba pražudysiu savo sielą.

– Nekalbėk taip, Žanai Batistai, – subarė klebonas, lyg tas būtų dar vaikas. – O jei Dievas tave išgirs...

– Prisimeni jo ausis, Greguarai?

– Nori pasakyti, kairiąją?

– Taip, taip, – skubiai patvirtino Adamsbergas, imdamas pieštuką. – Pasakok.

– Apie mirusiuosius nedera blogai kalbėti, bet ta ausis buvo kažkokia ne tokia. Ne Dievo valia, o per gydytojų klaidą.

– Vis dėlto Dievo valia jis gimė atlėpusiomis ausimis.

– Tačiau Dievas apdovanojo jį grožiu. Dievas viską šiame pasaulyje atseikėja, Žanai Batistai.

Adamsbergas pagalvojo, jog Dievas ne visada atlieka savo užduotį, ir gerai, kad štai tokios Žozetės padeda jam nudirbti aplaidžiai atliktą darbą.

– Papasakok man apie tą ausį, – paprašė susirūpinęs, kad tik Greguaras nenuklystų nežinomais Viešpaties keliais.

– Didelė, subjaurota, spenelis nutįsęs ir šiek tiek plaukuotas, ausies landa siaura, viduryje vingis su įduba. Prisimeni uodą, įstrigusį Rafaelio ausyje? Galų gale išviliojome jį su žvake, kaip žuvaudami naktį su žibintu.

– Puikiai prisimenu, Greguarai. Jis išlindo ir suspirgėjo liepsnoje, silpnai trakštelėjęs. Prisimeni tą trakštelėjimą?

– Taip. Aš dar pajuokavau.

– Teisybė. Bet papasakok man apie Senjorą. Tu tikras dėl tos įdubos?

– Visiškai. Ir dar jis turėjo karputę ant smakro dešinėje, tikriausiai ši trukdė jam skustis, – pridūrė Greguaras, leisdamasis į savo neišsenkamus smul-

kmenų klodus. – Dešinė nosies šnervė platesnė už kairiąją, skruostai iki pusės apžėlę plaukais.

– Kaip tau taip pavyksta?

– Galiu aprašyti ir tave, jei nori.

– Geriau nereikia, Greguarai. Man jau ir taip gana.

– Nepamiršk, kad teisėjas miręs, vaikeli, nepamiršk to. Nekankink savęs.

– Stengiuosi, Greguarai.

Adamsbergui šmėstelėjo mintis apie senąjį Greguarą, sėdintį prie savo pradvisusio medinio stalo, paskui jis su didinamuoju stiklu grįžo prie nuotraukų. Karpa ant smakro buvo aiškiai įžiūrima, netaisyklingos šnervės taip pat. Senojo klebono atmintis buvo tokia pat aštri, kaip ir anksčiau – tikras teleobjektyvas. Jei ne tas gydytojo paminėtas amžiaus skirtumas, Fiulžanso šmėkla, atrodo, pagaliau rangėsi iš savo drobulės. Tempiama už ausies. Teisybė, pagalvojo jis, žiūrinėdamas teisėjo nuotraukas jo atsistatydinimo dieną, Fiulžansas visada atrodė ne pagal amžių jaunesnis. Tas žmogus visada buvo nenormaliai tvirtas, bet Kurtenas to negalėjo žinoti. Maksimas Leklerkas nebuvo paprastas pacientas, vadinasi, ir nepaprastas vaiduoklis.

Nekantriai laukdamas, kol grįš apsipirkusios Žozetė ir Klementina, Adamsbergas pasitaisė dar kavos. Dabar, palikęs klevą-Retankur, jis jautė, kad jam būtina tų senučių parama, jautė poreikį pranešinėti joms apie kiekvieną savo žingsnelį į priekį.

– Laikome jį už ausies galo, Klementina, – pranešė, imdamas iš jos pintinę.

– Pačiu laiku! Čia kaip su siūlų kamuoliuku – laikai galą, belieka vynioti.

– Tiriame naują kanalą, komisare? – paklausė Žozetė.

– Juk sakiau tau – jis nebe komisaras. Toks jau pasaulis, vargše Žozetėle.

– Keliaujame į Rišeljė, Žozete. Ieškoti pavardės gydytojo, kuris prieš šešiolika metų pasirašė mirties liudijimą.

– Juokų darbas, – su grimasėle atsiliepė ji.

Gydytojui surasti Žozetei teprireikė dvidešimt minučių: Koletė Šuazel tapo teisėjo gydytoja nuo pat jo įsikūrimo Rišeljė mieste. Ji ir apžiūrėjo kūną, konstatavo, kad sustojo širdis, ir išdavė leidimą laidoti.

– Turite jos adresą, Žozete?

– Keturi mėnesiai po teisėjo mirties ji uždarė savo kabinetą.

– Išėjo į pensiją?

– Ne, ne. Jai buvo keturiasdešimt aštuoneri metai.

– Puiku. Dabar pereisime prie jos.

– Tai jau nebe taip lengva. Jos pavardė labai dažna. Tačiau šešiasdešimt ketverių ji dar galėtų dirbti. Peržvelgsime profesinius žinynus.

– Ir panaršysime žinias apie teistumą, paieškosime Koletės Šuazel pėdsakų.

– Jei ji buvo teista, tai nebegali praktikuoti.

– Iš tikrųjų. Ieškome išteisinamojo nuosprendžio.

Adamsbergas paliko Žozetę prie jos Aladino lempos ir nuėjo padėti Klementinai, kuri lupo daržoves pietums.

– Ji prasmunka į vidų kaip žaltys po akmeniu, – sėsdamasis pranešė Adamsbergas.

– O kaipgi, vis dėlto tai jos amatas, – atsiliepė Klementina, kuri nesuvokė viso suktų Žozetės manevrų sudėtingumo. – Čia kaip su bulvėmis, – vėl prabilo ji. – Reikia jas švariai nuskusti, Adamsbergai.

– Aš moku skusti bulves, Klementina.

– Ne. Jūs kaip reikiant neiškrapštote akučių. Akutes reikia iškrapštyti, tai nuodas.

Įgudusiu judesiu Klementina parodė, kaip mitriai išduobti bulvės gumbe kūgelį ir pašalinti juodą taškutį.

– Jis nuodingas, kai žalias, Klementina.

– Net jeigu ir taip, akutes reikia iškrapštyti.

– Sutarta. Būsiu kruopštus.

Kai pasirodė Žozetė su savo rezultatais, bulvės, vadovaujant Klementinai, jau buvo išvirtos, o stalas padengtas.

– Patenkinta, Žozetėle? – pasiteiravo Klementina, kraudama maistą į lėkštes.

– Atrodo, – atsakė Žozetė, dėdama lapą prie savo lėkštės.

– Nelabai mėgstu, kai žmonės dirba valgydami. Man asmeniškai tai nekliudo, bet mano tėvas tam nepritartų. Tiek to, juk teturite šešias savaites.

– Koletė Šuazel jau šešiolika metų praktikuoja Rene, – perskaitė iš savo užrašų Žozetė. – Dvidešimt septynerių metų ji pakliuvo į bėdą. Mirė viena jos

pagyvenusių pacienčių, kurios skausmus ji malšindavo morfijumi. Labai rimta perdozavimo klaida, galėjusi atsieiti jai karjerą.

– Na, aš manau, – pritarė Klementina.

– Kur tai buvo, Žozete?

– Ture, antrosiose teisėjo Fiulžanso valdose.

– Išteisinta?

– Išteisinta. Advokatas įrodė, kad gydytojai nieko negalima prikišti, kad pacientė, buvusi veterinarė, turėjusi visas galimybes apsirūpinti morfijumi savomis priemonėmis; tai ir buvo pripažinta.

– Advokatas iš Fiulžanso parankinių gaujos.

– Prisiekusieji pripažino savižudybę. Šuazel išlindo sausa iš vandens.

– Tapdama teisėjo įkaite. Žozete, – pridūrė Adamsbergas, dėdamas plaštaką senajai poniai ant rankos, – jūsų požemiai išves mus į tyrą orą. Ar veikiau – po žeme.

– Pačiu laiku, – tarstelėjo Klementina.

Adamsbergas ilgai mąstė prie židinio su deserto lėkštele, siūbuojančia jam ant kelių. Šitą kelią nelengva įveikti. Danglaras, nors, regis, vėl aprimęs, pasiųs jį velniop. Tačiau Retankur išklausys ramiau. Jis išžvejojo iš kišenės skarabėją raudonomis ir žaliomis kojelėmis ir žvilgančioje nugarėlėje surinko numerį. Kai vėl išgirdo žemą savo leitenantės-klevo balsą, jį akimirksniu persmelkė palaima.

– Nesijaudinkit, Retankur, aš kas penkios minutės keičiu dažnį.

– Danglaras man pranešė apie jums duotą laiką.

– Jo nedaug, leitenante, turiu greitai suktis. Manau, teisėjas pergyveno savo mirtį.

– Kitaip tariant?

– Nučiupau tik vieną jo ausį. Bet prieš porą metų ta ausis dar judėjo už dvidešimt kilometrų nuo Šiltigeimo.

Vieniša ir plaukuota, plazdendama *Schloss* palėpėje kaip mėsingas, pragaištingas naktinis drugys.

– Ar ant tos ausies kas nors kybo? – paklausė Retankur.

– Taip, abejotinas leidimas laidoti. Gydytoja, kuri jį išdavė, buvo iš Fiulžanso vasalų krežio. Manau, Retankur, teisėjas įsikūrė Rišeljė, nes tame mieste dirbo toji gydytoja.

– Taigi jo mirtis buvo užprogramuota?

– Atrodo. Perduokite tą informaciją Danglarui.

– Kodėl nepadarote to pats?

– Jį tai erzina, leitenante.

Nepraėjus nė dešimties minučių, jam paskambino Danglaras; jo balsas skambėjo šaltai.

– Jei gerai supratau, komisare, jums pavyko prikelt iš numirusiųjų teisėją? Nei daugiau, nei mažiau?

– Atrodo, Danglarai. Mes vaikomės nebe numirėlį.

– O devyniasdešimt devynerių metų senolį. Šimtametį, komisare.

– Suprantu.

– Ir tai tokia pat utopija. Žmogus retai kada sulaukia devyniasdešimt devynerių metų.

– Mano kaime vienas toks buvo.

– Ir viskas buvo kaip reikiant?

– Ne, ne visai, – pripažino Adamsbergas.

– Supraskite, – toliau kantriai kalbėjo Danglaras, – šimtametis užpuola moterį, nusmeigia ją šakėmis, nutempia į laukus ją ir jos dviratį – tai kažkoks kliedesys.

– Taip jau yra, nieko negaliu padaryti. Teisėjas buvo nenormaliai tvirtas.

– *Buvo*, komisare. Devyniasdešimt devynerių metų žmogystė nebūna nenormaliai tvirta. O šimtamečio žudiko būti negali, jis nepajėgia veikti.

– Velniui nusišvilpt į amžių. Ketinu pareikalauti ekshumacijos.

– Po paibeliais, tai štai ką sumanėte?

– Taip.

– Tuomet nieko iš manęs nesitikėkite. Jūs per toli siekiate – ten, kur aš nenoriu jūsų lydėti.

– Aišku.

– Prisiminkite, aš laikiausi sekėjo, ne gyvojo numirėlio ir ne senolio žudiko.

– Pabandysiu pareikalauti ekshumacijos pats. Ir jeigu leidimas skyriui bus duotas, atvykite į Rišeljė jūs, Retankur ir Mordanas.

– Ne, be manęs, komisare.

– Kad ir kas būtų tame kape, noriu, kad jūs pamatytumėt, Danglarai. Jūs atvažiuosite.

– Aš žinau, kas būna karste. Tam nereikia niekur keliauti.

– Danglarai, Brezijonas man suteikė Lamprua* vardą. Tai jums ką nors sako?

* *Lamproie* – nėgė (žuvis). (Pranc.)

– Tai senovinė žuvis, – atsakė kapitonas, ir iš balso buvo justi, kad jis šypsosi. – Netgi ne žuvis, veikiau toks bežandis padaras. Pažiūrėti laiba kaip ungurys.

– A, – tarstelėjo Adamsbergas, nusivylęs ir šiek tiek pasibjaurėjęs tuo priešistoriniu padaru iš Pinko ežero. – Ar ta seniena kuo nors pasižymi?

– Nėgė neturi dantų. Neturi žandikaulių. Jūsų žiniai, ji funkcionuoja kaip siurbtuvas.

Išjungdamas telefoną, Adamsbergas svarstė, kaip išsiaiškinti apygardos komisaro pasirinkimą. Galbūt tai užuomina į tam tikrą jo, Adamsbergo, subtilumo stoką? Ar į šešias duotas savaites, kurias jam pavyko iš jo išsunkti? Kaip siurbtuvui, įtraukiančiam į save prieštaringą valią? Nebent būtų norėjęs pabrėžti, kad laiko jį nekaltu, bedančiu? Taigi – ne tridančiu?

Išplėšti iš Brezijono teisėjo Fiulžanso ekshumaciją atrodė praktiškai neįveikiamas uždavinys. Stengdamasis palenkti apygardos komisarą, Adamsbergas susitelkė ties ta nėge. Brezijonas žodžių srautu nušlavė ausį, gyvuojančią sau vienut vieną Žemutiniame Reine po teisėjo mirties. O įtartinas daktarės Šuazel leidimas laidoti teatrodė jam trapi prielaida.

– Kokia šiandien diena? – paklausė jis.

– Sekmadienis.

– Antradienį, 14 valandą, – paskelbė apygardos komisaras, ūmiai persigalvojęs, kaip ir tada, kai Adamsbergui buvo suteikta jo neilga laisvė.

– Retankur, Mordanas ir Danglaras ekshumacijos vietoje, – vos spėjo paprašyti komisaras.

Atsargiai, kad nesuniokotų antsparnių, jis nuleido mobiliojo dangtelį. Galbūt nuo to laiko, kai paliko „savo“ žmogų laisvėje, apygardos komisaras jautėsi privaląs paklusti tokio sprendimo logikai ir neapleisti šio jo klajonėse iki pat galo. O gal jį įtraukė nėgės siurbtuvas, kurio traukos kryptis pasikeis tą dieną, kai nugalėtas Adamsbergas prisistatys į jo svetainę, prie jo krėslo. Jis vėl išvydo Brezijono nykštį ir probėgšmais pagalvojo, kas nutiktų, jei įspraustum pridegtą cigaretę nėgei į žabtus. Neįvykdoma užduotis – juk tas gyvūnas gyvena vandenyje. Gyvūnas, kuris papildė gaują padarų, mėginančių užkimšti Strasbūro katedrą. Drauge su apsunkusiu naktiniu drugiu, plazdenančiu *Schloss* palėpėje – pusiau ausimi, pusiau grybu.

Ir nesvarbu, ką pagalvojo apygardos komisaras. Jis leido atlikti ekshumaciją. Ir Adamsbergą draskė karštligiška nekantra ir paprasčiausia baimė. Bet juk ekshumaciją jis atlieka ne pirmą kartą. Tačiau atidaryti teisėjo karstą staiga pasirodė jam šventvagiška ir grėsminga. Jūs per toli pasistūmėjote, pasakė Danglaras, ten, kur aš nenoriu jūsų lydėti. Kur? Pasityčiojimo, išniekinimo, siaubo link. Nusileisti po žeme drauge su teisėju, kuris gali nusitempti jį į savo tamsybes. Jis žvilgtelėjo į savo laikrodžius. Lygiai po keturiasdešimt šešių valandų.

XLVII

UŽSIMAUKŠLINĘS ANT GALVOS šiaurietišką kepuraitę, pasistatęs apykaklę, Adamsbergas iš tolo stebėjo pasirengimus šventvagiškai operacijai po šaltu lietumi, tamsinančiu medžių kamienus Rišeljė kapinėse. Policininkai buvo apjuosę teisėjo kapą raudonai balta plastikine juosta, atitverdami jį kaip pavojingą zoną.

Brezijonas atvažiavo asmeniškai – iš tiesų stebinantis poelgis žmogui, jau seniai apleidusiam operatyvinį darbą. Jis tiesus stovėjo prie kapo pilku apsiaustu juodo aksomo apykakle. Be siurbtuvo, galbūt įsiurbusio jį iki pat Kardinolo miesto, Adamsbergas įtarė jį puoselėjant slaptą smalsumą kraupiems Tridančio keliams. Danglaras, žinoma, atvyko, tačiau laikėsi atokiau nuo kapo, tarsi stengdamasis atsikratyti atsakomybės. Greta Brezijono po supliuškusiu skėčiu mindžikavo Mordanas. Tai jis patarė įsiutinti vaiduoklį, kad užvirtų kova, ir dabar galbūt gailėjosi savo drąsos. Retankur lūkuriavo be regimų emocijų ir be skėčio. Ji vienintelė kapinių gilumoje pastebėjo Adamsbergą ir nežymiai jam mostelėjo. Pulkelis buvo tylus, susikaupęs. Keturi vietiniai žandarai nukėlė antkapio plokštę, kuri, pastebėjo Adamsbergas, nepatyrė jokių laiko apnašų poveikio ir tviskėjo po lietumi, tarsi kapas taip, kaip ir teisėjas, mestų iššūkį šešiolikai praėjusių metų.

Lėtai augo žemių kauburėlis; žandarai sunkiai rausė drėgną žemę. Policininkai pūkšnojo rankas, trypė kojomis, kad sušiltų. Adamsbergas jautė, kaip pastiro jo

kūnas; jis nenuleido žvilgsnio nuo Retankur, priglu-dęs „kūnu prie kūno", kad galėtų drauge su ja alsuoti, regėti, įsikirtęs jai į nugarą.

Džergžtelėję kastuvai nuslydo medžiu. Virš ka-pinių, regis, nuaidėjo Klementinos balsas. Nužerti lapus ūksmingose vietose. Nukelti karsto dangtį. Jei toje dėžėje – teisėjo kūnas, Adamsbergas žino, jog drauge su juo nugarmės į žemę.

Žandarai baigė tvirtinti virves ir dabar traukė aukštyn ąžuolinį karstą, kuris siūbuodamas kilo į orą ir atrodė ganėtinai gerai išsilaikęs. Vyrai ėmėsi sraig-tų; čia Brezijonas, atrodo, mostu liepė jiems nuplėšti dangtį svertu. Pasinaudodamas tuo, kad visuotinis dėmesys buvo sutelktas į karstą, Adamsbergas pri-sėlino arčiau, slinkdamas nuo medžio prie medžio. Jis nenuleido akių nuo žnyplių, gergždžiančių po medine plokšte. Dangtis atitrūko ir nukrito ant že-mės. Adamsbergas įdėmiai žvelgė į nebylius veidus. Brezijonas pirmasis pritūpė, tiesdamas prie karsto pirštinėtą ranką. Kelis kartus bakstelėjo iš Retankur pasiskolintu peiliu, tarsi drėksdamas drobulę, paskui atsitiesė – nuo jo pirštinės tekėjo tviskančio balto smėlio srovelė. Kietesnio už cementą, aštraus tarsi stiklas, skysto ir takaus – tikras Fiulžanso atvaizdas. Adamsbergas tyliai pasišalino.

Po valandos į jo kambario viešbutyje duris pa-sibeldė Retankur. Laimingas Adamsbergas atidarė, sveikindamasis skubiai spustelėjo jai petį. Leitenantė atsisėdo ant lovos, ir ši įdubo per vidurį, kaip Gati-

no „Brebefo“ viešbutyje. Ir kaip „Brebefe“, ji atsuko termosą su kava, ant naktinio stalelio pastatė dvi stiklinaites.

– Smėlis, – nusišypsojo jis.

– Ilgas aštuoniasdešimt trijų kilogramų svorio maišas.

– Įguldytas į karstą po daktarės Šuazel apžiūros. Atvykus laidotojams dangtis jau buvo užkaltas. Kaip jie reagavo, leitenante?

– Danglaras buvo iš tikrųjų nustebęs, o Mordanas staiga atsipalaidavo. Žinote, jis nepakenčia tokio pobūdžio reginių. Brezijonas slapčia atlėgęs. Ir galbūt net labai patenkintas, bet apie jį sunku ką nors pasakyti. O jūs?

– Išsivadavęs nuo mirusiojo ir su gyvuoju, lipančiu man ant kulnų.

Retankur paleido plaukus ir vėl susismaukė savo trumpą „arklio uodegėlę“.

– Pavojus? – paklausė, duodama jam puodelį.

– Dabar – taip.

– Ir aš taip manau.

– Prieš šešiolika metų aš prie jo priartėjau, ir teisėjui virš galvos pakibo rimtas pavojus. Manau, dėl tos priežasties jis suplanavo savo mirtį.

– Lygiai taip pat jis galėjo nugalabyti jus.

– Ne. Per daug farų žinojo, ir mano mirtis galėjo atsigręžti prieš jį. Viskas, ko jis troško – laisvų rankų, ir jis jas gavo. Po jo mirties aš nutraukiau bet kokias paieškas, ir Fiulžansas nevaržomas darė savo nusikaltimus. Būtų žudęs ir toliau, jeigu man atsitiktinai nebūtų kritusi į akis Šiltigeimo žmogžudystė. Matyt,

verčiau niekada nebūčiau tą pirmadienį perskaitęs to laikraščio, kuris privarė mane tiesiai prie dabartinės būsenos, kaip žudiką, sprunkantį nuo užuolandos prie užuolandos.

– Tas laikraštis – geras dalykas, – pareiškė Retankur. – Mes radome Rafaelį.

– Bet aš jo neišgelbėjau. Nei savęs. Viskas, ką man pavyko padaryti – tai vėl išbaidyti teisėją. Jis žino, kad po jo pabėgimo iš *Schloss* aš vėl seku jo pėdomis. Man tai padėjo suprasti Vivaldis.

Adamsbergas kelissyk gurkštelėjo kavos; Retankur be šypsenos linktelėjo.

– Puiku, – tarė komisaras.

– Kas? Vivaldis?

– Kava. Vivaldis taip pat – puikus *chum*. Dabar, kai mes šnekamės, Retankur, Tridantis galbūt jau žino, jog aš ką tik atšaukiau jo mirtį. Arba sužinos rytoj. Aš vėl painiojuosi jam po kojomis, bet negaliu jo pričiupti. Nei išgelbėti Rafaelio iš žvaigždžių lauko, kur jis suka savo orbitoje. Nei savęs. Fiulžansas laiko vairalazdę – vėl ir visada.

– Tarkime, jis nusekė paskui mūsų Kvebeko stažuotę.

– Šimtametis?

– Aš pasakiau „tarkime". Man labiau prie širdies šimtametis, negu numirėlis. Tokiu atveju jam nepavyko jūsų parklupdyti.

– Nepavyko? Trys ketvirčiai manęs prižnybti jo spąstų, ir turiu penkias savaites laisvės.

– O tai gali daug reikšti. Jūs dar ne cypėje ir vis dar krutate. Iš tikrųjų, vairalazdė jo rankose, bet aplinkui siaučia audra.

– Juo dėtas, Retankur, aš kuo greičiau atsikratyčiau to nelemto faro.

– Aš taip pat. Ir todėl norėčiau žinoti, kad jūs vilkite neperšaunamąją liemenę.

– Jis dobia šakėmis.

– Jus – nebūtinai.

Adamsbergas akimirką pamąstė.

– Manote, jis gali mane be ceremonijų nukepti? Lyg kokį neserijinį egzempliorių?

– Taip, kaip šalutinį atvejį. Turite galvoje užbaigtą seriją? Ne maniakiškų žmogžudysčių seką?

– Dažnai apie tai mąsčiau ir dvejojau. Neįveikiamas potraukis žudyti veikia trumpesnėmis bangomis, negu teisėjo, jo nusikaltimus tarpusavyje skiria ilgi tylos metai. O maniako banga tankėja, žmogžudystės ilgainiui darosi vis glaudesnės. Tridančio atvejis kitoks. Jo žmogžudystės pastovios, užprogramuotos, su tarpais. Kantrus viso gyvenimo kūrinys, ir jis neskuba.

– Arba – jeigu jo gyvenimas paskirtas šiai idėjai – sąmoningai šitaip elgiasi. Galbūt Šiltigeimas buvo paskutinis jo žygis. Arba takas Hale.

Adamsbergo veidas pasikeitė, iškreiptas nevilties, kaip kiekvieną kartą, kai jis vėl prisimindavo Utauė nusikaltimą. Savo rankas, iki panagių išterliotas krauju. Jis pastatė puodelį ir prisėdo lovos galvūgalyje, susikėlęs koją ant kojos.

– Mano nenaudai liudija štai kas, – prabilo vėl, apžiūrinėdamas savo rankas, – tariama šimtamečio kelionė į Kvebeką. Po Šiltigeimo jis turėjo į valias laiko nunerti bučių, kuriame mane užspęs. Juk ne tris dienas, tiesa? Jokios priežasties skubėti už vandenyno.

– Priešingai, tai ideali proga, – nesutiko Retankur. – Teisėjo technika nepritaikyta miestui. Užmušti auką, ją paslėpti, atgabenti į nusikaltimo vietą apkvaišintą atpirkimo ožį – viso to nepadarysi Paryžiuje. Veiksmo vieta jis visuomet pasirinkdavo kaimą. Kanada jam suteikė retų galimybių.

– Gali būti, – pratarė Adamsbergas, vis dar nenuleisdamas žvilgsnio nuo savo rankų.

– Ir dar šis tas. Deteritorizacija.

Adamsbergas pažvelgė į leitenantę.

– Tarkime, išvykimas iš teritorijos. Išnyksta orientyrai, įgūdžiai, refleksai, suardoma struktūra. Paryžiuje būtų beveik neįmanoma patikėti, kad komisarą, kaip paprastai išėjusį iš savo kontoros, netikėtai vidury gatvės būtų pagavęs kraugeriškas pamišimas.

– Naujoje erdvėje žmogus būna kaip naujas ir kitaip elgiasi, – nelinksmai patvirtino Adamsbergas.

– Paryžiuje niekas nebūtų galėjęs įsivaizduoti jūsų žmogžudžiu. O ten – taip. Teisėjas nusitvėrė progos, ir jam pavyko. Jūs skaitėte KKŽ dosjė: „impulsų atsipalaidavimas“. Puiki programa, jei tik pavyks jus vieną nutykoti girioje.

– Aš jam buvau labai gerai pažįstamas – nuo pat mažumės iki aštuoniolikos metų. Galbūt žinojo, kad naktį aš eisiu pasivaikščioti. Viskas įmanoma, bet to niekaip neįrodysi. Jis turėjo būti informuotas apie tą kelionę. Tačiau aš nebetikiu šnipeliu, leitenante.

Retankur atleido sunertus pirštus ir įdėmiai apžvelgė savo trumpus nagus, tarsi tikrindama kažkokį slaptą bloknotą.

– Prisipažįstu, man nesiseka, – tarstelėjo apmaudžiai. – Su visais kalbėjausi, nepastebimai slampinėjau iš kabineto į kabinetą. Tačiau niekam, atrodo, nė į galvą neateina, kad jūs būtumėt galėjęs nužudyti tą mergaitę. Atmosfera skyriuje nerami, įtempta, visi kalba užuolankom, tarsi skyriaus veikla būtų pakibusi kažkokiame lūkestyje. Laimei, Danglaras puikiai susidoroja su laikinom pareigom ir palaiko rimtį. Jau nebeįtariate jo?

– Ką jūs.

– Palieku jus, komisare, – tarė Retankur, įsidėdama termosą. – Išvažiuojame šeštą valandą. Pasistengsiu perduoti jums tą liemenę.

– Man jos nereikia.

– Aš perduosiu.

XLVIII

– PO PERKŪNAIS, – automobilyje, vežančiame juos į Paryžių, kartojo Brezijonas, sujaudintas tos niaurios išvykos. – Aštuoniasdešimt kilogramų smėlio. Po šimts velnių, jis buvo teisus.

– Jam tai dažnai pasitaiko, – tarstelėjo Mordanas.

– Tai viską keičia, – toliau kalbėjo Brezijonas. – Adamsbergo kaltinimas įgauna pagrindą. Vyrukas, kuris apsimetinėja mirusiu – ne avinėlis. Senis vis dar veikia su dvylika žmogžudysčių ant sprando.

– Iš kurių trys paskutinės padarytos devyniasdešimt trejų, devyniasdešimt penkerių ir devyniasdešimt devynerių metų, – patikslino Danglaras. – Jums tai atrodo įtikėtina, pone apygardos komisare? Šimtametis, tempiantis jauną moterį ir jos dviratį per laukus?

– Nenuginčysi, tai kažkokia kebeknė. Bet Adamsbergas buvo teisus dėl Fiulžanso mirties, to nepaneigsi – faktai akivaizdūs. Nepritariate jam, kapitone?

– Tiesiog atsižvelgiu į faktus ir tikimybes.

Danglaras įsispraudė į kampą užpakalinėje automobilio sėdynėje ir vėl nuščiuvo, palikdamas susijaudinusius kolegas aptarinėti senojo teisėjo prisikėlimo iš mirusiųjų. Taip, Adamsbergas buvo teisus, ir dėl to padėtis darėsi juo sudėtingesnė.

Grįžęs į namus, jis palaukė, kol sumigs vaikai, ir paskambino į Kvebeką. Ten dar buvo tik šešta valanda vakaro.

– Stumiesi į priekį? – pasiteiravo jis savo kvebekiečio kolegos.

Ir nekantriai išklausė pašnekovo aiškinimų.

– Reikia paskubėti, – pertarė jį Danglaras. – Čia viskas verčiasi aukštyn kojom. Atlikta ekshumacija. Jokio kūno, tik smėlio maišas... Taip, tikrai... Ir mūsiškis apygardos komisaras, atrodo, tuo patikėjo. Bet niekas dar neįrodyta, supranti? Veik greičiau, padaryk, ką galėdamas. Jis gali išlįsti sausas iš vandens.

Adamsbergas vienas pavakarieniavo mažame Rišeljė restoranėlyje jaukioje ir melancholiškoje ty-

loje, tokioje būdingoje provincijos viešbučiams ne sezono metu. Nieko bendra su „Juodųjų Dublino vandenų“ šurmuliu. Devintą valandą vakaro kardinolo miestas buvo ištuštėjęs. Iš karto po vakarienės Adamsbergas užkopė į savo kambarį ir, išsitiesęs ant rausvos lovatiesės, sunėręs po pakaušiu rankas, bandė surikiuoti mintis, išskirstyti jas po dviejų milimetrų skersmens plokšteles, kiekvieną savo akutėje. Klampusis smėlis, į kurį paniro teisėjas, kad išnyktų iš gyvųjų pasaulio. Pakibusi virš Adamsbergo tridantė grėsmė. Kvebeko pasirinkimas egzekucijos vieta.

Bet Danglaro prieštaravimai sunkiai svėrė kitą svarstyklių lėkštę. Jis vargiai įsivaizdavo šimtametį, tempiantį Elizabetės Vind kūną per laukus. Mergina nebuvo iš smulkiųjų, nors jos pavardė ir priminė lengvą vėjo gūsį*. Adamsbergas sumirksėjo. Taip apie savo draugę Lizą visados sakydavo Rafaelis: lengva ir veržli kaip vėjas. Juk ji nešiojo audringo pietvakarių vėjo vardą: Otan. Du vėjo vardai, Vind ir Otan. Pasirėmęs alkūne, jis kilstelėjo ir patylomis išvardijo kitas aukas: Espiras, Lefebiur, Vantu, Subizas, Lantretjenas, Mestras, Lesar, Mater, Braziljė, Fevras.

Išnirę Vantu ir Subizas stojo į eilę paskui Vind ir Otan**. Keturi vėjo įsikūnijimai. Adamsbergas įjungė šviesą, atsisėdo prie kambarinio stalelio ir sudarė aukų sąrašą, ieškodamas derinių, ryšių tarp dvylikos vardų. Bet, be tų keturių vėjo gūsių, neaptiko jokio kito ryšio.

* *Wind* – vėjas. (Angl.)

** *Ventou* iš *vent* – vėjas, *Bise* (tar. „Biz“) – žiemys. (Pranc.)

Vėjas. Oras. Viena iš keturių Stichijų greta Ugnies, Žemės ir Vandens. Gal teisėjas mėgina sukurti tarytum kokią kosmogoniją ir tapti keturių stichijų valdovu? Tapti Dievu, kaip Neptūnas su savo trišakiu ar Jupiteris su žaibu? Suraukęs antakius jis dar sykį perskaitė sąrašą. Tik Braziljė galėjo sietis su ugnimi, žarijomis*. O visa kita – nieko bendra su ugnimi, žeme arba vandeniu. Pavargęs jis atstūmė lapą. Nepagaunamas senolis, niršiai įsitvėręs nesuprantamos serijos. Jis vėl prisiminė savo vaikystės šimtametį, senąjį Juberą, vos teišgalintį pakrutėti. Jis gyveno pačiame kaimelio viršuje ir laidydavo gerklę vakarais pro langą, vos išgirdęs pokštelint rupūžę. Prieš penkiolika metų būtų nusileidęs ir gerai jiems įkrėtęs. Atmeskite penkiolika metelių.

Šįsyk Adamsbergas staigiai atsistojo, įsirėmęs rankomis į stalą. Išgirsti kitus, sakė Retankur. O daktaras Kurtenas buvo kategoriškas. Nenumoti ranka į jo nuomonę, nenumoti ranka į jo profesionalumą vien dėl to, kad gydytojo nuomonė nesutampa su jo paties pažiūromis. Atmeskite penkiolika metelių. Teisėjui buvo devyniasdešimt devyneri, nes jis gimė 1904 metais. Bet ką velniui reiškia civilinės būklės aktai?

Kurį laiką Adamsbergas suko ratu po kambarį, paskui čiupo striukę ir išėjo į tamsą. Žingsniuodamas tiesiomis miestelio gatvėmis, jis pasiekė parką ir prietemoje neaiškiai įžiūrėjo kardinolo statulą. Klastingas valstybės vadovas, kurio nebaugino jokios apgaulės.

* *Brazillier* iš *Brasier* – žarijos. (Pranc.)

Adamsbergas prisėdo greta statulos, pasidėjęs smakrą ant kelių. Atmeskite penkiolika metelių. Tarkime. Gimęs 1919, o ne 1904 metais. Atsistatydino ne šešiasdešimt penkerių, o penkiasdešimties. Šiandien jam aštuoniasdešimt ketveri, o ne devyniasdešimt devyneri. Tokio amžiaus senasis Juberas dar karstėsi po medžius, kai reikėdavo juos apgenėti. Taip, teisėjas visada atrodė jaunesnis pagal savo amžių, net su tais žilais plaukais. Prasidėjus karui jam buvo dvidešimt, o ne trisdešimt penkeri, reziumavo jis, suskaičiavęs ant pirštų. 1944 metais – dvidešimt penkeri, o ne keturiasdešimt. Kodėl 1944-aisiais? Adamsbergas pakėlė akis į bronzinį kardinolo veidą, lyg laukdamas iš jo atsakymo. Tau tai puikiai žinoma, jaunuoli, regis, bylojo jam žmogus raudonais drabužiais. Aišku, jam, jaunuoliui, tai žinoma.

1944 metai. Žmogžudystė trimis dūriais viena linija – tačiau ją jis turėjo išbraukti iš savo derliaus dėl gerokai per jauno kaltininko amžiaus – dvidešimt penkerių, o ne keturiasdešimties. Kad susikauptų, Adamsbergas atrėmė kaktą į kelius. Smulki dulksna gaubė jį garu apsukriojo kardinolo papėdėje. Jis kantriai laukė, kad senų laikų faktai išplauktų iš ūkų. Ar kad bevardė žuvis išnirtų iš istorinio Pinko ežero dumblo. Tai buvo moteris. Nužudyta trimis dūriais. Su ta tragedija dar susipynusi kažkokia skenduolio istorija. Kada? Prieš žmogžudystę? Po jos? Kur? Pelkėje? Druskyne? Tvenkinyje? Landuose? Ne, Solonėje. Viename Solonės tvenkinių nusiskandino vyriškis. Tėvas. O po laidotuvių buvo nužudyta jo žmona. Labai neaiškiai jis matė pasklidą nuotraukos kadrą

sename laikraštyje. Matyt, tėvas ir motina, virš jų antraštė. Ganėtinai sukrečiantis įvykis, kad sulauktų plataus atgarsio – tačiau karštligiškas sąjungininkų išsilaipinimo lūkestis nustūmė visus kitus faktus į antrą planą. Adamsbergas sugniaužė kumščius, stengdamasis prisiminti tą antraštę, įspraudęs galvą tarp kelių.

Tragiška motinžudystė Solonėje. Tokia buvo straipsnio antraštė. Ištikimas instinktui, Adamsbergas sėdėjo sustingęs.

Kiekvieną kartą, kai kokia minties nuotrupa grėsmingai taikydavosi iškilti, jis sustingdavo iš baimės ją išbaidyti, tarsi tykantis žvejys. Puldavo prie jos tik tada, kai ištraukdavo ant kranto – visą, nuo galvos iki uodegos. Grįžus iš laidotuvių vienturtis tos poros sūnus, dvidešimt penkerių metų jaunuolis, nužudė motiną ir pabėgo. Buvo ir liudytojas, tarnas ar tarnaitė, kurį jaunuolis sprukdamas stumtelėjo sau iš kelio. Ar vėliau jį sučiupo? O gal jis išgaravo sąjungininkų išsilaipinimo ir Išvadavimo sumaištyje? Adamsbergas to nežinojo, jis nebesidomėjo šia byla, kaltininkas buvo gerokai per jaunas, kad būtų Fiulžansas. Atmeskite penkiolika metelių. Taigi kaltininkas galėjo būti Fiulžansas. Motinžudystė. Šakėmis. Jį kaip žaibas pervėrė majoro Mordano žodžiai. Pirmapradė jo nuodėmė, pirmoji žmogžudystė. Iš tokių, kurios sukuria vaiduoklius, štai taip.

Adamsbergas atlošė veidą į lietų ir prikando lūpas. Jis užtvėrė kelią į visas užuolandas, privertė vaiduoklį persikūnyti. O ką tik dabar užčiuopė pirmapradį jo nusikaltimą. Tamsoje jis surinko Žozetės numerį,

mėšlungiškai gniauždamas telefoną ir vildamasis, kad lietus nesugadins apnuogintų aparato letenėlių.

Išgirdus jos balsą, jam toptelėjo, kad neabejotinai skambina vienam veiksmingiausių savo kolegų. Senai smulkutei pagalbininkei gudriu veideliu, klaidžiojančiai po uždraustus požemius su šlepetėmis ir auskarėliais ausyse. Kuriuos jų ji segi šįvakar? Tuos perlinius ar auksinius, dobilo formos?

– Žozete? Aš jus sutrukdžiau?

– Visai ne, krapštinėjuosi viename Šveicarijos seife.

– Žozete, karste buvo smėlis. Ir, man rodos, aš atkapsčiau pirmapradę žmogžudystę.

– Palaukite, komisare, paimsiu, kuo užsirašyti.

Adamsbergas išgirdo koridoriaus gale gaudų Klementinos balsą.

– Juk sakiau tau, jis nebe komisaras.

Žozetė draugei keliais žodžiais išdėstė smėlio istoriją.

– Pačiu laiku, – tarstelėjo Klementina.

– Klausau, aš pasiruošusi, – vėl atsiliepė Žozetė.

– 1944 metais sūnus nužudo motiną. Tai įvyko prieš išsilaipinant sąjungininkams, maždaug kovą ar balandį. Solonėje, grįžus iš tėvo laidotuvių.

– Trys dūriai viena linija?

– Taip. Jaunasis dvidešimt penkerių metų žudikas paspruko. Neprisimenu nei pavardės, nei vietos.

– Ir tai sena istorija. Tikriausiai nugrimzdusi gelžbetonyje. Užsiimsiu tuo, komisare.

– Juk sakiau tau, jis nebe komisaras, – pasigirdo tolimas balsas. – Toks jau pasaulis, Žozetėle.

– Skambinkite man bet kuriuo laiku, Žozete.

Adamsbergas paslėpė mobilųjį nuo lietaus ir lėtai patraukė atgal į viešbutį. Kiekvienas šioje istorijoje tarė savo žodį, tiesos žodį tam tikra prasme. Sankartjė, Mordanas, Danglaras, Retankur, Rafaelis, Klementina. Ir, žinoma, Vivaldis. Daktaras Kurtenas ir klebonas Greguaras. Žozetė. Ir net kardinolas. Ir galbūt net Trabelmanas su savo nelemta katedra.

Žozetė paskambino jam antrą valandą nakties.

– Štai, – pranešė kaip paprastai. – Teko įsiskverbti į Nacionalinį archyvą, paskui grįžti į policijos palėpes. Sakiau jums – tikras betonas.

– Apgailestauju, Žozete.

– Nieko čia blogo, atvirkščiai. Klemi paruošė man puodelį kavos su armanjaku ir šiltų bandelių. Popino mane kaip povandeninio laivo jūreivį, besirengiantį atakai. 1944 metų kovo 12 dieną Kolri kaime, Luarė, įvyko Žeraro Gijomono, mirusio šešiasdešimt vienų metų amžiaus, laidotuvės.

– Paskendo tvenkinyje?

– Tikrai taip. Nelaimingas atsitikimas ar savižudybė – niekas taip ir nesužinojo. Į jo skylėtą valtį vidury tvenkinio prasisunkė vanduo. Po laidotuvių, išsiskirsčius žmonėms, sūnus, Rolanas Gijomonas, nužudė savo tikrą motiną Mari Gijomon.

– Prisimenu, buvo liudytojas?

– Taip, virėja. Ji išgirdo klyksmą antrame aukšte. Nuskubėjo aukštyn, ir ant laiptų jaunuolis stumtelėjo ją į šalį. Jis bėgo iš motinos kambario. Šeimininkę virėja rado negyvą. Namuose daugiau nieko nebuvo. Niekada nekilo abejonių, kas žudikas.

– Jį suėmė? – susijaudinęs paklausė Adamsbergas.

– Niekad. Spėjama, kad jis susiradęs priebėgą tarp Pasipriešinimo partizanų ir ten galėjęs žūti.

– Radote jo nuotrauką? Spaudoje?

– Ne, nė vienos. Suprantate, vyko karas. Virėja vėliau mirė, patikrinau archyvuose. Komisare, ar žmogžudys gali būti mūsiškis teisėjas? Juk 1944-aisiais jam buvo keturiasdešimt.

– Atmeskite penkiolika metelių, Žozete.

XLIX

NEPAŽĮSTAMAJAM PRAEINANT atsargiai kilsčiojo langų užuolaidėlės. Adamsbergas neryžtingai sukinėjosi siauromis Kolri gatvelėmis. Žmogžudystė įvyko prieš penkiasdešimt devynerius metus, o jam reikėjo rasti čia gyvą atmintį. Mažasis miestelis dvelkė įmirkusiais lapais, vėjas sklaistė plėktelėjusį žalių Solonės tvenkinių kvapą. Nesulyginsi su didinga Rišeljė darna. Menkas miesteliūkštis su pakrikai susispraudusiais nameliais.

Kažkoks vaikas jam parodė mero namą aikštėje. Jis pateikė Deni Lamprua pažymėjimą – jis ieškąs buvusio Gijomonų būsto. Meras buvo per jaunas, kad pažinotų tą šeimą, tačiau čia nebuvo žmogaus, negirdėjusio apie Kolri tragediją.

Solonėje, kaip ir kitur, neįmanoma paskubom išpešti informacijos tiesiog nuo slenksčio. Įžūliai skubėti kaip Paryžiuje čia nebuvo mados. Penktą

valandą dienos, alkūnėmis pasirėmęs vaškytinės, Adamsbergas sėdėjo prieš baltosios taurelę. Čia nieko nejaudino, kad jis viduje nenusiima šiaurietiškos kepuraitės. Meras buvo užsivožęs kepę, jo žmona ryšėjo skarą.

– Paprastai, – paaiškino putliažandis meras, įsmeigęs į jį smalsų žvilgsnį, – iki septynių vakaro mes kamščio netraukiame. Bet, dievaži, komisaro iš Paryžiaus vizitas – kitas reikalas. Ar ne teisybė, Gislena? – pridūrė, atsisukęs į žmoną ir ieškodamas nuodėmių atleidimo.

Gislena, kuri skuto bulves ant stalo kertės, vangiai linktelėjo, pirštu prilaikydama didžiulius akinius pleistru suklijuotais rėmeliais. Kolri pinigais nekvepėjo. Adamsbergas dirstelėjo į ją smalsaudamas, ar ji, kaip Klementina, peilio galu išgremžia daržovių akutes. Taip, išgremžia. Reikia pašalinti nuodą.

– Gijomonų byla, – tarė meras, delno smūgiu suvarydamas kamštį į butelį. – Dievaži, apie ją buvo kalbėta. Kai apie ją išgirdau, man dar nebuvo nė penkerių.

– Vaikams nederėtų klausytis tokių dalykų, – pratarė Gislena.

– Namas po viso to liko tuščias. Niekas jo nenorėjo. Žmonės įsivaizdavo, kad jame vaidenasi. Kvailystės, taigi.

– Žinoma, – murmtelėjo Adamsbergas.

– Galų gale jį nugriovė. Šnekėta, kad tasai Rolanas Gijomonas nebuvęs sveiko proto. Išsiaiškinti, ar tai tiesa – kitas reikalas. Bet turi būti nevisprotis, kad taip pamautum savo motiną.

– Pamautum?

– Kai ką nors nusmeigia šakėmis, aš vadinu tai „pamauti“, kito žodžio nerasi. Ar ne teisybė, Gislena? Suvaryti šratų, kaukštelėti kaimynui kastuvu – nesakau, kad tam pritariu, tačiau, tarkime, tokių dalykų pasitaiko įsikarščiavus, kai kraujas užverda. Na, bet šakėmis – atsiprašau, komisare, tai jau žvėriškumas.

– Ir dar savo tikrą motiną, – tarstelėjo Gislena. – Ko jūs toje senoje istorijoje ieškote?

– Rolano Gijomono.

– O jūs ten atkaklūs, – pasakė meras. – Šiaip ar taip, po tiek laiko visa tai jau senatis.

– Žinoma. Bet tėtušis Gijomonas buvo tolimas vieno mano vyrų giminaitis. Ir jam tai neduoda ramybės. Tam tikru požiūriu – lyg ir asmeninis tyrimas.

– A, jei asmeninis, tai kitas reikalas, – tarė meras, kilstelėdamas gruoblėtas plaštakas, šiek tiek kaip Trabelmanas, pagarbiai besilenkiantis vaikystės prisiminimams. – Sutinku, turbūt nelabai malonu turėt tarp giminių tokį galvažudį. Bet Rolano jūs nerasite. Ėjo kalbos, kad jis žuvęs su partizanais. Tais laikais šiuose kraštuose spirginta kaip reikiant.

– Žinote, kuo užsiėmė tėvas?

– Dirbo su metalu. Šaunus žmogelis. Gražiai sau susituokė su tinkama mergina iš Fertė Sent Obeno. Ir viskas tam, kad užbaigtum kraujo klane, ar ne siaubas? Juk teisybė, Gislena?

– Ar Kolri yra likęs bent kas, pažinojęs tą šeimą? Kas galėtų man apie ją papasakoti?

– Tai būtų Andrė, – kiek pamąstęs, atsakė meras. – Jam greit aštuoniasdešimt ketveri meteliai. Pačioje jaunystėje jis darbavosi su tėtušiu Gijomonu.

Meras žvilgtelėjo į didelį sieninį laikrodį.

– Verčiau ten nueitumėt, kol jis dar nesėdo vakarieniauti.

Kai Adamsbergas pasibeldė pas Andrė Barliu, mero degtinė dar tvilkė jam skrandį. Senis storu velvetiniu švarku ir pilka kepe nedraugiškai dėbtelėjo į jo pažymėjimą. Paskui paėmė jį tarp išklaipytų pirštų ir susidomėjęs ištyrinėjo iš abiejų pusių. Trijų dienų šeriai, žvitrios juodos akutės.

– Tarkime, tai grynai asmeninis reikalas, pone Barliu.

Po poros minučių, įsitaisęs už stalo prieš baltosios taurelę, Adamsbergas vėl dėstė savo klausimus.

– Paprastai, kol nesuskamba vakaro maldai, aš kamščio netraukiu, – neatsakydamas į klausimus paaiškino senis. – Bet, dievaži, kai turi svečių...

– Sako, jūs – gyvoji vietos atmintis, pone Barliu.

Andrė jam pamerkė.

– Jei iškločiau viską, kas ten viduje, – pratarė, delnu plekšnodamas kepę ant galvos, – būtų ištisa knyga. Knyga apie žmogų, komisare. Na, ką pasakysite apie šitą baltakę? Vaisiai ne per daug justi? Jūs jau patikėkit, ji pravalo smegenis.

– Puiki, – pagyrė Adamsbergas.

– Varau pats, – išdidžiai paaiškino Andrė. – Niekam dar nepakenkė.

Koks šešiasdešimt laipsnių, įvertino Adamsbergas. Skystis smelkė jam dantis.

– Jis buvo kone per daug geras, tas tėtušis Gijomonas. Priėmė mane į mokinius, ir mudu buvome

pasiutusiai šauni komanda. Galite vadinti mane Andrė.

– Dirbote su metalu?

– Kur ten. Pasakoju jums apie tuos laikus, kai Žeraras buvo sodininkas. Su metalais jau seniai atsisveikinęs. Po tos nelaimės. Čakšt – du pirštai šlifavimo staklėse, – paaiškino Andrė, iškalbingai plekštelėdamas sau per ranką.

– Kaip tai?

– Kaip sakau. Neteko dviejų pirštų. Nykščio ir dar mažylio. Ant dešinės rankos teliko trys, štai taip, – porino Andrė, tiesdamas Adamsbergui tris pirštus. – Taigi su metalais nebepadirbsi, ir jis tapo sodininku. Ir kiek žinau, visai neprastu. Galiu pasakyt, mitriau už kitus darbavosi kastuvu.

Adamsbergas kaip pakerėtas žvelgė į raukšlėtą Andrė plaštaką. Trys ištiesti pirštai. Suluošinta tėvo ranka – kaip šakės, kaip tridantis. Trys pirštai, trys nagai.

– Kodėl sakote „per daug geras“, Andrė?

– Nes toks jis ir buvo. Minkštas kaip balta duona – visada padės, visada mestelės kokį juokelį. Ko nepasakyčiau apie jo žmoną ir visada turėjau apie tai savo nuomonę.

– Apie ką?

– Apie tai, kaip jis paskendo. Jinai jį pagraužė. Tad galų gale jis arba nekreipė dėmesio, kad per žiemą valtis ėmė leist vandenį, arba pats ją prakiurdė. Jei taip pažiūrėsim, tai per ją jis rado galą tame tvenkinyje.

– Nemėgote jos?

– Niekas jos nemėgo. Ji buvo kilusi iš Fertė Sent Obeno vaistininkų šeimos. Padorūs žmonės, taigi. Jai panižo ištekėti už Žeraro, nes Žeraras jaunystėje buvo labai gražus vyras. O paskui viskas pakrypo kitaip. Ji nešėsi didele ponia, žiūrėjo į jį iš aukšto. Gyventi Kolri su metalininku jai buvo per prasta. Ji kartojo ištekėjusi ne pagal savo rangą. Dar blogiau susiklostė po jo nelaimės. Jinai gėdijosi Žeraro ir nesivaržė to vis pabrėžti. Bloga moteris, ir tiek.

Andrė puikiai pažinojo Gijomonų šeimą. Dar vaikystėje bėgdavęs žaisti su mažuoju Rolanu, vienturčiu, kaip ir jis, to paties amžiaus – jis gyveno name priešais. Kiek praleidęs pas juos popiečių ir vakarų... Kiekvienąsyk po vakarienės ten kartodavosi tas pats – privaloma madžongo* partija. Taip buvę Fertė vaistininkų šeimoje, ir motina palaikė tradiciją. Ji nepraleisdavusi nė vienos progos pažeminti Žerarą. Nes dėmesio – madžonge draudžiama jaukti. Tai yra? – pasiteiravo Adamsbergas, kuriam šis žaidimas buvo nežinomas. Tai yra – maišyti atskiras grupes, kad greičiau laimėtum, štai taip, kaip negalima maišyti kryžių su būgnais. Taip nedaroma, taip nedera, jaukia tik juodnugariai. Jiedu su Rolanu nedrįsdavę nepaklusti, verčiau jau pralošti, negu jaukti. Bet tėtušiui Žerarui buvę nusišvilpt. Jis šluodavęsis kauliukus savo tripiršte ranka ir laidydavęs juokelius. O Mari Gijomon visą laiką kartodavusi: „Vargšeli Žerarai, tą

* *Mah Jong* – klasikinis loginis senovės Kinijos žaidimas, populiarus Vakaruose.

dieną, kai tu surinksi „Šlovingąją ranką", vištoms dantys išdygs." Žemino jį, kaip paprastai. „Šlovingoji ranka" reiškia sėkmingai sužaisti, taip, lyg susirinktum ketvertą tūzų. Kiek kartų jis girdėjo tą šėtonišką frazę, ir kokiu tonu ištartą, komisare! Bet Žeraras tik juokėsi ir nesuko galvos dėl „Šlovingosios rankos". Ji, beje, taip pat. Ji, toji Mari Gijomon, visada rengdavusis baltai, kad pastebėtų ant drabužių menkiausią dėmelę. Tarsi Kolri tai kam nors būtų rūpėję. Virtuvėse, jai už nugaros, ją vadindavę „baltuoju drakonu". Tikra tiesa, toji moteris jį, Žerarą, ir nugalavusi.

– O Rolanas? – paklausė Adamsbergas.

– Ji suko jam smegenis, kitaip nepasakysi. Troško, kad jis padarytų karjerą mieste, kad taptų kažkuo. „Tu, Rolanėli, nebūsi nevykėlis, kaip tavo tėvas." „Nebūsi netikša." Tad netrukus jis ėmė tartis esąs aukščiau už mus, kitus Kolri berniokus. Pūtėsi, vaidino dievai žino ką. Bet apskritai baltasis drakonas nenorėjo, kad jis su mumis prasidėtų. Mes jam ne kompanija, sakydavo jam. Dėl viso to Rolanas netapo malonus, kaip tėvas, kas ne, tai ne. Buvo tylenis, išdidėlis, ir vargas tam, kas mėgindavo jį užkabinti. Vaidingas ir piktas kaip žąsinas.

– Mušdavosi?

– Grasindavo. Pasakysiu jums, kai dar neturėjom penkiolikos, kartais smagindavomės – prisigaudome prie tvenkinio varlių, paskui sprogdinam jas su cigarete. Nesakau, kad tai labai gražu, bet Kolri buvo ne per daug pramogų.

– Varles ar rupūžes?

– Varles. Žaliąsias medvarles. Įspraudi joms į žabtus cigaretę, jos ima traukti ir pokšt! – sprogsta. Reikia pamatyt, kad patikėtum.

– Įsivaizduoju, – pasakė Adamsbergas.

– Taigi va, tas Rolanas kiek kartų ateidavęs su peiliu ir čakšt! – tiesiog nurėždavęs varlei galvą. Į visas puses trykšta kraujas. Ką gi, sutinku, rezultatas tas pats. Noriu pasakyti, varlei galas. Bet mums atrodė, kad yra skirtumas, kaip tai padarysi, ir jo būdas mums nepatiko. Paskui nušluostydavo kraują nuo ašmenų į žolę ir eidavo sau. Lyg norėdamas parodyti, kad visada gali padaryti „kiečiau“, geriau už mus.

Kol Andrė pylėsi sau sklidiną stiklinę, Adamsbergas stengėsi siurbčioti savo baltąją kaip įmanydamas lėčiau.

– Tik vienas „bet“, – pridūrė Andrė. – Kad ir koks klusnus, Rolanas dievino tėvą – tą tai galiu pasakyti. Negalėjo pakęsti, kaip drakonas su juo elgiasi. Nepratars nė žodžio, bet aš aiškiai mačiau, kaip vakarais, prie madžongo, gniaužia kumščius, kai ji žarstosi savo užgaulėmis.

– Jis buvo gražus?

– Kaip žvaigždė. Kolri nebuvo mergiotės, kuri dėl jo nedžiūtų. Mes, kiti, buvę nebuvę. Bet Rolanas į mergaites nė skersom nežiūrėjo, lyg nebūtų tuo atžvilgiu kaip visi. Paskui išvažiavo į miestą studijuoti kaip tikras ponas. Garbės gviešėsi.

– Studijuoti teisės.

– Taip. O paskui nutiko tai, kas nutiko. Nieko gero iš to ir negalėjo išeiti, tiek piktumo buvo tuose namuose. Per vargšo Žeraro laidotuves motina nenu-

varvino nė ašarėlės. Visada galvojau, kad grįžusi ji tikriausiai leptelėjo kokią bjaurystę.

– Pavyzdžiui?

– Ką nors jai būdingo. „Na, dabar nebeturime to drimbos ant sprando." Kokią nors šlykštynę, kokiomis ji paprastai švaistydavosi. Ir Rolanas tikriausiai užsiplieskė – juk taip sielvartavo per laidotuves. Aš jo neginu, bet man taip atrodo. Matyt, pametė galvą, stvėrė tėvo įrankį ir nusivijo ją į viršų. Taip viskas ir įvyko. Jis nudobė senąjį baltąjį drakoną.

– Šakėmis?

– Taip visi manė dėl žaizdų ir dėl to, kad tas padargas dingo. Savo šakes Žeraras be paliovos dailino – kaitindavo ugnyje, tiesindavo dantis, galąsdavo. Rūpinosi savo įrankiais. Kartą besidarbuojant šakės pataikė į akmenį, ir nulūžo vienas dantis. Manote, jis pakeitė įrankį? Ne, privirino dantį. Apie metalus puikiai išmanė. O dar raižydavo mediniame kote paveikslėlius. Mari siutino, kad jis užsiima tokiais niekais. Nesakau, kad tai buvo menas, bet vis dėlto labai gražu.

– Kas per piešinėliai?

– Kažkas panašaus, kaip mokykloje. Žvaigždutės, saulutės, gėlytės. Ne kažin kas, bet sakau – Žeraras buvo jautrus. Nusiteikęs gražinti. Tas pats dėl kaplio, kastuvo kotų. Jo įrankių su kitais nesupainiosi. Kai jis mirė, pasilikau atminimui jo kastuvą. Šaunesnio už jį nebuvo.

Senasis Andrė dingo iš kambario ir sugrįžo nešinas laiko nusvidintu kastuvu. Adamsbergas apžiūrėjo žvilgančią rankeną su šimtais piešinėlių, išpjaustinėtų

medyje, susipynusių, patamsėjusių. Nutrintas kotas bemaž panėšėjo į nedidelį totemo stiebą.

– Teisybė, gražu, – nuoširdžiai pagyrė Adamsbergas, švelniai braukdamas pirštais per kotą. – Suprantu, kodėl jis jums brangus, Andrė.

– Pagalvoju apie jį, širdį suspaudžia. Visada ras žodelį kitam. Visad pokštą. O jos – ne, niekas jos nesigailėjo. Vis sukau galvą, ar ne jos tai darbas. Ir ar Rolanas nebus susipratęs.

– Koks darbas?

– Prakiurdyti valtį, – burbtelėjo senasis sodininkas, gniauždamas rankose kastuvo kotą.

Meras pavėžėjo jį furgonėliu iki Orleano stoties. Sėdėdamas šaltoje laukiamojoje salėje, Adamsbergas lūkuriavo traukinio, žiaumodamas žiauberę duonos, kad permuštų baltakę, tvilkinančią jam vidurius taip, kaip Andrė žodžiai dar tvilkė galvą. Tėvo su suluošinta ranka pažeminimas, užgauli motinos garbėtroška. Taip, suspaustas kaip replėmis, būsimasis teisėjas troško panaikinti tėvo silpnybę, paverst jo luošumą galia. Žudydamas tridantėmis šakėmis kaip suluošinta ranka, virtusia visagaliu įrankiu. Iš motinos Fiulžansas paveldėjo aistrą valdyti, iš tėvo – nepakeliamą silpnojo pažeminimą. Kiekvienas mirtinas smūgis šakėmis šlovino Žerarą Gijomoną, kuris nugalėtas nugrimzdo į tvenkinio dumblą. Paskutinis jo pokštas.

Ir žudikas, žinoma, nepajėgė išsiskirti su išgražintu padargo kotu. Tai buvo tėvo ranka, ranka, kuri turi smogti. Ir vis dėlto kodėl jis be galo nekartojo motinos žmogžudystės? Kodėl negriovė motinos

paveikslo? Kodėl nežudė pagyvenusių moterų, valdingų, despotiškų? Kruviname teisėjo sąraše būta tiek vyrų, tiek moterų, paauglių, suaugusių, senių. O tarp moterų – ir jaunučių merginų, visiškos Mari Gijomon priešingybės. Gal jis taikėsi užvaldyti pasaulį, smogdamas aklai, kur papuola? Purtydamas galvą Adamsbergas nurijo juodos duonos kąsnį. To tūžmastingo naikinimo prasmė buvo kita. Jis ne tik naikino pažeminimą – jis stiprino teisėjo galią, kaip ir vardo pasirinkimas. Jis reiškė išaukštinimą, tvirtovės sienas prieš bet kokią silpnybę. Ir kaip koks nors pamautas ant šakių senolis galėjo įkvėpti Fiulžansui tokį pojūtį?

Ūmiai jis pajuto norą paskambinti Trabelmanui ir mesti jam iššūkį, pranešdamas, kad nutvėręs už ausies ištraukė visą teisėją ir dabar artėja prie jo galvos turinio. Galvos, kurią buvo pažadėjęs šiam atnešti, pamautą ant jo paties šakių, gelbėdamas iš šaltosios džiūsną Vetijė. Prisiminus, koks agresyvus buvo majoras, Adamsbergui niežėjo nagai įgrūsti jį į aukštą katedros langą. Tik trečdalį majoro – viršutinę liemens dalį. Akis į akį su pasakų slibinu, Lochneso pabaisa, Pinko ežero žuvimi, rupūžėmis, nėge ir kitais padarais, paverčiančiais gotikinio meno perlą tikru vivariumu.

Bet grūsk negrūdęs trečdalį majoro į gotikinį langą, tai neištrins jo žodžių. Jei viskas būtų taip paprasta, visi taip darytų sulig pirmu įžeidimu, ir visame krašte iki menkiausio kaimo koplytėlės langelio nebeliktų nė vieno laisvo lango. Ne, taip nieko nebus. Veikiausiai dėl to, kad Trabelmanas buvo arti tiesos. Tos

tiesos, kurią jis pradėjo atsargiai užčiuopti po galingo Retankur postūmio toje Šatlė kavinėje. Kai jus taip stumteli šviesiaplaukė leitenantė, tai perveria smegenis tarsi grąžtu. Bet dėl *ego* Trabelmanas suklydo. Tiesiog suklydo. Nes kartais būna „aš“ ir „aš“, mąstė jis, žingsniuodamas peronu. „Aš“ ir mano brolis. Ir gali būti – kodėl ne? – kad ta visa apimanti globa, skirta Rafaeliui, ir laikė jį atitolusioje nuo pasaulio orbitoje, bent gerokai atokiau nuo kitų, nesvarumo būklėje. Ir, žinoma, atokiau nuo moterų. Pasitraukti iš to kelio reikštų palikti Rafaelį, leisti jam nusigaluot savo irštvoje. Taip pasielgti neįmanoma – galbūt tai ir vertė jį išsižadėti meilės. Ir net ją sugriauti? Ir iki kiek?

Jis įdėmiai sužiuro į traukinį, įvažiuojantį į stotį. Neaiškus klausimas, kuris veda jį tiesiai prie nešulinio tako siaubo. Kuriame nėra įrodymų, jog ten būta Tridančio.

Sukdamas į gatvelę, kurioje gyveno Klementina, jis spragtelėjo pirštais. Nepamiršti papasakoti Danglarui apie Kolri tvenkinio medvarles. Jis tikrai bus patenkintas sužinojęs, kad tas pats galioja ir varlėms. Pokšt – sprogimas. Tik šiek tiek kitoks garsas.

L

BET DABAR NE METAS užsiimti varlėmis. Vos Adamsbergas grįžo namo, paskambino Retankur ir pranešė

apie jauno skyriaus valytojo Mikaelio Sartona žūtį. Jis valydavęs skyriaus patalpas nuo penktos iki devintos valandos vakaro. Dvi dienas nepasirodė, jie nuvyko pas jį į namus. Nužudytas dviem kulkom į krūtinę iš pistoleto su duslintuvu naktį iš pirmadienio į antradienį.

– Nusikaltimas apiplėšimo tikslais, leitenante? Man atrodė, Mikaelis verčiasi narkotikų prekyba.

– Gali būti, bet turtingas nebuvo. Išskyrus apvalią sumelę, pervestą į jo sąskaitą spalio tryliktąją, keturios dienos po tos informacijos „Elzaso naujienose“. Ir naujutėlaitį skreitinį kompiuterį jo bute. Primenu, kad Mikaelis netikėtai pasiėmė dviejų savaičių atostogas, kurios sutapo su Kvebeko stažuotės datomis.

– Šnipelis, Retankur? Nutarėme, kad šnipo nebėra.

– Vėl grįžtame prie to paties. Su Mikaeliu galėjo būti susisiekta iškart po Šiltigeimo nusikaltimo, kad jis teiktų informaciją ir sektų mus į Kvebeką. Ir įsmuktų į jūsų butą.

– Ir padarytų žmogžudystę take?

– Kodėl ne?

– Nemanau, Retankur. Jeigu tarsime, kad aš buvau ne vienas, teisėjas nebūtų patikėjęs tokio subtilaus keršto kažkokio pameistrio rankai. Kaip ir šakių – kad ir kokių.

– Danglaras taip pat tuo netiki.

– O pistoletas – nepanašu į teisėją.

– Aš tik išdėsčiau jums savo nuomonę. Pistoletas – visai tinkamas prašalaičiams, šalutinėms žmogžudystėms. Mikaelis nenusipelnė šakių. Manau, jaunuolis

nebus kaip reikiant įvertinęs savo užsakovo, per daug reikalavęs ar mėginęs griebtis šantažo. O gal teisėjas tiesiog jo atsikratęs.

– Jeigu tai jis.

– Buvo ištirtas jo kompas. Kietasis diskas tuščias ar, greičiau, ištrintas. Rytoj jį pasiims vaikinai iš laboratorijos ir pasikuis viduje.

– Kaip jo šuo? – pasiteiravo Adamsbergas, pats stebėdamasis, kad nerimauja dėl didžiojo Mikaelio bičiulio likimo.

– Nudobtas.

– Retankur, jei jau norite perduoti man liemenę, atsiųskite kartu ir tą skreitinuką. Turiu čia po ranka aukščiausios klasės programišių.

– Ir kaip, jūsų nuomone, man jį atsiųsti? Jūs nebe komisaras.

– Prisimenu, – pasakė Adamsbergas, taip ir girdėdamas Klementinos bambėjimą. – Paprašykite Danglaro, įtikinkite jį, jūs tai sugebate. Po ekshumacijos Brezijonas linksta į mano pusę, ir Danglarui tai žinoma.

– Padarysiu, ką galėdama. Bet dabar mūsų viršininkas jis.

LI

ŽOZETĖ GODŽIAI NUSITVĖRĖ Mikaelio Sartona kompiuterio. Adamsbergui pasirodė, kad nebūtų galėjęs padaryti jai didesnio malonumo, kaip įteikdamas

tą įtartiną aparatą, programišių svajonę. Kompiuteris buvo pristatytas į Klinjankūrą vakarop, ir Adamsbergas įtarė, kad prieš tai Danglaras bus davęs ištyrinėti jį savo specialistams. Logiška, normalu: dabar jis – skyriaus viršininkas. Įteikęs kompiuterį pasiuntinys perdavė jam Retankur laiškelį, patvirtinantį, kad kietasis diskas tuštutėlis, iššveistas kaip prausyklė. Tai tik dar labiau pakurstė Žozetės įkarštį.

Ji ilgai ir įnirtingai plušėjo, vieną po kito naikindama apsauginius blokus, saugančius išskalautą mašinos atmintį, ir patvirtino, kad „kompas" ką tik buvęs išnaršytas.

– Jūsų vyrai nematė reikalo panaikinti savo pėdsakų. Nieko nuostabaus – juk nedarė nieko neteisėto.

Paskutinis skląstis atšoko tik panaudojus atbulai apverstą Mikaelio šuns vardą: *ograk*. Jaunuolis neretais vakarais į darbą atsivesdavo šunį, stambų gyvulį, apsiseilėjusį ir nekenksmingą kaip sraigė – iš čia ir jo vardas, Kargo*, – kuris jautė aistrą draskyti į skutus visus popiergalius, pasipainiojusius jam po kojomis. Kargo sugebėdavo paversti raportą beformės masės gumuliuku. Tad jo vardas nuostabiai tiko slaptažodžiu paslaptingiems kompiuterių virsmams.

Bet įveikusi visus blokus Žozetė susidūrė su žadėtąja tuštuma.

– Išsiūravo metaliniu šepečiu, – pasakė ji Adamsbergui.

O kaipgi. Jei jame nieko neaptiko diplomuoti laboratorijos specialistai, nebuvo pagrindo manyti, kad

* *Escargot* – sraigė. (Pranc., tar. eskargo.)

juos aplenks Žozetė. Raukšlėtos programišės rankos atkakliai grįžo prie klaviatūros.

– Aš dar ieškau, – užsispyrusi pakartojo ji.

– Neverta, Žozete. Vaikinai iš laboratorijos išnarstė jį po kaulelį.

Buvo portveino valanda, ir Klementina pakvietė Adamsbergą vakariniam gėrimui – taip paauglys raginamas sėstis prie pamokų. Dabar Klementina į saldų vyną suversdavo išplaktą kiaušinio trynį. Portveino kokteilis – gėrimas maistingesnis.

– Ji nenuleidžia rankų, – paaiškino Klementinai Adamsbergas, imdamas stiklinę, pilną tiršto mišinio, prie kurio jau spėjo priprasti.

– Pažiūrėjęs į ją pagalvotum – pirštu nuspriegiama, – atsiliepė Klementina, susidauždama su Adamsbergu.

– O niekaip.

– Ne, – Klementina sulaikė Adamsbergą, keliantį stiklinę prie lūpų. – Kai susidauži, reikia žiūrėti į akis. Jau sakiau. O paskui išgerti vienu mauku, nepastačius stiklinės. Kitaip nieko nebus.

– Ko nebus?

Klementina palingavo galva, tarsi Adamsbergo klausimas būtų gryna kvailystė.

– Pradedame iš naujo, – tarė. – Žiūrėkite man į akis. Apie ką aš kalbėjau?

– Apie Žozetę, apie sprigtą.

– Taip. Nereikia apsigauti. Žozetėlės viduje – kompasas, niekad nenukrypstantis nuo šiaurės. Ji jau nušvilpė iš piniguočių tūkstančių tūkstančius. Ir ne rytoj liausis.

Adamsbergas nunešė maistingojo mišinio stiklinę į kabinetą.

– Susidaužiant reikia žiūrėti vienas kitam į akis, – paaiškino Žozetei. – Kitaip nieko nebus.

Žozetė šypsodamasi susidaužė kaip dera.

– Man pavyko išžvejoti vienos eilutės fragmentus, – pranešė tęvu balseliu. – Tai kažkokios ištrinto pranešimo nuotrupos. Kurių jūsų vyrai neperskaitė, – pridūrė su pasididžiavimo gaidele. – Yra užkaborių, kuriuos ir geriausi pėdsekiai pamiršta perbraukti tankiomis šukomis.

– Plyšys tarp sienos ir praustuvo kojos.

– Pavyzdžiui. Visada nepaprastai mėgau tvarkytis iš pagrindų, ir tai erzindavo mano laivų savininką. Eikšekit pažiūrėti.

Adamsbergas priėjo prie ekrano ir perskaitė glaudžią eilę raidžių, likusių po išnaikinimo: *dam rai ea aou emi ort oi eu il.*

Žozetė, atrodo, nesitvėrė džiaugsmu dėl savo radinio.

– Tai viskas, kas išliko? – nusivylęs paklausė Adamsbergas.

– Daugiau nieko, bet vis šis tas, – vis taip pat linksmai atsiliepė Žozetė. – Juk ta balsių grupė – *aou* – labai reta prancūzų kalboje: *août, saoûl, yaourt* ir *caoutchouc**.

– Ir *raout*.

– *Raout*?

– Didelė aukštuomenės šventė, Žozete.

* Rugpjūtis, girtas, jogurtas, kaučiukas. (Pranc.)

– Ak, taip. Tais laikais, kai dar plačiai gyvenau, tai buvo vadinama kokteiliu. Taigi turime penkis žodžius su šiomis balsėmis – ir tik tris, jei atmesime tuos, kuriuose yra *û*.

– Kažin, ar Mikaelis taip gerai išmanė rašybą.

– Tuomet pasiliekame *août* ir *saoûl*. Galbūt čia tikrinis vardas. Dar tas *dam*, tikrai įdomus.

– Klasikinis kodas, nurodantis Amsterdamą kaip narkotikų prekybos centrą. Mikaelis vertėsi narkotikų prekyba, beveik neabejoju.

– Tiktų. Su tuo *ea* – *deal**. Ar *caoutchouc* galėtų reikšti heroiną?

– Kaip kodinis žodis? Niekada tokio nesu girdėjęs, bet galbūt. Kanapių sakai, „kaučiukas", kodėl ne?

– Ir tai panėšėtų į narkotikų prekeivio korespondenciją. Į jos liekanas.

Žozetė ant popieriaus užrašė pasklidas raides; kurį laiką jie darbavosi tylėdami.

– Nežinau, ką daryti su *oi eu il*, – baigdama pareiškė Žozetė.

– *Poids neuf kilos***? – pasiūlė Adamsbergas.

– Tada gautume kažką tokio: *Amsterdam – livraison – deal – caoutchouc – acheminemé – transport – poids neuf kilos****.

– Ir nieko bendra su Tridančiu, – tyliai ištarė Adamsbergas. – Matyt, Mikaelis įsivėlė į per didelio

* *Dęal* – sandėris. (Angl.) *Dealer* – narkotikų platintojas. (Angl.)

** Svoris devyni kilogramai. (Pranc.)

*** Amsterdamas – tiekimas – prekyba narkotikais, sandėris – „kaučiukas" – atgabenami – transportas – svoris devyni kilogramai. (Pranc.)

masto prekybą. Byla Narkotikų skyriui, bet ne mums, Žozete.

Žozetė delikačiai ištuštino stiklinę; iš apmaudo jos veidelis dar labiau susiraukšlėjo.

Retankur suklydo dėl šnipo, mąstė Adamsbergas, žarstydamas žarijas. Kaip jie ten, Kvebeke, sako „žarstyti žarijas“? Ak, taip. Spaistyti, spaistyti ugnį. Abi moterys sumigo, o jo niekaip neėmė miegas. Jis spaistė. Jis niekad neras to šnipo, kurio tikriausiai niekad ir nebuvo. Superintendantą Lalibertė tikrai informavo pastato sargas, ir tik jis vienas. Ir išnaršytas jo butas ne kažin ką įrodo. Raktas, perkeltas per keletą centimetrų – ir tai dar neaišku! – ir dėžė, kurią Danglaras tariasi įstatęs giliau. Kitaip tariant, beveik nieko. Ir jis niekada neturėjo jokio neįtikimo palydovo nešuliniame take. Net ir atkūręs visus Fiulžanso nusikaltimus, jis kol gyvas liks vienas tame makabriškame take. Adamsbergas jautė, kaip vienas po kito trūkinėja siūlai, atskirdami jį nuo pasaulio it grėsmingą lokį, ant lyties atplaišos tolstantį nuo žemyno. Užsikasusį užuolandoje po Klementinos portveino kokteiliais ir pilkomis Žozetės šlepetėmis.

Jis apsivilko striukę, užsismaukė šiaurietišką kepuraitę ir tyliai išsmuko į naktį. Apšepusios Klinjankūro gatvelės buvo tuščios ir tamsios, apšvietimas blausus. Jis apžergė seną Žozetės mopedą, nudažytą dviem mėlynais atspalviais, ir po dvidešimt penkių minučių jau stabdė jį po Kamilės langais. Kitos priebėgos instinktas, troškimas įkvėpt, bent pažvelgus į tą namą,

truputį to išganingo dvelksmo, kuris sklinda nuo Kamilės ar nuo jųdviejų su Kamile ryšio. Skersvėjui reikia dviejų langų, būtų pareiškusi Klementina. Pakėlęs akis į aštunto aukšto langus, jis nustėro. Langai švietė. Taigi ji sugrįžo iš Monrealio. Nebent būtų kam nors išnuomojusi butą. Ar nebent ten, žinoma, savininkiškai bruzdėtų šviežiai iškeptas tėvas. Su dviem labradorais – vienas seilėjasi po prausykle, kitas – po sintezatoriumi. Adamsbergas stebeilijosi į akiplėšiškai tvieskiančius langus, tykodamas to tėvo šešėlio. Užgrobtas būstas pervėrė jį it grąžtas, atskleisdamas žvilgsniui nuogą tipą, švytruojantį stangriu pasturgaliu ir plokščiu pilvu – tas vaizdelis jį verte pervėrė.

Iš mažos kavinukės, įsikūrusios pastato apačioje, sklido aštrių kvapų šuorai ir girto klegesio gaudesys. Visai kaip „Šliuze". Puiku, pagalvojo Adamsbergas, nervingai tvirtindamas mopedą prie stulpo. Gera taurė konjako, kad sumaltų į drūzgus tą nuogalių, kuris nesivaržydamas leidžia savo labradorams seilėti studijos grindis. Prieš tą šunininką jis griebsis tos pačios veiksmingos technikos, kaip šviesaus atminimo Kargo: pavers jį gličiu sugeriamojo popieriaus gniutulu.

Antras sąmoningas nukaušimas brandžiame amžiuje, pagalvojo Adamsbergas, stumtelėdamas aprasojusias duris. Galbūt šį vakarą jis nebandys maišyti. O gal ir bandys. Po penkių savaičių jis kaip prikaltas sėdės Brezijono krėsle, praradęs atmintį, amatą, brolį, savo Šiaurės dukrą ir laisvę. Tad ne metas sukti galvą, maišyti ar ne. Prakeikti labradorai, toptelėjo

jam sulig pirma konjako taure, jis sugrūs juos tiesiai į centrinį katedros bokštą, kad užpakalinės letenos liktų kepėstuoti ore. Kai visos gotikinio perlo angos bus užkimštos tais žvėrimis, kas ištiks meno paminklą? Ar galiausiai jis uždus dėl oro stokos? Pamėlęs ir trūkčiodamas agonijoje? O galbūt paf paf paf ir pokšt? Ar paskui, svarstė jis sulig antra taure, katedra sugurs? Ir ką jie darys su griuvėsių krūva, jau nekalbant apie tuos tarp nuolaužų knibždančius padarus? Velniška problema Strasbūrui.

O jei jis gyvūnijos pertekliumi užkamšytų KKŽ langus? Užkirsdamas kelią deguoniui, prisodrindamas orą žvėrių smarso garų? Lalibertė kristų negyvas savo kabinete. Tik reikėtų išgelbėti nuo uždusimo Sankartjė Geravalį ir Žinetę su jos tepalu. Bet ar jis išteks gyvulių? Svarbus klausimas – ta operacija reikalauja stambių gyvūnų, ne kokių sraigių ar peteliškių. Jam reikia geros medžiagos, jei įmanoma – rūkstančios, kaip slibinai. Bet slibinai patvoriais nesimėto, o tūno užsikasę neprieinamose olose kaip paskutiniai bailiai.

Aišku, mėtosi – madžonge jų visa krūva, pagalvojo jis, dunkstelėdamas kumščiu į baro stalviršį. Apie tą kinų žaidimą jis žino tik tiek, kad jame esama krūvos drakonų, dargi visokiausių spalvų. Tereikia susižerti juos trimis pirštais, kaip darė tėtušis Gijomonas, ir sukaišioti visus reikiamus roplius į duris, langus, neapeinant ir plyšių. Raudoni – Strasbūrui, žali – KKŽ.

Ketvirtos taurės Adamsbergas nepajėgė ištuštinti ir išsvirduliavo prie mopedo. Neįstengdamas atrakinti jo spynelės, stumtelėjo namo duris ir kabindamasis

už turėklų užsiropštė į aštuntą aukštą. Tarstelėti žodelį šviežiai iškeptam tėvui, duoti jam parako, kad šis nėšintųsi sau. Ir prigriebt du jo šunpalaikius, prie kurių pridės ir teisėjo dobermanus, kuriais puikiausiai užkamšys žiojėjančius katedros plyšius. Tik ne Kargo, ne, tas simpatiškas seilius jo pusėje, kaip ir jo mobilusis skarabėjas. Puikus planas, pagalvojo jis, ramstydamasis į Kamilės duris. Minčių šuoras sustabdė pirštą, jau bespaudžiantį skambutį. Atminties pavojaus signalas. Atsargiai! Jis buvo mirtinai girtas, kai nudobė Noelą. Atsargiai, neik į vidų! Tu nebežinai, kas tu, nebežinai, ko esi vertas. Taip, bet tie labradorai, velniai rautų, jam jų reikia.

Kamilė atidarė duris ir suakmenėjo, išvydusi jį laiptų aikštelėje.

– Tu viena? – netvirtu balsu paklausė Adamsbergas.

Kamilė linktelėjo.

– Be šunų?

Jam sunkiai sekėsi tarti žodžius. Neik į vidų, kuždėjo jam šniokščianti Utauė. Neik į vidų.

– Kokių šunų? – paklausė Kamilė. – Betgi tu girtas, Žanai Batistai. Skambini pas mane vidury nakties ir kalbi apie šunis?

– Aš kalbu apie madžongą. Leisk man įeiti.

Nesumodama, kaip pasielgti, Kamilė pasitraukė į šalį. Adamsbergas netvirtai prisėdo prie virtuvės baro su vakarienės likučiais. Pavartė rankose stiklinę, grafiną, šakutę, čiuopdamas jos dantų smaigus. Sutrikusi Kamilė pasitraukė į kambario vidurį ir turkiškai sukryžiavusi kojas įsitaisė ant kėdutės prie pianino.

– Žinau, tavo močiutė turėjo madžongą, – toliau dėstė Adamsbergas, klupdamas ties kiekvienu žodžiu. – Turbūt nenorėdavo, kad kas nors jauktų, a? Tik pabandyk jaukt, aš tave pasmeigsiu!

Vienas juokas tosios močiutės.

LII

ŽOZETĖ BLOGAI MIEGOJO; pirmą valandą nakties ją prižadino slogučio apogėjus: iš jos spausdintuvo lindo raudoni popieriaus lapai ir sklandė po kambarį, nuklodami grindis. Neįskaitomi – tekstą gožė užplūdusi spalva.

Ji tyliai atsikėlė ir įsitaisė virtuvėje, pasiėmusi lėkštę paplotėlių su klevų sirupu. Prisistatė ir Klementina, apsisiautusi storu chalatu, lyg koks naktinis budėtojas, apeinantis jam patikėtas valdas.

– Nenorėjau tavęs prižadinti, – atsiprašė Žozetė.

– Kažkas kirba tavo galvoje, – pareiškė Klementina.

– Negaliu užmigti. Nieko baisaus, Klemi.

– Tave kamuoja tavo mechanizmas?

– Atrodo, taip. Sapnavau, kad iš jo lenda vien neįskaitomi lapai.

– Tau pavyks, Žozete. Aš tavimi pasikliauju.

„Kas pavyks?“ – pagalvojo Žozetė.

– Man atrodo, aš sapnavau kraują, Klemi. Visi lapai buvo raudoni.

– Tavo mechanizmas plūdo rašalu?

– Ne. Tik tie lapai.

– Na, tuomet tai ne kraujas.

– Jis išėjo? – paklausė Žozetė, pastebėjusi, kad sofa tuščia.

– Atrodo. Kažkas, matyt, nedavė jam ramybės, nieko nepadarysi. Jis taip pat graužiasi. Gerai užvalgyk, paskui atsigerk, tada užmigsi, – patarė ji, šildydama sau pieną.

Uždariusi paplotėlių dėžutę, Žozetė svarstė, kas gi jai turėtų pavykti. Ant pižamos apsivilko liemenę ir susimąsčiusi įsitaisė prieš išjungtą kompiuterį. Mikaelio kompiuteriukas stovėjo šalia – beprasmiškas, provokuojantis laužas. Pasiekti tikrą rezultatą, galvojo Žozetė, tą, kuris išslydo jai pro pirštus jos košmare. Neįskaitomi lapai bylojo, kad šifruodama Mikaelio laišką ji padarė klaidą. Šiurkščią klaidą, perbrauktą raudonai.

Žinoma, konstatavo ji, vėl imdamasi išlikusios frazės. Absurdiška įsivaizduoti tiek smulkmenų, tiekiant narkotikus. Suminėti sandėrį, medžiagą, svorį ir miestą. Jei jau taip, kodėl nepateikus savo vardo ir adreso? Nepaprastas Mikaelio plepumas nesiderina su narkotikų prekeivio korespondencija. Ji viską, o viską supainiojo, ir jos rašinys buvo išmargintas raudonai.

Žozetė kantriai ėmėsi raidžių virtinės: *dam rai ea aou emi ort oi eu il*. Išmėgino įvairius žodžius, įvairias kombinacijas – nesėkmingai. Ta sklendė ją erzino. Atėjusi su puodeliu Klementina palinko virš jos peties.

– Tai tave ir graužia? – paklausė.

– Aš suklydau ir stengiuosi suprasti.

– Et, Žozetėle, nori, aš tau pasakysiu?

– Prašom.

– Visa tai – tikra kinų kalba. O kinų kalbą supranta tik kinai, ji jiems gimtoji. Pašildyti tau pieno?

– Ne, ačiū, Klemi. Man reikia susikaupti.

Klementina tyliai uždarė kabineto duris. Nereikia trukdyti Žozetei, kai ji laužo galvą.

Žozetė vėl ėmėsi vienintelės raidžių grupės, galinčios kažkur nuvesti – tos *aou*, reto balsių junginio. *Yaourt, raout, caoutchouc*. Klementina buvo teisi – tikra kinų kalba.

Žozetė guviai nukreipė pieštuką į popieriaus lapą. Žinoma, kinų kalba. Tas žodis ne prancūziškas – nelyg kiniškas, svetimos kalbos žodis. Savaime suprantamas tam, kas vartoja tą kalbą. Upė, indėnų upė. *Outaouais**, skubiai užrašė ji po balsių deriniu. Šį sykį pajuto savyje tą palaimingą spragtelėjimą – spragtelėjimą programišiaus, užčiuopusio teisingą raktą tinkamam užraktui. O *dam* – Adamsbergas, ne Amsterdamas. Keista, pagalvojo Žozetė, kaip iš arti susijaukia tai, kas akivaizdu. Bet ji suvokė tai sapne su raudonais lapais. Ne kraujas, užtikrino Klementina. Žinoma. Ne kraujas – raudoni Kanados klevų lapai, rudenį krintantys ant kelio. Kramtydama lūpas, Žozetė vieną po kito užrašinėjo žodžius, kurie pagaliau pasruvo pro tą properšą, laisvai slysdami

* Utauė. (Pranc.)

vienas šalia kito: *Emi – chemin, eu – jeune fille*, o ne *neuf kilos**.

Po dešimties minučių ji stebėjo savo kūrinį – atlėgusi, dabar jau nebeabejodama, kad užmigti pavyks: *Adamsberg – travaille – Gatineau – Outaouais – chemin – portage – croise – jeune fille***. Ji pasidėjo lapą ant kelių.

Taigi Adamsbergas iš tikrųjų tempėsi paskui save įskundėją – Mikaelį Sartona. Dėl žmogžudystės tai nieko neįrodo, tačiau bent jau aišku, kad tas jaunuolis jį sekė ir žinojo apie jo pasimatymus nešuliniame take. Ir perduodavo informaciją. Žozetė pakišo lapą po klaviatūra ir smuko po antklode. Tai bent jau buvo ne programišiaus, o tiesiog šifravimo klaida.

LIII

– TAVO MADŽONGAS, – kartojo Adamsbergas.

Padvejojusi Kamilė sugrįžo pas jį į virtuvę. Girtumas iškreipė malonų Adamsbergo balsą – jis skambėjo šaižiau ir netvirtai. Stiklinėje vandens ji ištirpino dvi tabletes ir padavė jam.

– Išgerk, – tarė.

– Supranti, man reikia drakonų. Didelių drakonų, – prieš išgerdamas paaiškino Adamsbergas.

* *Chemin* – kelias. (Pranc.) *Jeune fille* – mergina. (Pranc.) *Neuf kilos* – devyni kilogramai. (Pranc.)

** Adamsbergas – dirba – Gatino – Utauė – takas – nešulinis – susitinka – merginą. (Pranc.)

– Kalbėk tyliau. Kam tau tie drakonai?

– Reikia užkamšyti langus.

– Gerai, – sutiko Kamilė. – Užkamšysi.

– Ir to tipo labradadorais.

– Ir jais. Kalbėk tyliau.

– Kodėl?

Kamilė neatsakė, tačiau Adamsbergas pasekė jos skubrų žvilgsnį. Kambario gale gan miglotai įžiūrėjo mažutę lovelę.

– Na, žinoma! – pareiškė jis, iškeldamas pirštą. – Kūdikis. Neprižadinti kūdikėlio. Nei tėvo su šunimis.

– Tai tu žinai? – blankiu balsu pratarė Kamilė.

– Aš – faras, aš viską žinau. Monrealis, kūdikis, šviežiai iškeptas tėvas su šunimis.

– Gerai. Kaip tu čia atsiradai? Atėjai pėsčiom?

– Mopedu.

Velniava, pagalvojo Kamilė. Kaip jį tokios būklės leisi važiuoti? Ji išėmė seną savo močiutės madžongą.

– Pažaisk, – tarė, dėdama dėželę ant baro, – pasismagink su kauliukais. O aš paskaitysiu.

– Nepalik manęs. Aš žuvęs ir nužudžiau vieną merginą. Paaiškink man šitą madžongą, man reikia rasti drakonus.

Kamilė skubiai nužvelgė Adamsbergą. Nukreipti Žano Batisto dėmesį į tuos kauliukus dabar jai atrodė vienintelis tinkamas sprendimas. Kol pradės veikti tabletės ir jis galės leistis atgal. Ir išvirti jam stiprios kavos, kad nedunkstelėtų galva į stalą.

– Kur drakonai?

– Žaidimą sudaro trys grupės, – taikiu tonu paaiškino Kamilė, atsargiai, kaip bet kuri moteris, prie kurios gatvėje gretinasi koks nors pusprotis. Švelniai kalbėti ir pirmai progai pasitaikius sprukti. Užliūliuoti jį močiutės kauliukais. Ji padavė jam kavos puodelį.

– Čia Monetų grupė, čia – Simbolių, o čia – Bambukų, nuo pirmo iki devinto numerio. Supranti?

– Ir kam jų reikia?

– Žaisti. O štai čia šlovingosios figūros: Rytys, Vakaris, Šiaurys, Pietys ir tavo drakonai.

– A, – patenkintas tarstelėjo Adamsbergas.

– Keturi žali, – aiškino Kamilė, grupuodama juos jam prieš nosį, – keturi raudoni ir keturi skaistūs. Iš viso dvylika, pakaks?

– O šitas? – pasiteiravo Adamsbergas, netvirtu pirštu bakstelėdamas į raštais išmargintą kauliuką.

– Čia Gėlė, jų aštuonios. Šlovingosios figūros, bet neskaičiuojamos, nebent kaip taurus gestas.

– Ir ką su visa ta jaukalyne daryti?

– Žaisti, – kantriai pakartojo Kamilė. – Rinkdamas kauliukus tu turi sukaupti trijų vienodos vertės ar trijų viena po kitos einančių figūrų kombinaciją. Kombinacijos turi didesnę vertę. Tau vis dar įdomu?

Adamsbergas vangiai linktelėjo ir vienu mauku susivertė kavą.

– Kauliukus renki tol, kol surenki visą kombinaciją – „ranką“. Jei gali, nejaukdamas.

– Tik pabandyk jaukt, bemat tave pasmeigsiu. Taip sakė toji mano močiutė. „Pasakiau bošui – tik prieik, bemat tave pasmeigsiu!“

– Gerai. Dabar moki žaisti. Jei tau taip įdomu, paskolinsiu taisykles.

Kamilė nuėjusi įsitaisė kambario gale su knyga. Palaukti, kol visa tai praeis. Adamsbergas dėliojo kauliukus į nedideles rietuves, jos tolydžio pažirdavo, ir jis niurnėdamas pradėdavo iš naujo, kartkartėmis šluostydamasis akis, lyg tos griuvenų krūvelės iš tiesų jį skaudintų. Alkoholis kurstė jo emocijas ir paistalus, Kamilė į juos atsakydavo lengvu galvos linkčiojimu. Maždaug po valandos ji užvertė knygą.

– Jei dabar geriau jautiesi, jau eik, – pasakė.

– Pirma noriu pamatyti tą tipą su šunimis, – pareiškė Adamsbergas, skubiai atsistodamas.

– Gerai. Ir ką ketini daryti?

– Iškrapštyti jį iš užuolandos. Tą vyrutį, kuris slapstosi ir nedrįsta pažvelgti man į akis.

– Gali būti.

Šlitiniuodamas Adamsbergas apėjo visą butuką, paskui pasuko antresolės link.

– Viršuje jo nėra, – pasakė Kamilė, rinkdama kauliukus. – Patikėk mano žodžiu.

– Kur jis slapstosi?

Kamilė bejėgiškai skėstelėjo rankomis.

– Ne čia, – atsakė.

– Ne čia?

– Tikrai taip. Ne čia.

– Jis išėjo?

– Iškeliavo.

– Jis tave paliko? – riktelėjo Adamsbergas.

– Taip. Nerėkauk ir liaukis jo ieškojęs.

Adamsbergas prisėdo ant krėslo ranktūrio, ganėtinai išblaivėjęs nuo vaistų ir iš nuostabos.

– Velniai rautų, jis tave paliko? Su kūdikiu?

– Pasitaiko.

Kamilė baigė dėlioti madžongo kauliukus į dėželę.

– Po velnių, – dusliai pratarė Adamsbergas. – Tau iš tikrųjų nesiseka.

Kamilė gūžtelėjo pečiais.

– Nereikėjo man tavęs palikti, – pareiškė Adamsbergas, purtydamas galvą. – Būčiau tave saugojęs, gynęs, – kalbėjo, išskėsdamas rankas ir staiga prisimindamas berniklių bosą.

– Ar dabar jau laikaisi ant kojų? – švelniai paklausė Kamilė, pakeldama akis.

– Aišku, kad laikausi.

– Tai dabar eik, Žanai Batistai.

LIV

ADAMSBERGAS GRĮŽO Į KLINJANKŪRĄ naktį, stebėdamasis, kad įstengia beveik tiesiai nulaikyti vairą. Kamilės gydymo kursas jį išjudino, galvą atleido; išlakstė visi miegai, galvos neskaudėjo. Jis įsmuko į tamsius namus, įmetė pliauską į židinį ir stebėjo, kaip ji liepsnoja. Susitikimas su Kamile jį sujaudino. Jis staigiai ją paliko ir vėl atrado neįmanomoje padėtyje – su tuo kretinu, kuris išgaravo su visu savo kaklaraiščiu, stypčiodamas ant išblizgintų

batų galų, pasiėmęs šunpalaikius. Ji puolė į glėbį pirmam pasipainiojusiam avigalviui, kuris dievaižin ko jai pripaistė. Ir štai rezultatas. Velniai rautų, jam net neatėjo į galvą pasidomėti kūdikio lytimi nei vardu. Jis apie tai visai nepagalvojo. Statė rietuves iš madžongo kauliukų. Pliauškė jai apie drakonus ir madžongą. Ir kodėl jam taip rūpėjo tie drakonai? Taip, dėl langų.

Adamsbergas palingavo galva. Pasigerti jam aiškiai ne į gera. Jis jau metai nebuvo matęs Kamilės ir užgriuvo ją kaip nusilesęs storžievis, reikalavo, kad ji ištrauktų madžongą, mygo parodyti šviežiai iškeptą tėvą. Lyg koks berniklių bosas. Tą jis taip pat be menkiausio gailesčio sugrūs į katedrą, gagenantį kaip bejėgis kvailys varpinės viršūnėje.

Jis išsitraukė žaidimo taisykles iš kišenės, kur buvo įsibrukęs, ir niūriai ėmė jas sklaidyti. Senos geros taisyklės, pageltusios nuo tosios močiutės laikų. Monetos, bambukai, simboliai, vėjai ir drakonai – šįsyk jis viską prisiminė. Neskubėdamas peržvelgė puslapius, ieškodamas tos „Šlovingosios rankos“, kurios, kaip savo vyrui prikaišiodavo motušė Gijomon, šis niekad neįstengsiąs surinkti. Stabtelėjo ties „Ypatingomis kombinacijomis“, kurias labai sunku sudaryti. Pavyzdžiui, „Žalioji gyvatė“, pilna bambukų eilė, lydima trijų žaliųjų drakonų. Žaisti, smagintis. Jis pirštu pasekė kombinacijų sąrašą ir sustojo ties „Šlovingąja ranka“, sudaryta iš drakonų ir vėjų kombinacijų. Pavyzdžiui: trys vakarų vėjai, trys pietų, trys raudoni drakonai, trys balti ir pora šiaurės vėjų. Aukščiausia,

bemaž neįmanoma surinkti kombinacija. Tėtušiui Gijomonui ne be reikalo buvo nusišvilpt į tas taisykles. Kaip ir jam į šias, kurias laiko rankoje. Ne tą popiergalį jis būtų norėjęs laikyti, o Kamilę – tai jo gyvenimo dalis. Kurią jis sugriovė. Kaip sugriovė savo gyvenimą tame take, kaip sužlugdė teisėjo medžioklę, pasibaigusią Kolri akligatviu, prie balto motiniškojo drakono ištakų.

Adamsbergas sustingo. Baltasis drakonas. Kamilė apie jį nekalbėjo. Jis pakėlė ant žemės nukritusias taisykles ir skubiai atsivertė. Šlovingosios figūros: žalieji drakonai, raudonieji drakonai ir baltieji drakonai. Tie, kuriuos Kamilė pavadino skaisčiais. Keturi vėjai: Rytys, Vakaris, Pietys, Šiaurys. Adamsbergas suspaudė rankoje ploną popierių. Keturi vėjai: Subizas, Vantu, Otan ir Vind. Ir Braziljė: ugnis, tai yra – tikras raudonasis drakonas. Kitoje taisyklių pusėje jis skubiai surašė dvylikos Tridančio aukų pavardes, pridurdamas ir motiną – iš viso trylika. Motina, pirmapradis Baltasis drakonas. Spausdamas pieštuką Adamsbergas mėgino susekti madžongo simbolius teisėjo sąraše, jo „Šlovingąją ranką“. Tą, kurios niekada neįstengė surinkti tėvas ir kurią įnirtingai kaupė Fiulžansas, taip išreikšdamas jam aukščiausiąją pagarbą. Tridantėmis šakėmis, nelyg tėvo ranka, žeriančia kauliukus. Fiulžansas kirto savo aukas trimis geležiniais pirštais. Ir kiek reikia kauliukų, kad surinktum „ranką“? Velniai griebtų, kiek?

Sudrėkusiais delnais jis sugrįžo prie taisyklių pradžios; surinkti keturiolika figūrų. Keturiolika. Taigi teisėjo serijai tetrūksta vienos figūros.

Adamsbergas vėl skaitė aukų pavardes ir vardus, ieškodamas slaptosios figūros. Simona Mater. Mater – motiniškas, motina, baltasis drakonas. Žana Lesar* – žaliasis drakonas, kaip driežas. Kiti vardai nepasidavė. Neįmanoma rasti prasmės, susijusios su drakonu ar vėju. Jis nežinojo, ką daryti su Lantretjenu, su Mestru, Lefebiur. Bet jau turėjo keturis vėjus ir tris drakonus, septynias figūras iš trylikos – gerokai per daug, kad tai būtų atsitiktinumas.

Ir jei jis neklysta, ūmiai suvokė, jei teisėjas stengiasi surinkti keturiolika „Šlovingosios rankos“ figūrų, tai Rafaelis nenužudė Lizos. Jaunosios Otan pasirinkimas rodė Tridančio ranką, išteisindamas jo brolį. Bet ne jį patį. Noelos Kordel vardas niekaip nesusijęs su jokia garbe. Gėlės, prisiminė Adamsbergas. Kamilė kažką kalbėjo apie gėles. Jis palinko prie taisyklių. Gėlės – papildoma „šlovė“, jas renki, bet jos neįeina į „rankos“ sudėtį. Tam tikra prasme neserijinės, puošmena. Papildomos aukos, leidžiamos madžongo taisyklių, taigi jų nebūtina perverti šakėmis.

Aštuntą valandą ryto Adamsbergas, sėdėdamas kavinėje, laukė, kol atsidarys viešoji biblioteka – dirsčiodamas į savo laikrodžius, visas persismelkęs madžongo taisyklėmis, kartodamas aukų vardus. Žinia, būtų galėjęs kreiptis į Danglarą, bet jo pavaduotojas tikrai būtų piestu stojęs prieš naująjį pamišimą. Adamsbergas prikamavo jį gyvuoju numirėliu, paskui šimtamečiu seniu, o dabar štai

* *Lézard* – driežas. (Pranc., tar. lezar.)

kinų žaidimu. Žaidimu, labai populiariu Fiulžanso vaikystės laikais, netgi kaimuose, net Kamilės močiutės šeimoje.

Dabar jis žinojo, kodėl, apsvaigęs nuo alkoholio, primygtinai reikalavo iš Kamilės to žaidimo. Jis mąstė apie keturis vėjus jau tada, viešbučio kambaryje, Rišeljė. Jau tada bendravo su drakonais. Jam buvo žinomas žaidimas, kuris buvo žaidžiamas kiekvieną teisėjo vaikystės vakarą, ta didinga ranka prieš suluošintą tėvo plaštaką.

Vos atsidarė durys, jis nuskubėjo į vidų, ir po penkių minučių ant jo stalo jau gulėjo storas prancūziškų pavardžių ir vardų etimologijos žodynas. Įsitempęs kaip žaidėjas, ridenantis kauliukus ir meldžiantis trigubo šešeto, atsivertė pavardžių sąrašą. Kad atlaikytų bemiegę naktį, buvo išgėręs tris puodelius kavos, ir jo rankos virpėjo virš knygos visai kaip Žozetės.

Iš pradžių jis patikrino Braziljė: kilęs iš *brasier* ir *braise*. Žarijų pirklys*. Puiku, ugnis, raudonasis drakonas. Paskui patikrino slaptą Žanos Lesar vardo prasmę: vietovės pavadinimas, *Esar*, arba *lézard***. Žaliasis drakonas. Sunerimęs ėmėsi Espiro, vildamasis sugretinti jį su vėju per *respiration****. *Espir*: senosios prancūzų kalbos „dvelkimas, alsavimas". Penktasis vėjas, aštuonios figūros iš trylikos. Adamsbergas persibraukė ranka veidą, pagautas jaudulio, tarsi šokdamas per pavojingą kliūtį, kur arklys pilvu gali brūkštelėti per skersinį ar į jį susižeisti.

* *Brasier, braise* – žarijos. (Pranc.)

** *Lézard* – driežas. (Pranc.)

*** *Respiration* – kvėpavimas. (Pranc.)

Prieš jį buvo tai, kas neaiškiausia. Paslaptingasis „Fevras“, galbūt nublokšiantis jį nuo jo padebesių. *Fèvre*: kalvis. Aštrus nusivylimas sugniaužė jam vidurius: Fevras, paprasčiausias nelemtas kalvis. Adamsbergas atsišliejo kėdės atkaltės, užmerkė akis. Susikaupti ties kalviu, nutvėrusiu kūjį. Kalviu, kalančiu šakių smaigus? Jis atsimerkė. Išžengęs iš mokyklinio vadovėlio, kuriame jis prieš daug savaičių tyrinėjo Neptūno atvaizdą, prieš akis išplaukė Vulkanas, Ugnies dievas, pavaizduotas triūsiantis prieš žiojėjantį žaizdrą. Kalvis, ugnies valdovas. Pagautas įkvėpimo, prieš „Fevrą“ paskubomis brūkštelėjo: dieviškasis kalvis, tai yra antras raudonasis drakonas. Ir perėjo prie Lefebiur: žr. *Lefèvre, Fèvre*. Tas pats – ir trečias raudonasis drakonas. Kombinacija. Dešimt figūrų iš trylikos.

Akimirkai Adamsbergas nuleido rankas, užsimerkė, prieš imdamasis Lantretjeno ir Mestro.

Lantretjenas: iškreipta forma iš *Lattelin*, kuris reiškia *lézard*, driežas. Žaliasis drakonas, užrašė jis raštu, iškreivintu iš susijaudinimo trūkčiojančios rankos. Prieš imdamasis „Mestro“ kelissyk ištiesė ir sulenkė pirštus.

Mestras: senosios provansiečių kalbos *moestre*, Pietų Prancūzijos forma nuo *Maître*. Mažybinės formos: *Mestrel* arba *Mestral*, *Mistral* variantas. Reiškia šiaurės vėją, mistralį, vyraujantį vėją. Vėjas valdovas, užrašė jis.

Jis padėjo rašiklį ir atsikvėpė, prabėgomis įtraukdamas ilgą gūsį to šalto, atšiauraus vėjo-valdovo, ką tik užbaigusio jo sąrašą ir atvėsinusio užkaitusius

skruostus. Adamsbergas skubiai suskirstė savo seriją: raudonieji drakonai – Lefebiur, Fevras ir Braziljė, dvi vėjų kombinacijos – Subizas, Vantu, Otan, Espiras, Mestras ir Vind, pora žaliųjų drakonų – Lesar ir Lantretjenas ir pora baltųjų – Mater ir motinžudystė. Iš viso trylika. Septynetas moterų, šešetas vyrų.

„Šlovingajai rankai" užbaigti trūko keturioliktos figūros. Ir tai bus arba baltas, arba žalias drakonas. Veikiausiai vyriškis išlaikyti tobulai pusiausvyrai tarp lyčių, tarp tėvo ir motinos. Išvargęs ir suplukęs Adamsbergas nunešė brangiąją knygą bibliotekininkui. Dabar jo rankose buvo slaptingasis „Sezamai, atsiverk!", raktas, auksinis Mėlynbarzdžio raktelis, atveriantis mirusiųjų kambario duris.

Išvargęs jis grįžo pas Klementiną, nekantraudamas švysteleti broliui per Atlantą šį raktą, rikteleti, kad jų košmarui galas. Bet jam sutrukdė Žozetė, bemat pakišdama jam po nosim naująją šifruotę. „Adamsbergas – dirba – Gatino – Utauė – takas – nešulinis – sutinka – merginą."

– Aš akių nesudėjęs, Žozete, nebeišgaliu nieko suvokti.

– Tai raidės, perkeltos iš Mikaelio kompiuterio. Aš ištisai klydau ir vėl pradėjau nuo *aou*. Tai nei *yaourt*, nei *caoutchouc*, o *Outaouais*, Utauė. Ir toliau štai taip.

Adamsbergas sutelkė dėmesį į netvirta Žozetės ranka išvedžiotus žodžius.

– Nešulinis takas, – sušnibždėjo.

– Mikaelis iš tiesų kažkam teikė žinias. Take buvot ne vienas. Kažkas žinojo.

– Tai tik interpretacija, Žozete.

– Žodžių su tokia balsių sankaupa nėra daug. Šįsyk savo iššifravimu neabejoju.

– Nuostabu, Žozete. Bet interpretacija niekad neatstos jiems įrodymo, suprantate? Aš ką tik ištraukiau iš bedugnės brolį, tačiau pats dar stirksau ten, įstrigęs po didžiulėmis uolų nuolaužomis.

– Už skląsčių, – pataisė jį Žozetė, – už didžiulių skląsčių.

LV

RAFAELIS ADAMSBERGAS rado žinutę penktadienio rytą – tą žinutę, kurią brolis pavadino „Žemė“: jūrininkų, jūrų keliautojų šūksniu, pastebėjus ūkanotas žemyno apybrėžas, pagalvojo Rafaelis. Gavo perskaityti laišką keletą kartų, kad galop išdrįstų suvokti prasmę tos pakrikos drakonų ir vėjų raizgalynės, surašytos nekantria ir išvargusia ranka, painiojančia teisėjo ausį, smėlį, motinžudystę, Fiulžanso amžių, Gijomono suluošinimą, Kolri kaimelį, tridantes šakes, madžongą, „Šlovingąją ranką“. Žanas Batistas spausdino taip skubėdamas, kad peršokdavo raides ir ištisus žodžius. Ir tas virpesys sklido iki Rafaelio, perduodamas iš brolio broliui nuo kranto į krantą, nešamas nuo bangos ant bangos, suduždamas jo Detroito priebėgoje, šiurkščiai plėšdamas šešėlių tinklą, po kuriuo slinko slaptas jo gyvenimas. Jis nenužudė Lizos. Jis liko sėdėti, atsiduodamas tam srautui, neįstengdamas

suvokti, kokia neišaiškinamų manevrų seka Žanas Batistas įstengė atkapstyti visą teisėjo žmogžudysčių kelią. Kartą vaikystėje jie buvo nuklydę taip toli į kalnus, kad nei vienas, nei kitas nebegalėjo rasti kaimo ir net takelio. Žanas Batistas užsikorė jam ant pečių. „Neverk, – tarė. – Pamėginsim suvokti, kur anksčiau vaikščiojo žmonės.“ Ir kas penki šimtai metrų Žanas Batistas ropštėsi jam ant sprando. Ten, sakydavo nulipęs.

Tą Žanas Batistas ir padarė. Užsikarti aukštėliau ir atsekti, kur praėjo Tridantis, atsekti kruviną jo kelią. Kaip koks šuo, kaip dievas, pagalvojo Rafaelis. Antrą kartą Žanas Batistas vedė jį atgal į kaimą.

LVI

ŠĮ VAKARĄ UGNĮ KURSTĖ Žozetė. Adamsbergas paskambino Danglarui ir Retankur, paskui visą popietę pramiegojo. Vakare dar apdujęs įsitaisė įprastoje vietelėje prie židinio ir žiūrėjo, kaip programišė kirkina ugnį, paskui žaidžia su įsiplieskusia šakele, brėždama prieblandoje liepsnojančius apskritimus ir aštuonetukus. Virpėdamas sukosi oranžinis taškas, ir Adamsbergas svarstė, ar toji lazdelė kaip medinis šaukštas prikaistuvyje su kremu turi galią ištirpdyti gurvuolius, visus tuos gurvuolius, kurie buvo jį aplipę. Žozetė avėjo sportbačiais, kurių dar nebuvo matęs – žydrais, apvedžiotais auksine juostele. Kaip auksinis pjautuvas žvaigždžių lauke, pagalvojo jis.

– Ar galėtumėt duoti man tą lazdelę? – paklausė jis.

Adamsbergas kyštelėjo šakelės galą į žarijas, paskui vedžiojo juo ore.

– Gražu, – tarė Žozetė.

– Taip.

– Kvadratų ore nenupieši. Tik apskritimus.

– Nieko, aš ne taip labai mėgstu kvadratus.

– Rafaelio nusikaltimas buvo didelis kvadratinis skląstis, – tarstelėjo Žozetė.

– Taip.

– Ir šiandien jis subyrėjo.

– Taip, Žozete.

Paf paf paf ir pokšt, pagalvojo jis.

– Bet lieka dar vienas, – pridūrė. – Ir kol jo neįveiksim, toliau eiti negalėsime.

– Požemiai neturi galo, komisare. Jie sumanyti, kad pereitum iš vienos vietos į kitą. Visi sujungti tarpusavyje, iš tako į taką, nuo durų iki durų.

– Ne visad, Žozete. Prieš mus – pats tvirčiausias skląstis.

– Koks?

– Sustingusios ežero dugne atminties skląstis. Mano atminties, užstrigusios po akmenimis, mano paties spąstų, mano kluptelėjimo tame take. Tokio skląsčio neįstengs įveikti joks piratas.

– Skląstis po skląsčio, vienas paskui kitą – toks gero programišiaus raktas, – pratarė Žozetė, grėbstydama pasklidusias žarijas į pakuros vidurį. – Durų numeris devyni neatidarysi, neatšovęs durų numeris aštuoni. Suprantate, komisare?

– Na taip, Žozete, – švelniai atsakė Adamsbergas.

Žozetė ir toliau rikiavo žarijas išilgai liepsnojančios pliauskos.

– Prieš jūsų atminties skląstį, – kalbėjo toliau, žnyplių galu rodydama vieną žariją, – yra tas, kuris pastūmėjo jus pasigerti Hale ir vakar vakare.

– Taip pat saugomas neįveikiamos užkardos.

Žozetė užsispyrusi papurtė galvą.

– Žinau, Žozete, – atsiduso Adamsbergas, – jūs pramogaudama prasiskverbėte į FTB. Bet gyvenimo skląsčių neįveiksi taip, kaip kompiuterio.

– Nėra jokio skirtumo, – atšovė Žozetė.

Jis ištiesė kojas prie židinio, lėtai sukinėdamas lazdelę ore, leisdamas liepsnos šilumai skverbtis per apavą. Brolio nekaltumas grįžo jo link lėtu bumerangò judesiu, išstumdamas jį už įprastinių ribų, keisdamas regėjimo kampą, atverdamas uždraustus plotus, kur pasaulis, atrodo, nepastebimai keičia sandarą. Kokią sandarą, jis, tiesą sakant, nežinojo. Žinojo tik tiek, kad kitu metu, net vakar niekad nebūtų patikėjęs Šiaurės dukros Kamilės istorijos smulkutei programišei žydrai auksiniais sportbačiais. Tačiau jis tai padarė – nuo pat pradžių iki girto vakar vakaro pokalbio.

– Matote, – užbaigė Adamsbergas. – Jokio praėjimo.

– Ar galėčiau atsiimti lazdelę? – droviai pasiteiravo Žozetė.

Adamsbergas atidavė jai šakelę. Ji įdegė jos galą liepsnoje ir toliau brėžė savo virpančius ratilus.

– Kodėl ieškote praėjimo, jei pats jį užkimšote?

– Nežinau. Turbūt todėl, kad iš ten sklinda oras, o be oro uždusi arba sprogsi. Kaip Strasbūro katedra užkamšytais langais.

– Žiūrėk tu man? – nusistebėjo Žozetė, ir jos ranka sustingo. – Jie užkamšė katedrą? Bet kam?

– Nežinia, – Adamsbergas neaiškiai numojo ranka. – Bet užkamšė. Drakonais, nėgėmis, šunimis, rupūžėmis ir viena trečiąja žandaro.

– Štai kaip, – tarstelėjo Žozetė.

Ji paliko lazdelę ant pastovo ir dingo virtuvėje. Atnešė iš ten dvi taures, drebančiomis rankomis pastatė jas ant židinio atbrailos.

– Žinote, kuo jis vardu? – paklausė, pildama portveiną ir laisčiodama aplinkui.

– Trabelmanas. Viena trečioji Trabelmano.

– Ne, aš kalbu apie Kamilės kūdikį.

– A. Nepasidomėjau. Ir buvau girtas.

– Imkite, – tarė ji, tiesdama jam portveiną. – Jis jūsų.

– Ačiū, – Adamsbergas paėmė taurę.

– Aš ne apie taurę, – pataisė Žozetė.

Ji nubrėžė dar kelis liepsnojančius ratus, išgėrė vyną ir atidavė lazdelę Adamsbergui.

– Štai, – tarė, – palieku jus. Tai buvo mažas skląstelis, bet pro jį skverbiasi oras, galbūt net per daug oro.

LVII

KLAUSYDAMASIS KVEBEKO kolegos, Danglaras skubiai užsirašinėjo.

– Išsiaiškink tai kuo greičiau, – atsiliepė. – Adamsbergas atskleidė teisėjo žygius. Taip, ir dabar viskas sutampa, darosi pagrįsta. Išskyrus žmogžudystę take, vis dar netelpančią į rėmus. Taigi laikykis to dalykėlio... Ne... Ką gi, sukis... Iš Sartona žinutės nebus jokios naudos, tai tik prielaida. Kaltinimas ją sutriuškins. Taip... Žinoma... Jis dar gali išsisukti, pasistenk.

Danglaras persimetė dar keliais žodžiais ir padėjo ragelį. Jį kankino bjauri nuojauta, kad viskas netrukus pakibs ant plauko. Vienu mostu viską prarasti ar viską laimėti. Laiko liko mažai, ir plaukelis buvo plonas.

LVIII

ADAMSBERGAS IR BREZIJONAS susitarė susitikti nuošalioje 7-osios apygardos kavinėje ramią popietės valandą. Komisaras traukė į pasimatymą, panarinęs galvą su šiaurietiška kepuraite. Vakar vakarą, išėjus Žozetei, jis ilgai budėjo, brėždamas tamsoje lengvučius liepsnojančius ratilus. Nuo to laiko, kai skyriuje atsainiai pervertė tą laikraštį, jis, atrodo, penkias savaites ir penkias dienas grūmėsi su nepaliaujamu šurmuliu, nusviestas į audras ant plausto, blaškomas Neptūno vėjų. Žozetė, nuostabioji programišė, pataikė kaip pirštu į akį, ir jis stebėjosi nesuvokęs to anksčiau. Kūdikis buvo pradėtas Lisabonoje – jo kūdikis. Ta pritrenkianti tiesa apmaldė viesulą, draug

sukeldama nerimo gūsį, alsuojantį, švilpiantį netolimame horizonte.

Jūs – tikras asilas, komisare. Kuris nieko nesuprato. Danglaras saugojo jo paslaptį, lyg užgulęs ją liūdnu ir sunkiu svoriu. Jis ir Kamilė, abu sustingę tyloje – komisaras taip toli pabėgo. Taip toli, kaip tremtinys Rafaelis.

Dabar Rafaelis gali atsikvėpti, o jam vis dar reikia bėgti. Skląstis po skląsčio, prisakė Žozetė, apsiavusi savo dideliais dangiškais sportbačiais. Tako skląstis liko neįveikiamas, bet Fiulžanso – po ranka. Adamsbergas stumtelėjo sukamąsias prabangios kavinės Boskė prospekto kampe duris. Kelios damos gurkšnojo arbatą, viena aperityvą. Jis pamatė apygardos komisarą, it pilką paminklą stūksantį ant raudonu aksomu traukto minkštasuolio su alaus bokalu ant tviskančio medžio stalelio.

– Nusiimkite tą kepurę, – iš karto paliepė jam Brezijonas. – Atrodote kaip valstietis.

– Tai mano maskuotė, – paaiškino Adamsbergas, dėdamas ją ant kėdės. – Šiaurės technika, slepianti akis, ausis, skruostus ir smakrą.

– Paskubėkite, Adamsbergai. Aš ir taip jums nuolaidžiauju, sutikdamas pasikalbėti.

– Paprašiau Danglaro papasakoti jums, kas įvyko po ekshumacijos. Apie teisėjo amžių, Gijomonų šeimą, motinžudystę, „Šlovingąją ranką".

– Tai padaryta.

– Jūsų nuomonė, pone apygardos komisare?

Brezijonas prisidegė vieną savo storų cigarečių.

– Palanki, išskyrus du punktus. Kodėl teisėjas pasisendino penkiolika metų? Kad po motinos nužudymo bus pakeitęs vardą – akivaizdu. Ir tarp partizanų tai buvo nesunku. Bet amžių?

– Fiulžansui rūpėjo valdžia, ne jaunystė. Gavęs teisininko diplomą dvidešimt penkerių metų, ko galėjo tikėtis po karo? Tik lėtos smulkaus teisininkėlio karjeros, ropščiantis nuo pakopos ant pakopos. Fiulžansui reikėjo ko kita. Su savo protu ir keliomis suklastotomis rekomendacijomis jis galėjo bematant pasiekti pačias aukštumas. Jei tik amžius leis į jas taikyti. Branda buvo būtina jo ambicijoms. Penkeri metai po pabėgimo jis jau teisėjavo Nante.

– Supratau. Antras punktas: Noela Kordel neturi nieko, kas nurodytų ją kaip keturioliktą auką. Jos vardas niekaip nesisieja su žaidimo „Šlovingąja ranka“. Taigi aš vis dar kalbuosi su pabėgusiu žudiku. Visa tai jūsų neišteisina, Adamsbergai.

– Teisėjo kelyje būta ir kitų šalutinių aukų. Pavyzdžiui, Mikaelis Sartona.

– Niekas dar neįrodyta.

– Bet tai pagrįsta prielaida. Tokia pat prielaida ir dėl Noelos Kordel. Ir dėl manęs.

– Tai yra?

– Jei teisėjas nutarė užspęsti mane Kvebeke, jo mechanizmas užsikirto. Aš išslystu KKŽ iš nagų, o ekshumacija užkerta kelius jo mirties priedangai. Jei mane išgirsta, jis praranda viską – reputaciją, šlovę. Taip jis nerizikuos. Bemat sureaguos.

– Sudorodamas jus?

– Taip. Taigi aš privalau palengvinti jam užduotį. Visiškai atvirai grįžti į namus. Ir jis pasirodys. To ir atėjau jūsų paprašyti – keletui dienų.

– Išprotėjote, Adamsbergai. Ketinate pakartoti seną triuką su ožka? Prieš grėsmingą pamišėlį su trylika žmogžudysčių ant sprando?

Ar veikiau seną triuką su uodu, įsmukusiu į ausį, pagalvojo Adamsbergas, seną triuką su žuvimi, užsikasusia ežero dumble – ir vieną, ir kitą išvilioji įžiebta šviesa. Naktinė žūklė su žibintais. Tik šįsyk žeberklą laiko žuvis, ne žmogus.

– Nėra kito būdo jį išvilioti.

– Pasiaukojamas elgesys, Adamsbergai, bet jis nenuplaus jums kaltės dėl Halo nusikaltimo. Jei jūsų nenudaigos teisėjas.

– Tai rizika.

– Jeigu jus sulaikys namuose, gyvą ar mirusį, KKŽ apkaltins mane jų ignoravimu ar bendrininkyste.

– Pasakysite atšaukęs stebėjimą, kad mane nutvertumėt.

– Tada privalėsiu išduoti jus Kanadai, – pratarė Brezijonas, stambiu nykščiu gesindamas nuorūką.

– Šiaip ar taip, po keturių su puse savaitės jūs mane išduosite.

– Nemėgstu siųsti savo žmonių į skerdyklą.

– Tarkite, kad aš – nebe jūsiškis, o autonominis bėglys.

– Sutarta, – atsiduso Brezijonas.

Įsiurbtas nėgės, pagalvojo Adamsbergas. Jis pakilo ir užsismaukė savo šiaurietišką maskuotę. Pirmą kartą Brezijonas atsisveikindamas ištiesė jam ranką.

Matyt, prisipažindamas, kad nėra tikras vėl išvysiąs jį gyvą.

LIX

KLINJANKŪRE ADAMSBERGAS įgrūdo į krepšį neperšaunamąją liemenę ir ginklą, pabučiavo abi moteris.

– Nedidelis reikaliukas, – pasakė. – Aš grįšiu.

„Tai dar neaišku", – pagalvojo, sukdamas į senąją gatvelę. Kuriems galams ta nelygi dvikova? Pastatyti ant kortos viską, o gal aplenkti mirtį – verčiau stoti prieš Fiulžanso tridantį, nei įklimpti tako šešėlyje ir gyventi nežinioje su pamauta ant šakių Noela. Kaip per drumstą stiklą jis matė merginos kūną, plūduriuojantį po ledo luobu. Girdėjo gailų jos balsą. Ir žinai, ką jis, mano *chum*, man padarė? Vargšelę Noelą – snapeliu į vandenį. Noela tau jau sakė? Apie Paryžiaus čiuką?

Nuleidęs galvą Adamsbergas paspartino žingsnį. Jis negali nieko velti į savo seną įstrigusio uodo istoriją. Kaltės našta, lenkianti jo pečius po Halo žmogžudystės, jį paralyžiuoja. Fiulžansas gali susikviesti savo vasalus ir surengti tikras skerdynes – nudobti Danglarą, Retankur, Žiusteną, užtvindyti krauju visą skyrių. Krauju, pasruvusiu jam prieš akis kaip raudonos kardinolo mantijos klostės. Eik vienas, jaunuoli.

Lytis ir vardas. Perspektyva gauti galą to nesužinojus pasirodė jam nederama, neteisinga. Už raudonos

kojelės išžvejojęs mobilųjį, jis iš gatvės paskambino Danglarui.

– Kas nors naujo? – pasiteiravo kapitonas.

– Kaip pažiūrėsi, – atsargiai atsiliepė Adamsbergas. – Be to, įsivaizduokite, aš nutvėriau šviežiai iškeptą tėvą. Tai visai ne patikimas vyriškis išblizgintais batais.

– Ne? Tai kas gi?

– Toks tipas.

– Džiaugiuosi, kad dabar žinote.

– Iš tikrųjų. Norėjau sužinoti prieš...

– Prieš ką?

– Tiesiog sužinoti jo lytį ir vardą.

Adamsbergas stabtelėjo, kad teisingai įsimintų informaciją. Einant niekas neįsispaudžia jo atmintyje.

– Ačiū, Danglarai. Ir paskutinis dalykas: žinote, varlėms, bent jau žaliosioms medvarlėms, viskas nutinka taip pat. Tas sprogimas.

Niūrus debesis lydėjo jį ligi Marė kvartalo. Išvydęs savo namą, jis vėl suėmė save į rankas ir ilgai dairėsi aplinkui. Brezijonas žodį išlaikė – stebėjimas atšauktas, kelias iš šešėlio į šviesą atviras.

Jis greitosiomis apžiūrėjo butą, paskui parašė penkis laiškelius – Rafaeliui, šeimai, Danglarui, Kamilei ir Retankur. Impulso pagautas, dar brūkštelėjo Sankartjė. Padėjo tą liūdną pluoštą į slėptuvę miegamajame, kurią žinojo Danglaras. Atplėšti po jo mirties. Stačiomis suvalgęs šaltą vakarienę, ėmėsi tvarkyti kambarius, rūšiuoti baltinius, naikinti asmeniškus

laiškus. Tu išvyksti nugalėtas, pagalvojo, statydamas šiukšlių dėžę namo vestibiulyje. Miręs.

Viskas atrodė vietoje. Teisėjas į vidų nesilauš. Matyt, paliepė Mikaeliui Sartona pagaminti jam antrą raktą. Fiulžansas mokėjo viską numatyti. Ir nenustebs, aptikęs komisarą, laukiantį jo su ginklu rankoje. Jis tai žinojo, kaip žinojo ir tai, kad Adamsbergas bus vienas.

Praeis tam tikras laikas, kol teisėjas bus įspėtas apie jo sugrįžimą, tad jis pasirodys ne anksčiau kaip rytdienos ar porytdienos vakarą. Adamsbergas jo laukė pasikliaudamas subtilia detale: valanda. Teisėjas buvo simbolistas ir tikriausiai norės pribaigti Adamsbergą tuo pačiu laiku, kada smogė jo broliui prieš trisdešimt metų. Tarp vienuoliktos vakaro ir vidurnakčio. Taigi tuo laiku jis gali tikėtis nedidelės staigmenos. Kirsti Fiulžanso išdidumui ten, kur jis dar tariasi esąs nepažeidžiamas. Pakeliui Adamsbergas nusipirko madžongą. Išdėliojo jį ant žemo stalelio, išrikiavo „Šlovingąją ranką". Dar pridėjo dvi gėles – Noelą ir Mikaelį. Galbūt tas atskleistos paslapties vaizdas paakins Fiulžansą prieš puolant tarstelėti keletą žodžių. Galbūt taip Adamsbergas laimės keletą sekundžių.

LX

SEKMADIENIO VAKARĄ dvidešimt antrą trisdešimt Adamsbergas apsivilko sunkią neperšaunamąją liemenę ir prisisegė pistoleto dėklą. Įžiebė visas lempas

skelbdamas, jog jis čia, kad didysis vabzdys, susirangęs savo landoje, atropotų į skaisčią šviesą.

Dvidešimt trečią penkiolika spragtelėjęs užraktas apskelbė Tridančio pasirodymą. Teisėjas nesivaržydamas trinktelėjo durimis. Ištikimas sau, pagalvojo Adamsbergas. Fiulžansas visur jautėsi kaip namie, kur ir kada panorėjęs. Panorėsiu – žaibu tave nutrenksiu.

Vos senis išniro jo regėjimo lauke, jis kilstelėjo ginklą.

– Koks barbariškas sutikimas, jaunuoli, – gargždžiu, senstelėjusiu balsu pratarė Fiulžansas.

Nekreipdamas dėmesio į nutaikytą vamzdį, jis nusivilko ilgą apsiaustą ir užmetė jį ant kėdės. Kad ir kaip pasirengęs susitikimui, išvydęs tą aukštaūgį senį Adamsbergas įsitempė. Kur kas daugiau raukšlių, nei per paskutinį jų susitikimą, tačiau jis išsaugojo tiesų stotą, išdidžią laikyseną, didžponio gestus iš jo vaikystės. Gilios veido raukšlės dar labiau pabrėžė tą velnišką grožį, kuriuo prieš savo valią gėrėjosi jų kaimo moterys.

Teisėjas atsisėdo ir susikėlęs koją ant kojos ėmė apžiūrinėti ant stalelio išdėliotą žaidimą.

– Sėskitės, – įsakė. – Mums reikia pasišnekėti.

Adamsbergas nekrustelėjo, nutaikęs ginklą, nenuleisdamas akių nuo jo žvilgsnio ir rankų judesių. Fiulžansas nusišypsojo ir nėmaž nesivaržydamas atsilošė kėdėje. Atvira teisėjo šypsena, dar labiau pabrėžianti jo grožį, pasižymėjo vienu ypatumu – atidengdavo dantų eilę iki pirmojo krūminio danties. Ši kliauda ilgainiui išryškėjo, iškreipdama jo žandikaulį su kažkokiu makabrišku atšiaurumu.

– Jūs ne mano lygio, jaunuoli, niekada man neprilygote. Žinote, kodėl? Todėl, kad aš žudau. O jūs – tik žmogiūkštis, niekingas faras. Kurį menkiausia negrabi žmogžudystė take paverčia tikra mazgote. Taip, žmogiūkštis.

Adamsbergas lėtai apėjo Fiulžansą ir atsistojo už jo, laikydamas pistoletą per kelis centimetrus nuo jo pakaušio.

– Ir nervingas, – toliau kalbėjo teisėjas. – Nieko nuostabaus menkam žmogiūkščiui.

Jis mostelėjo ranka į išrikiuotus drakonus ir vėjus.

– Visa tai visiškai teisingai, – tarė. – Jums prireikė nemažai laiko.

Adamsbergas stebėjo tos grėslios rankos judesius – grėslios, bet baltos rankos pernelyg ilgais pirštais dabar jau gumbuotais sąnariais, su tokiais išpuoselėtais nagais, rankos, kuri judėjo ant riešo keistai grakščiai ir, jei taip galima pasakyti, šiek tiek atsainiai, kaip vaizduojama senoviniuose paveiksluose.

– Trūksta keturioliktos figūros, – pratarė Adamsbergas, – ir tai bus vyras.

– Bet ne jūs, Adamsbergai. Jūs sujauktumėte mano „ranką“.

– Žaliasis ar baltasis drakonas?

– Kas jums darbo? Net kalėjime, netgi kape ta paskutinė figūra nuo manęs nepaspruks.

Teisėjas smiliumi bedė į dvi gėles, kurias Adamsbergas buvo padėjęs greta „Šlovingosios rankos“.

– Ši vaizduoja Mikaelį Sartona, o ta – Noelą Kordel, – konstatavo.

– Taip.

– Leiskite man pakoreguoti šią „ranką“.

Fiulžansas užsitempė pirštinę, nutvėrė kauliuką, vaizduojantį Noelą, ir skubriu judesiu numetė jį į pirkinį, tarp kitų kauliukų.

– Nemėgstu klaidų, – šaltai tarė. – Galite neabejoti, aš nebūčiau varginęsis ir sekęs jums įkandin į Kvebeką. Aš neseku niekam įkandin, Adamsbergai – aš aplenkiu. Ir niekados nesu buvęs Kvebeke.

– Sartona jus informavo apie nešulinį taką.

– Taip. Aš stebėjau jūsų veiksmus nuo Šiltigeimo, jums tai žinoma. Jūsų žmogžudystė tame take gerokai mane pralinksmino. Girtuoklio nusikaltimas – nerangus, neapgalvotas. Kaip vulgaru, Adamsbergai.

Teisėjas atsisuko veidu į ginklą.

– Apgailestauju, žmogiūkšti, bet tas nusikaltimas – jūsų; palieku jį jums.

Teisėjas šyptelėjo – ir visas Adamsbergo kūnas paplūdo prakaitu.

– Nusiraminkite, – toliau kalbėjo Fiulžansas. – Matysite, ta našta lengvesnė, nei atrodo.

– Kodėl jūs nužudėte Sartona?

– Jis per daug žinojo, – atsakė teisėjas, nusisukdamas į žaidimą. – Tokios rizikos aš sau neleidžiu. Jūs sužinosite dar ir tai, – tarstelėjo, imdamas naują gėlę ir dėdamas ją į išrikiuotą eilę, – kad daktarė Koletė Šuazel atsisveikino su šiuo pasauliu. Apmaudi automobilio avarija. Ir kad ekskomisaras Adamsbergas netrukus jai pavymui iškeliaus į šešėlių viešpatiją, – pridūrė, dėdamas trečią gėlę. – Sugniuždytas savo kaltės naštos, pernelyg silpnas, kad ištvertų įkalinimą, jis pakėlė prieš save ranką – ką sau manot? Žmogiūkščiams taip nutinka.

– Tai štai kaip ketinate suveikti?

– Štai taip paprastai. Sėskitės, jaunuoli, jūsų trūkčiojimas mane erzina.

Adamsbergas perėjo priešais teisėją, nenuleisdamas ginklo jam nuo krūtinės.

– Beje, galite būti man dėkingas, – šypsodamasis pridūrė Fiulžansas. – Tas trumpas formalumas išvaduos jus nuo nepakenčiamos egzistencijos, nes nusikaltimo prisiminimas neduos jums ramybės.

– Mano mirtis jūsų neišgelbės. Byla baigta.

– Visi tų žmogžudysčių kaltininkai nuteisti. Be mano prisipažinimų niekas nebus įrodyta.

– Jus kaltina kapo smėlis.

– Iš tikrųjų, ir tai vienintelis punktas. Štai kodėl gavo galą daktarė Šuazel. Ir štai kodėl aš čia ir kalbuosi su jumis prieš jums nusižudant. Raustis kapuose – blogas skonis, jaunuoli. Labai rimta yda.

Fiulžanso veide išblėso niekinama šypsena. Jis įsmeigė akis į Adamsbergą su visa aukščiausiojo teisėjo rūstybe.

– Kurią jūs tuoj išpirksite, – kalbėjo toliau. – Parašydamas savo ranka nedidelę išpažintį, kaip įprasta prieš savižudybę. Nurodydamas, kad suklastojote ekshumaciją. Pakasėte mano lavoną Rišeljė miškuose. Aišku, genamas savo manijos, pasirengęs viskam, kad užkartumėte man žmogžudystę take. Suprantate?

– Aš nepasirašysiu nieko, kas jums padėtų, Fiulžansai.

– Taip, taip, žmogiūkšti. Jei atsisakytumėt, mes šiame paveiksle išvysime dvi papildomas gėles. Jūsų draugės Kamilės ir jos kūdikio. Kuriuos aš nugala-

bysiu iškart po jūsų mirties, neabejokite. Aštuntas aukštas, butas kairėje.

Fiulžansas ištiesė Adamsbergui lapą ir rašiklį; prieš paduodamas kruopščiai juos nušluostė. Adamsbergas perėmė ginklą į kairiąją ranką ir teisėjo diktuojamas parašė laišką. Padidindamas D ir O.

– Ne, – pasakė teisėjas, išplėšdamas lapą jam iš rankų. – Įprastu raštu, girdite? Rašykit iš naujo, – įsakė, tiesdamas jam švarų popierių.

Adamsbergas pakluso ir paklojo lapą ant stalo.

– Puiku, – tarstelėjo Fiulžansas. – Sudėkite tą žaidimą.

– Kaip jūs tikitės priversti mane nusižudyti? – paklausė Adamsbergas, viena ranka rinkdamas kauliukus. – Aš ginkluotas.

– Nagi iki kvailumo humaniškai. Tiesiog pasikliaudamas visapusišku jūsų bendradarbiavimu. Paprasčiausiai jūs tai padarysite pats. Pakelsite ginklą prie kaktos ir iššausite. Jei nudėsite mane, du mano žmonės užsiims jūsų drauge ir atžala. Ar ganėtinai aišku?

Adamsbergas nuleido revolverį, palydėtas teisėjo šypsenos. Šis buvo toks užtikrintas savo sėkme, kad pabrėžtinai prisistatė be šaunamojo ginklo. Paskui save jis paliks nepaneigiamą savižudybę ir išpažintį, grąžinančią teisėjui laisvę. Adamsbergas nužvelgė savo ginklą, juokingai bejėgį, ir atsitiesė. Mažiau kaip per metrą už teisėjo stovėjo Danglaras, prisėlinęs tyliai kaip Bumbulis. Su nurėžtu bumburu ant galvos, dujine granata dešinėje rankoje, bereta – kairiojoje. Adamsbergas kilstelėjo revolverį prie kaktos.

– Duokite man truputį laiko, – paprašė, įremdamas vamzdį sau į smilkinį. – Laiko šį tą apgalvoti.

Fiulžansas niekinamai susiraukė.

– Žmogiūkštis, – pakartojo. – Skaičiuoju iki keturių.

Sulig „du“ Danglaras sviedė dujinę granatą ir permetė beretą į dešinę ranką. Fiulžansas riktelėjo ir pašokęs atsigręžė į Danglarą. Pirmąsyk išvydęs Fiulžanso veidą, kapitonas sekundę atšlijo, ir Fiulžanso kumštis įsirėžė jam į smakrą. Danglaras nulėkė prie sienos ir iššovė, nepataikydamas į teisėją, kuris jau buvo prie durų. Adamsbergas puolė į laiptinę paskui pašėlusiai sprunkantį senį. Kažkurią sekundės dalį šis atsidūrė jo taikiklyje; komisaras nutaikė jam į nugarą. Čia pribėgo jo pavaduotojas; Adamsbergo ginklas nusviro.

– Girdite? – tarė Adamsbergas. – Jo mašina nuvažiuoja.

Danglaras įveikė paskutines pakopas ir išpuolė į gatvę, atstatęs ginklą. Per toli, jis nepataikys net į padangas. Automobilis, matyt, laukė teisėjo atviromis durelėmis.

– Kodėl nešovėt, kad jus kur velniai? – riktelėjo Danglaras, kopdamas atgal.

Adamsbergas sėdėjo ant medinės pakopos, revolveris gulėjo jam prie kojų, galva nukarta, rankos nusvirusios ant kelių.

– Taikinys iš nugaros, sprunkantis taikinys, – pratarė. – Jokios teisėtos savigynos. Aš gana taip žudžiau, kapitone.

Danglaras nusitempė komisarą į vidų. Policininko uoslė neklystamai nurodė, kur rasti džino butelį; jis pripylė dvi taures. Adamsbergas kilstelėjo ranką.

– Žiūrėkite, Danglarai. Aš drebu. Kaip lapas, kaip raudonas klevo lapas.

Žinai, ką man padarė mano *chum*? Paryžiaus čiukas? Aš tau jau sakiau?

Danglaras vienu mauku išlenkė savo pirmąją taurę. Paskui griebėsi telefono, čia pat pildamasis kitą.

– Mordanas? Čia Danglaras. Sustiprintą apsaugą Forestjė Kamilei, Tamplierių gatvė 23, 4-oji apygarda, aštuntas aukštas, kairiosios durys. Du žmonės dieną naktį porą mėnesių. Pasakykite jai, kad tai mano įsakymas.

Adamsbergas gurkštelėjo džino, jo dantys barškėjo į taurės kraštą.

– Kaip jūs įsigudrinote, Danglarai?

– Kaip faras, dirbantis savo darbą.

– Kaip?

– Jums pirma reikia numigti, – pasakė Danglaras, susirūpinęs dėl sukritusio Adamsbergo veido.

– Ir ką susapnuoti? Noelą nužudžiau aš.

Paliko ją su snapeliu vandenyje. Vargšė Noela. Aš tau jau sakiau? Mano *chum*?

– Žinau, – tarė Danglaras. – Turiu visą įrašą.

Kapitonas pasirausė kelnių kišenėje ir ištraukė saują aptrintų įvairių formų ir spalvų tablečių. Eksperto žvilgsniu apžvelgė savo atsargas ir parinkęs pilką tabletę padavė Adamsbergui.

– Išgerkite šitą ir numikite. Užsuksiu jūsų paimti septintą rytoj ryte.

– Kur?
– Susitikti su vienu faru.

LXI

DANGLARAS IŠVAŽIAVO iš Paryžiaus ir atsargiai vairavo tiršto rūko apsiaustu greitkeliu. Kalbėjo pats sau vienas, bambėjo, be paliovos niršdamas, kad neįstengė nutverti teisėjo. Nenustatytas automobilis – užtverti kelių neįmanoma. Adamsbergas greta jo atrodė abejingas tai nesėkmei, įkalintas savo take. Įsitikinimas savo kalte per vieną trumpą naktį sustingdė jį kaip mumiją.

– Nieko nesigailėkite, Danglarai, – pratarė galop blankiu balsu. – Teisėjo niekam nėra lemta pagauti, aš jums jau sakiau.

– Po paraliais, jis buvo man po ranka.

– Žinau. Taip buvo ir man.

– Aš – faras, aš buvau ginkluotas.

– Aš taip pat. Tai nieko nekeičia. Teisėjas srūva kaip smėlis.

– Jis rengiasi savo keturioliktai žmogžudystei.

– Kaip jūs ten atsidūrėte, Danglarai?

– Jūs skaitote iš akių, balso, gestų. O aš skaitau žodžių logiką.

– Aš jums nieko nesakiau.

– Priešingai. Jūs nuostabiai intuityviai mane perspėjote.

– Neperspėjau.

– Paskambinote man dėl kūdikio. „Norėčiau žinoti prieš...“, pasakėte jūs. Prieš ką? Prieš aplankydamas Kamilę? Ne, ten jūs jau lankėtės mirtinai nusigėręs. Taigi paskambinau Klementinai. Atsiliepė moteris drebančiu balsu – tai ji, jūsų programišė?

– Taip, Žozetė.

– Jūs pasiėmėte ginklą ir liemenę. „Aš sugrįšiu“, – pasakėte, jas bučiuodamas. Ginklas, bučiniai ir pažadai, išduodantys jūsų abejonę. Prieš ką? Prieš mūšį, kuriame rizikuojate savo galva. Neišvengiamai su teisėju. Ir nėra jokio kito sprendimo – tik privilioti jį savoje teritorijoje. Senas triukas su ožka.

– Taip, su uodu.

– Su ožka.

– Jei taip norit, Danglarai.

– Ir ožką paprastai suryja. Paf – ir pokšt! Kaip žinote.

– Taip.

– Tačiau jūs to nenorėjote, nes mane perspėjote. Nuo sekmadienio vakaro tūnojau pasaloje namo priešais rūsyje. Pro langelį puikiai mačiau jūsų lauko duris. Nutariau, kad teisėjas smogs tik naktį, tiksliau – nuo vienuoliktos vakaro. Jis – simbolistas.

– Kodėl atėjote vienas?

– Dėl tos pačios priežasties, kaip ir jūs. Jokių skerdynių. Aš buvau neteisus ar gerokai save pervertinau. Būtume jį užspendę.

– Ne. Nė šešetas žmonių nesulaikys Fiulžanso.

– Retankur būtų jį primygusi.

– Taigi. Būtų puolusi, ir jis būtų ją nudobęs.

– Jis neturėjo ginklo.

– Jo lazda. Lazda – špaga. Trečdalis tridančio. Jis būtų ją pamovęs.

– Gali būti, – sutiko Danglaras, pirštais braukdamas smakrą.

Šįryt Adamsbergas atidavė jam Žinetės tepalą, ir kapitono žandikaulis švietė geltoniu.

– Tikrai. Nieko nesigailėkite, – pakartojo Adamsbergas.

– Palikau pasalą penktą valandą ryto ir grįžau tą patį vakarą. Teisėjas pasirodė vienuolika valandų trylika minučių. Kaip niekur nieko ir toks didelis, toks aukštas, senas, kad negalėjau jo nepastebėti. Pasislėpiau už jūsų durų su mikrofonu. Turiu visų jo prisipažinimų įrašą.

– Ir tai, kad jis paneigė nusikaltimą take.

– Ir tai. Sakydamas: „Aš neseku niekam įkandin, Adamsbergai. Aš aplenkiu", – jis pakėlė balsą. Pasinaudodamas tuo ir pravėriau duris.

– Ir išgelbėjote ožką. Dėkui, Danglarai.

– Jūs mane pakvietėte. Toks mano darbas.

– Taip, kaip ir išduoti mane Kanados teisėtvarkai. Tai irgi jūsų darbas. Juk mes važiuojame į Ruasi, tiesa?

– Taip.

– Kur manęs lauks koks nors sumautas Kvebeko čiukas. Juk taip, Danglarai?

– Taip.

Adamsbergas atsirėmė sėdynės atlošo ir užsimerkė.

– Neskubėkite, kapitone, toks rūkas.

LXII

DANGLARAS NUSIVEDĖ Adamsbergą į vieną gausių oro uosto kavinukių, parinko nuošalų stalelį. Adamsbergas atsisėdo, lyg nejausdamas kūno, bukai įsmeigęs akis į nurėžtą bumburą ant pavaduotojo viršugalvio, kaip į kokį jukų, šiai aplinkai nederamą veidą. Retankur būtų stvėrusi jį „kūnas prie kūno", kaip kamuolį švystelėjusi per sieną, pastūmėjusi sprukti. Tai dar įmanoma – Danglaras iš delikatumo neuždėjo jam antrankių. Jis dar gali pašokti ir dėti į kojas – kapitonas jo nepasivytų. Bet mintis apie ginklą rankoje, perveriantį Noelą, atėmė jam visas gyvybines jėgas. Kurių galų bėgti, jei negali eiti? Sukaustytam baimės, kad smogsi vėl, sverduliuosi greta tysančio lavono? Jau verčiau baigti čia, Danglaro rankose – šis liūdnai sriubčiojo kavą su konjaku. Komisarui prieš akis plaukė šimtai keliauninkų – išvykstančių ar atvykstančių, laisvų, vaiskia it švarūs sulankstyti baltiniai sąžine. O jo sąžinė buvo jam atgrasi tarsi skuduras, sukepęs krauju.

Čia Danglaras staiga kilstelėjo ranką, kažką sveikindamas, tačiau Adamsbergas nė nekrustelėjo. Pergalingas superintendanto veidas – paskučiausias dalykas, kurį jis turėjo noro pamatyti. Dvi didelės rankos suspaudė jam pečius.

– Ar nesakiau, kad nutversim tą nelabąjį? – išgirdo jis.

Atsisukęs Adamsbergas įsmeigė akis į seržanto Fernano Sankartjė veidą. Pakilęs instinktyviai suspaudė

jį glėbyje. Dieve mano, ir kodėl Lalibertė pristatyti jį į Kanadą iš visų pasirinko būtent Sankartjė?

– Tai tau užkorė tą užduotį? – nusiminęs pratarė Adamsbergas.

– Aš vykdau įsakymą, – tebešvytėdamas geravale šypsena atsiliepė Sankartjė. – Ir mes turime apie daug ką pačiepsėti, – pridūrė, sėsdamasis priešais.

Jis tvirtai paspaudė Danglarui ranką.

– Šauniai suveikta, kapitone. Sveikinu. *Criss*, o pas jus šilta, – tarstelėjo, nusimesdamas kimštinę striukę. – Štai bylos nuorašas, – pridūrė, traukdamas jį iš krepšio. – O va ir pavyzdys.

Jis pamojavo maža dėžele Danglarui prieš akis; šis pritariamai linktelėjo.

– Jau atlikome tyrimus. Sugretinimo pakaks kaltinimui sutvirtinti.

– Koks pavyzdys? – paklausė Adamsbergas.

Sankartjė išrovė komisarui iš galvos plauką.

– Šito, – tarė. – Plaukai – išdavikai. Jie krenta kaip raudoni lapai. Bet kad juos surastume, teko išknaisioti šešis kubinius metrus tojo mėšlo. Įsivaizduoji? Šešis kubinius metrus dėl kelių plaukelių. Lyg ieškotum adatos šieno kupetoje.

– Kam tau to reikėjo? Jūs turėjote mano pirštų atspaudus ant diržo.

– Bet ne jo.

– Ko – jo?

Sankartjė atsisuko į Danglarą, suraukęs antakius virš savo geravalių akių.

– Jis nežino? – paklausė. – Tu leidai jam galuotis?

– Kol nebuvome tikri, nieko negalėjau jam pasakyti. Nemėgstu bergždžių vilčių.

– Bet vakar vakare, *criss*! Galėjai jam pasakyti!

– Vakar vakare buvo kapotynės.

– O šįryt?

– Gerai jau, gerai, aš leidau jam pasigaluoti. Aštuonias valandas.

– Tu velnio *chum*, – bambtelėjo Sankartjė. – Kodėl vedžiojai jį už nosies?

– Kad jis iki panagių patirtų, ką išgyveno Rafaelis. Savęs paties baimę, tremtį ir užgintą tau pasaulį. To būtinai reikėjo. Aštuonios valandos, Sankartjė, dar ne pasaulio pabaiga, kad atgautum brolį.

Sankartjė atsisuko į Adamsbergą, terkštelėjo ant stalo savo pavyzdžių dėželę.

– Tavo velnio plaukai, – pranešė. – Kurie kepurnėjosi šešiuose kubiniuose metruose puvenų.

Akimirksniu Adamsbergas suvokė, kad Sankartjė traukia jį į paviršių, į tyrą orą iš sustingusių Pinko ežero dumblynų. Vykdydamas Danglaro, ne Lalibertė nurodymus.

– Ne pyragai buvo, – pasakojo Sankartjė, – juk gavau visa tai daryti ne tarnybos metu. Vakare, naktį ar apyaušriu. Ir kad šefas manęs nenutvertų. Tavo kapitonas kraują sau perėdė – vis jam nėjo iš galvos tie linkstantys keliai, ir dar išsyk po šakos. Teko grįžti į taką ir paieškoti tos vietos, kur tave apdorojo. Praėjau kaip tu – nuo „Šliuzo“, per tiek pat laiko, kaip buvai minėjęs. Išnaršiau kokio šimto metrų atkarpą. Radau šviežiai aplaužytų šakelių, išvartytų akmenų

tiesiai prieš kirtimą. Vaikinai išsidangino, bet liko klevų sodinukai.

– Sakiau, viskas vyko šalia kirtavietės, – dusdamas iš susijaudinimo pratarė Adamsbergas.

Jis sukryžiavo rankas, pirštais įsikirto į rankoves, gerte gerdamas seržanto žodžius.

– Na, ten aplink nebuvo jokios nusvirusios šakos, *chum*. Ne šaka tau žvaigždes iš akių išskėlė. Paskui tavo kapitonas liepė man suieškoti naktinį sargą. Vienintelį galimą liudytoją, supranti?

– Suprantu, bet ar jį radai? – paklausė Adamsbergas, vos ištardamas žodžius nutirpusiomis lūpomis.

Danglaras sustabdė padavėją ir užsakė vandens, kavos, alaus ir raguolių.

– *Criss*, tai ir buvo sunkiausia. Apsimečiau, jog negaluoju, ir leidausi šniukštinėti į municipalines tarnybas. Ir ką sau manai? Visu tuo reikalu užsiėmė centras Otavoje. Kad sužinočiau įmonės pavadinimą, gavau važiuoti į Monrealį. Galiu tau pasakyti, kad Lalibertė jau per pakaušį lindo tos amžinos mano ligos. O tavo kapitonas per telefoną velnius kėlė. Sužinojau sargo pavardę. Jis saugojo kirtavietę Utauė aukštupyje. Vėl paprašiau laisvadienių, kad ten nukakčiau, ir tikrai maniau, kad superintendantą trauks devyni velniai.

– Ir sargas ten buvo? – paklausė Adamsbergas, vienu mauku ištuštindamas vandens stiklinę.

– Nesijaudink, nutvėriau jį už pautų jo pikape. Bet kad jis užgiedotų – kitas reikalas. Laužėsi ir iš pradžių miglą į akis man pūtė. Tada aš jį primygau ir pagrasinau patupdysiąs į šaltąją, jei ir toliau man kvailins galvą savo sapalais. Atsisakymas bendradar-

biauti, nuslėpti įkalčiai. Man nesmagu toliau pasakoti, Adrienai. Gal užbaigtum?

– Sargas, Žanas Žilis Buaveniu, – toliau pasakojo Danglaras, – sekmadienio vakarą pamatė kažkokį tipą, lūkuriuojantį tako apačioje. Jis pasiėmė naktinius žiūronus ir ėmė jį stebėti.

– Stebėti?

– Buaveniu buvo įsitikinęs, kad tas tipas dairosi vyrų ir laukia savo *chum*, – paaiškino Sankartjė. – Žinai, nešulinis takas – pasimatymų vietelė.

– Taip. Sargas manęs klausė, ar aš dairausi vyriškių.

– Jam buvo labai įdomu, – toliau dėstė Danglaras. – Taigi jis prilipo prie savo priekinio stiklo. Rinktinis liudytojas – dėmesingesnio nerasi. Baisiausiai apsidžiaugė, išgirdęs artėjant kitą vyruką. Pro savo žiūronus puikiai viską įžiūrėjo. Tačiau viskas pakrypo ne taip, kaip jis tikėjosi.

– Iš kur jis žinojo, kad tai buvo dvidešimt šeštosios naktis?

– Nes buvo sekmadienis ir jis siuto ant savaitgalio sargo, kuris jį apmovė. Jis pamatė, kaip pirmasis tipas – aukštas žilaplaukis senis – žiebia kitam per galvą lazda. Tas kitas – jūs, komisare – susmuko ant žemės. Buaveniu visas susigūžė. Ilgšis atrodė grėsmingai, ir jis nenorėjo veltis į šeimyninį vaidą. Bet žiūrėjo toliau.

– Prilipęs subine prie automobilio sėdynės.

– Tikrai taip. Jis manė, vylėsi, kad viskas baigsis apsvaigintos aukos išprievartavimo scena.

– Supranti? – išraudęs paklausė Sankartjė.

– Ir tikrai, ilgšis pradėjo tam vyrukui ant žemės atrišinėti šaliką, atsagstė striukę. Buaveniu dar labiau prisisegė prie žiūronų ir priekinio stiklo. Ilgšis suėmė abi jūsų rankas ir prie kažko prispaudė. Atrodo, diržėlio, kaip sako Buaveniu.

– Diržo, – pataisė Sankartjė.

– Diržo. Bet išrenginėjimas ir čiupinėjimas tuo ir baigėsi. Tas tipas suvarė jums į kaklą švirkštą, Buaveniu tuo neabejoja. Jis matė, kaip anas išsitraukė jį iš kišenės ir patikrino spaudimą.

– Linkstančios kojos, – pratarė Adamsbergas.

– Sakiau tada jums, kad tai neina man iš galvos, – palinko prie jo Danglaras. – Iki šakos jūs ėjote normaliai, sverduliuodamas. Bet kai atsigaivelėjote, kojos nebelaikė. Kitą dieną taip pat. Alkoholio mišinius ir jų poveikį aš pažįstu iš panagių. Amnezija būna anaiptol ne visada, o vatinės kojos apskritai netelpa į rėmus. Man reikėjo kažko kito.

– Jo paties rašte parašyto, – patikslino Sankartjė.

– Narkotiko, medikamento, – paaiškino Danglaras, – tiek jums, tiek visiems kitiems kaltininkams, kuriuos jis nugramzdino į užtikrintą amneziją.

– Paskui, – perėmė pasakojimo giją Sankartjė, – senis pakilo, palikęs tave ant žemės. Kai jis išsitraukė švirkštą, Buaveniu norėjo įsikišti. Blauzdos jo ne skystos, ne veltui jis – naktinis sargas. Bet negalėjo. Gal pasakytum jam, kodėl, Adrienai?

– Nes buvo užspęstas, supančiotom kojom, – paaiškino Danglaras. – Jis pasiruošė spektakliui, įsitaisęs ant sėdynės ir nuleidęs kombinezoną iki kulkšnių.

– Buaveniu siaubingai gėdijosi tai pasakyti, – pridūrė Sankartjė. – Kol jis valkstėsi savo skudurus, senis išgaravo iš tako. Sargas rado tave tarp lapų krauju pasruvusiu veidu. Nutempė iki pikapo, paguldė viduje ir apklojo. Ir ėmė laukti.

– Kodėl? Kodėl nepranešė čiukams?

– Bijojo, kad jo paklaus, kodėl jis neįsikišo. Tiesos pasąkyti negalėjo, tokių dalykėlių nepapasakosi. O jei pameluotų ir aiškintųsi, kad apsimyžo iš baimės ar prisnūdo, netektų darbo. Jie nesamdo tokių, kurių blauzdos skystos ar kurie miega kaip meškos. Tad verčiau nutarė užčiaupti snapą ir įkelti tave į pikapą.

– Jis galėjo mane palikti ir nusiplauti rankas.

– Prieš įstatymą – taip. Bet pačiam atrodė, kad Dievui labai labai nepatiktų, jei šis pamatytų jį paliekant mirti kažkokį vyrutį, taigi jis norėjo išpirkti savo klaidą. Spustelėjo speigas, ir tu galėjai sušalti kaip žvirblis. Jis nusprendė pažiūrėti, kaip tau viskas klostysis su ta guga ant kaktos ir su ta injekcija. Išsiaiškinti, ar tai migdomieji, ar nuodai. Netrukus paaiškės. Ir jei viskas pakryps į bloga, jis iškvies farus. Budėjo prie tavęs daugiau kaip dvi valandas, ir kadangi tu miegojai, o tavo pulsas buvo lygus, aprimo. Kai pradėjai krutėti, jis užvedė pikapą, pavažiavo dviratininkų keliuku ir paliko tave jo gale. Žinojo, kad pro čia paprastai vaikštai, pažinojo tave.

– Kodėl jis mane pervežė?

– Pagalvojo, kad tokios būklės būdamas negalėtum pasiekt kelio galo, nusiverstum į ledinius Utauė vandenis.

– Geras *chum*, – tarstelėjo Adamsbergas.

– Jo pikapo gale liko pridžiūvusio kraujo lašelis. Aš paėmiau mėginį – žinai mūsų metodus. Vyrukas nemelavo, tai tikrai buvo tavo DNR. Sulyginau jį su...

Sankartjė užsikirto.

– Su sperma, – užbaigė Danglaras. – Taigi tarp vienuoliktos ir pusės dviejų nakties jūsų take nebuvo. Jūs buvote Žano Žilio Buaveniu pikape.

– O prieš tai? – paklausė Adamsbergas, trindamas atšalusias lūpas. – Tarp pusės vienuolikos ir vienuolikos?

– Penkiolika po dešimt tu išėjai iš „Šliuzo", – pasakė Sankartjė. – Pusę vienuolikos patraukei taku. Kirtavietės nei šakių negalėjai pasiekti anksčiau vienuolikos, kai Buaveniu pamatė tave artinantis. Ir šakių tu nepaėmei. Ten netrūko jokių padargų. Teisėjas jau turėjo savo ginklą.

– Įsigytą vietoje?

– Taip, taip. Mes atsekėme pėdomis. Pirkiniu pasirūpino Sartona.

– Žaizdose buvo žemių.

– Šįryt tu sunkiai sučiuopi, – nusišypsojo Sankartjė. – Bet viskas todėl, kad dar nedrįsti patikėti. Tavo velnias pritrenkė tą merginą prie Šampleno akmens. Paskyrė jai pasimatymą tavo vardu ir laukė jos. Smogė jai iš nugaros, paskui nuvilko dešimt metrų iki ežerėlio. Prieš įversdamas turėjo pradaužti to dumblėto, pilno lapų ežero ledą. Taip ir išterliojo šakių dantis.

– Ir nužudė Noelą, – sušnibždėjo Adamsbergas.

– Gerokai prieš vienuolika, gal prieš pusę vienuolikos. Žinojo, kada tu eini tuo taku. Nusegė jai diržą, paskui įgrūdo kūną po ledu. O tada patykojo tavęs.

– Kodėl ne šalia kūno?

– Per daug rizikinga, jei kas nors eitų pro šalį, nusiteikęs šnekteltėti. Kirtimo pusėje augo dideli medžiai, jis lengvai galėjo pasislėpti. Perskėlė tau kaktą, apkvaišino ir prie kūno numetė diržą. Apie plaukus pagalvojo kapitonas. Juk nebuvo jokio įrodymo, kad tai teisėjas, rauki? Danglaras tikėjosi, kad tuose keliuose metruose, kurie skiria Šampleno akmenį nuo ežerėlio, plaukų galėjo nukristi, kol jis tempė kūną. Galbūt stabtelėjo atsipūsti, brūkštelėjo ranka sau per galvą. Nuėmėme viršutinį sluoksnį per pusę colio. Po tavo pabėgimo vėl paspaudė šaltukas. Nemenka tikimybė, kad plaukai bus įšalę į ledą. Taip aš ir likau su šešiais kubiniais metrais tų mėšlinų lapų ir šakelių. Ir štai, – Sankartjė mostelėjo į dėželę. – Manding, tu turi keletą teisėjo plaukų.

– Taip, iš *Schloss*. Po velnių, Danglarai, o Mikaelis? Buvau paslėpęs tą paketėlį namuose. Virtuvės spintelėje prie butelių.

– Paketėlį paėmiau drauge su Rafaeliui nepalankiais dokumentais. Mikaelis nežinojo, kad tokio esama, ir jo neieškojo.

– Ką jūs veikėte mano spintelėje?

– Ieškojau vieno daikčiuko, skirto apmąstymams.

Komisaras linktelėjo patenkintas, kad kapitonas rado džiną.

– Be to, jis pas jus paliko apsiaustą, – pridūrė Danglaras. – Kol miegojote, nuėmiau nuo jo apykaklės porą plaukų.

– Neišmetėte jo? Juodojo apsiausto?

– O ką? Jums jo reikia?
– Nežinau. Galbūt.
– Mieliau nutverčiau patį demoną, o ne jo išdėvas.
– Danglarai, kodėl jis užkorė man tą žmogžudystę?
– Kad jus pakankintų, o svarbiausia – kad paleistumėt kulką sau į kaktą.

Adamsbergas palingavo galva. Velnio niekšystės. Jis atsisùko į seržantą.

– Tuos šešis kubinius metrus, Sankartjė – tu sijojai juos ne vienas?

– Tada jau pranešiau Laliberté. Turėjau sargo parodymus ir kraujo lašelio DNR. *Criss*, jis net pažaliavo, kad pripaisčiau jam apie savo ligas. Tavo žiniai – jis man užkūrė pirtelę ir išdėjo savo litaniją. Net apkaltino, kad buvau su tavim susimokęs ir padėjau tau išnešti kudašių. Reikia pasakyti, velniškai įsibraklinau tarp kūjo ir priekalo. Bet aš jį atvedžiau į protą, man pavyko jį prigesinti. Nes su šefu, žinai, užvis svarbiausia kruopštumas. Taigi jis atvėso ir sumetė, kad kažkas čia ne taip. Viens du sukėlė visus ant kojų ir leido atlikti tyrimus. Ir atšaukė kaltinimą.

Adamsbergas žvelgė tai į Danglarą, tai į Sankartjė. Į tuos du, kurie nesitraukė nuo jo nė per pėdą.

– Nieko nesakyk, – tarė jam Sankartjė. – Tu grįžti iš labai toli.

Automobilis vargais negalais stūmėsi per Paryžiaus prieigų kamščius. Adamsbergas įsitaisė gale, pusiaugulom ant sėdynės, atrėmęs galvą į stiklą, primerkęs akis, nenuleisdamas žvilgsnio nuo slenkančio pro šalį pažįstamo peizažo, nenuleisdamas žvilgsnio

nuo pakaušių tų dviejų, kurie jį išgelbėjo. Galas Rafaelio tremčiai. Ir jo. Naujas pojūtis ir atlėgis buvo tokie, kad užgriuvo komisarą švininiu nuovargiu.

– Negaliu sučiuopti, kaip tu išpainiojai tą madžongo reikalą, – tarė jam Sankartjė. – Lalibertė buvo kaip mietu trenktas, sakė, darbas kaip su liniuote. Poryt pats tau pasakys.

– Jis atvažiuoja?

– Nieko nuostabaus, kad jo nebemėgsti, bet poryt tavo kapitonas gauna paaukštinimą. Prisimeni? Jūsų bosas, Brezijonas, pasikvietė superintendantą, kad drauge suvestų galus.

Adamsbergui buvo sunku suvokti, kad panorėjęs šiandien gali užeiti į skyrių. Vaikščioti be šiaurietiškos kepuraitės, praverti duris, pasilabinti. Paspausti rankas. Nusipirkti duonos. Sėdėti ant parapeto prie Senos.

– Svarstau, kaip tau atsidėkoti, Sankartjė, ir nieko nesugalvoju.

– Nesirūpink, tai jau padaryta. Aš grįžtu į operatyvinį darbą Toronte – Lalibertė paskyrė mane inspektoriumi. Tojo tavo nusilesimo dėka.

– Bet teisėjas išnešė kailį, – niūriai tarstelėjo Danglaras.

– Jis bus nuteistas už akių, – pasakė Adamsbergas. – Vetijė išeis iš cypės, kiti taip pat. Galų gale, tai ir svarbiausia.

– Ne, – papurtė galvą Danglaras. – Dar yra keturioliktoji auka.

Adamsbergas atsitiesė, alkūnėmis pasirėmęs priekinio krėslo atkaltės. Sankartjė dvelkė migdolų pieneliu.

– Keturioliktoji auka – juokų darbas, – nusišypsojo jis.

Danglaras dėbtelėjo į jį užpakalinio vaizdo veidrodėlyje. Pirma tikra šypsena, pastebėjo, daugiau kaip per šešetą savaičių.

– Paskutinė figūra, – pasakė Adamsbergas, – svarbiausias elementas. Be jo nieko nenuveiksi, nesužaisi partijos – viskas netenka prasmės. Ji lemia „Šlovingosios rankos" pergalę, lemia visą žaidimą.

– Logiška, – pritarė Danglaras.

– Ir ta svarbiausia, vertingiausia iš visų figūra bus baltasis drakonas. Tačiau aukščiausias baltasis drakonas – užbaigai, kaip neprilygstama šlovė. Žaibas, griaustinis, blyksnis. Tai bus jis pats, Danglarai. Tridantis iškeliaus pas tėvą ir motiną, sudarydamas tobulą trijų figūrų kombinaciją – ir kūrinys bus baigtas.

– Jis pasimaus? Ant šakių? – suraukė antakius Danglaras.

– Ne. „Ranką" užbaigs savaiminė jo mirtis. Viskas yra jūsų įraše, Danglarai, jis pasakė: „Netgi kalėjime, netgi kape ta paskutinė figūra nuo manęs nepaspruks."

– Bet jis turi žudyti aukas tomis suknistomis šakėmis, – paprieštaravo Danglaras.

– Tik ne šitą. Teisėjas pats yra trišakis.

Adamsbergas atsilošė sėdynėje ir netikėtai užmigo. Sankartjė metė į jį nustebusį žvilgsnį.

– Jis dažnai taip viens du užmiega?

– Kai nuobodžiauja arba būna sukrėstas, – paaiškino Danglaras.

LXIII

ADAMSBERGAS PASISVEIKINO su dviem nepažįstamais policininkais, saugančiais Kamilės duris, parodė jiems savo pažymėjimą – dar Deni Lamprua vardu.

Jis paspaudė skambutį. Vakar dieną praleido vienatvėje, neapsakomai apkvaitęs, stengdamasis sugrįžti į vėžes, sunkiai atkurdamas ryšį su savimi pačiu. Septynias savaites jį blaškė įšėlę vėjai, o dabar jis išmestas ant smėlio – apdaužytas, permirkęs, bet Tridančio padarytos žaizdos užrandijo. Ir drauge – atbukęs, priblokštas. Tačiau bent žinojo, jog privalo pasakyti Kamilei, kad jis nenužudė. Bent jau tai. Ir galbūt, jeigu ras būdą pranešti, kad ištraukė į dienos šviesą tą tipą su šunimis. Jis nejaukiai jautėsi su uniformine kepure po pažastimi, kelnėmis su antsiuvais šone, švarku, kurio antpečiai papuošti sidabru, ir medaliu kilpelėje. Bet kepurė bent jau dengė dar likusią tonzūrą.

Kamilė atidarė duris, stebima dviejų policininkų. Ženklu parodė jiems, kad lankytoją pažįsta.

– Mane dieną naktį saugo du farai, – tarė, priverdama duris, – o aš niekaip negaliu prisiskambinti Adrienui.

– Danglaras prefektūroje. Baigia kraupią bylą. Farai tave saugos mažiausiai dar porą mėnesių.

Žingsniuodamas pirmyn atgal po mažąjį butuką, Adamsbergas šiaip taip išdėstė savo istoriją, pasistengdamas apeiti Noelą, vėl painiodamas korio akutes. Įpusėjęs pertraukė savo pasakojimą.

– Ir aš atkapsčiau tą tipą su šunimis, – pareiškė.

– Gerai, – lėtai ištarė Kamilė. – Ir kaip jis tau?
– Visai kaip tas ankstesnis.
– Gerai, kad jis tau patinka.
– Taip, šitaip lengviau. Galėsime paspausti vienas kitam rankas.
– Kodėl ne.
– Vyriškai šnektelėti.
– Irgi neblogai.
Adamsbergas linktelėjo ir baigė pasakojimą – Rafaelis, pabėgimas, drakonai. Prieš išeidamas grąžino jai žaidimo taisykles ir tyliai uždarė duris. Lengvas durų dunkstelėjimas jį sukrėtė. Kiekvienas jų skirtingoje tos medinės lentos pusėje, ant atskiros plokštumos, kurias skiria jo paties rankomis užsklęstos durys. Bent jau du jo laikrodžiai nesiskiria tarpusavyje, braukdami šonais kaip santūri porelė ant kairiojo jo riešo.

LXIV

VISAS SKYRIUS UNIFORMUOTAS. Danglaras patenkintas apžiūrinėjo gerą šimtinę žmonių, susirinkusių Sinodo salėje. Kambario gale įrengta pakyla oficialiai apygardos komisaro kalbai, tarnybos sąrašui, sveikinimams, naujo pasižymėjimo ženklo įteikimui. Tada jo paties kalba, padėkos, truputis humoro ir jausmų. Paskui – kolegų sveikinimai, visuotinis atsipalaidavimas, užkandžiai, gėrimai ir šurmulys. Jis stebėjo duris, tykodamas pasirodant Adamsbergo. Gali būti,

komisaras nenori sugrįžti į skyrių tokiomis oficialiomis ir šventinėmis aplinkybėmis.

Klementina buvo apsigerbusi gražiausia gėlėta savo suknia, lydima Žozetės su kostiumėliu ir sportbačiais. Klementina jautėsi kuo puikiausiai; įsikandusi cigaretę, ji vėl atrado brigadininką Gardoną, kuris kadais buvo maloniai jai paskolinęs kortų malką – ji to nepamiršo. Smulkutė programišė, neįkainojama įstatymų laužytoja, atsidūrusi šiame policininkų pasaulyje nė per žingsnį nesitraukė nuo Klementinos, abiem rankom įsitvėrusi taurės. Danglaras pasirūpino šampano kokybe ir užsakė jo su kaupu, lyg norėdamas, kad vakarėlio atmosfera būtų kuo labiau prisodrinta smulkių burbuliukų, purslojančių it kokios proginės molekulės. Jam ši ceremonija buvo ne tiek laipsnio suteikimas, kiek Adamsbergo kančių pabaiga.

Komisaras nepastebimai išdygo tarpduryje, ir Danglaras sekundę irztelėjo, pamatęs, kad jis net nepasistengė apsivilkti uniformos. Ir bematant susigriebė išvydęs, kaip tas žmogus neryžtingai skverbiasi per minią. Tas vyrukas dailiu tamsiu, prakauliu veidu buvo ne Žanas Batistas, o Rafaelis Adamsbergas. Kapitonas suprato, kaip Retankur planas galėjo pavykti Gatino čiukams po nosimi. Jis pirštu parodė jį Sankartjė.

– Jis, – tarė. – Brolis. Tas, kuris šnekasi su Violeta Retankur.

– Nieko nuostabaus, kad jis galėjo apmauti mano kolegas, – nusišypsojo Sankartjė.

Netrukus paskui brolį pasirodė ir komisaras, uniformine kepure prisidengęs tonzūrą. Klementina nesivaržydama vertinamai jį nužvelgė.

– Priaugo tris kilogramus, Žozetėle, – pareiškė su pasididžiavimu, kaip po gerai atlikto darbo. – Mėlyna spalva dera jam prie veido, gražu.

– Dabar, kai nebėra skląsčių, mudu drauge jau nebeklaidžiosime po požemius, – apgailestaudama pratarė Žozetė.

– Neliūdėk. Farai tik ir rankioja rūpesčius, toks jau jų amatas. Patikėk, jo klajonės dar nesibaigė.

Adamsbergas paspaudė broliui ranką ir apsidairė. Galų gale toks grįžimas į skyrių – vienu gaistu, pas visus savo pareigūnus ir brigadininkus krūvoje – jį tenkino. Per porą valandų viskas bus baigta – susitikimas, klausimai, atsakymai, jaudulys ir padėkos. Kur kas paprasčiau, negu lėtas stūmimasis nuo žmogaus prie žmogaus, iš kabineto į kabinetą išsipasakojant. Jis paleido Rafaelio ranką, sąmokslininkiškai mostelėjo Danglarui ir priėjo prie viršininkų poros – Brezijono ir Lalibertė.

– *Hey, man*! – pasveikino jį Lalibertė, pliaukštelėdamas per petį. – Aš pasukau klystkeliu, velniškai iškrypau iš kelio. Ar gali man atleisti? Kad vaikiausi tave kaip kokį prakeiktą žudiką?

– Turėjai rimtą pagrindą taip manyti, – nusišypsojo Adamsbergas.

– Kalbėjau su tavo šefu apie mėginius. Jūsų laboratorija arė viršvalandžius, kad šįvakar viskas būtų baigta. Tie patys plaukai, *man*. Tojo tavo velnio. Nenorėjau tikėti, bet tu buvai teisus. Tikslus *job*.

Išmuštas iš vėžių Laliberte nesivaržymo, Brezijonas – tikra senoji Prancūzija su savo uniforma! – ceremoningai paspaudė Adamsbergui ranką.

– Malonu matyti jus gyvą, komisare.

– Vis dėlto, kai davei žinią kojoms, gerai mane apmovei, – pertarė jį Laliberte, iš visų jėgų purtydamas Adamsbergą. – Jei jau atvirai, turiu tau pasakyti, kad velniškai įsiutau.

– Įsivaizduoju, Oreli. Juk neturėjai atsarginio išėjimo.

– Nesijaudink, aš ant tavęs nebepykstu. Tik taip galėjai išlaikyti irklus. Kaip debesų varovo, tavo galva gerai verda.

– Komisare, – įsiterpė Brezijonas. – Favrą perkėlė į Sent Etjeną, kur jis stebimas. Jūsų atžvilgiu nebus jokių padarinių, apsiribosiu žodiniu įspėjimu. Bet aš mąstau apie ką kita. Teisėjas paspruko. Aš neklystu?

– Ne.

– Taigi ateityje būkite atsargus.

Laliberte čiupo Brezijoną už peties.

– Nesijaudink, – tarė jam. – Kito tokio velnio kaip jo demonas negali būti.

Sutrikęs apygardos komisaras ištrūko iš didžiulės superintendanto letenos ir atsiprašė. Jo laukianti pakyla.

– Tavo šefas nuobodus kaip pati mirtis, – nusiviepė Laliberte. – Kalba kaip iš rašto, pastiręs, lyg būtų stulpą apšikęs. Jis visada toks?

– Ne, kartais jis nuspaudžia nuorūką nykščiu.

Ryžtingu žingsniu prie jo artinosi Trabelmanas.

– Galas jūsų vaikystės prisiminimui, – pareiškė majoras, spausdamas jam ranką. – Kartais ir princai gali spjaudytis ugnimi.

– Juodieji princai.

– Atvirai kalbant, taip, juodieji.

– Ačiū, kad atvykote, Trabelmanai.

– Apgailestauju dėl Strasbūro katedros. Matyt, buvau neteisus.

– Svarbiausia, nieko nesigailėkite. Ji mane lydėjo visą kelionę.

Mąstydamas apie katedrą, Adamsbergas susigriebė, kad žvėrynas apleido varpinę, aukštus langus, žemus langus, įskaitant ir portalą. Žvėrys grįžo į įprastas vietas. Nesė – į Lochnesą, slibinai – į pasakas, labradorai – į vaizduotės pasaulį, žuvis į savo rausvąjį ežerą, berniklių bosas į Utauė, trečdalis majoro į savo kabinetą. Katedra vėl buvo tyras gotikinio meno perlas, laisvai besistiepiantis į debesis, daug aukštesnis už jį.

– Šimtas keturiasdešimt du metrai, – pareiškė Trabelmanas, imdamas šampano taurę. – Niekas niekada tiek nepasieks. Nei jūs, nei aš.

Ir Trabelmanas nusikvatojo.

– Nebent pasakose, – pridūrė Adamsbergas.

– Žinoma, komisare, žinoma.

Kai baigėsi kalbos ir Danglarui prisegė medalį, Sinodo salė suklego audringai liejamais jausmais, kalbomis, šampano įkaitintais balsais ir šūksniais. Adamsbergas nuėjo pasisveikinti su dvidešimt šešiais skyriaus darbuotojais, kurie po jo pabėgimo tris sa-

vaites laukė, užgniaužę kvapą, nė vienas nepatikėjęs jo kaltumu. Jis išgirdo Klementinos balsą – aplink ją buvo susispietę brigadininkas Gardonas, Žozetė, Retankur, nuo kurios nė per žingsnį nesitraukė Estaleras, ir Danglaras, kuris rūpinosi, kad taurėse nenusektų šampanas.

– Na, ar nebuvau teisi, kai sakiau, kad jis, tas vaiduoklis, velniškai kibus? Taigi jūs, mažyte, – pridūrė ji, atsigręždama į Retankur, – išnešėte jį po savo sijonais farams iš po nosies? Kiekgi jų buvo?

– Trys šešiuose kvadratiniuose metruose.

– Puiku! Tokį vyrioką pakelsi kaip plunksnelę. Visada sakau, kad paprasčiausios idėjos – pačios geriausios.

Adamsbergas nusišypsojo, kai prie jo priėjo Sankartjė.

– *Criss*, malonu matyti, – tarė Sankartjė. – Visi šventiškai pasidabinę, a? Gražiai atrodai toks išsičiustijęs. Kas tie sidabriniai lapai ant antpečių?

– Ne klevo. Ąžuolo ir alyvmedžio.

– Ką tai reiškia?

– Išmintis ir Taika.

– Neimk į širdį, bet pasakysiu – tai ne tau. Įkvėpimas tau labiau tiktų, ir sakau tai ne tam, kad tau širdį užduočiau. Tik nėra tokio medžio lapų, kad jį pavaizduotum.

Sankartjė uoliai primerkė savo geravališkas akis, ieškodamas Įkvėpimo simbolio.

– Žolė, – pasiūlė Adamsbergas. – Ką pasakytum apie žolę?

– Arba saulėgrąžos? Bet jos kvailai atrodytų čiukui ant pečių.

– Mano intuicija kartais tikra šūdė, kaip pasakytum tu. Piktžolė.

– Ar gal` būti?

– Tikrų tikriausiai. O kartais ji velnioniškai užstringa, kaip į žemę įkalta. Aš turiu penkių mėnesių sūnų, Sankartjė, o supratau tai tik prieš trejetą dienų.

– *Criss*, tau į ausį nepriėjo?

– Visiškai.

– Ji tau nosį parodė?

– Ne, aš jai.

– Nebemylėjai?

– Ne, mylėjau. Nežinau.

– Bet vaikeisi mergų.

– Taip.

– Taigi dūmei jai akis ir gildei savo gražuolei širdį.

– Taip.

– O paskui viens du sulaužei žodį ir dėjai į padus – nei labas, nei sudiev.

– Geriau nepasakysi.

– Tai dėl to tąvakar nusitaisei „Šliuze"?

– Be kita ko.

Sankartjė vienu mauku išlenkė šampano taurę.

– Nepriimk asmeniškai, bet jei nuo viso to tau širdį sopa, vadinasi, tu susipainiojai. Rauki?

– Kuo puikiausiai.

– Iš manęs menkas pranašas, bet pasakysiu tau: suimk logiką į saujas ir įžiebk švyturėlius.

Adamsbergas papurtė galvą.

– Ji manęs vengia kaip maro.

– Na, jei esi nusiteikęs atgauti jos pasitikėjimą, visada gali pabandyti.

– O kaip?

– Ėgi kaip kirtavietėje. Jie išrausia šiekštus ir atsodina klevus.

– Kaip?

– Ką tik pasakiau. Išrausia šiekštus ir atsodina klevus.

Sankartjė pabaksnojo pirštu sau į smilkinį – girdi, toji operacija reikalauja apmąstymo.

– Išmušk iš galvos ir varyk? – nusišypsojo Adamsbergas.

– Tikrai taip, *chum*.

Antrą valandą nakties Rafaelis su broliu pėsčiomis grįžo į namus – koja kojon, tolygiu žingsniu.

– Aš važiuoju į kaimą, Žanai Batistai.

– Aš su tavimi. Brezijonas davė man savaitę priverstinių atostogų. Atrodo, aš sukrėstas.

– Manai, vaikiščiai vis dar sprogdina rupūžes aukštupyje prie skalbyklos?

– Be jokių abejonių, Rafaeli.

LXV

AŠTUONI KVEBEKO STAŽUOTĖS nariai palydėjo Labertė ir Sankartjė į Ruasi 16.50 skrydžiui į Monrealį. Per septynias savaites Adamsbergas jau šeštą kartą

atsidūrė tame oro uoste, ir kiekvieną sykį jo dvasinė būklė būdavo kitokia. Prisiartinęs prie kolegų, besibūriuojančių po informaciniu skrydžių stendu, jis beveik nustebo, neaptikęs ten Žano Pjero Emilio Rožė Fejė – šaunus tipas tasai Žanas Pjeras, jis mielai būtų paspaudęs jam ranką.

Jiedu su Sankartjė pasitraukė nuo būrelio per keletą metrų – Sankartjė norėjo padovanoti jam savo specialiai blogam orui pritaikytą striukę su dvylika kišenių.

– Bet dėmesio, – aiškino Sankartjė, – striukė apgauli, nes dvipusė. Juoda pusė – sniegas ir vanduo teka per tave, o tau nė motais. Mėlyna – tave gerai matys ant sniego, bet vandenį ji praleidžia. Gali peršlapti. Tad ir velkiesi pagal nuotaiką – tai viena puse, tai kita. Nepriimk asmeniškai, čia kaip gyvenime.

Adamsbergas perbraukė ranka savo trumpus plaukus.

– Suprantu, – pasakė.

– Imk, – Sankartjė įbruko striukę Adamsbergui į rankas. – Taip tu manęs nepamirši.

– Nėra tokio pavojaus, – tyliai atsiliepė Adamsbergas.

Sankartjė pliaukštelėjo jam per petį.

– Įjunk švyturėlius, stok ant slidžių ir pirmyn, *chum*. Ir būk sveikas!

– Pasveikink nuo manęs sargybinį voveriuką.

– *Criss*, tu jį pastebėjai? Džeraldą?

– Toks jo vardas?

– Taip. Naktį jis glaudžiasi laštake, tas apsaugotas nuo šalčio. Gudruolis, ką manai? O dieną eina sargybą. Žinai, jį ištiko širdgėla?

– Nieko nežinau. Taip pat buvau įklimpęs.

– Pastebėjai, jis buvo susiėjęs su viena gražuole?

– Žinoma.

– Na tai va, toji jo gražuolė viens du parodė jam uodegą. Džeraldas krimtosi kaip žemę pardavęs, visą dieną lindėjo savo išgrąžoje. Taigi vakarais aš jam namuose gliaudydavau riešutus, paskui ryte dėdavau prie laštako. Po trijų dienų jis neištvėrė ir atėjo užkrimsti. Šefas vėjus kėlė, koks čia nevisprotis nešioja Džeraldui riešutus, o aš laikiau snapą užčiaupęs, ką sau manai? Jis ir taip mane į šuns dienas dėjo dėl tos tavo bylos.

– O dabar?

– Džeraldas per ilgai nesigraužė, vėl ėmėsi darbo, o gražuolė sugrįžo.

– Ta pati?

– A, kas ten žino. Voveres ne taip lengva atskirti. Išskyrus Džeraldą – tą pažinčiau iš tūkstančio. Tu ne?

– Manau, kad taip.

Sankartjė vėl papurtė jam petį, ir Adamsbergas nuliūdęs žiūrėjo, kaip jis dingsta už skrydžio vartų.

– Tu sugrįši? – paklausė Lalibertė, tvirtai spausdamas jam ranką. – Esu skolingas kelią atgal ir noriu tau tai pasakyti. Nesivaržyk, sugrįžk pažiūrėti raudonų lapų ir tako. Jis jau nebeužkeiktas, gali minti jį kada panorėjęs.

Lalibertė spaudė Adamsbergo ranką savo geležiniuose gniaužtuose. Superintendanto žvilgsnyje, kuriame komisaras visada įžiūrėdavo tik tris išraiškas: šilumą, griežtumą ir pyktį – šmėstelėjo mąslus ūkelis, pakeisdamas jo veidą. Po vandenų paviršiumi visada slypi kažkas kita, pagalvojo Adamsbergas, prisiminęs Pinko ežerą.

– Nori, kad tau pasakyčiau? – toliau dėstė Lalibertė. – Galbūt kartais ir farų pasaulyje reikia debesų varovo.

Jis paleido jo ranką ir taip pat nutolo. Adamsbergas nusekė akimis jo masyvią nugarą, tolstančią minioje. Tolumoje dar įžiūrėjo Sankartjė Geravalio galvą. Mielai būtų atsižnybęs kąsnelį jo geranoriškumo, uždėjęs ant popierinio diskelio ir įstatęs į akutę, kad įšvirkštų jo sau į DNR skaidulas.

Septyni skyriaus darbuotojai traukė prie išėjimo. Jis išgirdo jį šaukiantį Vuaznė balsą. Apsisuko ir lėtai priėjo prie grupelės, užsimetęs ant peties dvipusę seržanto striukę.

Stok ant slidžių ir pirmyn, debesų varove.

Ir išmušk iš galvos, *man*.

Ir varyk.

Pastabos

„Kruopštumas, kruopštumas ir dar kartą kruopštumas – kito sėkmės laido nežinau“ – citata iš Kvebeko televizijos reklamos, skirtos UQAM (*Université du Québec à Montréal**), Kvebekas, 2001–2002 m.

Veiklos metodai ir mokslinės formuluotės, susijusios su genetinių atspaudų tyrimu Kanadoje, paimtos iš straipsnio „KKŽ genetinių duomenų bankas – pasaulinis pavyzdys“, žr. *La Gazette*, t. 62, nr. 5/6, Kanados karališkosios žandarmerijos leidinys, 2000.

Kanados nacionalinis genetinių duomenų bankas yra įsikūręs Generalinėje KKŽ valdyboje Otavoje. „Punktas“ federaliniame Gatino parke – autorės išmonės vaisius.

* Kvebeko universitetas Monrealyje.

UAB „Baltų lankų“ leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt

Spausdino spaustuvė
PRINT IT
Gamyklos g. 27, LT-96155 Gargždai
info@print-it.eu
Tiražas 3 000 egz.

© Louise Oligny, 2004 / Editions Viviane Hamy

Elzase keistomis aplinkybėmis nužudoma mergina, jos kūne – trys simetriškai išsidėstę dūriai. Išgirdęs apie šią žmogžudystę, komisaras Adamsbergas prisimena prieš penkiolika metų tirtą bylą, kurioje buvo įtariamas jo brolis dvynys. Ar naujos aukos rodo, kad grįžo Tridantis? O gal Neptūno trišakį, kaip savo kruvinų darbų įrankį, naudoja kitas žiaurus žudikas? Stengdamasis susekti jo pėdsakus, netrukus įtariamuoju tampa... ir pats Adamsbergas. Akistatoje su praeitimi, pačiu savimi ir neregima blogio ranka, valdančia paslaptingąjį grėsmingą trišakį, komisaras Adamsbergas turės dar kartą įrodyti, kad gyvybė stipresnė už mirt

Tridantis visada pasprukdavo. Tita
donas. Iškėlęs savo trišakį ginklą ir ž
paskui save suvarpytas aukas s
išsidėsčiusiomis viena linija.

Fred Vargas (Fred Varga, g. 1957), prancūzų rašytoja, istorikė, archeologė, savo kūryboje tyrinėja nusikaltimo psichologijos klodus. Knygų serija, kurioje veikia intuityvia logika besivadovaujantis komisaras Adamsbergas, išgarsino Vargas visame pasaulyje. Lietuvių skaitytojams ši autorė bei keistasis komisaras jau pažįstami iš trijų knygų: „Mėlynų skritulių žmogus“ („Baltos lankos“, 2007), „Išvirkščias žmogus“ ir „O Sena teka“ („Baltos lankos“, 2008).

ISBN 978-9955-23-328-2

9 789955 233282 >

www.baltoslankos.lt